INFORMATOR
o **egzaminie maturalnym** z **języka polskiego**

jako przedmiotu obowiązkowego (część ustna oraz część pisemna na poziomie podstawowym)

od roku szkolnego 2024/2025

Centralna Komisja Egzaminacyjna
Warszawa 2021

Zespół redakcyjny:

dr Wioletta Kozak (CKE)
Agnieszka Romerowicz (CKE)
dr Maria Romanowska (CKE)
Wioletta Łakoma-Sabat (CKE)
Andrzej Spilkowski (OKE Gdańsk)
Teresa Bulska-Leśniak (OKE Kraków)
Zbigniew Kosiński (OKE Łomża)
Anna Finkstein (OKE Łódź)
dr Mariusz Chołody (OKE Poznań)
Grzegorz Sawa (OKE Warszawa)
Małgorzata Kosińska-Pułka (OKE Wrocław)
dr Marcin Smolik (CKE)
dr hab. Maciej Michalski, prof. ucz. (UG)
dr Renata Jagodzińska-Falk

Recenzenci:

prof. dr hab. Jakub Z. Lichański (UW)
dr hab. Anna Cegieła, prof. ucz. (UW)
dr hab. Krzysztof Biedrzycki, prof. ucz. (UJ)
dr Renata Bryzek (UP-H)
dr Tomasz Karpowicz (recenzja językowa)

Informator został opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku
ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie
ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
oke@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie
os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 99
oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473 71 20
sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi
ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu
ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie
pl. Europejski 3, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu
ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
sekretariat@oke.wroc.pl

Spis treści

1. Opis egzaminu maturalnego z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego w części ustnej bez określania poziomu oraz w części pisemnej na poziomie podstawowym …….. **5**

Wstęp …….. **5**

Utwory literackie na egzaminie ……..…….. **9**

Część ustna egzaminu maturalnego z języka polskiego …..…….. **11**

Zasady oceniania egzaminu ustnego …….. **16**

Część pisemna egzaminu maturalnego z języka polskiego.
Poziom podstawowy …….. **22**

Zadania egzaminacyjne we wszystkich częściach arkuszy ……... **24**

Zasady oceniania zadań we wszystkich częściach arkuszy …….. **27**

Zasady oceniania wypracowania ……... **30**

2.1. Przykładowe zadania z rozwiązaniami. Część ustna …….. **46**

2.2. Przykładowe zadania z rozwiązaniami.
Część pisemna na poziomie podstawowym …….. **66**

3. Informacja o egzaminie maturalnym z języka polskiego dla absolwentów niesłyszących …… **280**

Uchwała Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich o informatorach maturalnych od 2023 roku **316**

1. Opis egzaminu maturalnego z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego w części ustnej oraz w części pisemnej

WSTĘP

Język polski jest jednym z obowiązkowych przedmiotów egzaminacyjnych na egzaminie ósmoklasisty i na egzaminie maturalnym. Wszyscy zdający przystępują do egzaminu maturalnego z języka polskiego w części ustnej (bez określania poziomu) oraz w części pisemnej (na poziomie podstawowym). Każdy maturzysta może również przystąpić do egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie rozszerzonym jako przedmiotu dodatkowego (dla tego egzaminu przygotowany jest odrębny informator).

Egzamin maturalny z języka polskiego w części ustnej oraz w części pisemnej na poziomie podstawowym sprawdza, w jakim stopniu zdający spełnia wymagania z języka polskiego, określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej (wymagania ogólne i szczegółowe)[1] z uwzględnieniem znowelizowanej listy lektur. Wymagania ogólne i szczegółowe zawarte w podstawie programowej z języka polskiego zostały opisane w czterech obszarach:
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
II. Kształcenie językowe.
III. Tworzenie wypowiedzi.
IV. Samokształcenie.

Podstawa programowa dla szkoły ponadpodstawowej w zakresie kształcenia literackiego i kulturowego akcentuje chronologiczny układ treści, który pozwala na poznawanie utworów literackich w porządku historycznoliterackim, z uwzględnieniem różnorodnych kontekstów. Położono w niej przede wszystkim nacisk na czytanie utworów literackich, natomiast inne teksty kultury stanowią dopełnienie rozważań nad literaturą. Związane z nimi wymagania szczegółowe z obszaru *Odbiór tekstów kultury* dotyczą dwóch aspektów: umiejętności odczytania i wykorzystania tekstów kultury z różnych dziedzin sztuki oraz rozumienia tekstów nieliterackich. Ponieważ literatura jest sztuką słowa, kształcenie językowe jest nierozerwalnie związane z kształceniem literackim. Kompetencje językowe wraz z kompetencjami retorycznymi stanowią ważną podstawę tworzenia własnych wypowiedzi pisemnych i ustnych. Uzasadnianie własnych racji, skuteczne argumentowanie i dowodzenie są możliwe tylko wtedy, gdy wypowiedź jest napisana lub wygłoszona językiem precyzyjnym, poprawnym, w sposób logiczny i spójny.

Egzamin maturalny odzwierciedla powyższe założenia podstawy programowej kształcenia ogólnego z języka polskiego.

[1] Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2018 r. poz. 467, z późn. zm.).

Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego od roku szkolnego 2024/2025 składa się z dwóch części, zamieszczonych na stronie CKE jako osobne pliki.

CZĘŚĆ PIERWSZA zawiera:

- ogólne informacje dotyczące egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2024/2025
- szczegółowy opis egzaminu maturalnego z języka polskiego w **części ustnej bez określania poziomu** oraz w **części pisemnej na poziomie podstawowym**
- przykładowe zadania egzaminacyjne na egzamin w części ustnej oraz przykładowe zadania egzaminacyjne na egzamin w części pisemnej na poziomie podstawowym wraz z rozwiązaniami, a w przypadku notatki syntetyzującej i wypracowania – z oceną wypowiedzi.

CZĘŚĆ DRUGA zawiera:

- ogólne informacje dotyczące egzaminu maturalnego z języka polskiego od roku szkolnego 2024/2025
- szczegółowy opis egzaminu maturalnego z języka polskiego w **części pisemnej na poziomie rozszerzonym**
- przykładowe zadania egzaminacyjne do części pisemnej na poziomie rozszerzonym wraz z rozwiązaniami, a w przypadku wypracowania – także z oceną wypowiedzi.

CZĘŚĆ DRUGA jest dostępna tutaj.

Informator prezentuje przykładowe zadania egzaminacyjne wraz z zasadami oceniania oraz wskazuje odniesienie zadań do wymagań podstawy programowej. Zadania w *Informatorze* nie wyczerpują wszystkich typów zadań, które mogą wystąpić w arkuszu egzaminacyjnym. Nie ilustrują również wszystkich wymagań z zakresu języka polskiego określonych w podstawie programowej. Dlatego *Informator* nie może być jedyną ani nawet główną wskazówką do planowania procesu kształcenia w szkole. Tylko realizacja wszystkich wymagań z podstawy programowej, zarówno ogólnych, jak i szczegółowych, może zapewnić wszechstronne wykształcenie polonistyczne uczniów, w tym ich właściwe przygotowanie do egzaminu maturalnego.

Przed przystąpieniem do dalszej lektury *Informatora* warto zapoznać się z ogólnymi zasadami obowiązującymi na egzaminie maturalnym od roku szkolnego 2024/2025. Są one określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2022 poz. 1644, z późn. zm.) oraz – w skróconej formie – w części ogólnej *Informatora o egzaminie maturalnym od roku szkolnego 2024/2025*, dostępnej na stronie internetowej Centralnej Komisji Egzaminacyjnej https://cke.gov.pl/ i na stronach internetowych okręgowych komisji egzaminacyjnych.

Poszczególne części egzaminu maturalnego z języka polskiego scharakteryzowano w TABELI 1.

TABELA 1. CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH CZĘŚCI EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO

Część ustna – bez określania poziomu egzaminu	Odniesienie do podstawy programowej	a) Czytanie utworów literackich, tj. wymagania I.1.5)–6) oraz I.1.9)–I.1.16) b) odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.5)–6) c) gramatyka języka polskiego, tj. wymagania II.1.1)–3) d) zróżnicowanie języka, tj. wymagania II.2.1)–7) e) komunikacja językowa i kultura języka, tj. wymagania II.3.1)–3) oraz II.3.9)–10) f) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1), III.1.3) oraz z III.1.6) g) mówienie, tj. wymagania III.2.2), oraz III.2.9)–11) h) samokształcenie, tj. wymaganie IV.2) i) znajomość lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej oraz: bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II i *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego [wymagania I.1.8) i I.1.12)].
	Czas trwania egzaminu	30 minut, w tym: 15 minut – przygotowanie do odpowiedzi 15 minut – wypowiedzi monologowe oraz rozmowa.
	Charakter egzaminu	Przedmiot obowiązkowy.
	Zadania na egzaminie	Zestaw składający się z dwóch zadań.
	Liczba punktów	30 punktów.
	Elementy egzaminu	1. Wypowiedzi monologowe zdającego dotyczące zadań z wylosowanego zestawu egzaminacyjnego. 2. Rozmowa z zespołem przedmiotowym.
	Oceniający	Przedmiotowy zespół egzaminacyjny.
Część pisemna – poziom podstawowy	Odniesienie do podstawy programowej	Część 1. Test *Język polski w użyciu*: a) odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.1)–3) oraz I.2.5)–7) b) gramatyka języka polskiego, tj. wymagania II.1.1)–4) c) zróżnicowanie języka, tj. wymagania II.2.1)–7) d) komunikacja językowa i kultura języka, tj. wymagania II.3.1)–8) oraz II.3.10) e) ortografia i interpunkcja, tj. wymagania II.4.1)–3) f) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1)–6) oraz III.1.8)–10) g) pisanie, tj. wymagania III.2.1), III.2.3)–4), III.2.6)–8) oraz III.2.10)–11)

		h) samokształcenie, tj. wymagania IV.4)–6) oraz IV.8). Część 2. Test historycznoliteracki: a) czytanie utworów literackich, tj. wymagania I.1.1)–13) oraz I.1.15)–16) b) odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.1), I.2.4)–7) c) kształcenie językowe, tj. wymagania II.1.1), II.1.3), II.1.4), II.2.1)–II.2.7), II.3.2)–II.3.5), II.3.8), II.4.2) oraz II.4.3) d) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1)–6) oraz III.1.8)–10) e) pisanie, tj. wymagania III.2.1), III.2.3)–4), III.2.7)–8) oraz III.2.10)–11) f) samokształcenie, tj. wymagania IV.4)–6) oraz IV.8) g) znajomość lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej oraz: trenów Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II i *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego [wymagania I.1.8) i I.1.12)]. Część 3. Wypracowanie: a) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1), III.1.3) oraz III.1.6) b) pisanie, tj. wymagania III.2.1)–2), III.2.6)–7) oraz III.2.9)–12) c) samokształcenie, tj. wymagania IV.2), IV.5) d) czytanie utworów literackich, tj. wymagania I.1.1)–16) e) gramatyka języka polskiego, tj. wymagania II.1)–4) f) zróżnicowanie języka, tj. wymagania II.2.2), II.2.5) g) komunikacja językowa i kultura języka, tj. wymagania II.3.4), II.3.5), II.3.7) oraz II.3.9) h) ortografia i interpunkcja, tj. wymagania II.4.1)–2) i) znajomość lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej oraz: bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II i *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego [wymagania I.1.8) i I.1.12)].
	Czas trwania egzaminu	240 minut.
	Charakter egzaminu	Przedmiot obowiązkowy.
	Zadania na egzaminie	Zadania zamknięte (wyboru wielokrotnego, prawda-fałsz, na dobieranie), otwarte (z luką, krótkiej

		odpowiedzi) oraz zadanie rozszerzonej odpowiedzi (wypracowanie).
	Liczba punktów	60 punktów.
	Elementy egzaminu	Część 1. Test *Język polski w użyciu*. Część 2. Test historycznoliteracki. Część 3. Wypracowanie.
	Oceniający	Egzaminatorzy okręgowych komisji egzaminacyjnych.

UTWORY LITERACKIE NA EGZAMINIE

1. Lektury obowiązkowe – utwory epickie i dramatyczne w części ustnej i pisemnej

W arkuszu egzaminacyjnym na poziomie podstawowym oraz w części ustnej egzaminu maturalnego z języka polskiego znajdą się zadania sprawdzające znajomość treści i problematyki lektur obowiązkowych, tj.:

1) Biblia, w tym fragmenty *Księgi Rodzaju*, *Księgi Hioba*, *Księgi Koheleta*, *Pieśni nad Pieśniami, Księgi Psalmów, Apokalipsy św. Jana*;
2) Jan Parandowski, *Mitologia*, cz. I *Grecja*;
3) Homer, *Iliada* (fragmenty), *Odyseja* (fragmenty);
4) Sofokles, *Antygona*;
5) *Legenda o św. Aleksym* (fragmenty);
6) *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* (fragmenty);
7) *Kwiatki św. Franciszka z Asyżu* (fragmenty);
8) *Pieśń o Rolandzie* (fragmenty);
9) Gall Anonim, *Kronika polska* (fragmenty);
10) Dante Alighieri, *Boska Komedia* (fragmenty);
11) Jan Kochanowski, *Odprawa posłów greckich*;
12) Piotr Skarga, *Kazania sejmowe* (fragmenty);
13) Jan Chryzostom Pasek, *Pamiętniki* (fragmenty);
14) William Szekspir, *Makbet*, *Romeo i Julia*;
15) Molier, *Skąpiec*;
16) Ignacy Krasicki, wybrane satyry;
17) Adam Mickiewicz, wybrane ballady, w tym *Romantyczność*; *Konrad Wallenrod*; *Dziady* cz. III;
18) Juliusz Słowacki, *Kordian*;
19) Zygmunt Krasiński, *Nie-Boska Komedia*;
20) Bolesław Prus, *Lalka*, *Z legend dawnego Egiptu*;
21) Eliza Orzeszkowa, *Gloria victis*;
22) Henryk Sienkiewicz, *Potop*;
23) Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*;
24) Stanisław Wyspiański, *Wesele*;
25) Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (tom I – *Jesień*);
26) Stefan Żeromski, *Rozdzióbią nas kruki, wrony*…, *Przedwiośnie*;
27) Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty);
28) Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*, *Ludzie, którzy szli*;
29) Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*;

30) Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*;
31) Albert Camus, *Dżuma*;
32) George Orwell, *Rok 1984*;
33) Józef Mackiewicz, *Droga donikąd* (fragmenty);
34) Sławomir Mrożek, *Tango*;
35) Marek Nowakowski, *Raport o stanie wojennym* (wybrane opowiadanie), *Górą „Edek”* (z tomu *Prawo prerii*);
36) Jacek Dukaj, *Katedra* (z tomu *W kraju niewiernych*);
37) Antoni Libera, *Madame*;
38) Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*);
39) Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*);
40) Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty);
41) Ponadto z zakresu szkoły podstawowej: bajki Ignacego Krasickiego, *Dziady* cz. II i *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza, *Zemsta* Aleksandra Fredry, *Balladyna* Juliusza Słowackiego [wymaganie I.1.12)].

W wypracowaniu lektura obowiązkowa to utwór epicki albo dramatyczny. Lista lektur obowiązkowych będzie zamieszczana w arkuszu egzaminacyjnym.

2. Utwory poetyckie w części pisemnej

2.1. Utwory poetyckie w teście historycznoliterackim

a) W teście historycznoliterackim może być sprawdzana znajomość treści i problematyki tylko tych utworów poetyckich, których tytuły wymieniono w podstawie programowej, tj.
Bo*gurodzica*
Lament świętokrzyski (fragmenty)
Jan Kochanowski, *Pieśń IX* ks. I, *Pieśń V* ks. II, *Psalm 13*, *Psalm 47*, treny IX, X, XI, XIX oraz – z zakresu szkoły podstawowej – treny I, V, VII, VIII
Ignacy Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*
Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*
Juliusz Słowacki, *Grób Agamemnona* (fragmenty), *Testament mój*
Czesław Miłosz, *Traktat moralny* (fragmenty).

Zawsze w arkuszu egzaminacyjnym będzie podany fragment utworu.

b) W teście historycznoliterackim pojawią się również zadania, których tekstami źródłowymi będą utwory poetyckie zarówno autorów wskazanych w podstawie programowej, jak i niewymienionych w tym dokumencie. Zadania te nie będą sprawdzały znajomości treści konkretnego utworu (z wyjątkiem tych utworów, których tytuły podano w podstawie), ale – umiejętność odczytywania tego typu tekstów.

2.2. Utwory poetyckie w wypracowaniu

W wypracowaniu zdający może odwołać się do dowolnego utworu poetyckiego jako:
- innego utworu literackiego
- kontekstu.

CZĘŚĆ USTNA EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO

Egzamin maturalny z języka polskiego w części ustnej sprawdza umiejętność tworzenia wypowiedzi na określony temat, zgodnej z zasadami poprawności językowej, logiki i retoryki.

Egzamin trwa 30 minut i składa się z trzech części:
- przygotowania zdającego do odpowiedzi (15 minut)
- wypowiedzi monologowych zdającego dotyczących zadań z wylosowanego zestawu egzaminacyjnego (10 minut)
- rozmowy zdającego z zespołem przedmiotowym związanej z tymi wypowiedziami (5 minut).

W czasie trwania części ustnej egzaminu maturalnego zdającemu nie udziela się żadnych wyjaśnień dotyczących zadań egzaminacyjnych. Ponadto zdający nie może korzystać ze słowników i innych pomocy.

Opis zestawu zadań egzaminacyjnych

Zestaw zadań egzaminacyjnych składa się z dwóch zadań:
- zadanie 1. zawiera zagadnienie sprawdzające znajomość treści i problematyki lektury obowiązkowej – zamieszczonej w podstawie programowej na poziomie podstawowym do realizacji w całości lub we fragmentach lub lektury wymienionej w punkcie I.1.12) – i tworzenie wypowiedzi na jej temat z uwzględnieniem wybranego kontekstu
- zadanie 2. dotyczy zagadnienia związanego z literaturą lub innymi dziełami sztuki albo językiem; zdający omawia je na podstawie dołączonego do polecenia materiału w postaci tekstu literackiego lub nieliterackiego albo tekstu ikonicznego.

Cechy zadań egzaminacyjnych

Zadanie 1.:
- składa się z polecenia, zawierającego zagadnienie w formie twierdzenia lub pytania, odnoszącego się do lektury obowiązkowej oraz wybranego kontekstu zgodnie ze schematem przedstawionym w TABELI 2.
- daje możliwość sprawdzenia znajomości treści i problematyki lektury obowiązkowej wskazanej w podstawie programowej na poziomie podstawowym oraz umiejętności interpretacji utworów z wykorzystaniem wiedzy historyczno- i teoretycznoliterackiej oraz kulturowej
- umożliwia zdającemu zaprezentowanie poziomu dojrzałości intelektualnej, pogłębionego rozumienia literatury, a także wykazanie się sprawnością językowo-retoryczną.

TABELA 2. SCHEMAT POLECENIA W ZADANIU 1. (LEKTURA OBOWIĄZKOWA)

	SCHEMAT POLECENIA DO	
	LEKTURY OBOWIĄZKOWEJ OMAWIANEJ W CAŁOŚCI	LEKTURY OBOWIĄZKOWEJ OMAWIANEJ WE FRAGMENTACH
ZAGADNIENIE W FORMIE TWIERDZENIA LUB PYTANIA	np. *Motyw cierpienia niezawinionego.*	np. *Czym dla człowieka może być doświadczenie samotności?*
ELEMENT 1. POLECENIA: WSKAZANIE LEKTURY	*Omów zagadnienie na podstawie „Dżumy" Alberta Camusa.*	*Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów „Legendy o św. Aleksym".*
ELEMENT 2. POLECENIA: KONTEKST	*W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.*	*W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.*

Polecenia do zadania 1. mają charakter jawny i zostaną opublikowane w komunikacie dyrektora CKE przed egzaminem maturalnym w terminie określonym w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki.

Zadanie 2.:

- składa się z polecenia i tekstu (w zadaniach stosowane są trzy typy tekstów: nieliterackie, literackie i ikoniczne), zawierającego zagadnienie w formie twierdzenia lub pytania odnoszącego się do załączonego tekstu oraz wybranego kontekstu zgodnie z przedstawionym w TABELI 3. schematem
- umożliwia zdającemu wykazanie się dojrzałością intelektualną, orientacją w problemach kultury, w tym literatury, sztuki lub języka, a także wykazanie się sprawnością językowo-retoryczną oraz rozumieniem tekstu stanowiącego inspirację do wypowiedzi
- odwołuje się do wiadomości i umiejętności z III etapu edukacyjnego.

TABELA 3. SCHEMAT POLECENIA W ZADANIU 2. (LITERATURA/SZTUKA/JĘZYK)

	SCHEMAT POLECENIA DO ZAGADNIENIA ZWIĄZANEGO		
	Z LITERATURĄ (ZADANIA ZAWIERAJĄCE MATERIAŁ LITERACKI)	**ZE SZTUKĄ (ZADANIA ZAWIERAJĄCE MATERIAŁ IKONICZNY)**	**Z JĘZYKIEM (ZADANIA ZAWIERAJĄCE MATERIAŁ DO ANALIZY JĘZYKOWEJ)**
ZAGADNIENIE W FORMIE TWIERDZENIA LUB PYTANIA	np. *Kryzys wartości w świecie skażonym złem.*	np. *Tworzenie – naśladowanie rzeczywistości czy jej wyobrażanie?*	np. *Zróżnicowanie językowe wypowiedzi jako sposób wyrażania emocji.*
ELEMENT 1. POLECENIA: TEKST ŹRÓDŁOWY	*Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału*	*Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału*	*Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału*
ELEMENT 2. POLECENIA: TEKST 2. ALBO WŁASNE DOŚWIADCZENIA	*oraz wybranego tekstu kultury albo utworu literackiego.*	*oraz wybranego utworu literackiego.*	*oraz wybranego tekstu kultury albo utworu literackiego, albo własnych doświadczeń komunikacyjnych.*

Wybrany utwór literacki, będący drugim tekstem, do którego odwołuje się zdający w swojej wypowiedzi, może być:

- lekturą obowiązkową
- lekturą uzupełniającą
- utworem literackim niebędącym lekturą, w tym utworem poetyckim.

Przebieg egzaminu

Przebieg egzaminu przedstawiono w TABELI 4.

TABELA 4. PRZEBIEG EGZAMINU USTNEGO

	PRZEBIEG EGZAMINU	**CZAS TRWANIA**
CZYNNOŚCI ORGANIZACYJNE	Zdający losuje zestaw egzaminacyjny zawierający dwa zadania.	–
PRZYGOTOWANIE ZDAJĄCEGO DO WYPOWIEDZI MONOLOGOWYCH	Zdający przygotowuje się do wygłoszenia wypowiedzi monologowych na dwa tematy zamieszczone w wylosowanym zestawie (może w tym czasie przygotować ramowy plan wypowiedzi, konspekt, notatki pomocnicze).	Nie więcej niż 15 minut.

WYPOWIEDZI MONOLOGOWE ZDAJĄCEGO	Zdający wygłasza wypowiedzi monologowe. Wypowiedzi monologowe zdającego nie mogą być przerywane przez zespół przedmiotowy (z wyjątkiem sytuacji, kiedy upłynął czas na nie przeznaczony). Zdający nie musi realizować zadań w kolejności, w jakiej zostały zamieszczone w zestawie zadań egzaminacyjnych – może rozpocząć wypowiedź od wybranego przez siebie zadania.	Nie więcej niż 10 minut (może je wygłosić w czasie krótszym niż 10 minut).
ROZMOWA ZESPOŁU PRZEDMIOTOWEGO ZE ZDAJĄCYM	Rozmowa zespołu przedmiotowego ze zdającym może dotyczyć: • zagadnień określonych w poleceniach do obu zadań lub do jednego z dwóch zadań • utworu literackiego albo tekstu kultury, w tym materiału ikonicznego, dołączonego do polecenia • treści utworów literackich i tekstów kultury przywołanych przez zdającego w wypowiedziach. W trakcie rozmowy zdający odpowiada na pytania, realizuje polecenia lub odnosi się do zagadnienia przedstawionego przez zespół przedmiotowy (łącznie od 1 do 3 pytań/poleceń/zagadnień). Zadawane pytania nie mogą dotyczyć faktograficznych detali dotyczących lektury obowiązkowej / omówionych tekstów kultury. Co najmniej jedno z pytań/poleceń/zagadnień w rozmowie do zadania 1. i/lub zadania 2. będzie dotyczyło refleksji indywidualnej zdającego związanej z omawianym problemem, tzn. zostanie sformułowane w taki sposób, aby umożliwić zdającemu odniesienie się do któregokolwiek z zadań egzaminacyjnych z własnej perspektywy, przedstawienie własnego stanowiska, np. • w przypadku tematu: *Czym dla człowieka może być doświadczenie samotności?* zdający może zostać poproszony o odpowiedź np. na takie pytania: ✓ *Czy wyobrażasz sobie swoje życie w samotności, takie jak Konrada z III cz. „Dziadów” Adama Mickiewicza? Uzasadnij odpowiedź.* ✓ *Czy postawa Konrada z Wielkiej Improwizacji jest dla ciebie przekonująca? Uzasadnij odpowiedź.*	Nie więcej niż 5 minut.

	• w przypadku tematu: *Tworzenie – naśladowanie rzeczywistości czy jej wyobrażanie?* zdający może zostać poproszony o odpowiedź np. na takie pytania: ✓ *Którą strategię tworzenia przyjęłabyś/przyjąłbyś, gdybyś była/był artystą: klasyczną czy awangardową? Uzasadnij odpowiedź.* ✓ *Czy wolisz czytać książki, które bardziej naśladują rzeczywistość, czy takie, które ją kreują? Uzasadnij odpowiedź.* ✓ *Które dzieła są bardziej przydatne młodemu człowiekowi we współczesnym świecie – naśladujące rzeczywistość czy kreujące ją? Uzasadnij odpowiedź.*	

Wykonanie **obu zadań** egzaminacyjnych w części ustnej wymaga:

- zrozumienia tematów wypowiedzi i sformułowanych w nich zagadnień
- wykorzystania znajomości lektury obowiązkowej i umiejętności jej odczytania do omówienia zagadnienia określonego w zadaniu 1.
- odczytania (interpretacji) dołączonego tekstu kultury pod kątem wskazanego w poleceniu zagadnienia, odwołania się do innych tekstów kultury albo własnych doświadczeń, wykorzystania wiedzy i umiejętności z zakresu historii i teorii literatury, języka i retoryki do omówienia zagadnienia określonego w zadaniu 2.
- odwołania się do wybranych kontekstów związanych z tematem wypowiedzi
- opracowania wypowiedzi pod względem kompozycyjnym i językowo-stylistycznym
- wygłoszenia wypowiedzi zgodnie z zasadami retoryki
- udziału w rozmowie dotyczącej zagadnienia/zagadnień określonych w poleceniu/ poleceniach oraz wygłoszonych wypowiedzi monologowych.

Przykładowe zadania do części ustnej (bez określania poziomu) wraz z rozwiązaniami znajdują się na stronach 46–65.

ZASADY OCENIANIA EGZAMINU USTNEGO

Za egzamin ustny zdający będzie mógł otrzymać maksymalnie **30 punktów**. Oceniając wypowiedzi zdającego, członkowie zespołu przedmiotowego będą przydzielali punkty w czterech **kryteriach**, tj.:

1. aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowych w zadaniach 1. i 2. (od 0 do 16 pkt)
2. kompozycja wypowiedzi monologowych w zadaniach 1. i 2. oceniana łącznie (od 0 do 4 pkt)
3. aspekt merytoryczny wypowiedzi podczas rozmowy (od 0 do 6 pkt)
4. zakres i poprawność środków językowych w wypowiedziach monologowych oraz podczas rozmowy (od 0 do 4 pkt).

Zdający zda część ustną egzaminu maturalnego z języka polskiego, jeżeli uzyska 30% możliwych do uzyskania, tj. 9 punktów. Wagi poszczególnych kryteriów przedstawiono na poniższym schemacie – podano wartości w przybliżeniu.

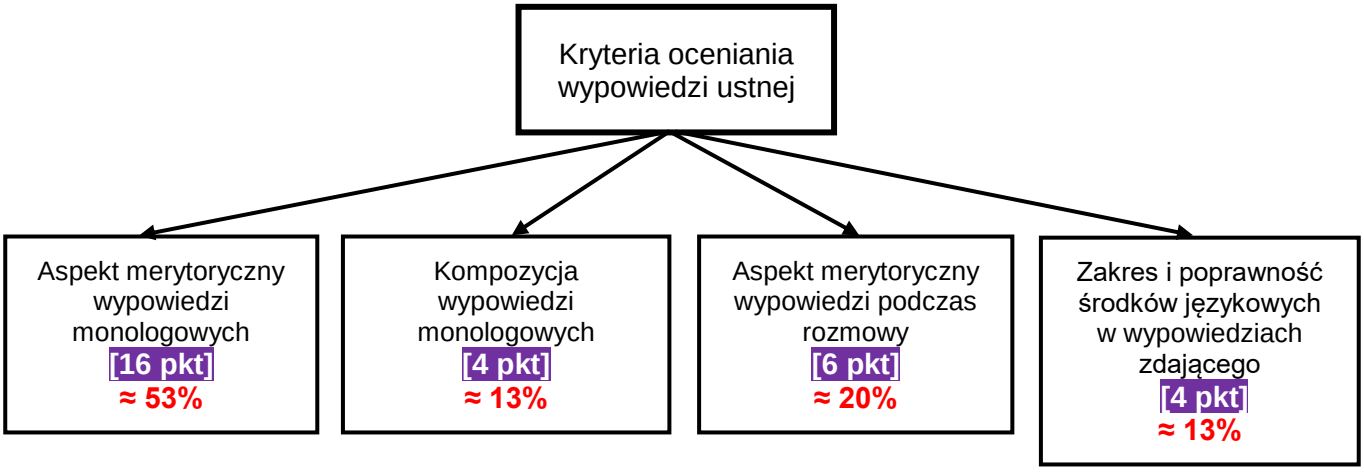

1. Aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowych (maksymalnie 16 punktów)

Uwaga. Za wypowiedź monologową zdający może otrzymać maksymalnie 16 pkt (zadanie 1. – 8 pkt, zadanie 2. – 8 pkt).

		Zadanie 1.	Zadanie 2.
W zadaniu 1. Temat + **2 elementy** (zagadnienie + lektura + kontekst przywołany przynajmniej częściowo funkcjonalnie) **W zadaniu 2.** Temat + **2 elementy** (zagadnienie + tekst 1 + tekst 2 / własne doświadczenia)	• bogata argumentacja; bez poważnych błędów rzeczowych	**8**	**8**
	• bogata argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi ALBO • zadowalająca argumentacja bez błędów rzeczowych	**7**	**7**
	• zadowalająca argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi ALBO • powierzchowna argumentacja bez błędów rzeczowych	**6**	**6**
	• powierzchowna argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi	**5**	**5**
W zadaniu 1. Temat + **1 element** (zagadnienie + lektura) **W zadaniu 2.** Temat + **1 element** (zagadnienie + tekst 1 LUB zagadnienie + tekst 2 / własne doświadczenia)	• bogata argumentacja; bez poważnych błędów rzeczowych	**4**	**4**
	• bogata argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi ALBO • zadowalająca argumentacja bez błędów rzeczowych	**3**	**3**
	• zadowalająca argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi ALBO • powierzchowna argumentacja bez błędów rzeczowych	**2**	**2**
	• powierzchowna argumentacja z 1–2 poważnymi błędami rzeczowymi	**1**	**1**
brak wypowiedzi; wypowiedź nie na temat; wypowiedź zawiera błąd kardynalny ALBO 3 lub więcej poważnych błędów rzeczowych; wypowiedź nie odnosi się w ogóle do lektury wskazanej w poleceniu		**0**	**0**

Uwagi:

1) Jeżeli liczba punktów przyznana w kryterium *Aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowych* w którymkolwiek z zadań wynosi 0 pkt, to w kryterium 2. za kompozycję wypowiedzi monologowej w tym zadaniu, przyznaje się również 0 pkt.
2) Jeżeli **ostateczna liczba punktów** przyznana w kryterium *Aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowych* wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 1. – *Aspekt merytoryczny wypowiedzi monologowej*)

1. Argumentacja to uzasadnienie stanowiska zdającego wobec zagadnienia sformułowanego w poleceniu za pomocą argumentów.
   1) Bogata argumentacja to argumentacja pogłębiona, poparta trafnymi przykładami i **szeroka/wieloaspektowa**, stanowiąca – jako całość – wnikliwą analizę zagadnienia sformułowanego w poleceniu, zawierająca elementy refleksji / głębszego namysłu nad zagadnieniem.
   2) Zadowalająca argumentacja to argumentacja pogłębiona, poparta trafnymi przykładami.
   3) Powierzchowna argumentacja to argumentacja oparta na uogólnieniach, niewnikająca w istotę rzeczy, poprzestająca na pobieżnych obserwacjach, mało dokładna, czasami niepoparta przykładami.

2. Kontekst należy rozumieć jako odniesienie się przez zdającego w wypowiedzi do np.:
   1) innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu
   2) historii literatury
   3) teorii literatury
   4) charakteru epoki
   5) biografii autora
   6) filmu, spektaklu teatralnego
   7) utworu muzycznego, dzieła plastycznego
   8) mitologii
   9) Biblii
   10) religii
   11) historii
   12) filozofii
   13) kwestii politycznych
   14) kwestii społecznych,

   wybrane przez zdającego w sposób celowy, przydatne do osadzenia omawianego zagadnienia w szerszej perspektywie.

Zdający powinien wykorzystać kontekst przynajmniej częściowo funkcjonalnie, tzn. trafnie ze względu na omawiane zagadnienie przywołać np. informacje, wydarzenia – kontekst nie musi pogłębiać ani rozwijać omawianego zagadnienia.

3. Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o nieznajomości treści i problematyki lektury obowiązkowej, do której odwołuje się zdający, w zakresie:
   a) fabuły, w tym głównych wątków utworu
   b) losów głównych bohaterów, w tym np. łączenie biografii różnych bohaterów.

4. Błąd kardynalny może dotyczyć wyłącznie lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej jako lektury do omówienia w całości (nie we fragmentach).

5. Poważny błąd rzeczowy to błąd świadczący o:
   1) nieznajomości wskazanej w poleceniu lektury obowiązkowej (z podstawy programowej), do której odwołuje się zdający, w zakresie innym niż w przypadku błędu kardynalnego, tj. np. błąd w przypisaniu autorstwa, w użyciu błędnego nazwiska/imienia bohatera, dotyczący losów bohaterów drugoplanowych bądź wątków innych niż główne
   2) nieznajomości utworu literackiego lub tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający, innego niż lektura obowiązkowa (każdy błąd merytoryczny)
   3) braku wiedzy dotyczącej kontekstu wybranego przez zdającego, np. błędne przywołanie pojęć lub faktów historycznych.

6. Dokładnie ten sam błąd rzeczowy (np. konsekwentne stosowanie błędnego imienia bohatera, którego można w jednoznaczny sposób zidentyfikować, a wypowiedź zdającego świadczy o znajomości lektury) powtórzony kilkakrotnie jest liczony jako jeden błąd.

2. Kompozycja wypowiedzi monologowych (maksymalnie 4 punkty)

	Zadanie 1.	Zadanie 2.
Kompozycja wypowiedzi spójna (tzn. uporządkowana, logiczna).	**2**	**2**
Kompozycja wypowiedzi częściowo spójna.	**1**	**1**
Kompozycja wypowiedzi niespójna.	**0**	**0**

Wyjaśnienia (kryterium 2. – *Kompozycja wypowiedzi monologowych*)

1. Kompozycja wypowiedzi jest spójna, jeżeli wypowiedź zawiera wstęp, część zasadniczą i zakończenie, a te elementy składają się na logiczną i uporządkowaną całość.

2. Kompozycja wypowiedzi jest częściowo spójna, jeżeli w wypowiedzi:
   a) brakuje wstępu oraz/lub zakończenia ALBO
   b) połączenie między dwoma z trzech elementów wypowiedzi, tj. wstępem a częścią zasadniczą, ALBO częścią zasadniczą a zakończeniem, ALBO wstępem a zakończeniem jest nielogiczne, ALBO
   c) zawarto treści nieistotne, zbędne dla omawianego zagadnienia, bez związku z omawianym zagadnieniem.

3. Kompozycja wypowiedzi jest niespójna, jeżeli w wypowiedzi:
   a) brakuje części zasadniczej ALBO
   b) połączenia między trzema elementami wypowiedzi, tj. wstępem, częścią zasadniczą a zakończeniem są nielogiczne, ALBO
   c) zawarto nieuzasadnione wnioski, sprzeczne stwierdzenia.

3. Aspekt merytoryczny wypowiedzi podczas rozmowy (maksymalnie 6 punktów)

Wypowiedzi na temat (na temat = adekwatne + merytorycznie poprawne)	• w zakresie wypowiedzi, które są na temat: właściwy stopień uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**6**
	• w zakresie wypowiedzi, które są na temat: zaburzenia w stopniu uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**5**
Fragmenty wypowiedzi na temat, pozostałe fragmenty wypowiedzi – częściowo na temat (zaburzenia w adekwatności lub zaburzenia merytoryczne)	• w zakresie wypowiedzi, które są na temat lub częściowo na temat: właściwy stopień uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**4**
	• w zakresie wypowiedzi, które są na temat lub częściowo na temat: zaburzenia w stopniu uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**3**
Wszystkie wypowiedzi częściowo na temat (zaburzenia w adekwatności lub zaburzenia merytoryczne)	• w zakresie wypowiedzi, które są częściowo na temat: właściwy stopień uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**2**
	• w zakresie wypowiedzi, które są częściowo na temat: zaburzenia w stopniu uszczegółowienia wypowiedzi względem postawionego pytania / postawionych pytań	**1**
Wypowiedzi nie na temat; wszystkie wypowiedzi zdawkowe; błąd kardynalny; niezachowanie zasad dialogu (np. niezachowanie norm grzecznościowych)		**0**

Wyjaśnienia (kryterium 3. – *Aspekt merytoryczny wypowiedzi podczas rozmowy*)

1. Wypowiedzi na temat to wypowiedzi:
   a) adekwatne do zadawanych pytań
   b) poprawne merytorycznie.

2. Wypowiedzi częściowo na temat to wypowiedzi nieadekwatne do zadawanych pytań ALBO niepoprawne merytorycznie.

3. Wypowiedzi zdającego podczas rozmowy są właściwie uszczegółowione, jeżeli nie ograniczają się wyłącznie do ogólnikowych stwierdzeń, a zawierają ich rozwinięcie.

4. Zaburzenia w stopniu uszczegółowienia wypowiedzi wynikają z operowania ogólnikami przez zdającego w czasie rozmowy, z braku precyzji w wyjaśnianiu omawianych zagadnień/kwestii/pojęć itp.

4. Zakres i poprawność środków językowych w wypowiedziach zdającego (maksymalnie 4 punkty)

Uwaga. Oceniając zakres i poprawność środków językowych, bierze się pod uwagę zarówno wypowiedzi monologowe zdającego, jak i jego wypowiedzi podczas rozmowy.

Zadowalający zakres środków językowych, w szczególności leksykalnych	w wypowiedziach zachowano właściwą dla języka mówionego poprawność językową (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni i fonetyki) oraz płynność (dopuszczalne sporadyczne błędy językowe oraz/lub usterki w płynności)	**4**
	w wypowiedziach częściowo zachowano właściwą dla języka mówionego poprawność językową (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni i fonetyki) oraz płynność (w wypowiedzi występowały liczne błędy językowe oraz/lub usterki w płynności)	**3**
Wąski zakres środków językowych	w wypowiedziach zachowano właściwą dla języka mówionego poprawność językową (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni i fonetyki) oraz płynność (dopuszczalne sporadyczne błędy językowe oraz/lub usterki w płynności)	**2**
	w wypowiedziach częściowo zachowano właściwą dla języka mówionego poprawność językową (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni i fonetyki) oraz płynność (w wypowiedzi występowały liczne błędy językowe oraz/lub usterki w płynności)	**1**
• Wypowiedź niekomunikatywna ALBO • W wypowiedzi nie zachowano właściwej dla języka mówionego poprawności językowej (w zakresie fleksji, leksyki, frazeologii, składni i fonetyki) oraz płynności (w wypowiedzi występowały bardzo liczne błędy językowe oraz/lub usterki w płynności).		**0**

Wyjaśnienia (kryterium 4. – *Zakres i poprawność środków językowych*)

1. Nie każde nieprecyzyjne sformułowanie jest niepoprawne językowo (stanowi błąd językowy) – może być przejawem nieporadności językowej. Błędem jest nieporadność językowa będąca oczywistym nieuzasadnionym naruszeniem obowiązującej normy językowej.

2. Indywidualne upodobania językowe egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę poprawności środków językowych w wypowiedzi zdającego.

3. Zadowalający zakres środków językowych oznacza, że zastosowane przez zdającego środki językowe, w szczególności leksykalne, umożliwiają omówienie zagadnienia oraz ułatwiają odbiór wypowiedzi; zdający stosuje wyrazy/wyrażenia synonimiczne, używa precyzyjnego słownictwa, w tym – terminologii.

4. Wąski zakres środków językowych oznacza, że leksyka i składnia są proste/ograniczone, utrudniają omówienie zagadnienia oraz odbiór wypowiedzi.

CZĘŚĆ PISEMNA EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO. POZIOM PODSTAWOWY

Egzamin maturalny z języka polskiego w części pisemnej na poziomie podstawowym sprawdza: (a) umiejętność odczytywania, porównywania, analizowania, syntetyzowania, uogólniania problematyki dwóch tekstów nieliterackich (Część 1. Test *Język polski w użyciu*), (b) znajomość zagadnień z historii literatury i rozumienia procesów w niej zachodzących (Część 2. Test historycznoliteracki) oraz (c) tworzenie wypowiedzi argumentacyjnej (Część 3. Wypracowanie).

CHARAKTERYSTYKA EGZAMINU PISEMNEGO NA POZIOMIE PODSTAWOWYM

Podczas egzaminu zdający otrzymuje dwa arkusze egzaminacyjne, zgodnie z TABELĄ 5.

TABELA 5. ARKUSZE NA EGZAMINIE

Arkusz 1.	Arkusz 2.
• Część 1. Test *Język polski w użyciu* • Część 2. Test historycznoliteracki	Część 3. Wypracowanie

Na rozwiązanie zadań z obu arkuszy zdający ma 240 minut[2] i sam decyduje o kolejności i rozłożeniu w czasie pracy nad poszczególnymi częściami egzaminu.

Charakterystykę poszczególnych części egzaminu maturalnego z języka polskiego na poziomie podstawowym prezentuje TABELA 6.

TABELA 6. CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH CZĘŚCI EGZAMINU MATURALNEGO Z JĘZYKA POLSKIEGO NA POZIOMIE PODSTAWOWYM

	CZĘŚĆ 1. JĘZYK POLSKI W UŻYCIU	**CZĘŚĆ 2. TEST HISTORYCZNOLITERACKI**	**CZĘŚĆ 3. WYPRACOWANIE**
SPRAWDZANE UMIEJĘTNOŚCI	a) Odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.1)–3) oraz I.2.5)–7) b) gramatyka języka polskiego, tj. wymagania II.1.1)–4) c) zróżnicowanie języka polskiego, tj. wymagania II.2.1)–7) d) komunikacja językowa i kultura	a) Czytanie utworów literackich, tj. wymagania I.1.1)–13) oraz I.1.15)–16) b) odbiór tekstów kultury, tj. wymagania I.2.1), I.2.4)–7) c) kształcenie językowe, tj. wymagania II.1.1), II.1.3), II.1.4), II.2.1)–II.2.7),	a) Elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1), III.1.3) oraz III.1.6) b) pisania, tj. wymagania III.2.1)–2), III.2.6)–7) oraz III.2.9)–12) c) samokształcenia, tj. wymagania IV.2), IV.5) d) czytania utworów literackich, tj. wymagania I.1.1)–16)

[2] Czas trwania egzaminu może zostać wydłużony w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, oraz w przypadku cudzoziemców. Szczegóły są określane w *Komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Edukacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego* w danym roku szkolnym.

	języka, tj. wymagania II.3.1)–8) oraz II.3.10) e) ortografia i interpunkcja, tj. wymagania II.4.1)–3) f) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1)–6) oraz III.1.8)–10) g) pisanie, tj. wymagania III.2.1), III.2.3)–4), III.2.6)–8) oraz III.2.10)–11) h) samokształcenie, tj. wymagania IV.4)–6) oraz IV.8).	II.3.2)–II.3.5), II.3.8), II.4.2) oraz II.4.3) d) elementy retoryki, tj. wymagania III.1.1)–6) oraz III.1.8)–11) e) pisanie, tj. wymagania III.2.1), III.2.3)–4), III.2.7)–8) oraz III.2.10)–11) f) samokształcenie, tj. wymagania IV.4)–6) oraz IV.8) g) znajomości lektur obowiązkowych – pkt 1)–49) oraz treny Jana Kochanowskiego, bajki Ignacego Krasickiego, *Dziady* cz. II i *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza, *Zemsta* Aleksandra Fredry, *Balladyna* Juliusza Słowackiego [wymaganie I.1.12)].	e) gramatyki języka polskiego, tj. wymagania II.1)–4) f) zróżnicowania języka, tj. wymagania II.2.2), II.2.5) g) komunikacji językowej i kultury języka, tj. wymagania II.3.4), II.3.5), II.3.7) oraz II.3.9) h) ortografii i interpunkcji, tj. wymagania II.4.1)–2) i) znajomości lektur obowiązkowych – pkt 1–49 oraz *Dziady* cz. II i *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza, *Zemsta* Aleksandra Fredry, *Balladyna* Juliusza Słowackiego [wymaganie I.1.12)].
PODSTAWOWE INFORMACJE	Część 1. obejmuje zestawienie dwóch tekstów na zbliżony temat oraz zadań dotyczących tych tekstów.	Część 2. zawiera zadania sprawdzające wiadomości i umiejętności z zakresu historii i teorii literatury oraz języka.	Część 3. zawiera dwa tematy wypracowania do wyboru. Nie jest określona forma gatunkowa wypowiedzi.
TEKSTY, DO KTÓRYCH ODNOSZĄ SIĘ ZADANIA EGZAMINACYJNE	• O charakterze popularnonaukowym lub publicystycznym • o różnorodnej tematyce, traktujące o zagadnieniach z różnych dziedzin życia • prezentujące np. odmienny punkt widzenia danego problemu lub ujmujące temat z różnych perspektyw • łącznie liczą ok. 1 000 wyrazów.	• Zadania mogą zawierać fragmenty tekstów literackich lub nieliterackich (np. fragmenty prac krytycznych lub analiz) oraz teksty ikonograficzne • łącznie liczą nie więcej niż 1 500 wyrazów.	• Tematy wypracowań mogą zawierać wiersz jako tekst źródłowy. • Każdy temat wymaga odwołania się do lektury obowiązkowej.

ZADANIA EGZAMINACYJNE WE WSZYSTKICH CZĘŚCIACH ARKUSZY

Liczbę zadań oraz liczbę punktów możliwych do uzyskania za zadania w poszczególnych częściach arkuszy przedstawiono w TABELI 7.

TABELA 7. LICZBA ZADAŃ ORAZ LICZBA PUNKTÓW NA EGZAMINIE MATURALNYM Z JĘZYKA POLSKIEGO

Część	Liczba zadań	Liczba punktów	Udział w wyniku sumarycznym
Część 1. Test *Język polski w użyciu*	5–7	10	≈17%
Część 2. Test historycznoliteracki	6–15	15	25%
Część 3. Wypracowanie	1	35	≈58%
Razem	**12–23**	**60**	**100%**

W części 1. i w części 2. arkusza egzaminacyjnego znajdą się zarówno zadania zamknięte, jak i otwarte.

Zadania zamknięte to takie, w których zdający wybiera odpowiedź spośród podanych. Wśród zadań zamkniętych znajdą się m.in.:
- zadania wyboru wielokrotnego
- zadania typu prawda-fałsz
- zadania na dobieranie.

Zadania otwarte to takie, w których zdający samodzielnie formułuje odpowiedź. Wśród zadań otwartych znajdzie się takie, które będzie wymagać zredagowania krótkiego tekstu (notatka syntetyzująca).

Za rozwiązanie zadań otwartych będzie można uzyskać odpowiednio:
- w części Test *Język polski w użyciu* – około 50% punktów możliwych do zdobycia w danej części
- w części Test historycznoliteracki – około 70% punktów możliwych do zdobycia w danej części.

W części 3. arkusza egzaminacyjnego pojawi się zadanie rozszerzonej odpowiedzi – wypracowanie.

Zadania w części 1. Test *Język polski w użyciu*

Zadania egzaminacyjne w części 1. Test *Język polski w użyciu*:
a) dotyczą poszczególnych tekstów zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym, a także wymagają skonfrontowania tych tekstów
b) sprawdzają umiejętności z zakresu języka/retoryki (środków językowych)

c) łączą wymagania z różnych obszarów podstawy programowej, np. rozumienie tekstu i zagadnienia językowe (np. środki retoryczne)
d) mogą zawierać odniesienia do innych utworów (cytaty), wymagające zderzenia treści/przesłania cytatu z sensami zamieszczonego w arkuszu egzaminacyjnym tekstu lub tekstów.

Jednym z zadań w części 1. Test *Język polski w użyciu* jest **notatka syntetyzująca**. Notatka syntetyzująca jest formą zwięzłego przedstawienia informacji istotnych dla danego tekstu lub tekstów. Odmianą tego typu wypowiedzi jest notatka syntetyzująca ukierunkowana tematycznie. Aby napisać dobrą notatkę syntetyzującą ukierunkowaną tematycznie, należy:

- przeanalizować temat notatki określony w zadaniu egzaminacyjnym
- uważnie przeczytać oba teksty zamieszczone w arkuszu egzaminacyjnym, aby wybrać informacje kluczowe dla realizacji tematu notatki
- dokonać syntezy wybranych informacji, tak aby określić stanowisko autora każdego tekstu względem zagadnienia określonego w temacie notatki
- porównać stanowiska autorów obu tekstów pod kątem np. aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki, które porusza każdy z autorów, punktów wspólnych i/lub rozbieżnych w stanowiskach obu autorów
- uporządkować wnioski z powyższych analiz, tak aby notatka:
  - w syntetyczny sposób przedstawiała stanowiska obu autorów dotyczące zagadnienia określonego w temacie notatki, wskazując – zgodnie z treścią tekstów – na podobieństwa i/lub różnice pomiędzy tymi stanowiskami, oraz
  - zawierała ogólne stwierdzenie na temat tego, w jaki sposób oba teksty dotyczą/odnoszą się do tematu notatki wskazanego w zadaniu egzaminacyjnym
- zredagować notatkę, mając na względzie, że powinna ona być:
  - rzeczowa: zgodna z treścią obu tekstów
  - zwięzła: licząca od 60 do 90 wyrazów
  - spójna: składająca się z logicznie powiązanych ze sobą zdań
  - sformułowana własnymi słowami: należy stosować m.in. parafrazę, uogólnienie treści, synonimy
  - napisana tekstem ciągłym
  - poprawna językowo, ortograficznie i interpunkcyjnie.

Przykładowe zadania do części 1. Test Język polski w użyciu *wraz z rozwiązaniami znajdują się na stronach 66–105.*

Zadania w części 2. Test historycznoliteracki

W części 2. Test historycznoliteracki znajdą się co najmniej 2 zadania egzaminacyjne dotyczące każdej z wymienionych poniżej grup okresów literackich:

a) starożytność (antyk i Biblia) średniowiecze, renesans, barok, oświecenie – za rozwiązanie wszystkich zadań dotyczących tych okresów będzie można uzyskać maksymalnie 5 pkt
b) romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska – za rozwiązanie wszystkich zadań dotyczących tych okresów będzie można uzyskać maksymalnie 6 pkt

c) 20-lecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. – za rozwiązanie wszystkich zadań dotyczących tych okresów będzie można uzyskać maksymalnie 4 pkt.

Przykładowe zadania do części 2. Test historycznoliteracki wraz z rozwiązaniami znajdują się na stronach 106–215.

Część 3. Wypracowanie

Zdający samodzielnie tworzy wypracowanie na wybrany przez siebie temat, nie krótsze niż 300 wyrazów.

W każdym temacie są wskazane 4 elementy, które zdający musi uwzględnić w wypracowaniu, tj.:
a) dwa utwory literackie, w tym jeden wskazany jako obowiązkowy w liście lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym
b) dwa konteksty pogłębiające rozumienie omawianych utworów do wyboru spośród np.: historycznoliterackiego, teoretycznoliterackiego, literackiego, biograficznego, kulturowego, mitologicznego, biblijnego, religijnego, historycznego, filozoficznego, egzystencjalnego, politycznego, społecznego.

Możliwości doboru utworów literackich omawianych w wypracowaniu przez zdającego przedstawiono – w zależności od tekstu wskazanego w temacie wypracowania – w TABELI 8.

TABELA 8. DOBÓR UTWORÓW LITERACKICH W ZALEŻNOŚCI OD TEKSTU WSKAZANEGO W TEMACIE WYPRACOWANIA

	TEKST 1. (wskazany w temacie wypracowania)	**TEKST 2. (do wyboru przez zdającego)**
1.	lektura obowiązkowa – utwór epicki albo dramatyczny (tytuł wskazany w temacie)	• inna lektura obowiązkowa – utwór epicki albo dramatyczny *albo* • lektura uzupełniająca – utwór epicki albo dramatyczny *albo* • utwór literacki niebędący lekturą *albo* • dowolny utwór poetycki
2.	lektura obowiązkowa – utwór epicki albo dramatyczny (do wyboru przez zdającego)	• inna lektura obowiązkowa – utwór epicki albo dramatyczny *albo* • lektura uzupełniająca – utwór epicki albo dramatyczny *albo* • utwór literacki niebędący lekturą *albo*

		• dowolny utwór poetycki
3.	wiersz podany w całości	lektura obowiązkowa – utwór epicki albo dramatyczny (do wyboru przez zdającego)

Każdy temat wymaga odwołania się do obowiązkowej lektury szkolnej, wybranej spośród lektur obowiązkowych, których lista jest zamieszczona w arkuszu egzaminacyjnym.

Przykładowe tematy wypracowań wraz z ocenionymi rozwiązaniami znajdują się na stronach 216–279.

ZASADY OCENIANIA ZADAŃ WE WSZYSTKICH CZĘŚCIACH ARKUSZY

Zadania zamknięte są oceniane – w zależności od maksymalnej liczby punktów, jaką można uzyskać za rozwiązanie danego zadania – zgodnie z następującymi zasadami:

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

ALBO

2 pkt – odpowiedź całkowicie poprawna.
1 pkt – odpowiedź częściowo poprawna lub odpowiedź niepełna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Za rozwiązanie zadania otwartego krótkiej odpowiedzi będzie można uzyskać od 0 do 4 punktów. W tych zadaniach nie będzie oceniana poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna, chyba że w poleceniu zostanie określone inaczej. Zasady oceniania będą opracowywane – oprócz notatki syntetyzującej – do każdego zadania odrębnie.

Za każde poprawne rozwiązanie, inne niż opisane w zasadach oceniania, można przyznać maksymalną liczbę punktów, o ile rozwiązanie jest merytorycznie poprawne, zgodne z poleceniem i warunkami zadania.

Zasady oceniania notatki syntetyzującej

Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

<table>
<tr><th></th><th>3 pkt</th><th>2 pkt</th><th>1 pkt</th><th>0 pkt</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td>notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów</td><td>notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów</td><td>notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>ALBO</td><td>ALBO</td><td>ALBO</td></tr>
<tr><td>A. przedstawienie stanowiska każdego autora</td><td>notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia</td><td>notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony</td><td>notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście

ALBO
notatka przedstawia niepełne stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście</td><td rowspan="2">notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt</td></tr>
<tr><td>B. zestawienie stanowisk obu autorów</td><td>w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie</td><td>w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie</td><td>stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie;</td></tr>
</table>

	wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna

1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).

0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga: jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

ZASADY OCENIANIA WYPRACOWANIA

OGÓLNE ZASADY OCENIANIA WYPRACOWANIA

1. Zdający może zrealizować temat w wybranej przez siebie formie wypowiedzi, np.: rozprawka, szkic krytyczny, przemówienie, list otwarty, artykuł, esej, pod warunkiem że będzie to **wypowiedź argumentacyjna**.
2. W wypracowaniu powinny znaleźć się co najmniej dwa argumenty. Przywołanie utworu literackiego w formie streszczenia nie stanowi argumentu.
3. W wypracowaniu **nie jest wymagane** omawianie utworów literackich ani w porządku chronologicznym, ani w porządku przedstawionym w temacie, tj. lektura obowiązkowa, inny utwór literacki, konteksty. Zdający powinien zrealizować temat zgodnie z przyjętą przez siebie koncepcją.
4. Funkcjonalność wykorzystania w wypracowaniu utworu literackiego nie oznacza konieczności omówienia przez zdającego wszystkich elementów fabuły, sensów utworu istotnych (z punktu widzenia egzaminatora) ze względu na zagadnienie sformułowane w temacie. Zadaniem egzaminatora jest ocena stworzonej przez zdającego pracy pisemnej. Egzaminator nie może kierować się własnym wyobrażeniem, jak inaczej/lepiej można by taką pracę napisać. W ocenie należy uwzględnić to, co w pracy jest, a nie to, co – zdaniem egzaminatora – mogłoby/powinno w niej być.
5. Losy postaci literackiej są uogólnieniem ludzkiego doświadczenia. Dlatego jeżeli problem sformułowany w temacie odnosi się do człowieka, to za trafne uznaje się odwołanie przez zdającego w wypracowaniu również do postaci literackich, które nie są ludźmi. Ta sama zasada dotyczy również tekstów kultury.
6. Zdający musi w wypracowaniu wykorzystać dwa konteksty, ale nie musi odwoływać się do dwóch różnych typów kontekstów, np. jeden kontekst jest filozoficzny, drugi – historyczny; mogą być to dwa konteksty z tej samej kategorii.
7. Jeżeli zdający przywoła w wypracowaniu lekturę obowiązkową jako kontekst i popełni błąd kardynalny, to praca zostanie oceniona na 0 punktów.
8. Jeżeli wypowiedź jest w całości nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 punktów.
9. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 punktów w każdym kryterium.
10. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 300 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje literackie i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
11. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z języka polskiego, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony. Oznacza to, że zdający nie zdaje egzaminu i nie może przystąpić do egzaminu w terminie poprawkowym w sierpniu (może przystąpić do egzaminu w kolejnych latach jego przeprowadzania).
12. Jeżeli wypowiedź zawiera fragmenty przepisane z zadania (polecenia, tekstu) zawartego w cz. 1. lub w cz. 2. arkusza egzaminacyjnego bez interpretacji tych fragmentów / komentarza do tych fragmentów, wówczas za wypracowanie zdający otrzyma 0 pkt. Całość pracy tego zdającego nie jest unieważniana.
13. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta

indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za styl i język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.

Utwory literackie, w tym lektury

1. Za utwór literacki w wypracowaniu **nie uznaje się**: komiksu, powieści obrazkowej, mangi, scenariusza filmowego, gry komputerowej. Te teksty kultury mogą zostać wykorzystane w wypracowaniu jako kontekst.
2. Ani jako utworów literackich, ani jako kontekstów nie traktuje się utworów literackich i tekstów piosenek obcojęzycznych, które nie zostały przetłumaczone na język polski.
3. Za lekturę obowiązkową uznaje się odwołanie przez zdającego do każdej księgi biblijnej. Biblia jest utworem literackim, którego znajomość nie obowiązuje w całości, dlatego żaden błąd rzeczowy w odniesieniu do Biblii nie jest błędem kardynalnym.
4. Zbiory mitów inne niż *Mitologia* Jana Parandowskiego nie są uznawane za lekturę obowiązkową – mogą stanowić np. kontekst.

Język, ortografia i interpunkcja

1. Wszystkie wyrazy napisane przez zdającego składają się na sumę wyrazów w wypracowaniu. Jeżeli zdający napisze rozdzielnie wyraz, który powinien napisać łącznie, to liczymy go jako dwa wyrazy. Liczbę wyrażoną cyframi traktujemy jako jeden wyraz.
2. Jeżeli zdający nadaje tytuły lub śródtytuły pracy lub jej poszczególnym częściom, to bierze się je pod uwagę przy ocenie pracy, np. przy ocenie spójności. Tytuły i śródtytuły wlicza się do ogólnej liczby wyrazów.
3. Nie są błędami językowymi powtórzenia wyrazów pojawiających się w temacie, np.: *sprzeczność*, *człowiek*, *bohater*.
4. Poprawne są różne wersje pisowni następujących tytułów utworów literackich:
   - „**Rozmowa M**istrza Polikarpa ze Śmiercią” albo „**Rozmowa m**istrza Polikarpa ze Śmiercią”, albo „**Dialog M**istrza Polikarpa ze Śmiercią”, albo „**Dialog m**istrza Polikarpa ze Śmiercią”
   - „Boska **K**omedia” albo „Boska **k**omedia”
   - „Nie-Boska **K**omedia” albo „Nie-Boska **k**omedia”
   - „Mała **A**pokalipsa” albo „Mała **a**pokalipsa”.
   - „Rozdzi**ó**bią nas kruki, wrony…” albo „Rozdzi**o**bią nas kruki, wrony…”
   - „Inny świat” albo „Inny **Ś**wiat”
   - „Rok 1984” albo „1984”
   - „Górą „Edek” ” albo „Górą Edek”.

   Zdający musi jednak konsekwentnie stosować w wypracowaniu wybraną wersję zapisywania danego tytułu.
5. Jeżeli zdający nie stosuje w wypracowaniu cudzysłowu w zapisie tytułów utworów literackich, to pominięcie cudzysłowu traktuje się jako błąd interpunkcyjny. Jeżeli zdający w swojej pracy konsekwentnie stosuje błędną interpunkcję w zapisie tytułu tego samego utworu literackiego, to egzaminator policzy ten błąd tylko raz.

SZCZEGÓŁOWE ZASADY OCENIANIA WYPRACOWANIA

Oceniając wypracowanie, egzaminatorzy będą przydzielali punkty w czterech **kryteriach głównych**, tj.:

1. spełnienie formalnych warunków polecenia (od 0 do 1 pkt; ≈ 3%)
2. kompetencje literackie i kulturowe (od 0 do 16 pkt; ≈ 46%)
3. kompozycja wypowiedzi (od 0 do 7 pkt; = 20%)
4. język wypowiedzi (od 0 do 11 pkt; ≈ 31%).

W ramach 3. kryterium głównego, tj. „kompozycja wypowiedzi", egzaminatorzy będą przydzielali punkty w trzech kryteriach składowych, tj.:

3a. struktura wypowiedzi
3b. spójność wypowiedzi (tj. logika i uporządkowanie wypowiedzi)
3c. styl wypowiedzi.

W ramach 4. kryterium głównego, tj. „język wypowiedzi", egzaminatorzy będą przydzielali punkty w trzech kryteriach składowych, tj.:

4a. zakres i poprawność środków językowych
4b. poprawność ortograficzna
4c. poprawność interpunkcyjna.

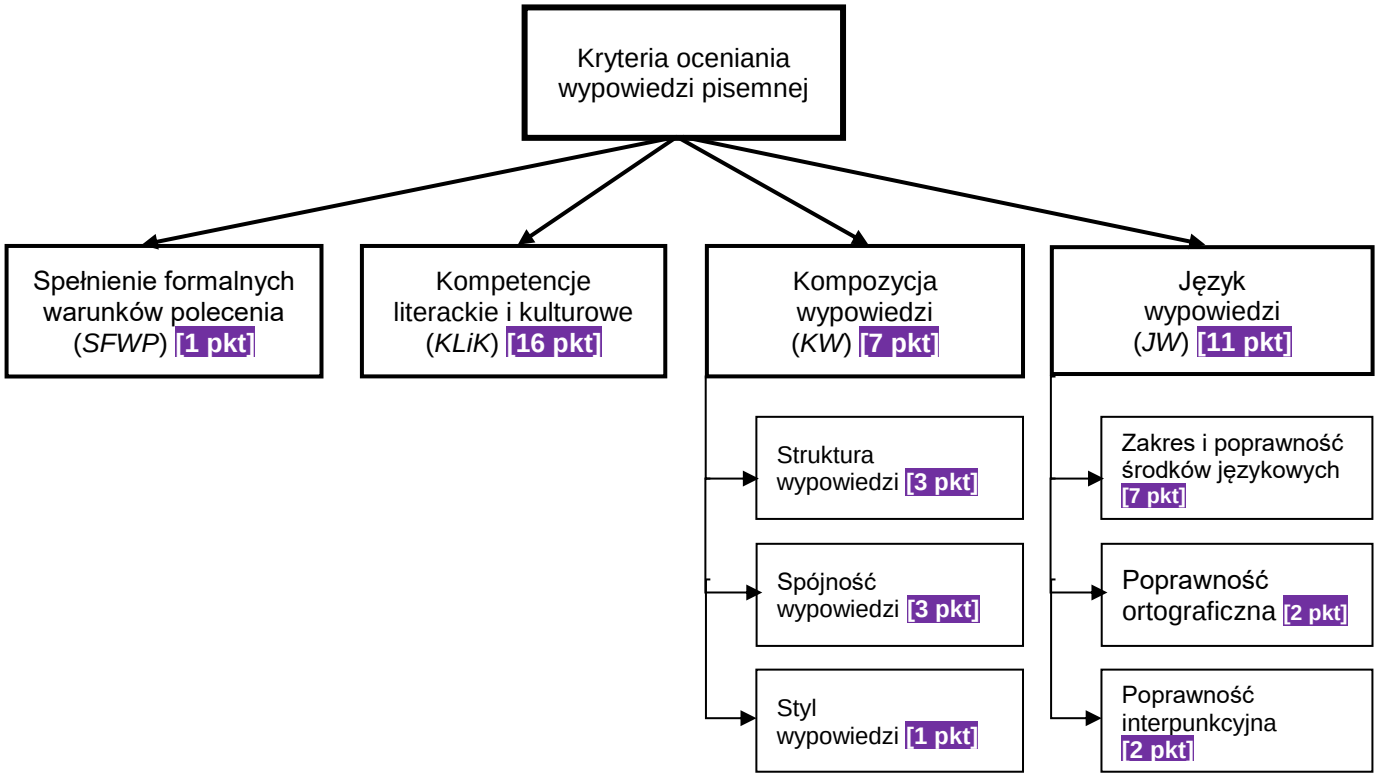

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:

- nie występuje w nim błąd kardynalny
- w wypracowaniu zdający odwołał się do lektury obowiązkowej wybranej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym
- wypowiedź w co najmniej jednym fragmencie dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
- napisane wypracowanie jest w jakiejkolwiek części wypowiedzią argumentacyjną.

• W wypracowaniu nie występuje błąd kardynalny. ORAZ • W wypracowaniu jest odwołanie do lektury obowiązkowej wybranej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym. ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu. ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną.	**1 pkt**
• Wypracowanie nie spełnia któregokolwiek z warunków określonych w kategorii „1 pkt”. ALBO • Wypowiedź jest napisana w formie planu albo w punktach.	**0 pkt**

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 1. – *SFWP*)

1. Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o:
   1) nieznajomości treści lektury obowiązkowej, do której odwołuje się zdający, w zakresie:
      a) fabuły, w tym głównych wątków utworu;
      b) losów głównych bohaterów, w tym np. łączenie biografii różnych bohaterów;

   LUB

   2) **całkowicie** nieuprawnionej interpretacji lektury obowiązkowej będącej falsyfikacją danego tekstu.

2. W przypadku lektur obowiązkowych błąd kardynalny może dotyczyć wyłącznie lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej jako lektury do omówienia w całości (nie we fragmentach).

3. W wypracowaniu zdający musi odwołać się do lektury obowiązkowej – w zależności od tematu – wskazanej w poleceniu albo wybranej z listy lektur zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym. Odwołanie się zdającego do lektury obowiązkowej oznacza, że co najmniej jedno zdanie o tej lekturze ma charakter analityczny, a nie tylko informacyjny.
   a) Przykład zdania analitycznego: W *Lalce* to w Zasławku można zobaczyć świetnie funkcjonujące gospodarstwo Prezesowej, która realizowała pozytywistyczne idee pracy organicznej i pracy u podstaw.
   b) Przykład zdania informacyjnego: W swojej pozytywistycznej powieści pt. *Lalka*

Bolesław Prus ukazuje obraz Warszawy.
Za zdania informacyjne uznaje się również sformułowania będące wyłącznie przepisanymi fragmentami polecenia lub parafrazą polecenia.

4. Jeśli jedyna lektura obowiązkowa jest przywołana lakonicznie, bardziej w kontekście / w nawiązaniu do innego utworu literackiego, który zdający szerzej omawia w wypracowaniu, wówczas przywołanie tej lektury traktowane jest jako spełnienie formalnych warunków zadania, ale oceniając KLiK, nie uwzględnia się tej lektury jako kontekst.

5. „Problem wskazany w poleceniu" obejmuje:
   a) zakres merytoryczny zagadnienia, którego omówienie jest wymagane, ORAZ
   b) opinię zdającego wraz z uzasadnieniem.

6. Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli obejmuje co najmniej jeden aspekt zakresu merytorycznego ORAZ opinię albo uzasadnienie.

7. Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną, jeżeli zawiera co najmniej jeden akapit argumentacyjny.

2. Kompetencje literackie i kulturowe (maksymalnie 16 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy w wypracowaniu zdający:

- wykorzystał znajomość – odpowiednio – wskazanej w poleceniu lub wybranej lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego w sposób funkcjonalny
- funkcjonalnie wykorzystał konteksty, np.: historycznoliteracki, teoretycznoliteracki, literacki, biograficzny, kulturowy, mitologiczny, biblijny, religijny, historyczny, filozoficzny, egzystencjalny, polityczny, społeczny, które pogłębiają i rozwijają rozważany problem
- przedstawił bogatą argumentację, świadczącą o jego erudycji
- wykazał się wiedzą i umiejętnościami z zakresu kształcenia literackiego i kulturowego oraz kształcenia językowego
- nie popełnił błędów rzeczowych zarówno w odniesieniu do przywołanych tekstów literackich oraz kontekstów, jak i terminologii historycznoliterackiej oraz/lub teoretycznoliterackiej.

Funkcjonalność wykorzystania utworów wskazanych w poleceniu (lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego).	**Poziom argumentacji wypowiedzi; erudycyjność wypowiedzi**	**Liczba punktów**	**Błędy rzeczowe**
Dwa utwory wykorzystane w pełni funkcjonalnie.	• Bogata argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	**16 pkt**	Za każdy błąd rzeczowy należy odjąć 1 pkt od ogólnej liczby punktów przyznanych za *KLiK* (od 0 do 16; bez punktów ujemnych).
	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	**15 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**14 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**13 pkt**	
Jeden utwór wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – częściowo funkcjonalnie.	• Bogata argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	**12 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	**11 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**10 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**9 pkt**	
Dwa utwory wykorzystane częściowo funkcjonalnie. ALBO tylko jeden utwór wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – niefunkcjonalnie.	• Trafna argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów. • Praca zawiera **fragmenty** erudycyjne.	**8 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	**7 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**6 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**5 pkt**	
Tylko jeden utwór wykorzystany częściowo ~~ALBO w pełni~~ funkcjonalnie.	• Trafna argumentacja. • Funkcjonalne wykorzystanie dwóch kontekstów.	**4 pkt**	
	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	**3 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy kontekst/konteksty wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	**2 pkt**	
	• Powierzchowna argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	**1 pkt**	
Żaden utwór nie został wykorzystany przynajmniej w części funkcjonalnie.		**0 pkt**	

Uwaga: jeżeli **ostateczna liczba punktów** przyznana w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe*, tj. liczba punktów po odjęciu punktów za błędy rzeczowe (jeżeli wystąpiły w pracy), wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach (*Kompozycja wypowiedzi* oraz *Język wypowiedzi*) przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 2. – *KLiK*)

1. Poprzez wykorzystanie utworu rozumie się wykorzystanie znajomości jego treści oraz odczytanych sensów.

2. Zdający powinien funkcjonalnie wykorzystać w wypracowaniu znajomość dwóch utworów wskazanych w poleceniu, tzn. lektury obowiązkowej ORAZ innego utworu literackiego. Funkcjonalne wykorzystanie znajomości tekstu oznacza przywołanie w wypracowaniu:
   1) takich elementów fabuły, np. wydarzeń, bohaterów, wątków
   2) sensów utworów,

   które istotnie wspierają tok rozumowania zdającego, albo dobrze ilustrują to, o czym zdający pisze.

   Funkcjonalność wykorzystania znajomości tekstów ocenia się w odniesieniu do tematu pracy. Jeżeli w części zasadniczej pracy w charakterze argumentów/przykładów wykorzystane są elementy fabuły lub sensy utworów, które nie są spójne np. ze stanowiskiem zdającego wyrażonym we wstępie do pracy – wówczas uwzględnia się tę niespójność w ocenie spójności.

3. Utwór literacki nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, ale nie wyciąga żadnego wniosku, nie formułuje żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.

4. Jeżeli zdający w wypracowaniu napisze więcej niż o dwóch utworach literackich (np. o dwóch lekturach obowiązkowych i o dwóch innych tekstach literackich), o różnym stopniu funkcjonalności, do oceny stopnia realizacji kryterium bierze się pod uwagę dwa utwory wykorzystane w sposób najbardziej funkcjonalny, z których jeden musi być lekturą obowiązkową. Pozostałe utwory mogą być traktowane jako kontekst literacki.

5. Argumentacja to udowodnienie tezy/opinii/stanowiska przedstawionego przez zdającego za pomocą argumentów.
   Bogata argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami i **szeroka/wieloaspektowa**, uwzględniająca konteksty, stanowiąca – jako całość – wnikliwą analizę problemu sformułowanego w poleceniu; zawiera elementy refleksji / głębszego namysłu nad problemem. W sytuacji, gdy znajomość utworów literackich została wykorzystana częściowo funkcjonalnie, mówimy o argumentacji trafnej.
   Zadowalająca argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami.
   Powierzchowna argumentacja – to argumentacja oparta na uogólnieniach, niewnikająca w istotę rzeczy, poprzestająca na pobieżnych obserwacjach, mało dokładna, czasami niepoparta przykładami; również argumentacja, w której zdający podejmuje próbę zbudowania argumentu, dobierając jedynie środki językowe typowe dla struktur argumentacyjnych, np. *Moim pierwszym argumentem jest...*

6. Kontekst należy rozumieć jako odniesienie się przez zdającego w pracy do np.:
   1) innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu
   2) historii literatury

3) teorii literatury
4) charakteru epoki
5) biografii autora
6) filmu, spektaklu teatralnego
7) utworu muzycznego, dzieła plastycznego
8) mitologii
9) Biblii
10) religii
11) historii
12) filozofii
13) kwestii politycznych
14) kwestii społecznych,

wybrane przez zdającego w sposób celowy, przydatne do osadzenia omawianego utworu w szerszej perspektywie i pogłębionego odczytania sensów utworu literackiego, do którego zdający odwołuje się w wypracowaniu. Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu polega na trafnym jego doborze ze względu na rozważany problem; kontekst pogłębia i rozwija omawiane zagadnienie. Pogłębienie i omówienie danego zagadnienia poprzez konteksty nie oznacza konieczności dogłębnej analizy samych kontekstów jako takich; w szczególności nie może prowadzić do dygresji stosowanej niefunkcjonalnie.

7. Kontekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie to odniesienie wyłącznie na poziomie przywołania, np. informacji, wydarzenia; kontekst jest poprawny, ale ogranicza się tylko do funkcji informacyjnej, nie pogłębia i nie rozwija omawianego zagadnienia.

8. Kontekst poprzez odniesienie się przez zdającego do innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, ale nie wyciąga żadnego wniosku, nie formułuje żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.

9. Erudycję należy rozumieć jako wiedzę przedmiotową zdającego, w tym wiedzę i umiejętność wykorzystania kontekstów, kodów kulturowych, terminologii, znajomości kultury, w tym literatury i sztuki. Wypowiedź świadcząca o erudycji zdającego to wypracowanie, w którym zdający, rozważając problem sformułowany w poleceniu, funkcjonalnie wykorzystał wiedzę przedmiotową.

10. W ocenie poziomu argumentacji wypowiedzi nie uwzględnia się fragmentów wypowiedzi zawierających błędy rzeczowe.

11. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:
    - nieznajomości wskazanej w poleceniu lektury obowiązkowej (zamieszczonej w arkuszu egzaminacyjnym), do której odwołuje się zdający, w zakresie innym niż w przypadku błędu kardynalnego, tj. np. błąd w nazwisku autora, w przypisaniu autorstwa, w nazwisku/imieniu bohatera (dopuszczalne błędy w zapisie, nieprowadzące do trudności w identyfikacji bohatera lub autora, np. **Russeau* albo **Rouseau* zamiast *Rousseau* – błędny zapis to błąd ortograficzny), dotyczący losów bohaterów drugoplanowych bądź wątków innych niż główne

- nieznajomości utworu literackiego lub tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający, innego niż lektura obowiązkowa lub utwór literacki wskazany w poleceniu (każdy błąd merytoryczny)
- nieuprawnionej interpretacji fragmentu lub fragmentów / części utworu literackiego, w tym poetyckiego, do którego odwołuje się zdający, będącej częściową lub całkowitą falsyfikacją danego utworu
- nieznajomości zagadnień z zakresu teorii i historii literatury bądź języka, np. stosowanie pojęć typowych dla epiki w odniesieniu do liryki (np. **narrator wiersza*; **wiersz „Ocalony" Różewicza opowiada*). Nie są błędem rzeczowym sformułowania takie jak np. *utwór pokazuje*, *wiersz ukazuje*
- braku wiedzy dotyczącej wybranego przez zdającego kontekstu, np. błędne przywołanie pojęć lub faktów historycznych.

Jako błąd rzeczowy traktujemy również niepoprawne przywołanie cytatu z utworu literackiego, oznaczone cudzysłowem.

12. Dokładnie ten sam błąd rzeczowy (np. konsekwentne stosowanie błędnego imienia bohatera, którego da się w jednoznaczny sposób zidentyfikować, a fakty opisane w wypracowaniu świadczą o znajomości lektury) powtórzony kilkakrotnie jest liczony jako jeden błąd.

13. Jeżeli dane sformułowanie stosowane/uznawane jest w nauczaniu zwyczajowo za „termin" (np. *apokalipsa spełniona*), ale nie jest terminem w rozumieniu encyklopedycznym oraz/lub nie jest wymienione w podstawie programowej, to błędu w takim sformułowaniu (np. **apokalipsa przepowiadana*) nie traktuje się jako błędu rzeczowego, a jako błąd językowy.

3. Kompozycja wypowiedzi: struktura, spójność i styl (maksymalnie 7 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:

1. *w zakresie struktury wypowiedzi:*

- kompozycja wypowiedzi jest funkcjonalna, tzn. czy układ i sposób przedstawienia treści pomaga w zrozumieniu wypowiedzi
- podział wypowiedzi – zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów – jest poprawny i funkcjonalny

2. *w zakresie spójności wypowiedzi:*

- wypowiedź jest spójna, tzn. złożona z elementów, które tworzą logiczną i uporządkowaną całość
- w wypowiedzi spójność jest zachowana zarówno wewnątrz zdań, jak również między zdaniami i akapitami
- w wypowiedzi użyte zostały odpowiednie środki językowe, np. wskaźniki zespolenia tekstu, struktury metatekstowe, leksykalne wykładniki spójności, które ułatwiają śledzenie toku rozumowania autora

3. *w zakresie stylu wypowiedzi:*

- styl wypowiedzi jest stosowny, tzn. czy zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, a jeżeli miesza różne style w wypowiedzi – to czy jest to uzasadnione

(czy czemuś to służy, jest funkcjonalne) oraz czy zdający nie napisał wypowiedzi, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3a. Struktura wypowiedzi

<table>
<tr><th>Uporządkowanie elementów treściowych wypowiedzi</th><th>Podział wypowiedzi</th><th colspan="2">Liczba punktów</th></tr>
<tr><td rowspan="3">Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy są zorganizowane problemowo.</td><td>Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.</td><td>3 pkt</td><td>A</td></tr>
<tr><td>Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.</td><td>2 pkt</td><td>B</td></tr>
<tr><td>Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.</td><td>1 pkt</td><td>C</td></tr>
<tr><td rowspan="3">W pracy podjęta jest próba organizacji elementów treściowych wypowiedzi problemowo.
Elementy treściowe wypowiedzi zorganizowane w pracy częściowo problemowo, częściowo wyłącznie pod względem formalnym.
Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym, np. wg kolejno omawianych tekstów literackich.</td><td>Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.</td><td>2 pkt</td><td>D</td></tr>
<tr><td>Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.</td><td>1 pkt</td><td>E</td></tr>
<tr><td>Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.</td><td>0 pkt</td><td>F</td></tr>
<tr><td colspan="2">Elementy treściowe wypowiedzi niezorganizowane; wypowiedź stanowi zbiór w znacznej mierze niezależnych elementów.</td><td>0 pkt</td><td>G</td></tr>
</table>

Wyjaśnienia (kryterium 3a – *Struktura wypowiedzi*)

1. Elementy treściowe wypowiedzi to – najogólniej rzecz ujmując – „bloki”, na które podzielone jest wypracowanie (w najprostszej formie: wstęp – część zasadnicza (rozwinięcie) – zakończenie, ale „część zasadnicza” zazwyczaj jest dzielona na kolejne „bloki”, tj. akapity).
   1) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane problemowo (w toku problemowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania omawia np. jeden aspekt tematu. Omawiając wybrany aspekt, zdający przywołuje argumentację i przykłady z różnych tekstów literackich / kontekstów; czynnikiem organizującym dany „blok” jest właśnie problem („ponadtekstowo”, „międzytekstowo”), a nie dany tekst literacki.
   2) Możliwa jest sytuacja, w której zorganizowanie problemowe „pokrywa się” ze zorganizowaniem według kolejno omawianych tekstów literackich, jeżeli w pracy widoczny jest zamysł kompozycyjny wskazujący na tematyczne ustrukturyzowanie wypowiedzi, np. kolejny tekst literacki stanowi przykład umożliwiający np. uszczegółowienie wcześniej omawianego zagadnienia.
   3) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym (w toku liniowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania dotyczy innego tekstu literackiego / kontekstu, a jedynym identyfikowalnym czynnikiem organizującym taki układ jest po prostu omawianie w następujących po sobie „blokach” zagadnień dotyczących kolejnych tekstów / kontekstów; tekst jest zorganizowany wg tekstów „jeden po drugim” (np. zmiana kolejności akapitów nie wpływa na strukturę tekstu).

2. Ocena podziału wypowiedzi w skali ogólnej wymaga rozważenia proporcji i funkcjonalności zasadniczych „bloków” pracy, tj. wstępu – części zasadniczej – zakończenia. Usterki w podziale wypowiedzi w skali ogólnej mogą wynikać z np. nieproporcjonalnie i niefunkcjonalnie długiego wstępu, ze zbyt krótkiego (lakonicznego) zakończenia lub z braku jednego z tych „bloków”.

3. Ocena podziału wypowiedzi na akapity wymaga rozważenia, czy logika wywodu została odzwierciedlona w podziale na graficznie wyodrębnione i funkcjonalne akapity. Usterki w podziale wypowiedzi na akapity mogą wynikać np. z faktu, że w pracy występują wyodrębnione graficznie akapity, które nie stanowią zwartej myślowo całości, albo występują akapity, które powinny zostać podzielone na mniejsze bloki, ponieważ taki akapit zawiera kilka wątków (każdy z takich wątków stanowi sam w sobie zwartą myślowo całość).

4. W ocenie struktury wypowiedzi nie uwzględnia się niezrealizowania przez zdającego któregoś z elementów tematu, np. nieodwołania się w ogóle do jednego z tekstów wskazanych w temacie jako obowiązkowy.

3b. Spójność wypowiedzi

Wypowiedź jest w całości spójna lub występują w niej nie więcej niż 2 zaburzenia w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi.	**3 pkt**
W wypowiedzi występuje 3–5 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi.	**2 pkt**
• W wypowiedzi występuje 6–8 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi. LUB • Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ALBO z zakończeniem pracy. ALBO • Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ALBO częścią zasadniczą pracy.	**1 pkt**
• W wypowiedzi występuje 9 lub więcej zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi. LUB • Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ORAZ z zakończeniem pracy. ALBO • Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ORAZ częścią zasadniczą pracy.	**0 pkt**

Wyjaśnienia (kryterium 3b – *Spójność wypowiedzi*)

1. Wypowiedź jest spójna, jeżeli elementy, które ją tworzą, stanowią logiczną i uporządkowaną całość.

2. Wywód jest uporządkowany, jeśli każdy kolejny akapit wynika z poprzedniego, a np. przestawienie akapitów zaburzyłoby tok rozumowania przyjęty przez zdającego.

3. Zaburzenia w spójności mogą wynikać m.in. z:
   a) błędów logicznych, w tym ze zbyt daleko idących uogólnień, nieuzasadnionych wniosków (np. wnioski w zakończeniu pracy nie wynikają z przeprowadzonego rozumowania), sprzecznych stwierdzeń
   b) odstępstw od podporządkowania wywodu myśli przewodniej, np. wypracowanie zawiera niefunkcjonalne fragmenty stanowiące niezwiązane z tematem wątki poboczne
   c) zredagowaniu wstępu lub rozwinięcia, lub zakończenia, lub akapitu, które nie pasują logicznie do pozostałej części wypracowania, nie łączą się logicznie z poprzedzającą je częścią / poprzedzającym je akapitem
   d) rozwijania jednocześnie więcej niż jednego wątku („zazębiania" się wątków)
   e) pomijania pośrednich ogniw rozumowania, tzw. skróty myślowe
   f) wprowadzenie treści nieistotnych, zbędnych dla pracy, bez związku / pozostających w wątpliwym związku z tematem/wywodem

g) wprowadzania dygresji stosowanych niefunkcjonalnie
h) przerywania toku myślenia zbędnymi zdaniami.

4. Błędy w spójności wewnątrz akapitów oznaczają np. nielogiczne połączenia zdań w akapicie oraz brak zastosowania w nim wskaźników zespolenia.

5. Błędy w spójności między akapitami oznaczają nielogiczne powiązanie danego akapitu z poprzednim lub poprzednimi akapitami oraz brak zastosowania wskaźników zespolenia między akapitami.

6. Błąd w składni prowadzący do błędu w spójności jest traktowany zarówno jako błąd językowy, jak i błąd w spójności.

3c. Styl wypowiedzi

Styl w całości lub w przeważającej części stosowny, tj. adekwatny do odmiany pisanej języka oraz do sytuacji komunikacyjnej (jednorodny albo funkcjonalnie niejednorodny).	**1 pkt**
Wypracowanie nie spełnia warunków określonych w kategorii „1 pkt”.	**0 pkt**

Wyjaśnienia (kryterium 3c – *Styl wypowiedzi*)

1. Styl wypowiedzi – co do zasady – powinien być: jasny, prosty (nie: zawiły, pretensjonalny), zwięzły, jednolity. Dodatkowo może być żywy, obrazowy.

2. Wypracowanie powinno być napisane stylem stosownym do sytuacji komunikacyjnej, jaką jest egzamin maturalny, co oznacza, że nie należy redagować go, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej. Styl uznaje się za stosowny w przeważającej części, jeżeli jest stosowany w orientacyjnie 2/3 pracy. Styl jest niestosowny do sytuacji komunikacyjnej, jeżeli orientacyjnie ok. 2/3 wypracowania zredagowane jest przy użyciu struktur językowych charakterystycznych dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3. Styl wypracowania jest jednorodny, jeśli zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, odpowiednim dla treści i formy wypowiedzi, lub miesza różne style w wypowiedzi, ale jest to uzasadnione i celowe.

4. Indywidualne upodobania stylistyczne egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę stylu pracy zdającego.

4. Język wypowiedzi (maksymalnie 11 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał:

1. *w odniesieniu do zakresu i poprawności środków językowych:*

- czy zdający poprawnie użył w wypowiedzi różnych rodzajów zdań i bogatej leksyki (np. frazeologizmów, wyrazów rzadziej używanych w języku polskim), czy też ograniczył się do najprostszych środków językowych
- czy środki językowe, których użył zdający, pozwalają mu zrealizować temat w sposób swobodny i precyzyjny, czy też pobieżny, sprawiający trudność w zrozumieniu tekstu
- ile błędów językowych, w tym błędów stylistycznych, zdający popełnił w pracy

2. *w odniesieniu do poprawności ortograficznej:*

- ile błędów ortograficznych zdający popełnił w pracy

3. *w odniesieniu do poprawności interpunkcyjnej:*

- ile błędów interpunkcyjnych zdający popełnił w pracy.

4a. Zakres i poprawność środków językowych

Oceniając język wypowiedzi, egzaminator najpierw oceni zakres użytych środków językowych, a następnie – ich poprawność. Ostateczną liczbę punktów ustali na podstawie oceny obu tych aspektów wypowiedzi, zgodnie z poniższą tabelą.

	Poprawność środków / Zakres środków	Nie więcej **niż 5** błędów jęz.	**6–8** błędów jęz.	**9–11** błędów jęz.	**12–14** błędów jęz.	**15–17** błędów jęz.	**18–21** błędów jęz.	**22–25** błędów jęz.	**26 lub więcej błędów jęz.**
		A	**B**	**C**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**
1.	Szeroki zakres środków językowych, tzn. • zróżnicowana składnia, • zróżnicowana leksyka, w tym np. bogata frazeologia, precyzyjne słownictwo, umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.	**7 pkt**	**6 pkt**	**5 pkt**	**4 pkt**	**3 pkt**	**2 pkt**	**1 pkt**	**0 pkt**
2.	Zadowalający zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka stosowne/odpowiednie do realizacji tematu.	**6 pkt**	**5 pkt**	**4 pkt**	**3 pkt**	**2 pkt**	**1 pkt**	**0 pkt**	**0 pkt**
3.	Wąski zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka proste/ograniczone, utrudniające realizację tematu.	**5 pkt**	**4 pkt**	**3 pkt**	**2 pkt**	**1 pkt**	**0 pkt**	**0 pkt**	**0 pkt**

Przykładowo: za wypowiedź, w której zakres środków językowych wykorzystanych przez zdającego jest zadowalający i w której znajdują się 4 błędy językowe, egzaminator przyzna 6 pkt w tym kryterium.

Wyjaśnienia (kryterium 4a – *Zakres i poprawność środków językowych*)

1. Nie każde nieprecyzyjne sformułowanie jest niepoprawne językowo (stanowi błąd językowy); może być przejawem nieporadności językowej. Błędem jest nieporadność językowa będąca oczywistym nieuzasadnionym naruszeniem obowiązującej normy językowej.

2. Indywidualne upodobania językowe egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę poprawności środków językowych w pracy zdającego.

3. W wypracowaniu występuje zróżnicowana składnia, jeżeli w pracy zdający wykorzystał poprawnie co najmniej 4 różne struktury składniowe, np.: zdanie pojedyncze, zdanie złożone, zdanie wielokrotnie złożone, równoważnik zdania, imiesłowowy równoważnik zdania, strona bierna, paralelizm składniowy, poprawne wprowadzanie cytatu, zdanie pytające, zdanie wtrącone.

4. W wypracowaniu występuje zróżnicowana leksyka, jeżeli w pracy zdający np. stosuje wyrazy/wyrażenia synonimiczne, stosuje bogatą frazeologię, używa precyzyjnego słownictwa, w tym np. terminologii.

5. W ocenie zróżnicowania leksyki nie uwzględnia się nieuzasadnionych powtórzeń wyrazów, zwrotów. Nieuzasadnione powtórzenia są uwzględniane w liczbie błędów językowych.

4b. Poprawność ortograficzna

Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 1 błąd ortograficzny.	**2 pkt**
Praca zawiera 2–3 błędy ortograficzne.	**1 pkt**
Praca zawiera 4 lub więcej błędów ortograficznych.	**0 pkt**

Uwaga: Ten sam wyraz zapisany niepoprawnie ortograficznie, powtórzony w wypracowaniu, jest liczony jako jeden błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna

Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 6 błędów interpunkcyjnych.	**2 pkt**
Praca zawiera 7–14 błędów interpunkcyjnych.	**1 pkt**
Praca zawiera 15 lub więcej błędów interpunkcyjnych.	**0 pkt**

INSTRUKCJA OZNACZANIA BŁĘDÓW W WYPRACOWANIACH

Błędy oznaczane na lewym marginesie		
Rodzaj błędu	**Sposób oznaczenia błędu w wypracowaniu**	**Sposób oznaczenia błędu na marginesie**
rzeczowe	podkreślenie linią prostą fragmentu zawierającego błąd albo zaznaczenie tego fragmentu pionową linią	rzecz ALBO rz
w spójności	zaznaczenie symbolem ‿ zaburzenia w spójności między zdaniami zaznaczenie symbolem [zaburzenia w spójności między akapitami	sp
usterki w podziale tekstu w zakresie struktury akapitów	zaznaczenie symbolem]	str
fragment nie na temat	objęcie klamrą fragmentu nie na temat { }	tem

Błędy oznaczane na prawym marginesie		
Rodzaj błędu	**Sposób oznaczenia błędu w wypracowaniu**	**Sposób oznaczenia błędu na marginesie**
językowe	podkreślenie linią prostą wyrazu użytego błędnie lub niepoprawnego sformułowania	jęz ALBO j
ortograficzne	podkreślenie linią prostą wyrazu z błędem	ort ALBO o
interpunkcyjne	umieszczenie znaku X w miejscu brakującego znaku przestankowego lub niepoprawnej interpunkcji	int ALBO i
graficzny	podkreślenie linią prostą wyrazu z błędem	graf

Uwagi:

1. Jeżeli zdający popełnia dokładnie ten sam błąd ortograficzny lub językowy, to na marginesie oznaczenie tego błędu należy otoczyć kółkiem, np. (ort) lub (o)
2. Należy konsekwentnie stosować **jeden wybrany sposób** oznaczania błędów na marginesie.
3. Za jeden błąd ortograficzny przyjmuje się kilkukrotne popełnienie przez zdającego błędu w tym samym wyrazie, a także powtarzanie tego samego błędu w zapisie wyrazów należących do tej samej rodziny (np. *kturzy*, *niekturzy*).
4. Powtórzony dokładnie ten sam błąd językowy liczy się jako jeden błąd.
5. Za błąd graficzny uznaje się:
   - przestawienie liter w zapisie dwuznaków, niebędące błędem językowym, np. *zsafa* zamiast *szafa*, *skzrynia* zamiast *skrzynia,* ale nie *hcemy* zamiast *chcemy*,
   - nieprawidłowe umieszczanie lub całkowite opuszczanie kropek nad literami *i*, *j*, *ż* (wielką lub małą), znaków diakrytycznych w literach *ć*, *ś*, *ź*, *ń* (wielkich lub małych) oraz kreseczek w zapisie liter *t* i *ł*,

   pod warunkiem że nie prowadzi to do powstania błędu ortograficznego lub językowego, np. do zmiany znaczenia wyrazu.

2.1. Przykładowe zadania z rozwiązaniami. Część ustna

W *Informatorze* dla każdego zadania podano:

- najważniejsze wymagania ogólne i szczegółowe, które są sprawdzane w tym zadaniu
- przykładowe rozwiązania zadania.

Zadanie 1. Lektura obowiązkowa

Przykład 1.

Obraz sytuacji społecznej po upadku powstania styczniowego. Omów zagadnienie na podstawie opowiadania *Rozdzióbią nas kruki, wrony…* Stefana Żeromskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

II. Kształcenie językowe.
   3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.

III. Tworzenie wypowiedzi.
   2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek ze […] zjawiskami społecznymi, historycznymi […], poddaje ją refleksji.
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst […] historyczny, polityczny […].

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Zdający:
   1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej […].
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, […] z zachowaniem zasad retoryki;
   11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej […].

Przykładowa realizacja zadania (1)[3]

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie – osadzenie zagadnienia w kontekście historycznym:

- Powstanie styczniowe jest nazywane ostatnim romantycznym zrywem.
- Zakończyło się klęską i jego uczestników dotknął tragiczny los.
- Dla Polaków, pozostających pod zaborami, nadszedł trudny czas rozliczeń z wewnętrznymi społecznymi podziałami, a nadzieja na wolność powoli zaczęła gasnąć.

Rozwinięcie zagadnienia w kontekście literacko-kulturowym:

a) Teza:

Upadek powstania styczniowego był konsekwencją podziałów społecznych i braku społecznej świadomości, do których przyczyniły się zabory.

b) Argumenty:

- Utwór Stefana Żeromskiego powstał po upadku powstania styczniowego. Autor z perspektywy czasu, obserwując współczesne sobie społeczeństwo, sformułował smutną diagnozę, która mówi o podziałach społecznych, samotności zwolenników powstania, braku świadomości chłopów.
- Sytuacja społeczna po upadku powstania styczniowego była trudna, a polskie społeczeństwo podzielone, wśród Polaków byli zwolennicy i przeciwnicy walki zbrojnej.
- Utwór przedstawia okrutną poniewierkę głównego bohatera, Szymona Winrycha (Andrzeja Boryckiego), który próbuje przemycić broń dla swojego oddziału. Nie ma znikąd pomocy, tuła się głodny i umęczony. To on dokonuje oceny powstania, analizuje przyczyny klęski. Oskarża całe społeczeństwo, które poddało się zbyt szybko, nie mając woli walki. Uważa, że odpowiedzialni za taki stan rzeczy są zwolennicy Wielopolskiego, uznający za słuszne bierność i zgodę na niewolę.
- Śmierć powstańca ma wymiar tragiczny, bohater ginie zabity przez oddział carskiej armii.
- Równie tragiczne są kolejne wydarzenia: ciało rozrywają wrony, a wynędzniały polski chłop bezcześci zwłoki powstańca, rabuje jego ubranie i ściąga skórę z konia. Ciemny i ubogi chłop nie ma świadomości, że postępuje niegodnie.

Podsumowanie:

Opowiadanie Żeromskiego ukazuje społeczeństwo rozwarstwione, podzielone, niemające wspólnego celu, przez to bardzo słabe i narażone na skuteczne ataki z zewnątrz.

[3] Wypowiedź została oceniona pozytywnie. W *Informatorze* przedstawiono tylko jej konspektowy zapis. Podobnie w przypadku pozostałych zadań na egzamin ustny.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

Wstęp – osadzenie zagadnienia w kontekście historycznoliterackim:
Opis sytuacji społecznej w epoce pozytywizmu był tematem utworów odwołujących się do naturalizmu. Najważniejsze założenia tego prądu to: tematyka społeczna, ukazywanie bohaterów z nizin społecznych oraz celowe ograniczanie roli fikcji literackiej. Ponadto ważne było ukazywanie brutalnych, okrutnych i brzydkich obrazów rzeczywistości w sposób naturalny, bez upiększeń.

Rozwinięcie zagadnienia w kontekście literacko-kulturowym (naturalizm w pozytywizmie):

a) **Teza:**
W opowiadaniu *Rozdzióbią nas kruki, wrony…* obraz tragicznej sytuacji społecznej po upadku powstania styczniowego został ukazany w sposób naturalistyczny.

b) **Argumenty:**
- Upadek powstania styczniowego był dla walczących tragedią, podkreślił też poważne społeczne różnice w sposobie walki z zaborcą.
- Utwór Stefana Żeromskiego powstał 22 lata po upadku powstania styczniowego. Sytuacja społeczna po upadku powstania styczniowego była trudna, a polskie społeczeństwo podzielone. Grupa skupiona wokół Wielopolskiego była przeciwna zbrojnej walce przeciw zaborcy, chłopi żyjący w poniżeniu nie identyfikowali się z ideą walki o wolność. Byli także zwolennicy walki i oporu, ale porozumienie między wszystkimi trzema grupami było niemożliwe.
- Utwór przedstawia okrutną poniewierkę głównego bohatera, Szymona Winrycha, który próbuje przemycić broń dla swojego oddziału. Nie ma znikąd pomocy, tuła się głodny i umęczony. Tułaczka bohatera ma także wymiar symboliczny, a opis przeżyć bohatera oraz doświadczenie zimna, głodu, wilgoci, zmęczenia są bardzo sugestywne. Opisy krajobrazów: jesiennych pól, błotnistych dróg i szarego nieba wzmacniają przekaz.
- Śmierć powstańca, która jest głównym tematem utworu, ma wymiar tragiczny, bohater ginie zabity przez oddział carskiej armii. Ten akt ukazany jest w sposób dosłowny, pełen brutalności, czytelnik odczuwa cierpienie bohatera niemal fizycznie.
- Atak ptactwa na ciało powstańca przedstawiony jest ze szczegółami anatomicznymi i fizjologicznymi, co podkreśla grozę śmierci.
- Równie tragiczne jest kolejne wydarzenie: wynędzniały polski chłop bezcześci zwłoki polskiego powstańca, rabuje jego ubranie, ściąga skórę z konia. Zachowanie chłopa wynika z biedy i nieświadomości, nie zdaje sobie on sprawy, jak niegodny czyn popełnia.

Podsumowanie:
Opowiadanie Żeromskiego wykorzystuje naturalistyczne obrazy, aby podkreślić konflikt wewnątrz polskiego społeczeństwa i tragiczną sytuację państwa pod zaborami. Okrucieństwo i brutalizm ukazanych wydarzeń wzmacniają przekaz i oddziałują na emocje czytelnika.

Przykład 2.

Funkcjonowanie jednostki w państwie totalitarnym. Omów zagadnienie na podstawie powieści *Rok 1984* George'a Orwella. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

II. Kształcenie językowe.
   3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.

III. Tworzenie wypowiedzi.
   2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek ze […] zjawiskami społecznymi, historycznymi […], poddaje ją refleksji;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst […] historyczny, polityczny […].

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Zdający:
   1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej […].
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, […] z zachowaniem zasad retoryki;
   11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej […].

Przykładowa realizacja zadania (1)

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie:

Wyjaśnienie pojęcia *państwo totalitarne*:

- system społeczny, w którym bezwzględną władzę sprawuje grupa reprezentująca organizację lub partię
- społeczeństwo jest poddawane ciągłej kontroli, za każde odstępstwo od obowiązujących reguł grozi surowa kara
- obywatele wyrażający sprzeciw i negację lub obywatele nieprzydatni są eliminowani

- istotą totalitaryzmu jest ograniczanie wolności człowieka i narzucanie odgórnie ustalanych zasad we wszystkich dziedzinach życia społecznego.

Rozwinięcie zagadnienia w kontekście historycznym:

a) Założenie:

Doświadczenie totalitaryzmów w XX wieku sprawiło, że pogłębiona została wiedza na temat funkcjonowania jednostki w takim systemie politycznym. Komunizm, faszyzm, hitlerowski narodowy socjalizm ograniczały wolność jednostki w sposób drastyczny. Powieść Orwella, wydana w 1949 roku, jest literacką wizją totalitaryzmu, przynależy do nurtu fantastyki naukowej, jednak istota ograniczenia ludzkiej wolności została tutaj uchwycona w sugestywny i trafny sposób.

b) Argumenty:

- Powieść Orwella *Rok 1984* jest wynikiem osobistych obserwacji, bowiem autor na własne oczy widział wojnę domową w Hiszpanii w 1936 roku.
- Jest to utwór z nurtu antyutopii, czyli literackich wizji przyszłości, w której panujące doktryny polityczne ograniczają wolność jednostki, a człowiek jako jednostka nic nie znaczy, jest podporządkowany władzy, zależny od niej i zazwyczaj dotkliwie karany za nieposłuszeństwo.
- Orwell kreuje w powieści futurystyczną (w chwili publikacji książki była to odległa przyszłość) wizję Oceanii. Państwo zorganizowane jest według prostych zasad dominacji władzy nad społeczeństwem.
- Twarde zasady funkcjonowania społecznego są gwarancją utrzymania porządku i kontroli.
- Społeczeństwo podzielone jest na trzy klasy społeczne: Wewnętrzna Partia, Zewnętrzna Partia i prole – najliczniejsza, choć najniżej postawiona w hierarchii grupa. Prole mają pewne pole wolności, ale mimo swej potencjalnej siły (ponad 80% społeczeństwa) nie czują potrzeby buntu.
- Funkcjonuje kult Wielkiego Brata jako przywódcy państwa.
- Jednostka w państwie totalitarnym nie ma żadnego znaczenia. Jest wciąż pod obserwacją teleekranów. Jest również inwigilowana przez inne osoby, nawet dzieci są uczone donoszenia na własnych rodziców.
- Państwo dba o dyscyplinę i przestrzeganie reguł. Zabronione są przyjaźń, miłość i lojalność wobec drugiego człowieka.
- Za złamanie reguł grozi surowa kara – więzienie i tortury, których celem jest pozbawienie jednostki zdolności do samodzielnego myślenia, co zagwarantuje ślepą miłość do Partii. Takiej kary doświadczają Winston i Julia, bohaterowie powieści. Buntują się przeciwko Partii: przeżywają romans, zdobywają zakazane produkty żywnościowe na czarnym rynku, chcą należeć do tajnej organizacji walczącej z reżimem.

c) Wniosek:

Totalitaryzm jako doktryna polityczna niszczy wolność człowieka. Jednostka nie ma szans w zderzeniu z polityczną machiną.

Podsumowanie:

W powieści Orwella przedstawiony jest świat pozbawiony wartości wolności. Człowiek w takim świecie łatwo ulega wpływom i często podporządkowuje się zasadom, które ograniczają jego

wolność. Totalitaryzm stosuje manipulację na wielką skalę, zaś jednostka nie zawsze znajduje siłę, aby z nią walczyć i wygrać.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie do zagadnienia – kontekst historyczny:
Orwell obserwował na własne oczy wydarzenia, które rozgrywały się podczas wojny domowej w Hiszpanii w 1936 roku. Widział skutki autorytaryzmu i radykalizmu politycznego w wykonaniu generała Franco. W powieści *Rok 1984* stworzył futurystyczną wizję totalitarnego społeczeństwa żyjącego w państwie Oceania, którego jednym z miast jest Londyn. Jednak rzeczywistość często przerastała literackie fabuły. Jedną z doktryn w XX wieku był komunizm, w założeniach bardzo atrakcyjny, szczególnie jeśli chodzi o hasło zniesienia ucisku i wyzysku oraz pragnienie budowy społeczeństwa bezklasowego, które funkcjonuje w oparciu o zasady równości społecznej i wspólnoty gospodarczej. Jednak idee komunizmu, tak przekonujące w kwestiach gospodarczych, nie zostawiały człowiekowi wolności.

Rozwinięcie zagadnienia w kontekście literackim (*Przedwiośnie* Stefana Żeromskiego):

a) Teza:
Literatura rozważa słuszność różnych ideologii i podejmuje dyskusję, która czytelnika prowokuje do zajęcia własnego stanowiska. Orwell i Żeromski w swoich utworach w odmienny sposób ukazują doświadczenie totalitaryzmu, choćby ze względu na przyjęte założenia gatunkowe obu powieści.

b) Argumenty:
- Orwell ukazuje świat jednoznacznie oceniany jako zdehumanizowany, gdzie rządzą twarde zasady, którym ludzie muszą się bezwzględnie podporządkować.
- Człowiek jako jednostka nic nie znaczy, jest zależny od władzy i zazwyczaj dotkliwie karany za nieposłuszeństwo. Takiej kary doświadczają Winston i Julia, bohaterowie powieści. Buntują się przeciwko Partii: przeżywają romans, co jest nielegalne, zdobywają zakazane produkty żywnościowe na czarnym rynku, chcą należeć do tajnej organizacji walczącej z reżimem. Za te zbrodnie zostają uwięzieni i torturowani. Celem tortur jest pozbawienie jednostki zdolności do samodzielnego myślenia.
- Powieść *Przedwiośnie* Stefana Żeromskiego reprezentuje nurt polityczny, istotny jest wątek społeczno-obyczajowy i historyczny. Główny bohater – Cezary Baryka – zmienia swój stosunek do poglądów i działania komunistów. W przeszłości był świadkiem krwawej rewolucji w Baku. W powieści mamy spór między różnymi doktrynami politycznymi, jednak ostatecznie żadna z nich nie zwycięża.
- Wstrząsające są obrazy rewolucji w Baku – była to siła, która zmieniła ludzi w bestie. Baryka uległ fascynacji rewolucyjnym hasłom, ale szczególne wydarzenie zmieniło jego ocenę: był to pogrzeb matki.
- Rewolucja jest w ujęciu Żeromskiego siłą niszczącą, wobec której jednostka nie ma szans. Zaś ludzie zachłyśnięci swoją bezkarnością, nadużywają władzy.

Zakończenie:
W obu powieściach pojawiają się wątki ukazujące funkcjonowanie jednostki w państwie totalitarnym. Każda z nich, ze względu na specyficzne cechy gatunkowe, przedstawia problem totalitaryzmu inaczej. Powieść Orwella jest futurystyczną antyutopią, więc świat przedstawiony

ma cechy fantastyczne, zaś powieść Żeromskiego należy do nurtu politycznego i przedstawia zmienione wydarzenia, bliskie rzeczywistości. W obu utworach jednak totalitaryzm pokazany jest jako wielkie zagrożenie dla wolności człowieka.

Zadanie 2. Kultura: literatura, sztuka, język

Przykład 1.

Jakie funkcje w tekstach kultury mogą pełnić symbole i alegorie? Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego utworu literackiego.

Jacek Malczewski

Do sławy

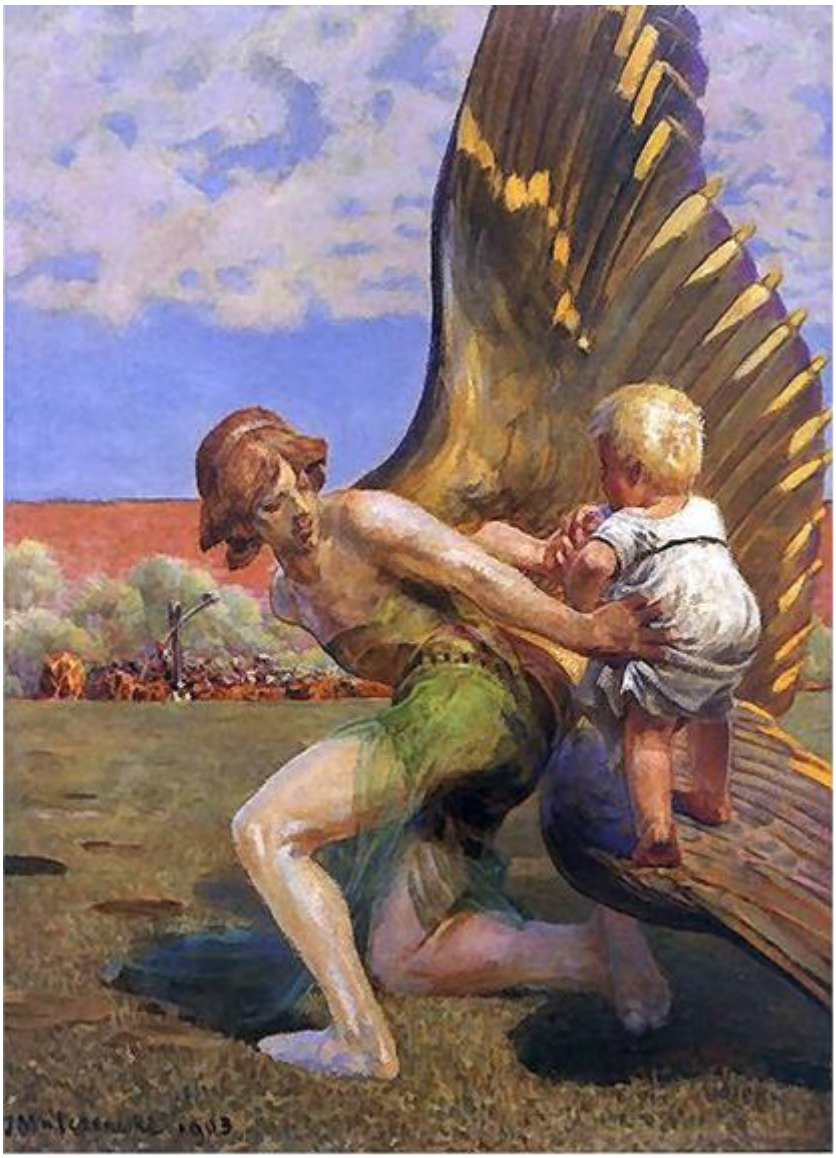

Zbiory prywatne, 1903.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach: […] metaforycznym, symbolicznym […].
II. Kształcenie językowe.
   3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.
III. Tworzenie wypowiedzi.
   2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury […].
II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.
III. Tworzenie wypowiedzi.
1. Elementy retoryki. Zdający:
   1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej […].
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, […] z zachowaniem zasad retoryki;
   11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej […].

Przykładowa realizacja zadania (1)

Plan wypowiedzi

1. **Wprowadzenie:**
   - Symbol i alegoria to środki wyrazu artystycznego, które spełniają istotną funkcję w tekście kultury.
   - Alegoria może za pomocą obrazu plastycznego, tekstu lub pojęcia przedstawiać znaczenie dosłowne i przenośne (np. grecka bogini Temida była przedstawiana jako kobieta z zawiązanymi oczyma i wagą – to alegoria sprawiedliwości).
   - Symbol ma wiele znaczeń ukrytych, może być odczytywany w kontekście tradycji kulturowej lub treści danego utworu.

2. **Odczytanie obrazu:**
   - Przedstawiona scena może być rozumiana jako symboliczna podróż maleńkiego dziecka do przyszłej sławy, jako otwarta karta losu. Nie wiadomo, co będzie powodem sławy dziecka: talent, twórczość, a może bohaterski czyn?

- Przedstawiona scena ukazuje baśniowy obraz: anioł w zielonej sukni pomaga dziecku dosiąść swych skrzydeł. Nic nie mąci spokoju wsi, jednak odbiorca obrazu może doświadczać niepokoju, ponieważ nie wie, co stanie się z dzieckiem.
- Anioł nosi zieloną suknię, co symbolizuje wolność i nadzieję, dziecko – białą – ten kolor symbolizuje niewinność i nowy początek.

3. Przykłady z literatury:

- Symbolami posłużył się Stanisław Wyspiański, konstruując dramat *Wesele*. Wykorzystał symbolikę zjaw (np. Wernyhora, Stańczyk, Rycerz), przedmiotów (np. złoty róg, czapka z piór, złota podkowa) i scen (np. chocholi taniec), aby przedstawić diagnozę polskiego społeczeństwa przełomu XIX i XX w. oraz wskazać przyczyny niepowodzenia idei niepodległościowych.
- W tradycji kulturowej ukształtował się wizerunek kościotrupa lub kostuchy z kosą jako średniowiecznej alegorii śmierci. Tak przedstawiano śmierć na obrazach, ale też w średniowiecznej literaturze, choćby w utworze *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*.

4. Wniosek:

Dzięki mowie symboli i alegorii teksty kultury przedstawiają tematy i myśli, które wymagają głębszej analizy, są związane z tradycją kulturową, z pojęciami i problemami uniwersalnymi.

5. Zakończenie:

Symbol i alegoria spełniają w tekstach kultury funkcję nośnika znaczeń ukrytych. Pozwalają także pokazać poprzez obrazy – plastyczne lub słowne – myśli, które trudno wyrazić, lub kluczowe treści, które chciał przekazać autor.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

1. Wstęp:

Teksty kultury powstają dzięki wykorzystaniu różnych tworzyw twórczych. Może to być język lub obraz. Symbole i alegorie jako środki wyrazu artystycznego spełniają bardzo ważną funkcję, ponieważ są nośnikami treści dosłownych i niedosłownych. Alegoria ma stałe znaczenie przenośne, natomiast symbol jest zawsze wieloznaczny.

2. Opis dzieła:

Obraz Jacka Malczewskiego przedstawia scenę z aniołem i małym dzieckiem. Anioł, o krótkich włosach, w zielonym odzieniu, pomaga wejść na swoje skrzydła małemu dziecku, ubranemu w białą koszulkę. Jedną dłonią podtrzymuje wchodzące na skrzydło dziecko, drugą pociąga je ku górze. Obie postaci są w centrum obrazu, którego kompozycja jest dynamiczna, otwarta i ma kilka planów. W oddali widzimy pasące się krowy i linię horyzontu. Obraz utrzymany jest w jasnej kolorystyce. Budzi skojarzenia z wizerunkami Aniołów Stróżów z popularnych obrazków.

3. Sproblematyzowanie:

Każdy tekst kultury wyraża treści abstrakcyjne i/lub dosłowne. Alegorie i symbole są nośnikami tych znaczeń. Obraz Jacka Malczewskiego poprzez swoją dynamikę, temat i artystyczny zamysł pokazuje, jak poprzez symboliczną wizję przedstawić problem lęku o przyszłość. Ten obraz jest idealistycznym wyobrażeniem losów ubogiego wiejskiego dziecka, które pod opiekuńczymi skrzydłami anioła stróża podąża ku sławie.

4. Przykłady z literatury:

- Alegoria prezentuje zazwyczaj treści moralizatorskie i dydaktyczne. Rozumienie alegorii opiera się na znajomości konwencji literackiej lub artystycznej. Znane przykłady literackich alegorii to np. ujęcie motywu ojczyzny jako okrętu w satyrze Ignacego Krasickiego *Świat zepsuty* oraz w utworze Juliusza Słowackiego *Testament mój*.
- Symbol nie wymaga od odbiorcy znajomości konwencji. Symboliczne znaczenie ma ostatnia scena dramatu *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego. Taniec gości weselnych do muzyki Chochoła oznacza, że społeczeństwo polskie z pogranicza XIX i XX w. pogrążone jest w marazmie, przez co niezdolne do walki o odzyskanie niepodległości. Użycie takiego symbolu sugeruje, że za narodową stagnację odpowiedzialna jest inteligencja, dla której od idei niepodległościowych ważniejsza jest możliwość realizowania się intelektualnie i artystycznie.

5. Podsumowanie:

Funkcje alegorii i symboli w tekstach kultury są uzależnione od celów, jakie stawiali sobie twórcy różnych epok.

Przykład 2.

W jaki sposób nowe technologie wpływają na formy i sposoby komunikowania się między ludźmi? Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego tekstu kultury albo własnych doświadczeń komunikacyjnych.

Materiał 1. SMS-y

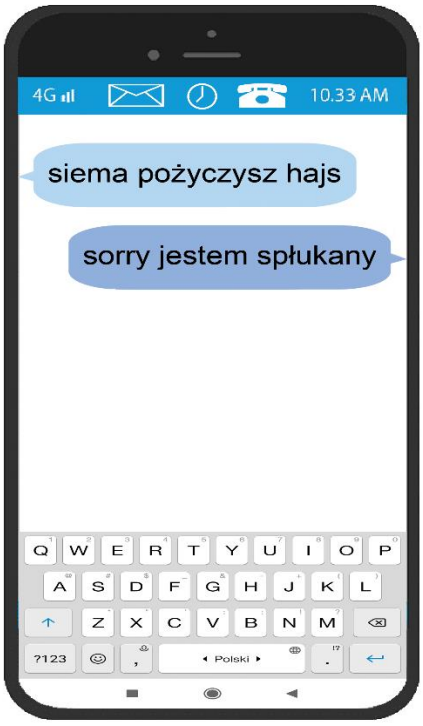

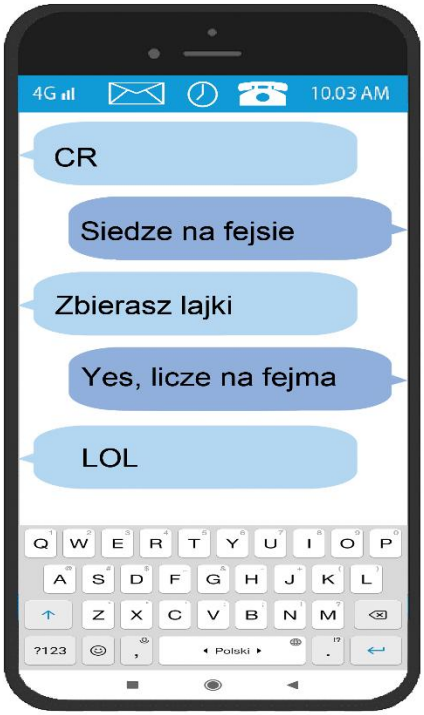

Materiał 2. Zapis wypowiedzi internauty komentującego przebieg gry komputerowej

Siemano witajcie! Nie uwierzycie,co się wydarzyło od ostatniego odcinka. No to jest jakaś masakra! Między odcinkami postanowiłem sobie troszeczkę pograć offline i zrobiłem tyle rzeczy. No nie uwierzycie?! Tyle rzeczy! Zrobiłem lwy, bo lwy nam będą potrzebne. Ej, lew, gdzie ty idziesz? Ej no, co ten lew wyprawia? Nie no, masakra. Jak go zatrzymać? Potrzebne nam są jakieś nowe skille. O nie, tu jest jakaś woda. Ej, lew, nie idź tam! A, już kumam,o co kaman. Tu mamy stawy z rybami! Trzeba je ominąć. Łatwo nie jest, słuchajcie. Muszę Wam powiedzieć, że łatwo nie jest. Dlatego nie zapominajcie o łapkach w górę! Zbuduję jeszcze oazę. Tu będą drzewa. Zobaczcie,jak szybko rosną. Jeszcze dodam jeziorko, jakieś roślinki, kwiatki. Normalnie epicko!

Wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.

1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.
2. Wzbogacanie umiejętności komunikacyjnych, stosowne wykorzystanie języka w różnych sytuacjach komunikacyjnych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych […].

Wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   3) rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnym języku.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:
   10) charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Zdający:
   1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej […].
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, […] z zachowaniem zasad retoryki;
   11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej […].

Przykładowa realizacja zadania (1)

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie i określenie problemu:

- Współczesny język polski jest zupełnie inny niż ten, którym posługiwali się moi rodzice lub dziadkowie.
- Język jest żywym tworem, który reaguje na różne bodźce, na pewno można stwierdzić, że takim bodźcem zmiany był w XX wieku i jest nadal internet.
- Zmiana najbardziej widoczna jest w tym, że zrozumienie języka, który jest prezentowany na przykładach w tym zadaniu, dla osoby powyżej 50, 60 roku życia – byłaby utrudniona. Jest to język, który ma wyraźnie widoczne cechy, które omówię w dalszej części wypowiedzi.
- Internet wpłynął na powstanie nowych form i sposobów komunikowania się między ludźmi.

Rozwinięcie wypowiedzi:

- We współczesnym systemie komunikacji dominuje internet i od razu można stwierdzić, że ta nowa technologia zmieniła formy komunikacji w trwały sposób. Myślę, że powrotu do języka sprzed ery internetu już nie ma.
- Cechy współczesnego języka internetowego: jest to język pisany, który przypomina mówiony (czaty, komentarze), w niektórych przypadkach respektuje wzorce tradycyjne, np. w korespondencji e-mailowej.
- Zasady pisowni traktowane są w sposób dowolny: nie przestrzega się zasad pisowni małymi i wielkimi literami, popularne jest nieużywanie znaków diakrytycznych, interpunkcyjnych, błędy w zapisach słów, dopuszczalne są błędy ortograficzne.
- Skrótowość, która polega na stosowaniu w nadmiarze skrótowców (akronimów), często zapożyczonych z języka angielskiego (LOL – głośny śmiech; IMHO – *moim skromnym zdaniem*; THX – *dziękuję*). Mamy już w zasobach językowych też polskie skrótowce, jeden został ujęty w materiale ilustracyjnym do zadania: CR – *co robisz?*
  Mamy też „pzdr”, „nara”, „Wro”.
- Słownictwo: *fejs*, *fejm*, *biforek*, *afterek* – tutaj obserwujemy tendencję stosowania skrótów oraz tworzenia spolszczonych wariantów angielskich słów.
- Stosowanie równoważników zdań i komunikatów obrazkowych – czyli emotikonów, które zastępują słowa lub frazy.
- Wymienione powyżej cechy widoczne są w materiale zamieszczonym w zadaniu. SMS-y oraz komentarz internauty ilustrują wymienione cechy.
- Zjawiska takie jak: memy, gify, virale, flash mob, patostreamy. Wszystkie te internetowe komunikacyjne mody są symbolem zmiany w obyczajach komunikacyjnych.
- Współczesna kultura obserwuje zachodzące zjawiska i komentuje sensowność takich komunikacyjnych zachowań. Jako przykład chcę podać tekst polskiego rapera Łona, który w utworze *Ą, ę* z albumu *Absurd i nonsens* ośmiesza nowe językowe obyczaje, w tym nieużywanie polskich znaków. Pisze tak: „wiec mam do Ciebie malutenka prosba, / badz czlowiekiem laskawym tak, / i od czasu do czasu wcisnij prawy alt.” Ironia, która wybrzmiewa w cytowanym fragmencie, na pewno daje do myślenia. Język pozwala nam się komunikować i rozumieć, dlatego warto czasem wracać do tego, co tworzy naszą kulturę. Warto też dbać o taki przekaz, który będzie zrozumiały dla każdego odbiorcy.

Wnioski końcowe:
Uważam, że nowe technologie zmieniły nieodwracalnie zwyczaje komunikacyjne. Na pewno internet spowodował, że możemy szybko kontaktować się ze światem, pozwala też rozwijać kreatywność. Niestety, chęć szybkiego skomunikowania się, przekazania informacji sprawiła, że coraz rzadziej dbamy o jakość komunikatów – jak najwięcej treści chcemy wyrazić za pomocą jak najmniejszej liczby znaków.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie:
Rozwój nowych technologii zmodyfikował współczesne formy i sposoby komunikowania się między ludźmi. Zmieniają się obyczaje językowe, powstają nowe gatunki wypowiedzi i tworzą się także nowe kanały komunikacji. Moim zdaniem nie można jednoznacznie wartościować tych zmian, można je obserwować i badać. Współczesną komunikację zmieniają dwa media: internet i telefonia komórkowa.

Teza:
Nowe technologie przekształcają formy komunikowania się ludzi, powodują modyfikacje tradycyjnych form komunikacji.

Argumentacja:
- Nie zmienił się tradycyjny schemat aktu komunikacji Romana Jakobsona (nadawca, odbiorca, komunikat, kontekst, kod). Jednak w procesie komunikacji z wykorzystaniem internetu rolę nadawcy spełnia komputer. Elementy działające w akcie komunikacji są stałe. Dodatkową cechą takiego przekazu jest interaktywność i nowe narzędzia wymiany informacji.
- Sieć stała się współczesnym najpopularniejszym kanałem komunikacji. W internecie realizuje się większość kontaktów – tych osobistych i zawodowych, jest to także źródło rozrywki, „bycie w internecie" jest formą spędzania czasu dla osób reprezentujących różne pokolenia. Internet dokonał globalizacji komunikacji.
- Internet jest medium masowym, pozwala na szybkie kontakty międzyludzkie, przyśpiesza procesy komunikacji, ale może też stanowić zagrożenie.
- Podobnie działa telefonia komórkowa: upraszcza i przyśpiesza kontakty międzyludzkie.
- Popularne są nowe rodzaje współczesnej komunikacji w sieci: portale społecznościowe, komunikatory internetowe, blogi, fora dyskusyjne.
- Na przykładzie własnych doświadczeń i analizy zamieszczonego materiału ilustracyjnego mogę stwierdzić, że zmiany, jakie dokonują się w języku na skutek oddziaływania mód, kształtowanych przez komunikację internetową i telefoniczną dotyczą:
    - ✓ słownictwa (zapożyczenia z języka angielskiego, np. „fejm", „skille" – z zamieszczonego materiału)
    - ✓ zasad pisowni, które są traktowane w sposób dowolny: nie respektuje się zasad pisowni małymi i wielkimi literami, popularne jest nieużywanie znaków diakrytycznych, interpunkcyjnych, błędy w zapisach słów, dopuszczalne są błędy ortograficzne.

Ponadto obowiązuje skrótowość, która polega na stosowaniu w nadmiarze skrótowców (akronimów), często zapożyczonych z języka angielskiego (LOL – głośny śmiech; IMHO – „moim skromnym zdaniem"; THX – „dziękuję"). Mamy już w zasobach językowych też polskie skrótowce, dwa zostały ujęte w materiale ilustracyjnym do zadania: CR – „co robisz?", nwm – „nie wiem". Powszechne w komunikacji sms-owej i internetowej jest stosowanie równoważników zdań i komunikatów obrazkowych – czyli emotikonów, które zastępują słowa lub frazy.

Zakończenie:
Moim zdaniem internet zmodyfikował formy i sposoby komunikowania się między ludźmi. Wprowadził nowe rozwiązania, ale przede wszystkim, co podkreślam – zmienił te, które już istniały. Można krótko ująć zjawiska, które cały czas trwają, zmieniając współczesną komunikację. Są to: stały kontakt przez sieć, który zastępuje kontakt osobisty; zmiany zwyczajów komunikacyjnych – jestem ciągle online; przemiany języka – upraszczanie, potoczność, wulgaryzacja, zanik norm poprawnościowych. Ponadto pojawiły się nowe gatunki w komunikacji elektronicznej: blog, e-mail, strona internetowa. Są to formy, które wykształciły się z istniejących gatunków.

Przykład 3.

Kryzys wartości w świecie skażonym złem. Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego tekstu kultury.

Krzysztof Kamil Baczyński
Pokolenie

Wiatr drzewa spienia. Ziemia dojrzała.
Kłosy brzuch ciężki w górę unoszą
i tylko chmury – palcom czy włosom
podobne – suną drapieżnie w mrok.

Ziemia owoców pełna po brzegi
kipi sytością jak wielka misa.
Tylko ze świerków na polu zwisa
głowa obcięta strasząc jak krzyk.

Kwiaty to krople miodu – tryskają
ściśnięte ziemią, co tak nabrzmiała,
pod tym jak korzeń skręcone ciała,
żywcem wtłoczone pod ciemny strop.

Ogromne nieba suną z warkotem.
Ludzie w snach ciężkich jak w klatkach krzyczą.
Usta ściśnięte mamy, twarz wilczą,
czuwając w dzień, słuchając w noc.

Pod ziemią drążą strumyki – słychać –
krew jak nabiera w żyłach milczenia,
ciągną korzenie krew, z liści pada
rosa czerwona. I przestrzeń wzdycha.

Nas nauczono. Nie ma litości.
Po nocach śni się brat, który zginął,
któremu oczy żywcem wykłuto,
któremu kości kijem złamano,
i drąży ciężko bolesne dłuto,
nadyma oczy jak bąble – krew.

Nas nauczono. Nie ma sumienia.
W jamach żyjemy strachem zaryci,
w grozie drążymy mroczne miłości,
własne posągi – źli troglodyci[4].

Nas nauczono. Nie ma miłości.
Jakże nam jeszcze uciekać w mrok
przed żaglem nozdrzy węszących nas,
przed siecią wzdętą kijów i rąk,
kiedy nie wrócą matki ni dzieci
w pustego serca rozpruty strąk.

Nas nauczono. Trzeba zapomnieć,
żeby nie umrzeć rojąc to wszystko.
Wstajemy nocą. Ciemno jest, ślisko.
Szukamy serca – bierzemy w rękę,
nasłuchujemy: wygaśnie męka,
ale zostanie kamień – tak – głaz.

I tak staniemy na wozach, czołgach,
na samolotach, na rumowisku,
gdzie po nas wąż się ciszy przeczołga,
gdzie zimny potop omyje nas,
nie wiedząc: stoi czy płynie czas.
Jak obce miasta z głębin kopane,
popielejące ludzkie pokłady
na wznak leżące, stojące wzwyż,
nie wiedząc, czy my karty iliady
rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie,
czy nam postawią, z litości chociaż,
nad grobem krzyż.

22 VII 1943 r.

Krzysztof Kamil Baczyński, *Pokolenie*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, Wrocław 1989.

[4] Troglodyta – człowiek jaskiniowy.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu […].
   5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

II. Kształcenie językowe.
   3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.

III. Tworzenie wypowiedzi.
   2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi […]; poddaje ją refleksji;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst […] historyczny, polityczny […].

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w […] tworzeniu własnych wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Zdający:
   1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej […].
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, […] z zachowaniem zasad retoryki.

Przykładowa realizacja zadania (1)

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie – osadzenie zagadnienia w kontekście historyczno-biograficznym:
Krzysztof Kamil Baczyński jest reprezentantem tzw. „pokolenia Kolumbów”, generacji Polaków urodzonych około roku 1920. Zginął w czwartym dniu powstania warszawskiego. Kolumbowie byli pokoleniem, które urodziło się i dorastało w wolnej Polsce, odbudowywanej po 123 latach zaborów i zniszczeniach I wojny światowej. Wybuch kolejnej wojny stał się tragedią dla narodu polskiego i dla młodych, wchodzących dopiero w dorosłe życie ludzi.

Rozwinięcie zagadnienia:

a) Teza:
II wojna światowa była aktem okrutnej agresji Niemców wymierzonym w polski naród i wywołała kryzys wiary w wartości uznawane za uniwersalne. Spowodowała konieczność weryfikacji prawd etycznych i religijnych oraz kwestii rozumienia patriotyzmu.

b) Argumenty:

- Wiersz Baczyńskiego jest manifestem pokolenia, któremu odebrano wiarę w sens istnienia świata i we wszystkie zasady, które porządkują ludzkie życie.
- W pierwszych czterech strofach utworu przedstawione są niezwykłe obrazy, ukazujące bogate życie „dojrzałej ziemi", w której intensywnie tętni życie: „Kłosy brzuch ciężki w górę unoszą", „ziemia owoców pełna po brzegi", „kwiaty to krople miodu", „pod ziemią drążą strumyki".
- Kontrastem dla takich wizji tętniącej życiem ziemi są pojawiające się jak migawki, w tych samych strofach, obrazy cierpienia człowieka: „tylko ze świerków w polu zwisa // głowa obcięta strasząc jak krzyk", „ludzie w snach ciężkich jak w klatkach krzyczą". Są to obrazy, które nawiązują do „Apokalipsy św. Jana", ostatniej księgi Biblii, która przedstawia symboliczny koniec świata.
- Kolejne trzy strofy rozpoczynają się anaforą: „nas nauczono" – i kolejno wyliczane są okropności wojny i ludzkie tragedie – a to, czego „nauczono", to brak litości, sumienia, brak miłości, niepamięć. Człowiek, doświadczony wojną, traci według Baczyńskiego wrażliwość, zamienia się na skutek tragicznych doznań w kamień, niczego nie czuje. Czyli – nie potrafi odróżnić dobra od zła, nie ma innych celów, jak tylko walka, w której wcale nie chodzi o przetrwanie.
- Wiersz kończą dramatyczne słowa, które brzmią jak pytanie: „czy nam postawią, z litości chociaż, // nad grobem krzyż." Wojenna apokalipsa zniszczyła ludzkie uczucia, wartości i zmieniła świadomość pokolenia, które jej doświadczyło.
- Podobny obraz upadku człowieka i kryzysu wartości znajdziemy w poezji Tadeusza Różewicza – w wierszu *Ocalony*.
- Różewicz przedstawia dramatyczną wizję pustki, jaka zostaje w człowieku, kiedy zobaczy na własne oczy tragedię, która niszczy wszystkie wyobrażenia o porządku świata.
- Podmiot liryczny wiersza Różewicza mówi o sobie: „ocalałem // prowadzony na rzeź". Podmiot liryczny szuka „nauczyciela i mistrza", żeby przywrócił mu „wzrok słuch i mowę" i ponownie nauczył rozumieć życie i świat.

Podsumowanie:

W omawianych utworach Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i Tadeusza Różewicza pojawia się dylemat moralny i rozdźwięk między systemem wartości ludzi z pokolenia Kolumbów a wojenną rzeczywistością.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

Wstęp:
Doświadczenie wojny jest jednym z podstawowych tematów poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Poeta należy do pokolenia Kolumbów, pierwszego po 1918 roku dorastającego w wolnej Polsce. Utwór *Pokolenie* jest zapisem refleksji nad smutnym losem człowieka uwikłanego w historię, w tragiczne wydarzenia, na które nie ma wpływu.

Rozwinięcie zagadnienia:

a) Założenie:
Człowiek nie ma wpływu na swój los. Doświadczenie wojny i widocznego kryzysu wartości w sposób nieodwracalny zmienia sposób postrzegania świata.

b) Argumenty:
- Utwór Baczyńskiego przedstawia dramat egzystencjalny człowieka oraz ukazuje historię jako sekwencję powtarzających się dramatów: „czy my karty iliady rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie". Powtarzalność wydarzeń, obrazowana przez symboliczne „koło historii", jest znanym poglądem, który tłumaczy to, że te same kryzysy powracają w różnych momentach dziejowych.
- W pierwszej części wiersza przedstawione są apokaliptyczne obrazy natury, piękne i zarazem straszne: „ogromne nieba suną z warkotem. Ludzie w snach ciężkich jak w klatkach krzyczą", „ciągną korzenie drzew, z liści pada rosa czerwona".
- W drugiej części utworu wszystkie strofy rozpoczyna anafora „nas nauczono" – ta „nauka" podaje w wątpliwość zasady dekalogu, etyki. Zapomnienie, brak litości, brak sumienia, brak miłości – to postawy, które przypominają założenia nihilizmu i kwestionują tradycyjne systemy wartości. Trwanie w sytuacji zagrożenia uczy człowieka poświęcenia, ale też innych zachowań, łamiących normy moralne.
- Ostatnia strofa przedstawia pokolenie wojenne, doświadczone wojną, jako jedno z wielu w historii, które nie miało wpływu na swój los: "czy nam postawią, z litości chociaż, // nad grobem krzyż".
- Podobna refleksja o filozofii historii pojawia się w książce Gustawa Herlinga-Grudzińskiego *Inny świat. Zapiski sowieckie.* Jest ona autobiograficznym zapisem doświadczeń pisarza z pobytu w sowieckim łagrze.
- Tytuł książki nawiązuje do *Zapisków z martwego domu* Fiodora Dostojewskiego, w których opisał swoje tragiczne doświadczenia z syberyjskiej katorgi. Ta rzeczywistość była bardzo bliska obserwacjom Grudzińskiego, trafnie określała „inność" tamtego, łagrowego świata, w którym żadne znane wartości nie istniały.
- Normy etyczne, godność człowieka, wartości humanistyczne w świecie łagrów uległy zupełnej degradacji – widać to na przykład w dramatycznej historii Kostylewa, Rosjanina, który systematycznie opala sobie rękę, a gdy to się wydało, oblewa się wrzątkiem, by uniknąć zsyłki na Kołymę. Umiera w straszliwych męczarniach.
- Przedstawione w obu tekstach obrazy okrucieństwa i degradacji świata znanych wartości są sugestywne, budzą sprzeciw i refleksję na temat niestabilności humanistycznych wartości.

Zakończenie:
Wniosek, który pojawia się po lekturze „Pokolenia” Baczyńskiego i „Innego świata” Herlinga-Grudzińskiego jest pesymistyczny, ponieważ człowiek jest częścią historii, świata skażonego złem. Musi walczyć w obronie tego, w co wierzy.

2.2. Przykładowe zadania z rozwiązaniami.[5] Część pisemna na poziomie podstawowym

W *Informatorze* dla każdego zadania podano:

- liczbę punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie (po numerze zadania)
- najważniejsze wymagania ogólne i szczegółowe, które są sprawdzane w tym zadaniu
- zasady oceniania rozwiązań zadań
- poprawne rozwiązanie każdego zadania zamkniętego oraz przykładowe rozwiązania każdego zadania otwartego.

Zadania w poszczególnych częściach nie stanowią przykładowych arkuszy egzaminacyjnych, ponieważ zawierają większą liczbę zadań, niż to zostało określone w tabeli 7. na stronie 24 tego *Informatora*.

Część 1. Test *Język polski w użyciu*

Wiązka 1.

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Aleksandra Stanisławska
Niebezpieczna sztuczna inteligencja

Brązowy olbrzym Talos z Krety[1]. Gliniany golem[2] z Pragi. Komputer HAL z *Odysei kosmicznej*[3]. Każdy z tych fikcyjnych tworów miał być zaprojektowany przez człowieka i obdarzony inteligencją podobną do naszej. Ten mit ma się do dziś znakomicie. […] Opowieści o AI [sztucznej inteligencji] są zadziwiająco podobne. Maszyny czy komputery są w nich kopiami człowieka. Myślą według ludzkich schematów, rozmawiają, odczuwają emocje. Jednak takie podejście do inteligentnych maszyn to poważny błąd.

Ludzki mózg to efekt milionów lat ewolucji, która dopasowywała jego działanie do warunków, w jakich żyli nasi praprzodkowie. Aby bezbronne, stopniowo łysiejące małpy mogły przetrwać, potrzebna była współpraca w grupie. To ona doprowadziła do wykształcenia mowy, mimiki i mnóstwa zachowań, które dziś leżą u podstaw działania społeczeństwa. Ale sztuczna inteligencja ma nas przerastać możliwościami i szybkością myślenia. Jej celem nie powinno więc być skopiowanie ludzkiego mózgu wraz z jego ograniczeniami, lecz zbudowanie czegoś szybszego i sprawniejszego. […]

Wyobraźmy sobie coś, co może w każdym momencie dowolnie modyfikować dane przesyłane przez internet. Taka AI miałaby potężny wpływ na dużą część świata, a zarazem byłaby niemal niewykrywalna. Moglibyśmy się pocieszać, że to nadal tylko fikcja – gdyby nie algorytmy. To programy działające w internecie, na komputerach czy urządzeniach mobilnych,

[5] Prezentowane w *Informatorze* przykładowe rozwiązania do zadań otwartych krótkiej odpowiedzi oraz wypracowania są pracami uczniowskimi pozyskanymi z próbnego zastosowania i ocenionymi przez egzaminatorów.

analizujące nasze zachowania. Wyszukiwarka Google uczy się tego, co nas interesuje, i wyświetla nam reklamy na tej podstawie. Tak samo działają algorytmy Facebooka, sklepów internetowych podsuwających nam rekomendacje czy serwisów randkowych, dopasowujących ludzi na podstawie mnóstwa różnych parametrów. Skomputeryzowanych systemów do analizy danych coraz częściej używają banki, ubezpieczalnie czy szpitale. Oczywiście trudno nazwać to sztuczną inteligencją, ale równie trudno byłoby uznać, że nie ma to na nas żadnego wpływu. Programy komputerowe zaczynają decydować o tym, co kupujemy, z kim się spotkamy albo czy dostaniemy kredyt. […]

Nic dziwnego, że coraz częściej pojawiają się apele, aby AI podlegała ludzkiej kontroli. Mówił o tym chociażby wybitny fizyk i wizjoner prof. Stephen Hawking. Jego zdaniem nie istnieją fizyczne ograniczenia rozwoju sztucznej inteligencji. „Można wyobrazić sobie taką technologię, która przechytrzy rynki finansowe, prześcignie badaczy i zmanipuluje przywódców oraz opracuje broń, której zasad działania nawet nie będziemy mogli zrozumieć. Krótkoterminowy wpływ sztucznej inteligencji zależy od tego, kto ją kontroluje, długoterminowy – od tego, czy w ogóle można ją kontrolować" – twierdzi uczony. […]

Tylko czy to w ogóle możliwe? AI może przerastać nas tak bardzo i rozwijać się tak szybko, że zapanowanie nad nią będzie całkowicie niemożliwe. Bo ograniczenia, które możemy jej narzucić, mogą być tylko takie, jakie zdołamy wymyślić. Tymczasem sztuczna inteligencja ma – z definicji – być od nas lepsza w myśleniu.

Co gorsza, jej rozwój może sprawić, że ludzie, którzy myśleniem zarabiają dziś na życie, stracą pracę, a więc i wpływ na dalsze losy świata. […] Dziś mówi się o tym, że automatyzacja i roboty pozbawiają ludzi pracy fizycznej. Co się stanie, jeśli komputerowe myślenie okaże się lepsze od ludzkiego wszędzie tam, gdzie potrzebne są zdolności analityczne i kreatywność? […] Piszmy więc o sztucznej inteligencji, debatujmy i twórzmy jej wizje – póki jeszcze możemy...

Na podstawie: Aleksandra Stanisławska, *Niebezpieczna sztuczna inteligencja*, www.focus.pl

[1] Talos – w mitologii greckiej olbrzym wykonany z brązu przez Hefajstosa.
[2] Golem – istota utworzona z gliny na kształt człowieka, ale pozbawiona duszy i zdolności mowy.
[3] Komputer HAL – fikcyjny komputer przedstawiony w książce *Odyseja kosmiczna* oraz w filmie o tym samym tytule.

Tekst 2.

Łukasz Lamża

Sztuczna przeciętność

Gdy czyta się i ogląda *science fiction* sprzed 50–100 lat, sztuczna inteligencja (AI) pojawia się głównie w roli potężnej, budzącej respekt siły – czasem nam sprzyjającej, zwykle jednak stanowiącej mniej czy bardziej zawoalowane zagrożenie. […]

To w tych latach powstał też słynny filozoficzny problem „silnej sztucznej inteligencji" – czyli takiej, która jest samodzielnym, wszechstronnie rozwiniętym „umysłem" wyposażonym w „świadomość", cokolwiek te terminy znaczą – przeciwstawianej „słabej" AI, która miałaby „tylko" wykonywać polecenia, realizując zadany program o ściśle określonej funkcji.

Dziś problemy te, jak i sam język, którym zostały wyrażone, po prostu trącą myszką. Wielu filozofów umysłu i kognitywistów[1] na słowa „świadomość" i „umysł" reaguje alergicznie, ponieważ te abstrakcyjne terminy po prostu niepotrzebnie zatruwają ich konkretne, pożyteczne badania nad przetwarzaniem obrazu w korze wzrokowej, pamięcią przestrzenną

albo neurochemią lęku. Również AI przestało być teorią i są na świecie tysiące programistów, dla których tworzenie inteligentnych algorytmów to chleb powszedni. O czym tu filozofować?!

Sztuczna inteligencja to dziś produkt, i to cenny. AI usuwa szum ze zdjęć w twoim smartfonie, dobiera czas prania w twojej pralce i wybiera najszybszą trasę w twoim GPS-ie, a także podpowiada Facebookowi, co wyświetlić na twojej stronie głównej. […]

To właśnie skrajnie abstrakcyjne, roszczeniowe podejście do sztucznej inteligencji odpowiada za tzw. *AI effect*, który Douglas Hofstadter[2] wyraził w postaci złośliwego powiedzonka: „AI to wszystko, czego jeszcze nie ma". W praktyce „efekt AI" polega na tym, że każdy kolejny przejaw inteligencji maszynowej jest kwitowany stwierdzeniem: „Phi, to jeszcze nie jest inteligencja". W rozmowie z poszukiwaczami „prawdziwej AI" możemy też usłyszeć, że „prawdziwa" sztuczna inteligencja powinna nas zaskakiwać – bo przecież co to za inteligencja, która potulnie wykonuje polecenia. Nic więc dziwnego, że rozwiązanie każdego kolejnego zadania dla AI oznacza zawsze tylko podnoszenie poprzeczki – skoro twórca algorytmu rozumie, jak to zadanie rozwiązać, to znika element zaskoczenia z faktu, że algorytm odnalazł owo rozwiązanie. […]

Drugim, bliźniaczym aspektem „problemu z AI" są równie nierealistyczne przekonania dotyczące poziomu inteligencji i kreatywności ludzi. Zauważmy, że w starym, dobrym *science fiction* na polu bitwy między sztuczną i ludzką inteligencją również i my zawsze jesteśmy reprezentowani przez *crème de la crème*[3]. Ponieważ autorami SF są zwykle jajogłowe naukoluby, bohaterami ich opowieści są też – niespodzianka – jajogłowe naukoluby: genialni inżynierowie, fizycy, doświadczeni nawigatorzy statków kosmicznych z uprawnieniami IV poziomu. […]

Trudno nam więc pogodzić się z faktem, że większość naszych decyzji – o czym pisze choćby ekonomista Daniel Kahneman w „Pułapkach myślenia" – podejmowana jest zbyt szybko i zbyt automatycznie, aby można je było uznać za racjonalne, a nasze interakcje z bliźnimi można w dużym stopniu sprowadzić do scenariusza mieszczącego się na kilku kartkach A4, co pięknie zdemaskował Erving Goffman w „Człowieku w teatrze życia codziennego". „Ja-kupujący-rano-chleb" i „ja-jadący-metrem" to wcale nie ów wyidealizowany Człowiek, do którego miałaby rzekomo dążyć sztuczna inteligencja – samoświadomy, kreatywny, rozprawiający o Sztuce, Matematyce i Abstrakcji. Dzisiejsza AI jest zaś wynikiem zderzenia wzniosłej teorii z rzeczywistością ludzką – z faktycznym codziennym życiem miliardów *homo sapiens*. AI naśladuje więc rzeczywistą ludzką inteligencję, a nie tę będącą romantycznym ideałem zrodzonym w głowach filozofów.

Na podstawie: Łukasz Lamża, *Sztuczna przeciętność*, www.tygodnikpowszechny.pl

[1] Kognitywistyka – dziedzina nauki zajmująca się badaniem procesów poznawczych; bada, czym jest poznanie, do czego służy i jak działa.

[2] Douglas Hofstadter – pisarz amerykański.

[3] Crème de la crème (z fr.) – śmietanka towarzyska, coś najlepszego.

Zadanie 1. (0–2)

Jakie znaczenie dla rozumienia każdego z tekstów ma użycie słownictwa wartościującego w ich tytułach? Uzasadnij swoją odpowiedź.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury […].

II. Kształcenie językowe.
   1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   3) […] rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach […].

II. Kształcenie językowe.
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym […].

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do obu tekstów.
1 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Użycie słownictwa wartościującego ujawnia stosunek autorów do omawianego zjawiska. W pierwszym tekście określenie sztucznej inteligencji przymiotnikiem *niebezpieczna* sugeruje zagrożenie ze strony sztucznej inteligencji, która zdominuje cywilizację człowieka. Tytuł drugiego tekstu – *Sztuczna przeciętność* – niesie informację, że sztucznej inteligencji nie należy się obawiać, ponieważ naśladuje ona przeciętną inteligencję człowieka.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Słownictwo wartościujące użyte w tytułach ma za zadanie przekazać nam, jakie podejście do sztucznej inteligencji mają autorzy tekstów. Aleksandra Stanisławska w swoim artykule przybliża nam niebezpieczeństwa, jakie czekają na nas, gdy za bardzo zaufamy sztucznej inteligencji.

Zadanie 2. (0–2)

Czy to, co Łukasz Lamża w swoim tekście opisuje jako „słabą sztuczną inteligencję", Aleksandra Stanisławska w swoim wywodzie uznaje za sztuczną inteligencję? Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do obu tekstów.

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
   1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

Wymaganie szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do obu tekstów.
1 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Łukasz Lamża słabą sztuczną inteligencją nazywa taką, która zaprogramowana jest na wykonywanie pewnych konkretnych zadań, niemyślącą samodzielnie, natomiast Aleksandra Stanisławska pisze, iż to (m.in. programy internetowe) trudno nazwać AI. Autorka pierwszego tekstu za sztuczną inteligencję uważa jedynie tę mającą działać samodzielnie.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Nie. Łukasz Lamża, przywołując podział na „silną” i „słabą” sztuczną inteligencję, przedstawia „słabą” sztuczną inteligencję jako tę, która wykonuje polecenia człowieka.

Zadanie 3. (0–1)

Aleksandra Stanisławska uważa, że powszechne wyobrażenia dotyczące AI mają związek z mitycznym widzeniem świata i człowieka. Czy w tekście Łukasza Lamży znajdujesz potwierdzenie tego sądu? Uzasadnij swoją odpowiedź.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Łukasz Lamża w swoim tekście nie odwołuje się wprost do mitycznego rodowodu wyobrażeń o AI, ale dostrzega, że w tekstach kultury należących do *science fiction* AI jest przedstawiona jako niezależna siła ingerująca w świat człowieka.

Zadanie 4. (0–2)

Rozstrzygnij, czy Aleksandra Stanisławska i Łukasz Lamża zgadzają się w kwestii postrzegania sztucznej inteligencji jako zagadnienia, którym powinni zajmować się wyłącznie specjaliści nauk ścisłych. Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do obu tekstów.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do obu tekstów.
1 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Autorzy nie zgadzają się w tej kwestii. Taki pogląd podziela tylko Łukasz Lamża, sprzeciwiając się rozpatrywaniu zagadnienia AI w kategoriach filozoficznych, natomiast Aleksandra Stanisławska omawia ten problem właśnie w kontekstach filozoficznym i humanistycznym.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Autorzy obu tekstów przyjmują różne stanowiska w kwestii postrzegania sztucznej inteligencji jako zagadnienia, którym powinni zajmować się wyłącznie specjaliści nauk ścisłych. Aleksandra Stanisławska wzywa do dyskusji w zakresie działania AI. Sugeruje też, aby racjonalnie rozważać, w jakim kierunku można byłoby tę dyskusję poprowadzić.

Zadanie 5. (0–2)

Czy można wzmocnić wypowiedź Łukasza Lamży cytatem ze Stephena Hawkinga, którego słowa przywołała Aleksandra Stanisławska? Uzasadnij swoją odpowiedź.

……..……...

……..……..

……..……..

……..……..

……..……..

……..……..

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do obu tekstów.
1 pkt – odpowiedź poprawna z trafnym uzasadnieniem odwołującym się do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Nie. Aleksandra Stanisławska przywołała słowa prof. Stephena Hawkinga, aby podkreślić swoje obawy związane z niekontrolowanym rozwojem sztucznej inteligencji, a Łukasz Lamża skupia się na podobieństwie sztucznej inteligencji do rzeczywistej natury człowieka.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Nie, ponieważ wypowiedź Lamży koncentruje się na ukazaniu, do czego doprowadza zbyt wygórowane przeświadczenie o zdolnościach AI.

Zadanie 6. (0–2)

Jaki sens w kontekście całego akapitu ma ostatnie zdanie tekstu Aleksandry Stanisławskiej? Odpowiedź uzasadnij, uwzględniając treść tego zdania oraz zastosowaną w nim interpunkcję.

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
   1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

II. Kształcenie językowe.

4. Ortografia i interpunkcja. Zdający:
   2) wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów […] tekstu.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie sensu zadania z uwzględnieniem jego treści i interpunkcji (uzasadnienie użycia pauzy i wielokropka).

1 pkt – poprawne wyjaśnienie sensu zadania z uwzględnieniem jego treści ale bez uwzględnienia interpunkcji (nie wystarczy samo dostrzeżenie użytych znaków przestankowych).

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Ostatnie zdanie tekstu jest urwane, ponieważ stanowi wezwanie do dyskusji na temat sztucznej inteligencji zanim pozbawi ona ludzi wpływu na dalsze losy świata. Za pomocą pauzy (myślnika) i wielokropka autorka wyodrębniła kluczowe stwierdzenie *póki jeszcze możemy*.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Ostatnie zdanie tekstu wyraża obawę i ma wywołać u czytelników refleksję na temat zagrożenia związanego z rozwojem sztucznej inteligencji. W ostatnim akapicie autorka przekonuje, że skoro AI ma być lepsza w myśleniu od ludzi, to możemy uchronić się jedynie przed tym, co przewidzimy, a z założenia AI przewiduje więcej.

Zadanie 7. (0–2)

Wypisz z tekstów Aleksandry Stanisławskiej i Łukasza Lamży po jednym ironicznym stwierdzeniu na temat stosunku współczesnych ludzi do sztucznej inteligencji. Wyjaśnij cel użycia ironii w każdym tekście.

Tekst 1.

Przykład ironicznego stwierdzenia: ..……...

……..……..

……..……..

Cel użycia: ……...……...

……..……..

……..……..

……..……..

Tekst 2.

Przykład ironicznego stwierdzenia: ..……...

……..……..

……..……..

Cel użycia: ……...……...

……..……..

……..……..

……..……..

Wymaganie ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymaganie szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

6) […] rozpoznaje w tekstach […]: ironię […]; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wypisanie stwierdzeń z obu tekstów oraz trafne wyjaśnienie, na czym polega ich ironiczny charakter.

1 pkt – poprawne wypisanie stwierdzenia z jednego tekstu oraz trafne wyjaśnienie, na czym polega jego ironiczny charakter.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Tekst 1.

Przykład ironicznego stwierdzenia: *Ten mit ma się do dziś znakomicie. […] Opowieści o AI są zadziwiająco podobne*.; *Programy komputerowe zaczynają decydować o tym, co kupujemy, z kim się spotkamy albo czy dostaniemy kredyt.*

Cel użycia: Autorka posłużyła się ironią, aby w sposób sugestywny ukazać, jak współcześni ludzie traktują AI, postrzegając ją jako zjawisko mające/przejmujące władzę nad człowiekiem.

Tekst 2.

Przykład ironicznego stwierdzenia: *O czym tu filozofować?!*; *Wielu filozofów umysłu i kognitywistów na słowa „świadomość" i „umysł" reaguje alergicznie* […].

Cel użycia: Autor tekstu 2. posłużył się ironią, aby w sposób wyolbrzymiony ukazać uczłowieczanie AI przez współczesnych ludzi.

Zadanie 8. (0–4)

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: współczesny człowiek wobec sztucznej inteligencji. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
   1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

III. Tworzenie wypowiedzi.
   2. Wykorzystanie kompetencji językowych […] w wypowiedziach […] pisemnych.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.

II. Kształcenie językowe.
4. Ortografia i interpunkcja. Zdający:
   1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji […].
III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, za znajomością jej funkcji językowej […];
   6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: […] notatka syntetyzująca.

Zasady oceniania

Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście ALBO notatka przedstawia niepełne stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt

			notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	
B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna
1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).
0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga: jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 pkt za treść

Autorzy obu tekstów podjęli problem znaczenia sztucznej inteligencji dla współczesnego człowieka. Ich opinie na ten temat są jednak różne. Aleksandra Stanisławska obawia się, że sztuczna inteligencja może zdominować ludzi. Swój pogląd autorka uzasadnia przykładami zastępowania człowieka przez sztuczną inteligencję oraz wpływania przez nią na jego decyzje. Łukasz Lamża uważa przeciwnie, że AI jest niezbędna, a jako wytwór człowieka naśladuje jego intelekt, tym samym nie zagraża ludzkiej cywilizacji.

[67 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt za treść

Oba teksty przedstawiają dwa odmienne poglądy na temat wpływu sztucznej inteligencji (AI) na człowieka. Aleksandra Stanisławska obawia się zdominowania człowieka przez AI. Boi się, że AI, przewyższająca człowieka inteligencją, może go zastąpić. Łukasz Lamża sądzi natomiast, że bez sztucznej inteligencji nie ma rozwoju cywilizacji. Sztuczna inteligencja może zrobić wiele dobrego dla człowieka, na przykład wyręczyć go w wielu sprawach. AI nie zastąpi człowieka całkowicie, bo jest przez niego stworzona na jego wzór.

[72 wyrazy]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt za treść

Aleksandra Stanisławska pokazuje stworzone przez ludzi wizje robotów, które myślą podobnie jak ludzie, ale uważa, że w rzeczywistości inteligencja robotów będzie zupełnie inna. Będzie działała szybciej i lepiej niż ludzka. Zdaniem autorki sztuczna inteligencja będzie trudna do kontroli i groźna dla ludzi. Łukasz Lamża, pisząc o sztucznej inteligencji, uważa, że sztuczna inteligencja jest niezbyt twórcza, ale za to bardzo przydatna ludziom, np. przy wykonywaniu prac domowych.

[66 wyrazów]

Wiązka 2.

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Marcin Adamczak

Architektura i przypadek

Przypadek zdaje się kategorią nader odległą od dziedziny architektury, naturalnie niejako z dziedziny tej wykluczoną i skazaną na banicję. Architektura, sztuka związana z precyzyjnym rysunkiem i ścisłym planowaniem, z rozmaitymi gałęziami wiedzy ścisłej, ze skomplikowanymi rachunkami sił i ciężarów oraz dokładną realizacją wcześniejszych założeń z przypadkiem łączyć się nie może.

I rzeczywiście – o przypadku nie wspomina australijski architekt Andrew Maynard przy opisie pochodzącego z jego pracowni projektu *Corb 2.0*. Projekt ten […] inspirowany był także artykułem […] o występującym w USA zjawisku przenoszenia domów z miejsca na miejsce i przemieszczania się wraz z nimi po terytorium kraju oraz zwyczajami rodaków architekta, którzy, jak wylicza, w czasie swojego życia przeciętnie trzynastokrotnie zmieniają miejsce zamieszkania. […] Idee funkcjonalnych budowli zrównujących społeczne różnice, mieszkań dostępnych dla każdego, starannie rozmieszczonych pośród zieleni wygodnych „maszyn do mieszkania" zostały jednak zniekształcone i zdegenerowane przez „ekonomiczny racjonalizm, planowanie przestrzenne pozbawione wyobraźni i odpowiedzialności oraz nieodwołujące się do jakichkolwiek wartości" – twierdzi Maynard […]. Australijczyk zamiast „maszyn do mieszkania" proponuje użycie maszyn w celu „podważenia społecznej hierarchii i zniwelowania różnic na rynku nieruchomości".

Maynard odwołuje się do popularnych pomysłów wykorzystania kontenerów w celach mieszkaniowych. Utopijność jego projektu pozwala mu przy tym na nieskrępowaną fantazję i brawurę w propozycjach wykorzystania wszystkich cech blaszanych boksów. Podstawą jest jak najlepsze wykorzystanie łatwości ich przemieszczania. Zaprojektowane w *Corb 2.0* budowle składają się ze względnie autonomicznych modułów mieszkaniowych […], mających przypominać bardziej apartamenty niż ciasne mieszkania w blokach, zdecydowanie łatwiej kojarzące się nam z wnętrzami kontenerów. Moduły te przy użyciu dźwigów znajdujących się obok budowli pozostawałyby mobilne […]. Ponadto sam kształt budowli składającej się z modułów miałby zmieniać się zgodnie z potrzebami mieszkańców, potencjalnie mogąc przeobrażać się w plenerowe kino lub bankietowy taras […]. Układ modułów mógłby sprzyjać socjalizacji lub, w innym wypadku, anonimowości i prywatności. Mobilność modułów pozwalałaby też ich mieszkańcom na decyzję o opuszczeniu danej budowli, przemieszczenie się i „podłączenie" (*plug-in*) do podobnego rodzaju konstrukcji w innej dzielnicy lub innym mieście. […] Maynard podkreśla przy tym społeczne aspekty projektu: jego egalitarność (osiąganą w dużej mierze poprzez zmienność: moduł przemieszcza się w kilkudniowych odstępach, a mieszkanie na dolnych piętrach po pewnym czasie staje się prestiżowym *penthousem*[1]), niwelowanie społecznych hierarchii oraz wspólnotowe podejmowanie decyzji co do kształtu całego zbioru modułów i przystosowanie go do potrzeb mieszkańców. Zmiany […] byłyby przy tym determinowane dwoma rodzajami czynników – byłyby losowe, a z drugiej strony – podlegały wspólnym uzgodnieniom mieszkańców. Maynard nie precyzuje, jak w praktyce miałyby się do siebie te dwie sprzeczne jednak zasady. […]

Corb 2.0 jawi się niczym oryginalny projekt „architektury aleatorycznej”[2], w której kształt nieustannie przeobrażającej się budowli oraz płynny układ poszczególnych jej elementów determinowane są przez przypadek. Owa architektoniczna „aleatoryczność” sięga przy tym głębiej niż aleatoryka w muzyce czy dadaistycznej poezji. Architektura, posiadany przez nas dom czy mieszkanie, pełnią funkcję nie tylko estetyczną, znacznie ważniejszą ich rolą jest określanie naszego miejsca w strukturze społecznej i sytuacji życiowej; czynią to skuteczniej niż kolekcjonowane wiersze czy płyty.

Na podstawie: Marcin Adamczak: *Architektura i przypadek. „Aleatoryczna” budowla jako forma oporu wobec „constans” i racjonalnego planowania*, „Kultura Współczesna” 2010, nr 2.

[1] Penthouse – luksusowy apartament na ostatnim piętrze budynku mieszkalnego.
[2] Aleatorycznej – uwzględniającej i sankcjonującej przypadek w procesie twórczym.

Tekst 2.

Rafał Szrajber

Gry komputerowe w edukacji architektonicznej i kulturalnej

Przestrzeń architektoniczna towarzyszy człowiekowi od tysiącleci, zapisuje w sobie wiedzę o czasach, w jakich przyszło jej powstać. Są w niej odciśnięte uwarunkowania techniczno-technologiczne czy nawet stosunki społeczne. Warto więc odtworzyć taką przestrzeń w jak najbardziej realnej formie, by spełniała swój edukacyjny charakter. W grach podstawowym ograniczeniem jest zastosowana technologia […] odpowiedzialna za reprezentację graficzną i fizyczną odtwarzanego lub kreowanego świata. Modele tworzące przestrzeń często są optymalizowane, tak by zapewniały swobodną jej eksplorację przez użytkownika. Modele takie bazują na uproszczonej geometrii […]. W rzeczywistości podobnie – autentyczna substancja struktury zabytkowej bywa wymieniana i zastępowana współczesnymi materiałami i rozwiązaniami, a co za tym idzie zatracona całkowicie, utrzymany natomiast zostaje wygląd zewnętrzny obiektu. […]

Budowanie wirtualnego świata […] nie zakłada odtwarzania go jako kopii całej rzeczywistej przestrzeni. Twórcy skupiają się na najważniejszych obiektach i miejscach, które w czytelny i jednoznaczny sposób pozwalają na identyfikację przestrzeni przez odbiorcę. Z uwagi na uwarunkowania technologiczne są odtwarzane tylko główne relacje przestrzenne. Wraz z rozwojem technologii przestrzeń jest prezentowana coraz bardziej realnie w coraz szerszym spektrum (detale, zmieniające się oświetlenie dnia i nocy, warunki pogodowe itp.). […] Możliwe że miejskie gry przyszłości będą się odbywać częściowo w świecie wygenerowanym komputerowo (na wzór Google Earth), jednak w innych realiach czasowych i historycznych, a częściowo w rzeczywistym świecie, by zweryfikować zachodzące w tej przestrzeni zmiany. […]

Bardzo dużo gier, które odniosły światowe sukcesy, bazuje na przenoszeniu wartości kulturowych, w tym także przestrzeni architektonicznej, do świata gry, jako elementu pozwalającego stworzyć i poprowadzić fabułę, wygenerować atrakcyjne otoczenie oraz dodać do samej rozgrywki wartości dodane, bazujące na reprezentowanej w tle zawartości. […]

Dzięki fabule i rozwiązaniom przebiegu rozgrywki gra Assassin’s Creed stała się dla graczy polem eksploracji średniowiecznych miast, między innymi Damaszku i Jerozolimy. Po interesująco zaprezentowanej przestrzeni gracz mógł się swobodnie przemieszczać, także w niekonwencjonalny sposób, np. po dachach budynków. Fenomen gry Assassin's Creed II, czy jej kontynuacji w postaci Assassin's Creed Brotherhood, ukazał graczom wspaniałe miasta

– Wenecję, Florencję czy Rzym wyjęte prosto z epoki renesansu. Można tam nie tylko obcować z samą architekturą (choć swoboda eksploracji pozwala graczowi wejść na dach i kopułę Santa Maria Del Fiore), ale spotkać wybitne postacie tego okresu, często połączone z samą rozgrywką. Poznawanie i testowanie wynalazków Leonarda da Vinci w grze Assassin's Creed Brotherhood przybliża i utrwala wiedzę o nich. W bardzo ciekawy sposób poprowadzona fabuła i odtworzona przestrzeń przyczyniły się do wielkiego sukcesu tej gry. Na jej podstawie powstały książka, komiksy i zapewne niebawem powstanie film. […]

W wymienionych grach przestrzeń architektoniczna jest tłem głównych zmagań graczy, jednak to ona tworzy klimat i nadaje charakter grze. Powiązania przestrzenne i układ form z uwagi na znaczenie w samej rozgrywce pozostają w pamięci gracza na długo, utrwalając się poprzez kolejne jej eksplorowanie i rozwiązywanie problemów jej towarzyszących.

Przedstawione gry nie są jedynymi, które mogą być materiałem dydaktycznym w obcowaniu z architekturą. Takich wirtualnych światów, gdzie architektura nadaje grze namiastkę edukacyjności, jest dużo więcej. Trzeba mieć jednak pomysł na wykorzystanie ich potencjału oraz właściwości.

Na podstawie: Rafał Szrajber, *Gry komputerowe w edukacji architektonicznej i kulturalnej – wirtualna przestrzeń jako środowisko zdobywania wiedzy o architekturze*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej" 2011, nr 1.

Zadanie 1. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do obu tekstów. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Architektura i proponowane przez nią rozwiązania przestrzenne wpływają na kształtowanie poczucia estetyki u użytkowników.	**P**	**F**
2.	Wykorzystane dla zilustrowania wywodu przykłady rozwiązań architektonicznych łączy odnoszenie ich do tradycji.	**P**	**F**
3.	Autorzy w obu tekstach posługują się paradoksem wprowadzającym treści niejednoznaczne.	**P**	**F**

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź
P P F

Zadanie 2. (0–2)
Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że obaj autorzy uznają przestrzeń architektoniczną za element, który czyni otoczenie atrakcyjnym dla użytkowników? Uzasadnij swoją odpowiedź, ilustrując ją przykładami z obu tekstów.

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens […].

Zasady oceniania
2 pkt – poprawne uzasadnienie stanowiska i zilustrowanie go przykładami z obu tekstów.
1 pkt – poprawne uzasadnienie stanowiska i zilustrowanie go przykładem z jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt
Obaj autorzy uważają, że wykorzystanie rozwiązań architektonicznych czyni przestrzeń atrakcyjną. Nowoczesne projekty, np. Corb 2.0, pozwalają na taką aranżację przestrzeni, która zaspokaja indywidualne potrzeby jej użytkowników, natomiast stosowanie architektonicznych rozwiązań w grach komputerowych zaspokaja oczekiwania graczy i pełni funkcje edukacyjne.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt
Zgadzam się ze stwierdzeniem, że obaj autorzy uznali, że przestrzeń architektoniczna jest elementem decydującym o atrakcyjności otoczenia. To właśnie przestrzeń architektoniczna decyduje o tym, że gry komputerowe są ciekawe, przybliżają nam klimat np. średniowiecznych czy renesansowych miast, są źródłem wiedzy o zabytkach czy znanych postaciach z danego okresu kulturowego.

Zadanie 3. (0–1)

Rafał Szrajber uważa, że w przestrzeni architektonicznej znajdują swoje odzwierciedlenie *uwarunkowania techniczno-technologiczne czy nawet stosunki społeczne*. Czy sąd ten znajduje potwierdzenie w tekście Marcina Adamczaka? Odpowiedź uzasadnij.

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i uzasadnienie obu odniesień wskazanych w tekście drugim do tekstu pierwszego.

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie i uzasadnienie jednego z odniesień wskazanych w tekście drugim do tekstu pierwszego.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Sąd Rafała Szrajbera dotyczący odzwierciedlenia w przestrzeni architektonicznej uwarunkowań techniczno-technologicznych i stosunków społecznych znajduje potwierdzenie w tekście „Architektura i przypadek”. Marcin Adamczak uważa, że rozwój technologii budowlanych pozwala na realizację takich projektów, jak Corb 2.0. Autor stwierdza też, że nowe rozwiązania, np. wykorzystywanie kontenerów do tworzenia nowych kompleksów budowlanych, pozwalają niwelować różnice w społecznej hierarchii.

Zadanie 4. (0–2)

Na podstawie obu tekstów sformułuj dwa argumenty potwierdzające słuszność tezy: *Rozwiązania architektoniczne w świecie wirtualnym i świecie rzeczywistym mają cechy wspólne.*

Argument 1.: ……...

……..……..

……..……..

Argument 2.: ……..…..

……..……..……..

……..……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

III. Tworzenie wypowiedzi.
   1. Doskonalenie umiejętności retorycznych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens […].

III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   10) […] formułuje argumenty na podstawie tekstu […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne sformułowanie dwóch argumentów z odniesieniem do obu tekstów.
1 pkt – poprawne sformułowanie jednego argumentu z odniesieniem do obu tekstów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Argument 1. Wspólną cechą rozwiązań architektonicznych w świecie wirtualnym i świecie rzeczywistym jest ich egalitaryzm – poszukiwanie takich form architektonicznych, które zaspakajają potrzeby każdego człowieka.

Argument 2. Rozwiązania architektoniczne w świecie wirtualnym i świecie rzeczywistym charakteryzuje sięganie przez ich twórców do form nowoczesnych, równocześnie przypominających formy znane z tradycji.

Zadanie 5. (0–3)

Z każdego tekstu wypisz po dwa przykłady słownictwa o charakterze wartościującym i rozstrzygnij, czy w każdym z tekstów pełni ono tę samą funkcję. Uzasadnij odpowiedź.

Słownictwo o charakterze wartościującym	Przykład 1.	Przykład 2.
Tekst 1.		
Tekst 2.		

Rozstrzygnięcie: ……..…...

Uzasadnienie: ……..……..……..

……..……..

……..……..

……..……..

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
   3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów […] nieliterackich.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […].

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym […].

Zasady oceniania

3 pkt – poprawne podanie dwóch przykładów z każdego tekstu, poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
2 pkt – poprawne podanie po jednym przykładzie z każdego tekstu, poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
1 pkt – poprawne podanie dwóch przykładów z jednego tekstu, poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem odnoszącym się do tego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 pkt

Słownictwo o charakterze wartościującym	Przykład 1.	Przykład 2.
Tekst 1.	starannie, wygodnych, zniekształcone, zdegenerowane	utopijność, nieskrępowaną, brawurę
Tekst 2.	najważniejszych, jednoznaczny	bardzo, atrakcyjne

Rozstrzygnięcie: w tekstach słownictwo wartościujące wzmacnia przekaz, ale w każdym z tekstów w inny sposób.

Uzasadnienie: W obu tekstach język wartościuje rozwiązania architektoniczne, o których piszą autorzy. Różnica polega na tym, że w tekście Marcina Adamczaka użycie słownictwa nacechowanego negatywnie i pozytywnie wzmacnia kontrasty, o których pisze autor, a w tekście Rafała Szrajbera dominuje słownictwo o charakterze pozytywnym, wzmacniające pozytywny obraz rozwiązań architektonicznych w grach komputerowych.

Zadanie 6. (0–1)

Rozstrzygnij, czy w odniesieniu do całego tekstu Marcina Adamczaka można uznać, że istnieje związek między pojęciem przypadku a „ekonomicznym racjonalizmem" w funkcjonowaniu architektury. Uzasadnij swoje stanowisko.

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Marcin Adamczak początkowo wskazuje, że przypadek i racjonalizm ekonomiczny się wykluczają, jednak całość wywodu pozwala wnioskować, że to właśnie przypadkowe rozwiązania architektoniczne pozwalają na racjonalne ekonomiczne decyzje.

Zadanie 7. (0–1)

Wypisz z tekstu Rafała Szrajbera dwa sformułowania, które potwierdzają opinię, że przeniesienie tradycyjnej przestrzeni architektonicznej do gier komputerowych daje użytkownikom nieograniczone możliwości poznawcze.

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […];
   3) […] rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wypisanie dwóch sformułowań.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

– architektura nadaje grze namiastkę edukacyjności
– wygenerować atrakcyjne otoczenie
– ukazał graczom wspaniałe miasta
– dodać do samej rozgrywki wartości dodane
– przestrzeń jest prezentowana coraz bardziej realnie

Zadanie 8. (0–4)

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: funkcje architektury w życiu człowieka. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.
Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
   1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

III. Tworzenie wypowiedzi.
   2. Wykorzystanie kompetencji językowych […] w wypowiedziach […] pisemnych.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.
II. Kształcenie językowe.
4. Ortografia i interpunkcja. Zdający:
   1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji […].
III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, za znajomością jej funkcji językowej […];
   6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: […] notatka syntetyzująca.

Zasady oceniania

Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście ALBO notatka przedstawia niepełne stanowisko	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt

	poziomie uogólnienia	uogólnienia jest zaburzony	każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	
B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna
1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).
0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga: jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 pkt za treść

Oba teksty podkreślają wpływ architektury na życie człowieka i eksponują jej zmienioną współcześnie funkcję. Różni je sfera oddziaływania na człowieka – Marcin Adamczak podkreśla utylitarny charakter architektury, dostosowany do potrzeb mieszkańców wynikających z zachowań społecznych, natomiast Rafał Szrajber ukazuje rolę architektury w grach komputerowych, tym samym oddając aspekt estetyczny, poznawczy czy edukacyjny kreowanej w nich przestrzeni. Obaj autorzy zgodnie traktują architekturę jako dopełnienie potrzeb człowieka.

[64 wyrazy]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt za treść

Obaj autorzy ukazują rolę architektury służącą człowiekowi. W pierwszym tekście architektura inspiruje do poszukiwań rozwiązań sprzyjających poprawie warunków bytowych, zniwelowaniu różnic społecznych, czego przykładem są funkcjonalne i mobilne moduły. W drugim tekście – jest tłem rozpoznawania realiów przeszłości we współczesnych rozwiązaniach, czego przykładem są gry komputerowe. Adamczyk uważa, że architektura pokazuje nasze miejsce w społeczeństwie, jego strukturze, określa sytuację życiową, jest czymś więcej niż zabawa ukazana przez Szrajbera.

[67 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt za treść

Obaj autorzy podkreślają ważną rolę architektury w życiu człowieka. Według nich spełnia ona różnorodne funkcje i sprzyja fizycznym oraz duchowym potrzebom człowieka. Marcin Adamczyk, ukazując działania twórcy domów budowanych z kontenerów, podkreśla zaspakajanie poprzez pomysły architektoniczne użytkowych potrzeb człowieka. Rafał Szrajber natomiast poprzez zobrazowanie działań twórców gier komputerowych, wprowadzających graczy w przestrzenie wspaniałych miast z dawnych czasów, obrazuje zaspakajanie funkcji estetycznych, edukacyjnych i służących zabawie.

[65 wyrazów]

Wiązka 3.

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Colin A. Ronan

Epoka lodowcowa

W okresie poprzedzającym ostatnie 50 milionów lat epoki lodowcowe nie pojawiały się regularnie, lecz gdy już się zdarzały, to na ogół w kolosalnej skali. Potężne zlodowacenie zdarzyło się około 2,2 miliarda lat temu, po nim przyszedł ciepły okres trwający około miliarda lat, a później znowu nastąpiło zlodowacenie, jeszcze większe niż uprzednio – tak duże, że niektórzy naukowcy nazywają je erą kriogeniczną lub erą superlodowcową. W popularnych opracowaniach używa się określenia „Ziemia-śnieżka".

Słowo „śnieżka" nie w pełni oddaje mordercze warunki, jakie wówczas panowały na Ziemi. Teoria mówi, że na skutek spadku promieniowania słonecznego o około 6 procent oraz zmniejszenia produkcji (lub akumulacji) gazów cieplarnianych planeta w zasadzie straciła zdolność utrzymywania ciepła. Powierzchnia Ziemi stała się jedną wielką Antarktydą. Temperatury spadły aż o 45 stopni Celsjusza. Prawdopodobnie cała powierzchnia planety zamarzła, grubość skorupy lodu na oceanach sięgała 800 metrów na dużych szerokościach geograficznych i dziesiątków metrów w tropikach.

Istnieje dość duża rozbieżność między dowodami geologicznymi, które wskazują, że lód był wszędzie, także na równiku, a dowodami biologicznymi, które równie przekonująco sugerują, że gdzieś musiała istnieć otwarta powierzchnia wody. Główny argument stanowią cyjanobakterie, które nie tylko przeżyły to doświadczenie, lecz także kontynuowały fotosyntezę, a do tego potrzebne jest światło słoneczne. Każdy, kto kiedykolwiek próbował coś zobaczyć przez warstwę lodu, doskonale wie, że lód bardzo szybko staje się nieprzezroczysty i już przy kilku metrach grubości w ogóle nie przepuszcza światła. Wysunięto dwa możliwe rozwiązania. Być może istniał jakiś niewielki obszar odkrytego oceanu (na przykład wokół jakiegoś zlokalizowanego źródła ciepła). Druga możliwość jest taka, że lód mógł się tworzyć w taki sposób, iż pozostał przezroczysty – to się czasem zdarza w naturalnych warunkach.

Jeżeli Ziemia rzeczywiście zamarzła w całości, to powstaje bardzo trudne pytanie, w jaki sposób zdołała później rozmarznąć. Pokryta lodem planeta odbija tak dużą część ciepła, że powinna na zawsze pozostać zamarznięta. Okazuje się, że ratunek mógł nadejść ze strony stopionego wnętrza Ziemi. Być może raz jeszcze zawdzięczamy nasze istnienie tektonice. Zgodnie z tą hipotezą ocieplenie nastąpiło za sprawą wulkanów, które przebiły się przez warstwę lodu, emitując ciepło i wyrzucając na zewnątrz gazy, które stopiły śnieg i przywróciły atmosferę. Zapewne nie jest dziełem przypadku, że koniec tego superzlodowacenia zbiegł się w czasie w eksplozją kambryjską – wiosną w historii życia na Ziemi, aczkolwiek panujące wówczas warunki zapewne nie przypominały współczesnej wiosny. W miarę ocieplenia się Ziemia przechodziła prawdopodobnie fazę najburzliwszej pogody, z huraganami wywołującymi fale wysokie jak drapacze chmur i deszczami o nieopisanej intensywności.

W tym czasie robaki, mięczaki i inne istoty, których środowiskiem były otwory w dnie oceanu, zapewne nawet nie zauważyły, że na powierzchni coś się dzieje, lecz pozostałe formy życia na Ziemi najprawdopodobniej stanęły na krawędzi całkowitej zagłady. Nasza obecna

wiedza na temat tych odległych zdarzeń jest jednak zbyt nikła, aby można cokolwiek stwierdzić z całkowitą pewnością.

Colin A. Ronan, *Dzieje Wszechświata. Od Wielkiego Wybuchu do końca czasu*, Warszawa 1996.

Tekst 2.

Immanuel Velikovsky

Epoki zlodowacenia

Jak nas uczą, niewiele tysięcy lat temu wielkie obszary Europy i Północnej Ameryki pokrywały lodowce. Wieczny lód pokrywał nie tylko zbocza wysokich gór, ale wielką masą rozłożył się na kontynentach, nawet na szerokościach geograficznych o umiarkowanym klimacie. […]

Zaproponowano wiele idei i domysłów, aby wyjaśnić, jak powstawały epoki zlodowacenia i dlaczego się zakończyły. Niektórzy przypuszczali, że słońce w różnych okresach emituje więcej lub mniej ciepła, co powoduje na Ziemi okresy gorąca i chłodu; ale brak dowodów, że słońce jest taką „zmienną gwiazdą", co by potwierdziło tę hipotezę.

Inni wysnuli przypuszczenia, że przestrzeń kosmiczna ma cieplejsze i zimniejsze obszary, i kiedy nasz układ słoneczny wędruje przez obszary zimniejsze, lód przesuwa się w stronę szerokości geograficznych bliższych tropikom. Jednak nie znaleziono żadnych fizycznych czynników, które byłyby odpowiedzialne za obecność takich ciepłych i zimnych obszarów przestrzeni.

Niektórzy zastanawiali się, czy procesja obszarów zrównania dnia z nocą albo powolna zmiana kierunku ziemskiej osi może powodować okresowe zmiany klimatu. Wykazano jednak, że różnice w nasłonecznieniu nie mogą być dostatecznie duże, aby stanowiły przyczynę epok zlodowacenia. […]

Niektórzy z naukowców upatrywali przyczyny zlodowacenia w zmniejszeniu początkowego ciepła planety; okresy cieplejsze, między epokami zlodowacenia, przypisywano ciepłu uwalnianemu przez hipotetyczny rozkład organizmów w warstwach bliskich powierzchni Ziemi. Rozważano także wzrost i spadek aktywności gorących źródeł.

Inni przypuszczali, że to pył pochodzenia wulkanicznego wypełnił atmosferę ziemską i powstrzymał nasłonecznienie, albo że przeciwnie – zwiększona zawartość dwutlenku węgla w atmosferze spowodowałaby spadek temperatur […].

Wszystkie wyżej wymienione teorie i hipotezy zawodzą, gdy nie mogą spełnić najważniejszego warunku: po to, aby mogły się uformować masy lodu, musiały mieć miejsce znaczne opady. To wymaga obecności większych ilości pary wodnej w atmosferze, co jest wynikiem zwiększonego parowania powierzchni oceanów; ale to może być spowodowane tylko przez ciepło. Wielu naukowców zwracało uwagę na ten fakt i nawet wyliczyli, że dla wytworzenia pokrywy lodowej takiej jak w epoce zlodowacenia poziom powierzchni oceanu powinien wskutek parowania obniżyć się wiele stóp. Takie parowanie oceanów, po którym nastąpiłby szybki proces zamarzania, nawet w obszarach o klimacie umiarkowanym, mógłby wytworzyć epoki zlodowacenia. Problem jest następujący: co mogłoby spowodować parowanie i następnie szybkie zamarznięcie? Ponieważ nie jest znana przyczyna takich szybkich zmian rozgrzania i zamrożenia dużych obszarów planety, przyznano więc, że „obecnie przyczyna nadmiernego tworzenia się lodu na lądach stanowi zaskakującą tajemnicę, główny temat dla przyszłych badaczy zagadek Ziemi".

Nieznane są nie tylko przyczyny pojawienia się i późniejszego znikania pokrywy lodowej, ale problemem jest również to, jaki kształt geograficzny miał obszar pokryty lodem. Dlaczego pokrywa lodowa na półkuli południowej poruszała się z terenów tropikalnych Afryki w stronę

południowych obszarów polarnych, a nie w przeciwnym kierunku, i podobnie, dlaczego z półkuli północnej lód w Indiach poruszał się od równika w stronę Himalajów i większych szerokości geograficznych? Dlaczego lodowce w epoce zlodowacenia pokrywały większą cześć Północnej Ameryki i Europy, podczas gdy północna część Azji była od nich wolna? […]

Lodowce powstają na obszarach wiecznego śniegu; dlatego pozostają na zboczach wysokich gór. Północ Syberii jest najzimniejszym miejscem na Ziemi. Dlaczego epoka zlodowacenia nie dotknęła tego obszaru, podczas gdy objęła dorzecze Missisipi i całą Afrykę na południe od równika? Nie zaproponowano żadnego zadowalającego wyjaśnienia tej kwestii.

Immanuel Velikovsky, *Zderzanie światów*, Londyn–Warszawa 2010.

[1] Stopa – jednostka miary, ok. 30 cm.

Zadanie 1. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polega ironia zastosowana w pierwszym zdaniu drugiego akapitu tekstu Colina A. Ronana *Epoka lodowcowa*.

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   6) […] rozpoznaje w tekstach […]: ironię […]; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Ironia zastosowana we wskazanym zdaniu polega na tym, że autor podkreśla, iż słowo „śnieżka” używane w odniesieniu do Ziemi z epoki lodowcowej, jest nieadekwatne, zbyt łagodne i nie oddaje rzeczywistych, morderczych warunków, jakie panowały na Ziemi w tamtym okresie.
- Ironia zastosowana we wskazanym zdaniu polega na tym, że wykorzystano grę słów o przeciwstawnych znaczeniach: „śnieżka”, synonim łagodności, jest zestawiony z określeniem „mordercze warunki”, co daje efekt ironii. Autor podkreśla, że rzeczywiste warunki klimatyczne Ziemi w epoce lodowcowej można opisać jako mordercze.

Zadanie 2. (0–1)

Immanuel Velikovsky poszczególne akapity swojego tekstu rozpoczyna sformułowaniami typu: „inni wysnuli przypuszczenia”, „niektórzy zastanawiali się”. Określ, jaką funkcję językową pełnią takie sformułowania w tekście.

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
   1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   2) analizuje strukturę tekstu […];
   3) rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach.

II. Kształcenie językowe.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:
   3) rozpoznaje i określa funkcje tekstu […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Wyrażenia te przede wszystkim podkreślają hipotetyczny charakter rozważań, czyli dowodzą, że przyczyna zlodowacenia nie jest jeszcze wyjaśniona.

- W tekście użycie wyrażeń typu: „inni wysnuli przypuszczenia”, „niektórzy zastanawiali się” sprawia, że tekst ma walor poznawczy. Wyrażenia te pełnią funkcję informatywną.
- Pod względem językowym zwroty te służą podkreśleniu wielości koncepcji dotyczących zlodowacenia oraz braku jednej niepodważalnej.

Zadanie 3. (0–1)

Czy Colin A. Ronan i Immanuel Velikovsky wskazują taką samą potencjalną przyczynę zlodowaceń Ziemi? Uzasadnij odpowiedź na podstawie obu tekstów.

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens […];
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Nie. Tekst Colina A. Ronana wskazuje jedną teorię, tłumaczącą przyczynę powstania zlodowacenia Ziemi. Natomiast Immanuel Velikovsky omawia sześć różnych teorii i hipotez wyjaśniających problem, stwierdza także, że żadna z nich nie tłumaczy przyczyn zlodowacenia w sposób przekonujący.

Zadanie 4. (0–2)

Rozważając naukowy problem zlodowaceń, Immanuel Velikovsky twierdzi: *Zaproponowano inne teorie, o równie hipotetycznym charakterze, jednak nie wykazano istnienia zjawiska odpowiedzialnego za zmiany czy też zdolnego spowodować taki efekt*. Na podstawie obu tekstów ustal, czy autor *Epoki lodowcowej* zgodziłby się z zacytowanym stwierdzeniem. Odpowiedź uzasadnij.

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […];
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawna odpowiedź z trafnym uzasadnieniem na podstawie obu tekstów.
1 pkt – poprawna odpowiedź z trafnym uzasadnieniem na podstawie jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Colin A. Ronan zgodziłby się z zacytowanym stwierdzeniem Immanuela Velikovsky'ego. Wnioski w obu tekstach dotyczące wiedzy o przebiegu zlodowaceń są zbieżne, choć obaj autorzy prezentują inne teorie wskazujące na przyczynę zlodowacenia. Ronan zwraca uwagę m.in. na spadek natężenia promieniowania słonecznego, natomiast Velikovsky pisze o kilku hipotezach tłumaczących przyczyny zlodowaceń. Obaj autorzy podsumowują swoje wywody podobnymi stwierdzeniami: Ronan nadmienia, że nic nie wiemy na temat przeszłości Ziemi, natomiast Velikovsky stwierdza, że nie ma „zadowalającego wyjaśnienia tej kwestii".

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Ronan mógłby zgodzić się ze stwierdzeniem Velikovsky'ego, ponieważ obaj piszą, że nie można przedstawić jednoznacznego wyjaśnienia kwestii przyczyn i przebiegu zlodowaceń. Velikovsky podaje sześć hipotez, tłumaczących to zjawisko, ale ostatecznie obaj autorzy przedstawiają podobny wniosek: za mało wiemy o dawnej przeszłości Ziemi, żeby stwierdzić coś ostatecznie.

Zadanie 5. (0–2)

Na podstawie tekstów rozstrzygnij, czy ich autorzy zgodnie uważają, że prowadzenie badań nad zlodowaceniami Ziemi jest potrzebnym nauce odkrywaniem „zaskakującej tajemnicy" życia naszej planety. Odpowiedź uzasadnij.

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […];
   3) […] odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie z trafnym odwołaniem do obu tekstów.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie z trafnym odwołaniem do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Nie można potwierdzić zgodnego stanowiska obu autorów tekstu. Immanuel Velikovsky pisze jednoznacznie, że zagadnienie zlodowaceń, ze względu na wiele niewyjaśnionych wątków, stanowi „główny temat dla przyszłych badaczy zagadek Ziemi", natomiast Colin A. Ronan nie wyraził takiej opinii w sposób dosłowny. Z wypowiedzi autora: „nasza obecna wiedza na temat tych odległych zdarzeń jest zbyt nikła, aby można cokolwiek stwierdzić z całkowitą pewnością" można wywnioskować, że istnieje potrzeba i konieczność ciągłych badań, ale Conan nie stwierdza tego wprost.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Moim zdaniem stanowisko autorów obu tekstów nie do końca jest zgodne. Velikovsky stwierdza, że zagadnienie zlodowacenia powinno być głównym przedmiotem badań naukowców, ponieważ nie wszystko zostało jeszcze wyjaśnione w tym temacie. Natomiast Colin A. Ronan prezentuje trochę inną postawę niż Velikovsky, co powoduje, że stanowiska autorów obu tekstów trudno uznać za zgodne.

Zadanie 6. (0–2)

Czy konkluzje dotyczące historii zlodowaceń Ziemi, które w swoich tekstach formułują Colin A. Ronan i Immanuel Velikovsky, są podobne, czy się różnią? Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu tekstów.

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
   2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl […].

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie z trafnym odwołaniem do obu tekstów.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie z trafnym odwołaniem do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Konkluzje dotyczące historii zlodowaceń w tekstach obu autorów są tożsame, ponieważ obaj stwierdzają, że aktualny stan wiedzy na temat przyczyn i przebiegu zlodowaceń oraz następujących ociepleń jest według Colina A. Ronana „nikły", a zdaniem Immanuela Velikovsky'ego jest „tajemnicą".

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Konkluzje dotyczące historii zlodowaceń w obu tekstach są podobne, ale przedstawione dowody i hipotezy się różnią. W swoim tekście Colin A. Ronan po opisie zmian klimatycznych, geologicznych i biologicznych, jakie zachodziły na Ziemi podczas kolejnych zlodowaceń, stwierdza, że wiedza o „tych odległych zdarzeniach jest jednak zbyt nikła". Do podobnych wniosków dochodzi Immanuel Velikovsky.

Zadanie 7. (0–4)

Na podstawie <u>obu tekstów</u> napisz notatkę syntetyzującą na temat: badania naukowe nad zjawiskiem zlodowacenia. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.
Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […] tekstów kultury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru […] tekstów kultury na różnych poziomach […].

II. Kształcenie językowe.
   1. Pogłębianie funkcjonalnej wiedzy z zakresu nauki o języku.

III. Tworzenie wypowiedzi.
   2. Wykorzystanie kompetencji językowych […] w wypowiedziach […] pisemnych.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych.

II. Kształcenie językowe.
4. Ortografia i interpunkcja. Zdający:
   1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji […].

III. Tworzenie wypowiedzi.
2. Mówienie i pisanie. Zdający:
   2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, za znajomością jej funkcji językowej […];
   6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: […] notatka syntetyzująca.

Zasady oceniania

Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt

	każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście ALBO notatka przedstawia niepełne stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	
B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna

1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).

0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga: jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 pkt za treść

Tematem obu tekstów jest rozwikłanie zagadki powstania epoki lodowcowej w dziejach Ziemi. Obaj autorzy, odwołując się do badań naukowców z różnych dziedzin, próbują weryfikować stawiane hipotezy badawcze. Colin Ronan swoje rozważania prowadzi wokół fenomenu powtórnego zlodowacenia, czyli docieka przyczyn powstania zjawiska: zlodowacenie – ocieplenie – powtórne zlodowacenie. Emmanuel Velikovsky natomiast roztrząsa z pozycji różnych dziedzin naukowych sam efekt zlodowacenia. Obaj autorzy przyznają, że współczesna nauka nie jest w stanie wyjaśnić tego zjawiska przyrodniczego.

[71 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt za treść

Podstawową trudnością w badaniach nad epokami lodowcowymi jest dystans czasowy i brak możliwości zebrania dowodów, które pozwoliłyby poprzeć formułowane teorie. Obaj autorzy piszą o istnieniu wielu hipotez naukowych, tłumaczących przyczyny, przebieg i zanik zlodowaceń. Według Colina A. Ronana widać rozbieżność między dowodami biologicznymi i geologicznymi, natomiast Immanuel Velikovsky twierdzi, że przyczyna zmian klimatycznych Ziemi w epoce zlodowacenia jest „tajemnicą”.

[59 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt za treść

Ronan i Valikovsky eksponują różnorodność trudnych do udowodnienia, ze względu na dystans między współczesnością a epoką lodowcową, teorii na temat istnienia zlodowaceń i ich zaniku. Obaj autorzy podkreślają znaczenie działań naukowców podejmujących badania nad procesami zachodzącymi we wnętrzu Ziemi i na jej powierzchni, nad czynnikami biologicznymi oraz zmianami klimatycznymi i dowodzą, że wiedza w tej dziedzinie jest niewielka, a jedyne, czym dysponujemy, to domysły i niewyjaśnione hipotezy.

[67 wyrazów]

Część 2. Test historycznoliteracki

Zadanie 1. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.
Księga Rodzaju

1[24] Potem Bóg rzekł: «Niechaj ziemia wyda istoty żywe różnego rodzaju: bydło, zwierzęta
pełzające i dzikie zwierzęta według ich rodzajów!» I stało się tak: [25]Bóg uczynił różne rodzaje
dzikich zwierząt, bydła i wszelkich zwierząt pełzających po ziemi. I widział Bóg, że były dobre.
[26]A wreszcie rzekł Bóg: «Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech
panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem podniebnym, nad bydłem, nad ziemią i nad
wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi!»
[27]Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz,
na obraz Boży go stworzył:
stworzył mężczyznę i niewiastę.

Księga Rodzaju, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań 2016.

Tekst 2.
Michał Anioł
Stworzenie Adama

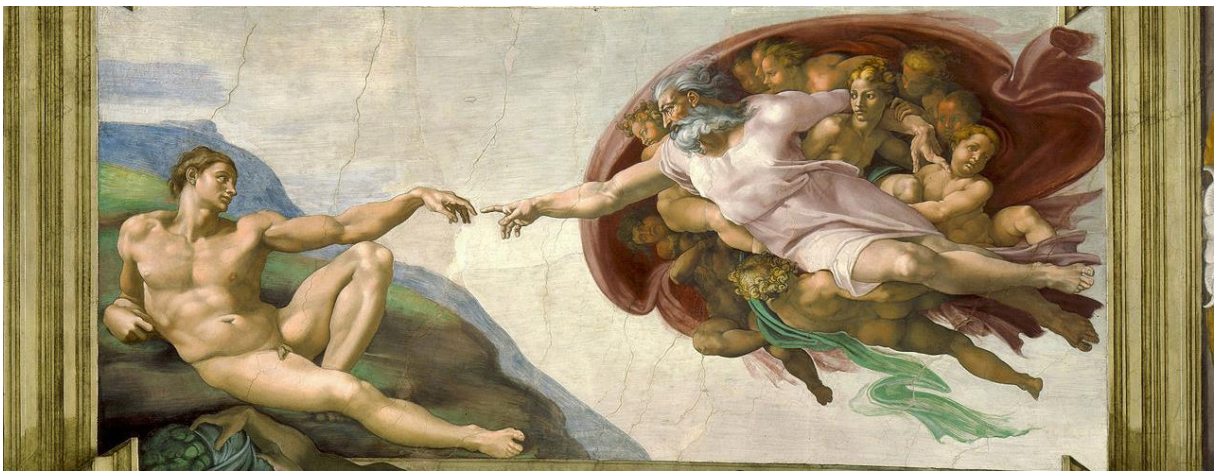

Kaplica Sykstyńska w Watykanie, 1511.

Rozstrzygnij, czy obraz stworzenia Adama we fragmencie *Księgi Rodzaju* jest taki sam, jak na fresku Michała Anioła. Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do obu dzieł.

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury […].

III. Tworzenie wypowiedzi.
   3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, zawierająca rozstrzygnięcie i uzasadnienie z odwołaniem się do obu dzieł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Obraz stworzenia Adama we fragmencie *Księgi Rodzaju* nieco różni się od fresku Michała Anioła. Fragment *Biblii* wskazuje, że Pan Bóg stworzył mężczyznę i kobietę, natomiast fresk przedstawia tylko Boga-Stwórcę oraz Adama. Fragment *Genesis* sugeruje także, że stworzeniu człowieka towarzyszyły zwierzęta, nad którymi ludzie mieli panować, natomiast na fresku nie widać żadnej zwierzyny. Dostrzegam jedno podobieństwo, *mianowicie Księga Rodzaju* mówi o tym, że Pan Bóg stworzył człowieka na swój obraz i podobieństwo.
- Uważam, że obrazy te się pokrywają. W *Księdze Rodzaju* jest mowa o tym, że człowiek został stworzony na podobieństwo Boga, co wyraźnie widać na fresku. Bóg panuje nad wszelkim stworzeniem, a wyciągając rękę do człowieka, przekazuje mu część swojej mocy, w tym panowanie nad florą i fauną.
- Oba teksty kultury zawierają podobną wizję stworzenia Adama, gdyż przedstawiają Boga powołującego go do życia na własny obraz i przekazującego mu we władanie ziemię.

Zadanie 2. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym obrazem.

Léon Bonnat
Hiob

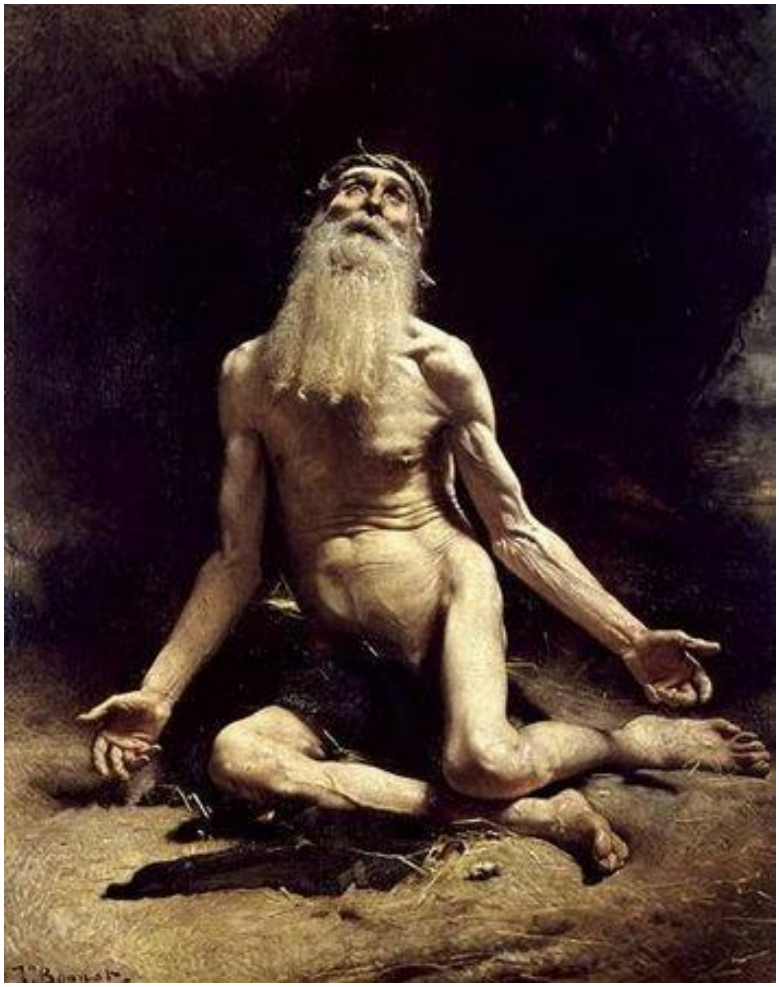

1880, Muzeum d'Orsay w Paryżu.

Zadanie 2.1. (0–1)

Do jakiego epizodu z życia Hioba odnosi się obraz? W uzasadnieniu przywołaj sytuację z *Księgi Hioba*, ilustrującą twoją odpowiedź.

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.
[szkoła podstawowa, klasy IV–VI]
II. Kształcenie językowe.
3. Komunikacja językowa. Zdający:
4) rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikacji (np. gest, mimika, postawa ciała).

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, odwołująca się do obu dzieł. Odpowiedź powinna odnosić się do pokory Hioba, który w obliczu cierpienia nadal ufa Bogu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Obraz odnosi się do momentu z życia Hioba, gdy nagi i trędowaty, wystawiony na próbę wierności wobec Boga, oznajmia, że Stwórca jest sprawiedliwy i wszystko dzieje się według Jego woli, której trzeba się poddać. Jednak Hiob nie jest w stanie zrozumieć, jakie grzechy popełnił, przeżywając takie męczarnie. Jest to jeden z końcowych epizodów biblijnej przypowieści o Hiobie.
- Hiob zwraca się do Boga, zastanawia się, dlaczego to właśnie jego, pobożnego i dobrego człowieka spotyka takie cierpienie. Jednakże powierza się Stworzycielowi, rozkłada ręce, jest bezradny, lecz wierny i ufny.
- Odnosi się do momentu, w którym Hiob wyznaje wierność Bogu, mimo że zostały na niego zesłane nieszczęścia.

Zadanie 2.2. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie związku frazeologicznego *hiobowe wieści*.

……..……..

……..……..

……..……..

Wymagania ogólne

III. Kształcenie językowe.

3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

[szkoła podstawowa]

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych […].

Wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny […] frazeologii […].
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   5) zna, rozumie […] biblizmy […].

[szkoła podstawowa, klasy IV–VI]

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, […] rozumie ich znaczenie […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie związku frazeologicznego.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Zła wiadomość, przynosząca smutek, cierpienie.
- Hiobowe wieści to wiadomości tragiczne, zwiastujące cierpienie.
- Złe okrutne wieści wiążące się z cierpieniem.

Zadanie 3. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment psalmu.

Psalm 57 (56)
W cieniu Bożych skrzydeł

2 Zmiłuj się nade mną, Boże, zmiłuj się nade mną,
u Ciebie się chroni moja dusza,
chronię się w cieniu Twych skrzydeł,
aż minie klęska.
[…]

8 Serce moje jest mocne, Boże,
mocne serce moje;
zaśpiewam i zagram.
9 Zbudź się, duszo moja,
zbudź, harfo i cytro!
Chcę obudzić jutrzenkę.
10 Wśród ludów będę chwalił Cię, Panie;
zagram Ci wśród narodów,

[11] bo Twoja łaskawość sięga niebios,
a wierność Twoja po chmury!

[12] Bądź wywyższony, Boże, ponad niebo,
a Twoja chwała ponad całą ziemię!

Księga Psalmów, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Poznań 2016.

Uzupełnij tabelę. Wpisz nazwy dwóch środków językowych charakterystycznych dla stylu biblijnego i każdy z nich zilustruj przykładem z tekstu.

Środek językowy charakterystyczny dla stylu biblijnego	Przykład z tekstu

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
   5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
II. Kształcenie językowe.
   3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku […].
   [szkoła podstawowa]
   2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe [….], składniowe [….], wersyfikacyjne […].
II. Kształcenie językowe.
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;
   2) rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wskazanie nazw dwóch środków językowych charakterystycznych dla stylu biblijnego wraz z odpowiednimi przykładami.
1 pkt – poprawne wskazanie nazwy jednego środka językowego charakterystycznego dla stylu biblijnego wraz z odpowiednim przykładem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 pkt

Środek językowy charakterystyczny dla stylu biblijnego	Przykład z tekstu
Inwersja	„Serce moje jest mocne, Boże, / mocne serce moje”
Anafora	„Zbudź się, duszo moja, zbudź harfo i cytro!”
Apostrofa	„Zbudź się, duszo moja” „Bądź wywyższony, Boże, ponad niebo”
Hiperbola	„Twoja łaskawość sięga niebios”
Powtórzenie	„Zmiłuj się nade mną, Boże, zmiłuj się nade mną” „Serce moje jest mocne, Boże, mocne serce moje”
Wykrzyknienie	„Bądź wywyższony, Boże, ponad niebo, a Twoja chwała ponad całą ziemię!”

Zadanie 4. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment wiersza Czesława Miłosza.

Czesław Miłosz
Piosenka

Annie Micińskiej

Jakakolwiek jest boleść, będzie więcej boleści.
Noc jest czarna, ale będzie czarniejsza.
Dobrze takim, co żyli, ale w porę odeszli.
Ty więc nie bierz spraw ludzkich do serca.

[…]

Gwiazda wzejdzie i zaraz przeminie.
Na czekaniu puste lata zbiegną.
Co upadło, zetleje w ruinie.
I goryczą będzie ziemskie piękno.

[1980]

Czesław Miłosz, *Piosenka*, [w:] tegoż, *Wiersze wszystkie*, Kraków 2011.

Czy przesłanie *Piosenki* Czesława Miłosza jest zgodne z motywem przemijania, obecnym w biblijnej *Księdze Koheleta*? Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu tekstów.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […];
   13) porównuje utwory literackie i ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych tekstach, określa cechy wspólne i różne;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, zawierająca stanowisko i uzasadnienie z odwołaniem się do obu utworów.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Tak, ponieważ zarówno Miłosz, jak i Kohelet zauważają, że wszystko przemija i nic nie ma wiecznej wartości.
- Tak, Księga Koheleta głosiła „Marność nad marnościami i wszystko marność”. Tak samo w wierszu Miłosza głównym przesłaniem jest fakt, że wszystko przemija, jest marne, nie ma żadnej wartości.

Zadanie 5. (0–2)

Zapoznaj się z fragmentem wiersza Zbigniewa Herberta i obrazem Hansa Memlinga.

Tekst 1.
Zbigniew Herbert
U wrót doliny

Po deszczu gwiazd
na łące popiołów
zebrali się wszyscy pod strażą aniołów

z ocalałego wzgórza
można objąć okiem
całe beczące stado dwunogów

[…]

jest to jak nam wyjaśniają
krzyk matek od których odłączają dzieci
gdyż jak się okazuje
będziemy zbawieni pojedynczo

aniołowie stróże są bezwzględni
i trzeba przyznać mają ciężką robotę

[…]

ci którzy jak się zdaje
bez bólu poddali się rozkazom
idą spuściwszy głowy na znak pojednania
ale w zaciśniętych pięściach chowają
strzępy listów wstążki włosy ucięte
i fotografie
które jak sądzą naiwnie
nie zostaną im odebrane

tak to oni wyglądają
na moment
przed ostatecznym podziałem
na zgrzytających zębami
i śpiewających psalmy

Zbigniew Herbert, *U wrót doliny*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, Wrocław 2019.

Tekst 2.
Hans Memling
Sąd Ostateczny [tryptyk]

Muzeum Narodowe w Gdańsku,1467–1471.

Zadanie 5.1. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń w odniesieniu do wiersza Zbigniewa Herberta oraz tryptyku Hansa Memlinga. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Wiersz Zbigniewa Herberta i tryptyk Hansa Memlinga nawiązują do biblijnego obrazu końca świata.	**P**	**F**
2.	Obraz Sądu Ostatecznego przedstawiony w wierszu Zbigniewa Herberta jest taki sam, jak w tryptyku Hansa Memlinga.	**P**	**F**
3.	Z wiersza Zbigniewa Herberta i tryptyku Hansa Memlinga wynika, że wszyscy ludzie zostaną zbawieni.	**P**	**F**

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […];
   13) porównuje utwory literackie i ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
I.2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

PFF

Zadanie 5.2. (0–1)

Wyjaśnij sens użytego w wierszu Zbigniewa Herberta sformułowania *całe beczące stado dwunogów*.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach na różnych poziomach: […] metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   14) przedstawia propozycję interpretacji utworu […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
[szkoła podstawowa, klasy IV–VI]
   15) objaśnia znaczenia […] przenośne w tekstach.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, zawierająca odwołanie do wymowy wiersza Zbigniewa Herberta.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- To określenie ma wydźwięk negatywny ze względu na degradujące porównanie człowieka do zwierzęcia. Ukazanie go jako lękliwe dwunożne zwierzę nadaje wierszowi Herberta klimat grozy i strachu.
- Sformułowanie to ukazuje dehumanizację człowieka, gdyż wyraz „beczące" odnosi się bezpośrednio do zwierząt. W wierszu Herberta ukazuje strach oraz cierpienie, jakiego doświadczają w momencie Sądu Ostatecznego.
- Sformułowanie to czyni z ludzi masę, odbiera im indywidualność, wskazuje też na przerażenie ludzi w czasie Sądu Ostatecznego: zbili się w stado, czując zagrożenie i bezbronność.

Zadanie 6. (0–1)

Przypisz każdej z podanych w tabeli postaci mitologicznej (1–4) odpowiadające jej określenie wybrane spośród A–F.

A. wierna żona
B. waleczna księżniczka
C. cierpiąca matka
D. zwiastunka nieszczęść
E. uosobienie kary
F. patronka miast

	Postać mitologiczna	**Określenie**
1.	Kasandra	
2.	Pandora	
3.	Niobe	
4.	Penelopa	

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne uzupełnienie wszystkich wskazań.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1D, 2E, 3C, 4A

Zadanie 7. (0–1)

Przeczytaj poniższy tekst.

Zbigniew Herbert
Historia Minotaura

W nieodczytanym jeszcze piśmie linearnym A opowiedziano prawdziwą historię księcia Minotaura. Był on – wbrew późniejszym plotkom – autentycznym synem króla Minosa i Pazyfae. Chłopak urodził się zdrowy, lecz z nienormalnie dużą głową – co wróżbiarze poczytywali jako znak przyszłej mądrości. W istocie Minotaur rósł w lata swoje jako silny, nieco melancholijny – matołek. Król postanowił oddać go do stanu kapłańskiego. Ale kapłani tłumaczyli, że nie mogą przyjąć nienormalnego księcia, bo to mogłoby obniżyć już i tak nadszarpnięty przez odkrycie koła – autorytet religii.

Sprowadził tedy Minos modnego w Grecji inżyniera Dedala – twórcę głośnego kierunku architektury pedagogicznej. Tak powstał labirynt. Przez system korytarzy, od najprostszych do coraz bardziej skomplikowanych, różnicę poziomów i schody abstrakcji miał wdrażać księcia Minotaura w zasady poprawnego myślenia.

Snuł się tedy nieszczęsny książę popychany przez preceptorów korytarzami indukcji i dedukcji, nieprzytomnym okiem patrzył na poglądowe freski. Nic z tego nie rozumiał.

Wyczerpawszy wszystkie środki, król Minos postanowił pozbyć się zakały rodu. Sprowadził (także z Grecji, która słynęła ze zdolnych ludzi) zręcznego mordercę Tezeusza. I Tezeusz zabił Minotaura. W tym punkcie mit i historia są ze sobą zgodne.

Przez labirynt – niepotrzebny już elementarz – wraca Tezeusz, niosąc wielką, krwawą głowę Minotaura o wytrzeszczonych oczach, w których po raz pierwszy kiełkować zaczęła mądrość – jaką zwykło zsyłać doświadczenie.

Zbigniew Herbert, *Historia Minotaura*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, Wrocław 2019.

Rozstrzygnij, czy opowieść ukazana w *Historii Minotaura* Zbigniewa Herberta jest zgodna z mitologicznym pierwowzorem. Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do obu tekstów.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […], a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […];
   13) porównuje utwory literackie i ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem odwołującym się do obu utworów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Nie są zgodne. W tekście Herberta Minotaur przedstawiony jest jako ofiara, w tradycyjnym zaś micie był on ciemiężycielem mieszkańców Krety, a Tezeusz bohaterem.
- Ukazana opowieść jest niezgodna z mitologicznym pierwowzorem. W oryginalnym micie Minotaur jest krwiożerczym bezdusznym potworem, a w reinterpretacji Herberta ofiarą nietolerancji systemu, nie monstrum, lecz postacią niewygodną, wymagającą szczególnej troski, „zakałą rodu”.
- Opowieść ukazana w „Historii Minotaura” jest zgodna z mitem w kontekście najważniejszych wydarzeń – Dedal buduje labirynt, Tezeusz zabija Minotaura. Herbert jednak czyni Minotaura nie monstrum, ale człowiekiem niewpisującym się w kanony. Poeta reinterpretuje mit, eksponując obecną w nim problematykę wykluczenia społecznego.

Zadanie 8. (0–1)

Współczesna kultura czerpie inspirację z mitologicznych pierwowzorów. Poniżej przedstawiono rysunek Andrzeja Mleczki.

https://www.facebook.com/galeria.andrzejamleczki/photos/a.192455250903793/1063266997155943/?type=1&theater

Napisz, do jakiej postaci mitologicznej nawiązuje rysunek Andrzeja Mleczki. Wyjaśnij, na czym polega paradoks przedstawionej na rysunku sytuacji.

Postać mitologiczna: ……

Wyjaśnienie: ……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym […].
II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów […] tekstów literackich i nieliterackich.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie.
II. Kształcenie językowe.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:
   4) rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi ([…] paradoksy) […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem odwołującym się do obu utworów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Postać: Syzyf.
Wyjaśnienie paradoksu: praca Syzyfa nie jest doprowadzona do końca, zatem postać mówiąca do kogoś przez telefon komórkowy: „Oddzwonię, jak skończę” prawdopodobnie nigdy tego nie zrobi.

Zadanie 9. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Homer
Odyseja
Pieśń pierwsza

Muzo! Męża wyśpiewaj, co święty gród Troi
Zburzywszy, długo błądził w tułaczce swojej
Siła różnych miast widział, poznał tylu ludów
Zwyczaje, a co przygód doświadczył i trudów!
A co strapień na morzach, gdy przyszło za siebie
Lub za swe towarzysze stawić się w potrzebie,
By im powrót zapewnić!

Homer, *Odyseja*, Wrocław 1975.

Zadanie 9.1. (0–1)

Do którego z bohaterów mitologii greckiej odwołuje się podany fragment eposu Homera? Podaj jego imię i uzasadnij odpowiedź.

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie imienia bohatera wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Do Odyseusza, ponieważ brał udział w wojnie trojańskiej – „co święty gród Troi zburzywszy”, a następnie tułał się po świecie, nie mogąc dotrzeć do domu – „długo błądził i w tułaczce swojej”.
- Odyseusz, gdyż we fragmencie przywołana jest tułaczka głównego bohatera, który pragnął powrócić do rodzinnej Itaki. We fragmencie przywołane zostają również trudy, jakich doświadczył, czego przykładem może być pokonanie cyklopa Polifema lub spotkanie z Kirke.

Zadanie 9.2. (0–1)

Odwołując się do podanego fragmentu eposu Homera, określ, jaką rolę w starożytnej epopei pełniła inwokacja.

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej [apostrofę] […]; określa ich funkcje;
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.

Zasady oceniania

1 pkt − poprawne określenie roli inwokacji w epopei.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Inwokacja pełniła rolę wstępu, zapowiadała pokrótce temat utworu. W przypadku „Odysei" Homera inwokacja zapowiada, że epos będzie o podróży, błądzeniu.
- Była swoistym wstępem zapowiadającym treść utworu, uroczystym zwrotem do adresata (Muzy), zawierającym prośbę o natchnienie.

Zadanie 10. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Tyrtajos
[*Rzecz to piękna…*]

Walczmy mężnie w obronie tej naszej ziemi i dzieci,
Choćbyśmy zginąć musieli, życia swojego nie szczędźmy.
Nuże, młodzieńcy, walczcie, a jeden przy drugim niech wytrwa,
Myśli o szpetnej ucieczce nie dopuszczajcie, ni strachu,
Ale sercom w swych piersiach przydajcie wielkości i męstwa,
Lęk przed życia utratą, z wrogiem się starłszy, odrzućcie,
Tych zaś, którym już wiek poruszania się lekkość odebrał,
Nie zostawiajcie, uchodząc z bitwy, starców czcigodnych. […]
Zatem niech każdy wytrwa w rozkroku stając, a obie
Nogi niech oprze o ziemię mocno, i zęby zaciśnie.

Tyrtajos, [*Rzecz to piękna…*], [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. Jerzy Danielewicz, Wrocław 1984.

Zadanie 10.1. (0–1)

Uzupełnij tabelę. Każdy ze wskazanych w tabeli środków retorycznych zilustruj przykładem z tekstu i określ funkcję każdego z nich.

Nazwa środka retorycznego	Przykład z tekstu	Funkcja w tekście
apostrofa		
tryb rozkazujący		

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].
[szkoła podstawowa]
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego, poznane w szkole podstawowej [apostrofa] […] oraz środki składniowe […]; określa ich funkcję.

Zasady oceniania

1 pkt – zilustrowanie wskazanych w tabeli środków stylistycznych przykładami z tekstu i określenie funkcji każdego z nich.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Nazwa środka retorycznego	Przykład z tekstu	Funkcja w tekście
apostrofa	„Nuże, **młodzieńcy**, walczcie”	• funkcja perswazyjna • apel • uświadomienie młodym, że wiersz jest skierowany do nich
tryb rozkazujący	„walczcie” „nie szczędźmy” „walczmy mężnie” „nie zostawiajcie”	• zachęcenie • funkcja perswazyjna • zwrot nakazujący podjęcie działania • budowanie napięcia

Zadanie 10.2. (0–1)

Na podstawie fragmentu wiersza Tyrtajosa wyjaśnij pojęcie *tyrteizmu*.

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie pojęcia tyrteizmu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Tyrteizm – postawa odznaczająca się męstwem, odwagą w walce (stąd poezja tyrtejska – mająca zagrzewać do walki, podnosić na duchu, dodawać odwagi).
- Tyrteizm to nurt w poezji, którego głównym celem było zachęcanie do walki.

Zadanie 11. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi fragmentami tekstów.

Tekst 1.

Platon
Uczta

– No, a nie zgodziliśmy się już, że miłość odnosi się zawsze do tego, czego jej brak, czego nie ma?
– Tak – powiada.
– A zatem Erosowi piękna brak i on go nie ma.
– Musi być tak – powiada.
– Jak to? Więc istotę, której piękna brak i ona go zgoła nie posiada, ty nazywasz piękną?

– Ależ nie.

– No, a czyż, wobec tego, jeszcze dalej twierdzisz, że Eros jest piękny?

A Agaton powiada: – Mój Sokratesie, zdaje mi się, że już nic nie wiem z tego, com wtedy mówił.

– Aleś, doprawdy – powiada [Sokrates] – ładnie mówił, mój Agatonie. A jeszcze mi tylko jedno powiedz: Nie uważasz, że co dobre, to jest i piękne?

– Uważam.

– Więc jeżeli Erosowi piękna brak, a co dobre , to i piękne, to może jemu i brak dobra?

– Mój Sokratesie – powiada – ja cię zupełnie nie umiem zbijać; więc niech ci będzie już tak, jak mówisz.

– Agatonie drogi, chyba że prawdy zbijać nie umiesz; bo Sokratesa – nie tak trudno.

Platon, *Uczta*, tłum Władysław Witwicki, [w:] tegoż, *Uczta. Eutyfron. Obrona Sokratesa. Kriton. Fedon*, Warszawa 1982.

Tekst 2.

Eliza Orzeszkowa
Gloria victis

Zrozumieli i – zawiązała się szybko rozmowa.

– Już dzień oznaczony?

– Oznaczony.

– Kiedy?

– Za dni dziesięć.

– Gdzie?

– W Dziatkowiczach.

– Dokąd?

– Za Kanał Królewski, do lasów horeckich.

Tu głos dziewczyny zawołał:

– Już!

A on brata jej zapytał:

– Postanowienia nie zmieniłeś?

– Chyba by dusza moja zmieniła się na inną!

– Więc razem?

– Razem!

– Za dni dziesięć do mnie i ze mną tam, gdzie będą wszyscy…

Zamilkli, bo rozmowę przerwał im płacz niewieści. Z twarzą ukrytą w drobnych dłoniach Anielka łkała i było to łkanie rozpaczne.

Eliza Orzeszkowa, *Gloria victis*, Warszawa 1986.

Rozstrzygnij, czy przywołane wyżej dialogi pełnią tę samą funkcję. Uzasadnij swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty […], określa cechy wspólne i różne.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   2) analizuje strukturę tekstu […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Nie. Dialog Sokratesa z Agatonem miał zmusić Agatona do samodzielnego myślenia, natomiast w *Glorii victis* dialog pełni funkcję informacyjną.
- Nie. U Platona dialog jest rodzajem wywodu filozoficznego, w którym ujawniana jest jakaś prawda, a w *Glorii victis* dialog zastępuje narratora (jest formą podawczą zastępującą narrację), tworzy określony kontekst sytuacyjny.

Zadanie 12. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi fragmentami tekstów.

Tekst 1.

Horacy
Wybudowałem pomnik

Wybudowałem pomnik trwalszy niż ze spiżu
strzelający nad ogrom królewskich piramid
nie naruszą go deszcze gryzące nie zburzy
oszalały Akwilon oszczędzi go nawet

łańcuch lat niezliczonych i mijanie wieków
Nie wszystek umrę wiem że uniknie pogrzebu
cząstka nie byle jaka

Horacy, *Wybudowałem pomnik*, [w:] tenże, *Wybór poezji*, Wrocław 1991.

Tekst 2.

Jan Kochanowski
Pieśń XXIV

Niezwykłym i nie leda piórem opatrzony
Polecę precz, poeta, ze dwojej złożony
Natury
[…]
O mnie Moskwa i będą wiedzieć Tatarowie,
I róznego mieszkańcy świata Anglikowie;
Mnie Niemiec i waleczny Hiszpan, mnie poznają

Jan Kochanowski, *Pieśń XXIV*, [w:] tenże, *Dzieła polskie*, t. 1., Wrocław 1976.

Podaj, jaki motyw łączy utwory Horacego i Jana Kochanowskiego, i wyjaśnij – odwołując się do obu utworów – czy został on zrealizowany w ten sam sposób.

Motyw – ……..……

Wyjaśnienie – ……..…….....

……..……..

……..……..

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […];
   13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie motywu wraz z wyjaśnieniem odwołującym się do obu utworów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Motyw: sława i uznanie.
  Wyjaśnienie: Nie został zrealizowany w ten sam sposób, ponieważ tekst Horacego odnosi się do pośmiertnej sławy, a tekst Kochanowskiego do zdobywania rozgłosu za życia.
- Motyw: exegi monumentum.
  Wyjaśnienie: Motyw ten został zrealizowany podobnie, gdyż zarówno Horacy, jak i Kochanowski mówią, że ich twórczość przetrwa próbę czasu, a pamięć o nich będzie towarzyszyła kolejnym pokoleniom.
- Motyw: non omnis moriar.
  Wyjaśnienie: Zarówno Horacy, jak i Kochanowski chcą, aby ich twórczość przetrwała i zagwarantowała im pamięć.

Zadanie 13. (0–1)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu.

Anonim tzw. Gall
Kronika polska

Za jego bowiem czasów nie tylko komesowie, lecz nawet ogół rycerstwa nosił łańcuchy złote niezmiernej wagi; tak opływali [wszyscy] w nadmiar pieniędzy. Niewiasty zaś dworskie tak chodziły obciążone złotymi koronami, koliami, łańcuchami na szyję, naramiennikami, złotymi frędzlami i klejnotami, że gdyby ich drudzy nie podtrzymywali, nie mogłyby udźwigać tego ciężaru kruszców. A takiej jeszcze wziętości udzielił Bóg Bolesławowi i tak wszyscy byli jego widoku spragnieni, że jeśli przypadkiem oddalił kogoś sprzed swego oblicza na krótki czas za niewielkie jakieś przestępstwo, to choć tenże zażywał wolności i swych dóbr, jednak jak długo nie był przywrócony do łaski i możności oglądania go, uważał się nie za żyjącego, lecz zmarłego, nie za wolnego, lecz zamkniętego w więzieniu.

Wieśniaków swych również nie napędzał, jak surowy pan, do robocizny, lecz jak łagodny ojciec pozwalał im żyć w spokoju. Wszędzie bowiem miał swoje miejsca postoju i służby dla siebie ściśle określone i nie lubił [przebywać] jak Numida[1] w namiotach lub na polach, lecz najczęściej przemieszkiwał w miastach i w grodach. A ilekroć przenosił miejsce pobytu z jednego miasta do drugiego, to rozpuściwszy na pograniczu jednych włodarzy i rządców, zastępował ich innymi. I żaden wędrowiec ani pracownik nie ukrywał podczas jego przemarszu wołów ani owiec, lecz przejeżdżającego witał radośnie biedny i bogaty, i cały kraj spieszył go oglądać.

[…]

Skoro tedy król Bolesław odszedł z tego świata, złoty wiek zmienił się w ołowiany, Polska, przedtem królowa, strojna w koronę błyszczącą złotem i drogimi kamieniami, siedzi w popiele odziana we wdowie szaty; dźwięk cytry – w płacz, radość – w smutek, a głos instrumentów zmienił się w westchnienia. Istotnie przez cały ów rok nikt w Polsce nie urządził publicznej uczty, nikt ze szlachty, ani mąż, ani niewiasta, nie ustroił się w uroczyste szaty, ani klaskania, ani dźwięku cytry nie słyszano po gospodach, żadna dziewczęca piosenka, żaden głos radości nie rozbrzmiewał po drogach. I tego przez rok przestrzegali wszyscy powszechnie, lecz szlachetni mężowie i niewiasty skończyli żałobę po Bolesławie dopiero wraz z życiem. Z odejściem tedy króla Bolesława spośród żywych zdało się, że pokój i radość oraz dostatek odeszły razem z nim z Polski.

Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, Wrocław 1989.

[1] Numidowie – koczownicze plemię w starożytnej Afryce.

Jakie elementy tekstu wskazują na to, że *Kronika polska* jest utworem pochwalnym?

……..……..

……..……..

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym […].
III. Tworzenie wypowiedzi
3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich [...].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego […]; określa ich funkcje;
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty […].
III. Tworzenie wypowiedzi.
1. Elementy retoryki. Zdający:
   4) wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne […] oddziałują na odbiorcę.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wskazanie dwóch elementów decydujących o pochwalnym charakterze utworu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Liczne hiperbole pochwalające króla oraz liczne epitety pozytywne.
- Hiperbolizacja zalet króla Bolesława oraz sprawowanych przez niego rządów. Mowa o bogactwie panującym na dworze królewskim. Łagodne przedstawienie postaci oraz jego stosunku do swych podanych.
- Mitologizacja Bolesława jako łagodnego ojca, obraz króla, którego kocha cały lud, zwrot do czytelnika, aby „opłakać śmierć” króla.
- Pozytywnie nacechowane określenia króla, podkreślanie szczęścia i dobrobytu za jego panowania, ostatnie zdanie tekstu – bezpośrednie określenie jako pochwała.
- Wskazują na to epitety, jak „wielki”, które przypisywane są królowi. Poza tym utwór zawiera opis dobrodziejstw, jakich doświadczają poddani dzięki wielkiemu królowi. Po jego śmierci wszystko popadnie w melancholię.

Zadanie 14. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

[*Posłuchajcie, bracia miła*]

Posłuchajcie, bracia miła!
Chcęć wam skorżyć krwawą głowę;
Usłyszycie moj zamętek,
Jen mi się zstał w Wielki Piątek.
Pożałuj mię, stary, młody,
Boć mi przyszły krwawe gody;
Jednegociem Syna miała
I tegociem ożalała.

Lament świętokrzyski, [w:] *Poezja polska od średniowiecza do współczesności*, Warszawa 2000.

Która z funkcji języka – wybrana spośród wymienionych poniżej – występuje w utworze *Posłuchajcie bracia miła*? Uzasadnij swoją odpowiedź.

informatywna poetycka metajęzykowa
ekspresywna impresywna perswazyjna

Funkcja języka – ……..…

Uzasadnienie – ……..…….

……..…….

……..…….

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym […].
II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: […] sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje.

II. Kształcenie językowe.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:
   3) rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne określenie dominującej funkcji języka z uzasadnieniem dwóch elementów decydujących o pochwalnym charakterze utworu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- Funkcja języka – informatywna. Uzasadnienie: Matka Boża informuje o śmierci swojego jedynego syna.
- Funkcja języka – ekspresywna. Uzasadnienie: Podmiot liryczny wyraża swój smutek i ból.
- Funkcja języka – impresywna. Uzasadnienie: Podmiot liryczny stara się wywołać u odbiorcy określoną reakcję emocjonalną.

Zadanie 15. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Pieśń o Rolandzie
CLXXVI

Hrabia Roland leży pod sosną. Ku Hiszpanii obrócił twarz. Wiele rzeczy przychodzi mu na pamięć: tyle ziem, które zdobył dzielny rycerz, i słodka Francja, i krewniacy, i Karol Wielki, jego pan, który go wychował. Płacze i wzdycha, nie może się wstrzymać. Ale nie chce przepomnieć siebie samego; bije się w piersi i prosi Boga o przebaczenie: „Prawdziwy Ojcze, któryś nigdy nie skłamał, ty, któryś przywołał świętego Łazarza spośród umarłych, ty, któryś ocalił Daniela spomiędzy lwów, ocal moją duszę od wszystkich niebezpieczeństw za grzechy, którem popełnił w życiu!”. Ofiarował Bogu swą prawą rękawicę, święty Gabriel wziął ją z jego dłoni. Opuścił głowę na ramię; doszedł, ze złożonymi rękami, swego końca. Bóg zsyła mu swego anioła Cherubina i świętego Michała opiekuna; z nimi przyszedł i święty Gabriel. Niosą duszę hrabiego do raju.

Pieśń o Rolandzie, [w:] *Literatura francuskiego średniowiecza*, przekł. Tadeusz Boy-Żeleński, Warszawa 1992.

Tekst 2.

Mistrz E.S.
Ars moriendi

Oxford, Ashmolean Museum, Department of Prints and Drawings, 1460–1467.

Porównaj fragment *Pieśni o Rolandzie* z ryciną Mistrza E.S. *Ars moriendi*. Z zamieszczonych poniżej odpowiedzi wybierz i zaznacz te, które świadczą o obecności motywu *ars moriendi* i są wspólne dla obu tekstów.

A. Obecność postaci nadprzyrodzonych.
B. Osamotnienie w chwili śmierci.
C. Nadzieja na zbawienie.
D. Modlitwa umierającego.
E. Rytualizacja śmierci.
F. Patos.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.
   11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Prawidłowa odpowiedź

A, C, D, E

Zadanie 16. (0–1)

Przeczytaj poniższy utwór.

Jan Kochanowski

O żywocie ludzkim

Fraszki to wszytko, cokolwiek myślemy,
Fraszki to wszytko, cokolwiek czyniemy;
Nie masz na świecie żadnej pewnej rzeczy,
Próżno tu człowiek ma co mieć na pieczy.
Zacność, uroda, moc, pieniądze, sława,
Wszystko to minie jako polna trawa.
Naśmiawszy sie nam i naszym porządkom,
Wemkną nas w mieszek, jako czynią łądkom.

Jan Kochanowski, *O żywocie ludzkim*, [w:] tenże, *Fraszki*, Wrocław 1998.

Wyjaśnij, jaką koncepcję ludzkiego życia prezentuje Jan Kochanowski we fraszce *O żywocie ludzkim*. W odpowiedzi uwzględnij tradycję filozoficzną, do której odwołuje się poeta.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   2) rozpoznaje konwencje literackie […];
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie z uwzględnieniem jednej tradycji filozoficznej.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Jan Kochanowski przedstawia stoicką wizję życia. Mówi o tym, aby nie zrażać się, gdy pojawiają się w życiu trudności, nie przejmować się i nie angażować się emocjonalnie, wręcz nie przywiązywać się ani do dobrostanu, ani do spraw trudniejszych.
- Motyw przemijania, vanitas uświadamia człowiekowi, że nic nie trwa wiecznie; człowiek niezależnie od tego, co zrobi i tak kiedyś odejdzie w zapomnienie, jak jego praca.

Zadanie 17. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Jan Kochanowski
Pieśń IX (Księgi wtóre)

Nie porzucaj nadzieje,
Jakoć się kolwiek dzieje:
Bo nie już słońce ostatnie zachodzi,
A po złej chwili piękny dzień przychodzi.
[…]
Nic wiecznego na świecie:
Radość się z troską plecie,
A kiedy jedna weźmie moc nawiętszą,
Wtenczas masz ujźrzeć odmianę naprędszą.

Ale człowiek zhardzieje,
Gdy mu się dobrze dzieje;
Więc też, kiedy go Fortuna omyli,
Wnet głowę zwiesi i powagę zmyli.

Lecz na szczęście wszelakie
Serce ma być jednakie;
Bo z nas Fortuna w żywe oczy szydzi,
To da, to weźmie, jako sie jej widzi.

Jan Kochanowski, *Pieśń IX*, [w:] tenże, *Fraszki. Pieśni. Treny*, Warszawa 2005.

Tekst 2.

Jean Pichore
[…]

Francuska Biblioteka Narodowa,1503-1505.

Zadanie 17.1. (0–1)

Nazwij motyw antyczny, który został wykorzystany w obu tekstach, i wyjaśnij, jaką funkcję pełni ten motyw w utworze Jana Kochanowskiego.

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […]; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych.

Zasady oceniania

1 pkt – podanie nazwy motywu wraz z wyjaśnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- W obu tekstach został wykorzystany motyw koła Fortuny, pełni on funkcję nauki, którą jest fakt, że ludzie nie mają wpływu na los i nie wiedzą, co przyniesie.
- Jest to motyw Fortuny, w utworze Jana Kochanowskiego wspiera ideę stoicyzmu, która nakazuje wyważoną akceptację wszystkich wydarzeń, jakie przyniesie los.
- Jest to motyw, a raczej postać Fortuny, rzymskiej bogini szczęścia i powodzenia. Kochanowski podkreśla jej kapryśność i zmienność, ponieważ szczęście jest w życiu ulotne.

Zadanie 17.2. (0–1)

Podaj frazeologizm, którego podstawą jest motyw łączący oba teksty. Wyjaśnij współczesne znaczenie tego frazeologizmu.

……

……

……

Wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].
[szkoła podstawowa, klasy IV–VIII]
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych […].

Wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny […] frazeologii […].
   [szkoła podstawowa, klasy IV–VIII]
   2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
   5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, […] rozumie ich znaczenie […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie frazeologizmu i wyjaśnienie jego współczesnego znaczenia.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- Fortuna kołem się toczy – frazeologizm współcześnie oznacza, że człowiek raz ma szczęście a raz ma pecha.
- Fortuna kołem się toczy – dzisiaj oznacza m.in. to, że los się odmienia i zapętla, a wszystko jest powtarzalne.
- Fortuna kołem się toczy – szczęście i nieszczęście występują naprzemiennie, wzajemnie się zastępując.

Zadanie 18. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Jan Kochanowski
Tren IX

Kupić by cię, Mądrości, za drogie pieniądze!
Która, jesli prawdziwie mienią, wszytki żądze,
Wszytki ludzkie frasunki umiesz wykorzenić,
A człowieka tylko nie w anioła odmienić,
Który nie wie, co boleść, frasunku nie czuje,
Złym przygodom nie podległ, strachom nie hołduje.
[…]
Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje
Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!
Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony
I miedzy insze, jeden z wiela, policzony.

Jan Kochanowski, *Tren IX*, [w:] tenże, *Dzieła polskie*, T. 2., Warszawa 1976.

Wypisz z *Trenu IX* cytat świadczący o zachwianiu postawy światopoglądowej poety głoszonej przez niego we wcześniejszej twórczości. Uzasadnij wybór tego cytatu.

Cytat: …….

Uzasadnienie: ……

……..……..……

……..……..

……..……..

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.

IV. Samokształcenie.
   6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi.

Zasady oceniania

1 pkt – wypisanie cytatu wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

Cytat	Uzasadnienie
„Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!”	Kochanowski w obliczu straty córki zdał sobie sprawę, że nie jest w stanie zachować stoickiego spokoju i zwątpił także w wiarę chrześcijańską, co najbardziej ilustruje Tren X, w którym Kochanowski szuka Orszulki w zaświatach innych religii, a na końcu wyraża powątpiewanie w istnienie życia po życiu.
„Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony I między insze, jeden z wiela, policzony”.	Kochanowski wyraża w tych słowach swój żal do losu, wyznaje utratę wiary w stoickie mądrości, ponieważ w obliczu śmierci swojego dziecka filozofia stoicka, którą tak

	długo wyznawał, okazała się nierealna, niedająca pocieszenia.
„ja człowiek, którym lata swoje Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje! Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony”.	Autor w poprzednich trenach próbuje ukoić swoje cierpienie, szukając pocieszenia w filozofii (np. w stoicyzmie) i religii – tu uświadamia sobie, że wobec cierpienia są one bezsilne.

Zadanie 19. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Jan Kochanowski
Pieśń

Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary?
Czego za dobrodziejstwa, którym nie masz miary?
Kościół Cię nie ogarnie, wszędy pełno Ciebie:
I w otchłaniach, i w morzu, na ziemi, na niebie.
[…]
Tyś Pan wszytkiego świata, Tyś niebo zbudował
I złotymi gwiazdami ślicznieś uhaftował.
Tyś fundament założył nieobeszłej ziemi
I przykryłeś jej nagość zioły rozlicznemi.
[…]
Z Twoich rąk wszelkie źwierzę patrza swej żywności,
A Ty każdego żywisz z Twej szczodrobliwości.
Bądź na wieki pochwalon, nieśmiertelny Panie!
Twoja łaska, Twa dobroć nigdy nie ustanie.
Chowaj nas, póki raczysz, na tej niskiej ziemi,
Jedno zawżdy niech będziem pod skrzydłami Twemi.

Jan Kochanowski, *Pieśń*, [w:] tenże, *Pieśni*, Wrocław 1997.

Tekst 2.

Stanisław Wyspiański
Bóg Ojciec – stań się

Bazylika OO. Franciszkanów w Krakowie, 1904.

Czy wizerunek Boga w utworze Jana Kochanowskiego jest taki sam, jak na witrażu Stanisława Wyspiańskiego? Zajmij stanowisko i uzasadnij je, odwołując się do obu dzieł.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

2 pkt – przedstawienie stanowiska wraz z prawidłowym uzasadnieniem odwołującym się do obu dzieł.

1 pkt – przedstawienie stanowiska wraz z prawidłowym uzasadnieniem odwołującym się do jednego dzieła.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna lub brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 pkt

- W obu dziełach ukazany jest Bóg jako Stwórca świata, ten, który daje życie, który stwarza poszczególne byty, ale Bóg Kochanowskiego jest opiekunem ludzkości, opiekunem świata, a u Wyspiańskiego widać tylko Boga Stwórcę, więc ten wizerunek nie jest taki sam.
- Wizerunki się różnią. U Kochanowskiego Bóg jest pełen miłości, opiekujący się ziemią jak swoim dzieckiem. Wyspiański zwraca bardziej uwagę na potęgę Boga, jego surowość i władzę
- Tak, na witrażu Wyspiańskiego pokazany jest Bóg jako Stwórca do czego nawiązuje sam tytuł, a w tekście Kochanowskiego widzimy Boga w takiej samej roli jako stwórcę i budowniczego wszechświata.
- Uważam, że wizerunek ten jest podobny. Obaj artyści przedstawili Boga kreatora, stworzyciela Ziemi, artystę, rzemieślnika, który swoim słowem stwarza – niebo, otchłań, wody. W obu dziełach widoczna jest wielkość Stwórcy, jego chwała, potęga.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Oba wizerunki są różne. Bóg, opisany w utworze Jana Kochanowskiego jawi się jako twórca świata, który z dobrodziejstwem, z delikatnością, przyozdabia kolejne elementy swojego tworu. Natomiast nas, ludzi, traktuje jak swoje dzieci, jest szczodry i opiekuńczy.

Zadanie 20. (0–1)

Przeczytaj poniższy utwór.

Jan Andrzej Morsztyn
Do galerników[1]
Sonet

Strapieni ludzie, źle się z wami dzieje,
Lecz miłość ze mną okrutniej poczyna:
Was człowiek, a mnie silny bóg zacina,
Wy macie wyniść, jam bez tej nadzieje.

Was spólne słońce, mnie własny jad grzeje,
Was pręt od grzbieta, mnie z serca zacina,
Wam nogi łańcuch, a mnie szyję zgina,
Wam ręka tylko, a mnie dusza mdleje.

Was wiatr, a mnie ból ciska na przemiany,
Was prawo, mnie gwałt trzyma w tym więzieniu,
Wam podczas sternik sfolguje zbłagany,

Ja darmo czekam ulgi w uciążeniu.
A w tym jest mój stan nad wasz niewytrwany,
Że wy na wodzie, ja cierpię w płomieniu.

Jan Andrzej Morsztyn, *Do galerników*, [w:] tenże, *Wybór poezji*, Wrocław 1988.

[1] Galernik – niewolnik, więzień albo jeniec pracujący przymusowo jako wioślarz na galerze.

Wyjaśnij, na czym polega koncept w wierszu Jana Andrzeja Morsztyna *Do galerników*.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego […]
   8) wykazuje się […] zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.
IV. Samokształcenie.
   6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Podmiot liryczny porównuje swoją sytuację – zakochanego do życia galerników. Uważa, że jest w gorszym położeniu, ponieważ brak mu nadziei, wpływ na jego cierpienie ma Bóg, cierpi wewnętrznie – na duszy, nie fizycznie jak galernicy, jednak największą różnicą, jaka dzieli dwóch bohaterów lirycznych, jest cierpienie galernika w wodzie, natomiast podmiotu – w płomieniu.
- Koncept polega na zaskakującym porównaniu cierpienia galerników z cierpieniem zakochanego człowieka, które normalnie wydaje się nam dość błahe, szczególnie w zestawieniu z niewolniczą pracą. Tutaj natomiast jest ono pokazane jako o wiele gorsze.

Zadanie 21. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Daniel Naborowski
Na toż

Dzień jeden drugi goni i potem zostawa
   Tam, skąd wiek wszytkokrotny odwrotu nie dawa.
Żaden dzień i godzina bez szkody nie bywa
   Człowieku, który ze dniem zarówno upływa.
Karmią byt nasz godziny, która leci snadnie;
   Więcej się ten nie wraca, kto z regestru spadnie;
Już w nocy wiekuistej sen przyjdzie spać twardy.
   Na to masz zawsze pomnieć, o człowiecze hardy:
Dwakroć żyje, kto żyjąc umrzeć się gotuje;
   Umiera dwakroć, kto się śmiertelnym nie czuje.

Daniel Naborowski, *Na toż*, [w:] tenże, *Poezje*, Warszawa 1961.

Tekst 2.

Jacob Woutersz Vosmaer
Wazon z kwiatami

Metropolitan Museum of Art, Nowy Jork, 1613.

Jaki motyw łączy obraz Jacoba Woutersza Vosmaera *Wazon z kwiatami* i wiersz Daniela Naborowskiego *Na toż*? Uzasadnij swoją odpowiedź, odwołując się do elementów treści obrazu i wiersza.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

2 pkt – wskazanie motywu łączącego wiersz Naborowskiego i obraz Vosmaera oraz uzasadnienie, odwołujące się do obrazu i wiersza.

1 pkt – wskazanie motywu łączącego wiersz Naborowskiego i obraz Vosmaera oraz uzasadnienie, odwołujące się do obrazu albo wiersza.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 pkt

- Obraz z wierszem łączy motyw „memento mori”. W wierszu jest on widoczny w stwierdzeniach takich jak: „w nocy wiekuistej sen przyjdzie spać twardy”. Wiersz przypomina o ludzkiej śmiertelności. Obraz również ukazuje ten motyw poprzez kwiaty, które zwiędły, opadły. Niektóre kwiaty są piękne, lecz później zwiędną, co ma symbolizować śmierć.
- Motyw, który łączy zarówno obraz „wazon z kwiatami” i wiersz „Na toż” to upływający czas, który nigdy się nie zatrzyma, nie zawróci. Na obrazie możemy zauważyć kwiaty, które już od pewnego czasu są w wazonie, niektóre z nich prezentują się lepiej, inne gorzej, wiele z nich już usycha, obumiera. W podobny sposób ukazany jest człowiek, dla którego nieuniknione jest starzenie się, a także śmierć.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Obraz i wiersz Naborowskiego łączy motyw przemijającego czasu, topos wanitatywny. Na obrazie można ujrzeć opadłe, zwiędłe kwiaty, a także te, które już zupełnie nie rosną (i ich płatki na stole).
- Łączy je motyw bezwzględnego przemijania – kwiaty na obrazie, choć tworzyły piękną mozaikę kolorów, więdną pod naporem czasu, tak jak życie – jest marne, naznaczone naszą śmiertelnością i krótkie – jak twierdzi Naborowski.

Zadanie 22. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Sarmatyzm – wykształcona w końcu XVI w. formacja kulturowa obejmująca ideologię, obyczajowość i kulturę szlachty w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. […] geneza sarmatyzmu związana jest z tzw. mitem sarmackim […]. Mit ten legł u podstaw ideału Sarmaty jako szlachcica-katolika i ziemianina, w którego światopoglądzie pierwszoplanową rolę grały takie wartości jak republikanizm i wolność, dawność rodu, wewnątrzstanowa równość, wiara katolicka oraz swojskość.

Michał Głowiński, Teresa Kostkiewiczowa, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 2000.

Jan Chryzostom Pasek
Pamiętniki

Wjeżdżając tedy Czarniecki do Lachowic w dzień Najświętszej Panny, wyszli przeciwko niemu *processionaliter*[1] zakonnicy, szlachta, szlachcianki i kto tylko był w owym ciężkim oblężeniu, „witaj!”, wołając, „zawitaj, niezwyciężony wodzu, niezwyciężony wojenniku, zawitaj od Boga nam zesłany obrońco!” Byli i tacy, osobliwie z białych głów, co wołali: „Zbawicielu nasz!” Zatulał uszy czapką, nie chcąc owego słuchać podchlebstwa. […] Zsiadał[o] tedy do kościoła rycerstwa siła i z naszego, i z litewskiego wojska. Dopieroż *Te Deum* laudamus[2], dopiero tryumf! Z armat bito, aże ziemia drżała; a potem nabożeństwo śliczne, kazania, gratulacyje, dzięki Bogu za dobrodziejstwa i wszędy pełno radości, pomieszanej z płaczem; bo tam wszyscy magnatowie z księstwa litewskiego do tej fortece posprowadzali się byli.

Jan Pasek, *Pamiętniki*, Wrocław 1968.

[1] Processionaliter (łac.) – w procesji.
[2] Te Deum laudamus (łac.) – Ciebie Boga wysławiamy, wczesnochrześcijański hymn modlitewny.

Wykorzystując podaną definicję, określ dwie cechy postawy sarmackiej – obecne we fragmencie *Pamiętników* Jana Chryzostoma Paska – i zilustruj je przykładami z tekstu.

Cecha postawy sarmackiej	Przykład z tekstu

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
IV. Samokształcenie.
2. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) wykazuje się […] zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.
IV. Samokształcenie.
   6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi.

Zasady oceniania

2 pkt – za podanie dwóch cech postawy sarmackiej, obecnych we fragmencie *Pamiętników* Paska, zgodnych z podaną definicją oraz ilustrujących je stosownych przykładów z tekstu.
1 pkt – za podanie jednej cechy postawy sarmackiej oraz przykładu z tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub błędna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Cecha postawy sarmackiej	**Przykład z tekstu**
Religijność	Udział we mszy świętej z okazji przybycia Czarnieckiego.
Umiłowanie wolności	Podziękowania dla Czarnieckiego, którego nazwano „Zbawicielem”.
Wewnątrzstanowa równość	„Zsiadał[o] tedy do kościoła rycerstwa siła i z naszego, i z litewskiego wojska”.

Zadanie 23. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Do króla
Satyra prawdę mówi, względów się wyrzeka:
Wielbi urząd, czci króla, lecz sądzi człowieka.

Pan niewart sługi
[…] to satyra karze.
Nie dba ona, kto w jakiej zostaje maszkarze[1],
Odrzuca czczą wielmożność, a gdy z chłostą czeka,
Nie szlachcica, nie chłopa ściga, lecz człowieka.
[1] Maszkara – tu: maska.

Świat zepsuty
Niech się miota złość na cię i chytrość bezczelna –
Ty mów prawdę, mów śmiało, satyro rzetelna.

Palinodia
Na co pisać satyry? Choć się złe zbyt wzniosło,
Przestańmy. Świat poprawiać – zuchwałe rzemiosło.

Ignacy Krasicki, *Satyry*, [w:] tegoż, *Dzieła wybrane*, T. 2., Warszawa 1989.

Na podstawie podanych fragmentów utworów Ignacego Krasickiego określ, jakie cele wyznaczył poeta satyrze.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Mówienie prawdy o człowieku, ukazywanie wad, złych zachowań. Cel dydaktyczny, cel, aby napiętnować przywary, by apelować o odnowę świata.
- Satyra według Krasickiego powinna spełniać funkcję dydaktyczną, pouczającą, a nawet upominającą.

Zadanie 24. (0–1)

Przeczytaj poniższy utwór.

Ignacy Krasicki
Szczur i kot

„Mnie to kadzą” – rzekł hardzie do swego rodzeństwa
Siedząc szczur na ołtarzu podczas nabożeństwa.
Wtem, gdy się dymem kadzidł zbytecznych zakrztusił,
Wpadł kot z boku na niego, porwał i udusił.

Ignacy Krasicki, *Szczur i kot*, [w:] tegoż, *Dzieła wybrane*, T. 1., Warszawa 1989.

Wyjaśnij alegoryczny sens bajki Ignacego Krasickiego *Szczur i kot*.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
   7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
   8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne […] utworu literackiego;
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.

   [szkoła podstawowa, klasy VII–VIII]

I.1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim […] alegorię i określa [ich] jej funkcję.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie, na czym polega alegoryczny sens bajki Krasickiego.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt
W utworze szczur jest alegorią próżności, natomiast kot to uosobienie sprytu. Utwór pokazuje, że nadmierna pycha oraz próżność nie prowadzą do niczego dobrego, a nawet mogą bezpośrednio doprowadzić do zguby.

Zadanie 25. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Oświecenie „odkryło człowieka". Stanął on w centrum zainteresowania tzw. popularnej filozofii, nauki, sztuki i polityki. [...] Nadchodziło więc według opinii współczesnych królestwo Rozumu, zracjonalizowanego, bo opartego na doświadczeniu, „porządku fizyczno-moralnego", wszelkie zaś fakty z przeszłości uznane za pozytywne zaliczane były do jego prehistorii.

Mieczysław Klimowicz, *Oświecenie*, Warszawa 1988.

Tekst 2

Adam Mickiewicz
Romantyczność (fragmenty)

«Tyżeś to w nocy? – To ty, Jasieńku!
Ach! i po śmierci kocha!
Tutaj, tutaj, pomaleńku,
Czasem[1] usłyszy macocha!

Niech sobie słyszy,już nie ma ciebie,
Już po twoim pogrzebie!
Ty już umarłeś? Ach! ja się boję!
Czego się boję mego Jasieńka?
Ach, to on! lica twoje, oczki twoje!
Twoja biała sukienka!»
[...]

Tak się dziewczyna z kochankiem pieści,
Bieży za nim, krzyczy, pada;
Na ten upadek, na głos boleści,
Skupia się ludzi gromada.

«Mówcie pacierze! – krzyczy prostota –
Tu jego dusza być musi.
Jasio być musi przy swej Karusi,
On ją kochał za żywota!»

I ja to słyszę, i ja tak wierzę,
Płaczę i mówię pacierze.
«Słuchaj dzieweczko!» – krzyknie śród zgiełku

Starzec i na lud zawoła:
„Ufajcie memu oku i szkiełku,
Nic tu nie widzę dokoła.

Duchy karczemnej tworem gawiedzi,
W głupstwa wywarzone kuźni.
Dziewczyna duby smalone[2] bredzi,
A gmin rozumowi bluźni».

«Dziewczyna czuje – odpowiadam skromnie –
A gawiedź wierzy głęboko;
Czucie i wiara silniej mówi do mnie,
Niż mędrca szkiełko i oko».

[styczeń 1821]

Adam Mickiewicz, *Romantyczność,* [w:] tegoż, *Wiersze,* Warszawa 1957.

[1] Czasem (z białorus.) – a nuż, może przypadkiem.
[2] Duby smalone – głupstwa, brednie, rzeczy zmyślone.

Zadanie 25.1. (0–1)

Odwołując się do przytoczonych fragmentów tekstów oraz własnej wiedzy, wyjaśnij, jaka była różnica między światopoglądem oświecenia a światopoglądem romantyzmu.

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   1) rozumie podstawy periodyzacji literatury […];
   8) wykazuje się […] zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów potrzebne konteksty [...].

Zasady oceniania

1 pkt – wyjaśnienie różnicy między światopoglądem oświecenia i romantyzmu z odwołaniem się do przytoczonych fragmentów tekstów i własnej wiedzy.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Oświecenie skupiało się na poznaniu zmysłowym, dążeniu do tego, co realne, natomiast romantyzm – na doświadczeniach pozazmysłowych, na czuciu, przeżywaniu emocji.
- Światopogląd oświecenia polegał na wiedzy wynikającej z doświadczenia tego, co potrafiono zaobserwować zmysłami, romantyzm polegał na intuicji człowieka, uwierzeniu w to, co nieuchwytne, duchowe.
- Światopogląd oświecenia w odbiorze świata kierował się obserwacją racjonalną, badawczym podejściem do otaczającego świata, bazował na doświadczeniach poznanych, z kolei romantyzm kierował się w pojmowaniu rzeczywistości wiarą, intuicją i przeczuciem uwzględniającym emocje i przekonanie wewnętrzne, duchowe.

Zadanie 25.2. (0–1)

Z fragmentu *Romantyczności* Adama Mickiewicza wypisz po jednym cytacie, który mógłby być dewizą:

Ludzi oświecenia:

……..……..……..

Ludzi romantyzmu:

……..……..……..

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   1) rozumie podstawy periodyzacji literatury […];
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.
IV. Samokształcenie.
   6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi.

Zasady oceniania

1 pkt – wypisanie z utworu po jednym cytacie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

Dewiza ludzi oświecenia	Dewiza ludzi romantyzmu
„Starzec i na lud zawoła: «Ufajcie memu oku i szkiełku, Nic tu nie widzę dokoła”.	„Czucie i wiara silniej mówi do mnie, Niż mędrca szkiełko i oko«”.

Zadanie 26. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Adam Mickiewicz
Konrad Wallenrod

Jam to uczynił, dopełnił przysięgi;
Straszniejszej zemsty nie wymyśli piekło.
Ja więcej nie chcę, wszak jestem człowiekiem!
Spędziłem młodość w bezecnej obłudzie,
W krwawych rozbojach, – dziś schylony wiekiem,
Zdrady mię nudzą, niezdolny do bitwy,
Już dosyć zemsty, i Niemcy są ludzie.

Adam Mickiewicz, *Konrad Wallenrod*, Wrocław 2019.

Na podstawie podanego fragmentu *Konrada Wallenroda* wyjaśnij, jakiego problemu moralnego dotyczą słowa tytułowego bohatera.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […].

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Bohater poświęcił życie żeby się zemścić, a u kresu życia waha się i podważa takiego życia wartość oraz celowość swoich dawnych dążeń.
- Konrad Wallenrod siłuje się z problemem moralnym dotyczącym wyboru między dobrem swojego narodu (walka z zakonem) a dobrem osobistym (ma już dość, poświęcił całe życie walce, która była niehonorowa i niegodna rycerza).

Zadanie 27. (0–1)

Zapoznaj się z poniższą ilustracją.

https://fbc.pionier.net.pl/details/nn37v5w

Jakie wydarzenie z życia Konrada Wallenroda przedstawia ilustracja Juliusza Kossaka? Uzasadnij odpowiedź.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   5) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Jest to moment spotkania z Aldoną, żoną Konrada Wallenroda, zamkniętą w wieży jako pustelniczka.

Zadanie 28. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym tekstem.

Adam Mickiewicz
***Dziady* cz. III**

ŚWIĘTEJ PAMIĘCI

JANOWI SOBOLEWSKIEMU,
CYPRIANOWI DASZKIEWICZOWI,
FELIKSOWI KÓŁAKOWSKIEMU,

SPÓŁUCZNIOM, SPÓŁWIĘŹNIOM, SPÓŁWYGNAŃCOM;
ZA MIŁOŚĆ KU OJCZYŹNIE PRZEŚLADOWANYM,
Z TĘSKNOTY KU OJCZYŹNIE ZMARŁYM
W ARCHANGIELSKU, NA MOSKWIE, W PETERSBURGU,

NARODOWEJ SPRAWY

MĘCZENNIKOM

Poświęca AUTOR

Adam Mickiewicz, *Dziady drezdeńskie (Część III)*, Wrocław 2012.

Zadanie 28.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Powyższy fragment dzieła Adama Mickiewicza jest
A. mottem.
B. dedykacją.
C. przypisem.
D. przedmową.

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

B

Zadanie 28.2. (0–1)

Podaj, do jakich wydarzeń związanych z własną biografią odwołuje się w podanym fragmencie Adam Mickiewicz.

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe

2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej [i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii].

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę […] tekstów oraz jej związek […] ze zjawiskami […] historycznymi […].

[szkoła podstawowa, klasy VII–VIII]

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

10) wykorzystuje w interpretacji […] potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie ocenione na 1 pkt

- Prześladowanie członków Towarzystwa Filomatów w 1823 r., aresztowanie i uwięzienie Mickiewicza i jego przyjaciół.
- Represje, jakich doznali Polacy, w tym także przyjaciele Mickiewicza; męczeństwo.
- Autor dedykuje utwór osobom, które zostały skazane na karę więzienia, a potem zsyłkę w głąb Rosji w wyniku procesu filomatów.

Zadanie 29. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu.

W scenie VI aktu trzeciego demon nawiedza Kordiana, przybierając postać Doktora. Wywiązuje się wówczas następujący dialog:

KORDIAN
Myślę.
DOKTOR
Więc świat jest myślą twoją.
KORDIAN
Cierpię.
DOKTOR
Nie myśl.

Szatan akceptuje zwątpienie, rozpacz, niepokój, bunt przeciwko Bogu. Lecz cierpienie pozbawia go władzy nad człowiekiem, pokora w cierpieniu godzi człowieka z Bogiem. Podobnie nie do zniesienia jest dla niego ideał ofiary, poświęcenia. Dwaj groteskowi szaleńcy mają stanowić żywą ilustrację absurdalności Kordianowej idei ofiary. Odwołanie do Boga i jego miłosierdzia, rodzaj przedśmiertnego aktu skruchy decyduje, że szatan nie odnosi pełnego sukcesu, że Boska Glina pozostaje w jakiś sposób nietknięta.

Jan Tomkowski, *Don Juan we mgle*, Warszawa 2005.

Zadanie 29.1. (0–1)

Co jest istotą „ideału ofiary", o którym pisze Jan Tomkowski w nawiązaniu do postaci Kordiana?

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- Istotą ideału ofiary jest przedśmiertny akt skruchy, pogodzenie się ze śmiercią, a więc z Bogiem.
- Ideałem ofiary według Jana Tomkowskiego jest człowiek godzący się z własnym cierpieniem, odrzucający walkę ze swoim losem.

Zadanie 29.2. (0–1)

W kontekście całego dramatu Juliusza Słowackiego wyjaśnij znaczenie aktu skruchy dokonanego przez Kordiana.

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- Kordian tak mocno wierzył w odkupienie Polski spod władzy carskiej, że próbował zamordować cara we śnie. We wspomnianym akcie skruchy zrozumiał, że nie jest to sposób na zwycięstwo – i tak tylko skazał siebie na porażkę.
- Akt skruchy był bardzo ważny, ponieważ pokazywał, że Kordian, mimo gotowości do zabicia cara, nadal miał sumienie i wiedział, że czyn, którego chciał dokonać, był zły.

Zadanie 30. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Dramat Krasińskiego z jednej strony ukazuje takich ludzi, jak hrabia Henryk: rozumiejąc bezwzględny fatalizm egzystencji, idą oni do kresu bólu i nicości, tak jak bohaterowie skandynawskiej Północy. Z drugiej strony pojawiają się tacy, którzy sądzą, że sami mogą się zbawić, że potrafią niejako wykatapultować się z orbity egzystencji jako katastrofy – za pomocą rewolucji. Lecz to się nie udaje, bo udać się nie może. Człowiek jest skażony i bez Bożej pomocy niczego dobrego nie może dokonać. Ci, którzy chcieli osiągnąć samozbawienie, zostają nawiedzeni i zniszczeni przez Boga katastrofy. Po co przychodzi Bóg katastrofy? Po to właśnie, aby objawić, że człowiek nie może zbawić się sam. Rewolucja jednak u Krasińskiego to nie tylko niecierpliwa żądza mordu. Odczuwana przez niego jako zagrożenie, jako upiór, ma ona również swoją tragiczną rację, która niejednokrotnie wypowiada Pankracy.

Maria Janion, *Wobec zła*, Chotomów 1989.

Zadanie 30.1. (0–1)

O jakiej „tragicznej racji” rewolucji pisze Maria Janion w odniesieniu do dramatu Zygmunta Krasińskiego? Uzasadnij swą odpowiedź, odwołując się do treści utworu.

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt
- „Tragiczna racja" polega na tym, że obie strony rewolucji walczą w imię swojego dobra, jedni chcą „chleba i sprawiedliwości", a drudzy pragną podtrzymania tradycji i starego porządku; konflikt tych racji musi więc zostać naprawiony przez Boga.
- „Tragiczna racja" rewolucji odwołuje się do tego, że ostatecznie dochodzi do powrotu do punktu wyjścia, gdzie rewolucjoniści u władzy są dokładnie tacy sami, jak ich poprzednicy.

Zadanie 30.2. (0–1)
Do jakiego motywu nawiązuje ostatnia scena dramatu Zygmunta Krasińskiego? Zinterpretuj jej wymowę.

……

……

……

……

Wymagania ogólne
I. Kształcenie literackie i kulturowe
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

Wymagania szczegółowe
I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […].

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie ocenione na 1 pkt
Pankracy, wypowiadając słowa „Galilaee vicisti", nawiązuje do Biblii i do ponownego przyjścia Chrystusa zapowiadanego w *Apokalipsie św. Jana*. Przyznaje tym samym, że został pokonany przez Galilejczyka, tj. Jezusa Chrystusa.

Zadanie 31. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Cyprian Norwid
[Klaskaniem mając obrzękłe prawice]

Syn – minie pismo, lecz ty spomnisz, wnuku,
Co znika dzisiaj (iż czytane pędem)
Za panowania Panteizmu-druku,
Pod ołowianej litery urzędem –
I jak zdarzało się na rzymskim bruku,
Mając pod stopy katakomb korytarz,
Nad czołem słońce i jaw, ufny w błędzie,
Tak znów odczyta o n , co ty dziś czytasz,
Ale on spomni mnie... bo mnie nie będzie!

Cyprian Norwid, *Vade-mecum*, [w:] tenże, *Pisma wszystkie*, t. 2, Warszawa 1971.

Oceń prawdziwość stwierdzeń odnoszących się do tekstu. Wybierz P – jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	W przytoczonym fragmencie wiersza Cyprian Norwid odwołuje się do średniowiecznego motywu *ars bene moriendi*.	**P**	**F**
2.	Horacjańska maksyma *non omnis moriar* to podstawa wyrażonej przez poetę nadziei na przetrwanie jego dzieła w pamięci przyszłych pokoleń.	**P**	**F**
3.	Apostrofa skierowana do późnego wnuka to pochwała *ars poetica*, czyli poetyckiego programu wpisanego w dzieła Cypriana Norwida.	**P**	**F**

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
   11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

F P P

Zadanie 32. (0–1)

Uzupełnij tabelę. Przyporządkuj utwór 1–5 do epoki literackiej, w której powstał. Wpisz właściwą literę A–F w odpowiednie miejsce w tabeli.

A. starożytność
B. średniowiecze
C. renesans
D. barok
E. oświecenie
F. romantyzm

	Tytuł utworu	**Epoka literacka**
1.	*Bogurodzica*	
2.	Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*	
3.	Jan Chryzostom Pasek, *Pamiętniki*	
4.	Jan Kochanowski, *Odprawa posłów greckich*	
5.	Homer, *Odyseja*	

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów jako procesu […].
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1B, 2F, 3D, 4C, 5A

Zadanie 33. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Ta epoka ma swój porządek. Po klęsce powstania styczniowego wyczerpały się marzenia o szybkim odzyskaniu niepodległości. [Pisarze] proponowali, by czas niewoli zamienić w okres intensywnej pracy na rzecz społeczeństwa. Banał? Niezupełnie. Program […] był świadomą alternatywą wobec romantycznej idei „ojczyzny intymnej". Mówił o potrzebie budowy życia publicznego, o kształtowaniu świadomości obywatelskiej, o pożytkach krytycznego stosunku wobec przeszłości.

Kierując się podobnymi zasadami, [artyści] dokonywali wyboru nie tylko tematów, ale i form. Opowiedziano się powszechnie za powieścią jako gatunkiem najodpowiedniejszym dla opisu otaczającego świata.

Grażyna Borkowska, *Pozytywiści i inni,* Warszawa 1999.

Zadanie 33.1. (0–1)

O jakiej epoce jest mowa w tekście Grażyny Borkowskiej? Podaj nazwę tej epoki i uzasadnij swoją odpowiedź.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów jako procesu […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   1) rozumie podstawy periodyzacji literatury […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- Pozytywizm. Powstał po upadku powstania styczniowego, a jego głównymi założeniami była praca u podstaw (praca organiczna). Działania te miały zwiększyć świadomość polskiego społeczeństwa.

- Pozytywizm. W pozytywizmie pojawiła się idea pracy organicznej oraz pracy u podstaw na rzecz rozwoju społeczeństwa, porzucono romantyczne ideały, a realistyczna powieść przeważyła nad poezją.
- Pozytywizm. Ta epoka trwała w literaturze od ok. 1864 do 1890. Pisarze poprzez literaturę chcieli uczyć społeczeństwo nowych postaw, w tym pracy organicznej, pracy u podstaw.

Zadanie 33.2. (0–1)

Sformułuj jeden argument, którym uzasadnisz tezę zawartą w ostatnim zdaniu tekstu Grażyny Borkowskiej: *Opowiedziano się powszechnie za powieścią jako gatunkiem najodpowiedniejszym dla opisu otaczającego świata.* W odpowiedzi odwołaj się do konkretnego przykładu z literatury.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów jako procesu […].
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   1) rozumie podstawy periodyzacji literatury; sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach […];
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- W obliczu zniewolenia artyści obrali za cel kształtowanie publicznej świadomości – powieść zaś pozwalała na dotarcie w sposób przystępny do większej liczby osób.

Przykładem może być twórczość Bolesława Prusa – drukowana w odcinkach powieść *Lalka* ukazywała przekrój polskiego społeczeństwa oraz idee, które przyświecały epoce.

- W pozytywizmie powieść zyskała sławę, ponieważ komentowała ona rzeczywistość (było to jedno z założeń realizmu). Przykładem powieści, która jest rzeczywistym źródłem wiedzy, jest *Lalka*, z której możemy dowiedzieć się, jak wyglądała Warszawa w czasach po powstaniu styczniowym.

Zadanie 34. (0–1)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Adam Asnyk
Do młodych

Szukajcie prawdy jasnego płomienia,
Szukajcie nowych, nieodkrytych dróg…
[…]
Każda epoka ma swe własne cele
I zapomina o wczorajszych snach…
Nieście więc wiedzy pochodnię na czele
I nowy udział bierzcie w wieków dziele,
Przyszłości podnoście gmach!

Adam Asnyk, *Wiersze wybrane*, Warszawa 1988.

Czy podany fragment wiersza Adama Asnyka *Do młodych* zgodny jest z założeniami programowymi epoki pozytywizmu? Uzasadnij swoją odpowiedź.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów jako procesu […].
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach […];
   5) interpretuje treści […] symboliczne utworu literackiego;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Jest on z nimi zgodny, ponieważ podmiot liryczny nawołuje do aktywnego udziału w bieżących wydarzeniach na świecie, do budowania przyszłości. Zachęca do edukacji, dzięki której lepiej można wykonywać wcześniej wymienione zadania.
- Wydaje się zgodny, ponieważ Asnyk pisze o konieczności szerzenia oświaty, nauki oraz o konieczności wspólnego budowania lepszego społeczeństwa.
- Tak, ponieważ autor kładzie w wierszu nacisk na wartość prawdy i wiedzy – podobnie jak zakładano w pozytywizmie, Asnyk mówi też o odcięciu się od „wczorajszych snów" – nawiązuje do odrzucenia romantyzmu przez pozytywistów.

Zadanie 35. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym utworem.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer
Dziś

Dawniej się trzeba było zużyć, przeżyć,
by przestać kochać, podziwiać i wierzyć;
dziś – pierwsze nasze myśli są zwątpieniem,
nudą, szyderstwem, wstrętem i przeczeniem.
Dzieci krytyki, wiedzy i rozwagi,
cudzych doświadczeń mając pełną głowę,
choćby nam dano skrzydła Ikarowe,
nie mielibyśmy do lotu odwagi.
My nie tracimy nic, bośmy od razu
nic nie przynieśli – i tylko nam bywa
tak źle, że na złe takie brak wyrazu,
a serce pęka w nas i we krwi pływa.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Dziś*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980.

Zadanie 35.1. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie użytego w wierszu sformułowania *skrzydła Ikarowe,* odwołując się do mitologii greckiej.

……

……

……

……

Wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].
[szkoła podstawowa]
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych […].

Wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
    1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny […] frazeologii […].
2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
    5) zna, rozumie […] mitologizmy […].
[szkoła podstawowa] 2. Zróżnicowanie języka. Zdający:
    5) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, […] rozumie ich znaczenie […].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wyjaśnienie znaczenia mitologizmu.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Skrzydła Ikarowe są nowym doświadczeniem, szansą na poznanie nowych wrażeń, takich jak wzniesienie się w przestrzeni i bliżej słońca, co umożliwiły one Ikarowi.
- Skrzydła Ikarowe – archetyp zaczerpnięty z mitologii greckiej, symbolizujący potencjał i możliwość spełnienia swych marzeń, realizacji zamierzonych celów.

Zadanie 35.2. (0–1)

Określ, o jakiej postawie człowieka przełomu XIX i XX wieku jest mowa w wierszu Kazimierza Przerwy-Tetmajera i wyjaśnij, w jaki sposób użycie sformułowania *skrzydła Ikarowe* pozwala zdefiniować tę postawę.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

8) Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

11) rozumie pojęcie motywu literackiego […], rozpoznaje podstawowe motywy […] oraz dostrzega żywotność motywów […] antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wskazanie postawy oraz wyjaśnienie sformułowania w kontekście wskazanej postawy.

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Postawa: dekadencka
  Wyjaśnienie: W wierszu człowiek mimo „skrzydeł Ikarowych”, czyli metaforycznych nowych możliwości, nie decyduje się na nie. Definiuje postawę bierności dekadentów i zrezygnowania.
- Postawa: dekadencka
  Wyjaśnienie: Dekadenci to grupa inteligencji polskiej, która pogrążona była w stagnacji i swoistym marazmie. Ikarowe skrzydła obnażają postawę ludzi przełomu wieku, którzy bali się ryzykować i zapewne nie odważyliby się na realizację swych marzeń i planów, na co pozwalają symboliczne skrzydła Ikara.

Zadanie 36. (0–1)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu.

Władysław Stanisław Reymont
Chłopi

Rzędy kobiet czerwieniły się na kopaniskach… rozlegał się grochot zsypywanych do wozów kartofli… miejscami orano jeszcze pod siew… stada krów srokatych pasły się na ugorach… długie, popielate zagony rdzawiły się młodą szczotką zbóż wschodzących… to gęsi, niby płaty śniegów bieliły się na wytartych, zrudziałych łąkach… krowa gdzieś zaryczała… ogniska się paliły i długie, niebieskie warkocze dymów ciągnęły się nad zagonami… wóz zaturkotał albo pług zgrzytnął o kamienie… to cisza znowu obejmowała ziemię na chwilę, że słychać było głuchy bełkot rzeki i turkot młyna, schowanego za wsią, w zbitym gąszczu drzew pożółkłych… to znowu śpiewka się zerwała lub krzyk nie wiadomo skąd powstały leciał nisko, tłukł się po bruzdach i dołach i tonął bez echa w jesiennej szarości, na ścierniskach oprzędzonych srebrnymi pajęczynami, w pustych sennych drogach, nad którymi pochylały się jarzębiny o krwawych, ciężkich głowach… to włóczono role i tuman szarego, przesłonecznionego kurzu podnosił się za bronami, wydłużał i pełzał aż na wzgórze i opadał, a spod niego niby z obłoku wychylał się bosy chłop, z gołą głową, przewiązany płachtą – szedł wolno, nabierał ziarna z płachty i siał ruchem monotonnym, nabożnym i błogosławiącym ziemi, dochodził do końca zagonów, nabierał z worka zboża, nawracał i z wolna podchodził pod wzgórze, że najpierw głowa rozczochrana, potem ramiona, a w końcu już był cały widny na tle słońca z tym samym błogosławiącym ruchem siejby; z tym samym świętym rzutem rozrzucał zboże, co jak złoty pył kolistym wirem padało na ziemię.

Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi*, t.1., Warszawa 1958.

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do przytoczonego fragmentu *Chłopów*. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

1.	Opis przedstawiony we fragmencie *Chłopów* świadczy o wykorzystaniu przez autora techniki impresjonistycznej.	**P**	**F**
2.	Nagromadzenie w tekście epitetów kolorystycznych służy zobrazowaniu pory roku.	**P**	**F**
3.	Opis rolnika siejącego zboże jest utrzymany w konwencji realistycznej.	**P**	**F**

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach ([…] realistyczną […]);
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej [epitet]; określa ich funkcje.

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wskazanie trzech odpowiedzi.
0 pkt – za odpowiedź niepełną lub niepoprawną albo za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

PPF

Zadanie 37. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Stanisław Wyspiański
Wesele

Kto mnie wołał,
czego chciał –
zebrałem się,
w com ta miał:
jestem, jestem
na Wesele,
przyjedzie tu
gości wiele,
żeby ino wicher wiał.
Co się w duszy komu gra,
co kto w swoich widzi snach:
czy to grzech,
czy to śmiech,
czy to kapcan, czy to pan,
na Wesele przyjdzie w tan.

Stanisław Wyspiański, *Wesele*, Wrocław 1994.

Tekst 2.

Stanisław Wyspiański
[…]

Muzeum Narodowe w Warszawie, 1898–1899.

Zadanie 37.1. (0–1)

Co łączy obraz z zamieszczonym fragmentem dramatu Stanisława Wyspiańskiego? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do obu dzieł.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – za odpowiedź poprawną, odwołującą się do obu dzieł.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- W tekście jest opisany moment przyjścia Chochoła, który zapowiada dalsze następstwa akcji („co kto w swoich widzi snach"), natomiast obraz Stanisława Wyspiańskiego przedstawia chochoły (róże owinięte w słomę) na plantach. Jest to spersonifikowany kwiat w ochronce.
- Ilustracja jest powiązana, ponieważ fragment dramatu wypowiada Chochoł i jego taniec tzw. „chocholi taniec" jest sceną pojawiająca się pod koniec tytułowego „Wesela" – analogia do ilustracji

Zadanie 37.2. (0–1)

W kontekście całego dramatu wyjaśnij symboliczne znaczenie postaci wypowiadającej się w podanym fragmencie *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego.

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne […];
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, odwołującą się do całego utworu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Chochoł był postacią fantastyczną pojawiającą się w „Weselu” i symbolizował brak powodzenia w działaniach polskiego społeczeństwa, beznadziejność.
- „Co się komu w duszy gra, co kto w swoich widzi snach” – Chochoł zapowiada bieg wydarzeń – przybycie poszczególnych duchów do konkretnych postaci – konfrontacje wad, zderzenie z marazmem i letargiem.
- Chochoł symbolizował bezwładność polskiego społeczeństwa oraz skorupę ochraniającą pogrążony w niewoli naród.

Zadanie 38. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym utworem.

Julian Przyboś
Na kołach

Jak swój dzień wywieść z obiegu?

Miasto kołami woła,
turkot zajeżdża do uszu robotników, którzy
zarobiony dzień niosą na plecach.
Stacje ruszyły z miejsca
wyprzedzając spóźnionych podróżnych,
trotuar staje z jezdnią do biegu.
Kable wiją ramionami u wyłomu
dnia, którego za mało!
Z placów, porosłych kołami, lecą
gościńce, które inżynier przedłuża
o rozpęd nóg zadyszanych przechodniów.
Ulicę – od rogu do rogu zalewają domy,
domów – po dachy przybrało,
nadmiar dzieło pod dach wyprowadza co dnia.

Jak zatoczyć poemat na kołach?

Julian Przyboś, *Na kołach*, [w:] tenże, *Utwory poetyckie*, t.1., Kraków 1984.

Na podstawie wiersza Juliana Przybosia *Na kołach* podaj dwa założenia programowe Awangardy Krakowskiej i każde z nich zilustruj przykładem z utworu.

Założenie1. ……..……
……..
Przykład z tekstu: ……
……..

Założenie 2. ……..……
……..
Przykład z tekstu: ……
……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […]**.**
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

2 pkt – za poprawne podanie dwóch założeń programowych i zilustrowanie każdego z nich przykładem z utworu.
1 pkt – za poprawne podanie jednego założenia programowego i zilustrowanie go przykładem z utworu.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Założenie 1. Pokazywanie codziennego, naturalnego świata
  Przykład z tekstu: „Miasto kołami woła, turkot zajeżdża do uszu robotników, który zarobiony dzień niosą na plecach”
  Założenie 2. Pokazanie zgiełku, panującego ścisku, upychanych” na siłę” elementów.
  Przykład z tekstu: „Ulice – od rogu do rogu zalewają domy, domów – po dachy przybrało, Nadmiar dzieło po dach wyprowadza co dnia”
- Założenie 1. Fascynacja rozwojem maszyn i przemysłu
  Przykład z tekstu: „Miasto kołami woła, turkot zajeżdża do uszu robotników (…)”
  Założenie 2. Skupienie uwagi na rozwoju i rozbudowie miast

Przykład z tekstu: „Ulicę – od rogu zalewają domy/domów – po dachy przybrało, nadmiar dzieło po dach wyprowadza co dnia”.

Zadanie 39. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Stefan Żeromski.
Przedwiośnie

Idąc ulicami miasta, gdy mgła zimowa zwisała nad opuchłymi domami, Cezary wodził się za bary ze swoją duszą. […]

Cóż mógł poradzić na to wszystko – sam jeden? […]

Wyszedł na szeroką ulicę. Było tu pełno ludzi, rozbryzgujących nogami rzadkie błoto. Śnieg z ulic pozgarniany tworzył jakoweś szańce wzdłuż chodników. Ludzie pomykali tymi chodnikami. Nogi ich tonęły w wilgoci i brudzie, a głowy zanurzały się we mgłę wielkomiejską. Wszyscy razem tworzyli dziwaczną fantasmagorię człowieczego życia. W głowie Cezarego huczały słowa oskarżeń. W jego uszy wrzynał się śmiech wszystkich tamtych. Oskarżali go! Przeciwko niemu kierowali wszystkie te straszliwe historie i swój śmiech bezlitosny. Czego chcieli od niego? Ach, czuli w nim przecież wroga, ponieważ uczestniczył w bitwach przeciwko armii czerwonej. Dlatego otoczyli go kołem tak zaciekłej nienawiści. Gdyby nie to, że się bił w bitwach i szedł polami na przełaj, szukając ojcowskich szklanych domów… Zaniosła się w nim męczarnia, jak wycie samotnego psa w pustym polu. […]

– Chcą tu stworzyć raj ziemski – taki jak w Baku – mruknął do siebie. Ten śmiech poczciwy pokrzepił go trochę i wsparł jak dobry kolega. Cezary zapiął się lepiej i szybciej poszedł przed siebie. Było mu zimno. Lepka wilgoć topniejącego śniegu, przepojonego nawozem i uryną, wsączała się w ciało aż do kości. – Napić się czego! Rozgrzać się, u diaska!

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*, Wrocław 1982.

Wyjaśnij symboliczny charakter opowieści o szklanych domach oraz jej znaczenie w całej powieści Stefana Żeromskiego.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne […];
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – za odpowiedź poprawną, uwzględniającą symbolikę opowieści o szklanych domach w kontekście całej powieści.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Opowieść Seweryna Baryki o szklanych domach symbolizuje nadzieję na lepszy świat, utopię. Cezary poszukuje domów z opowieści ojca, jednak nie potrafi ich odnaleźć. Stanowią dla niego wciąż oddalający się cel, marzenie, o którym stopniowo zapomina.
- Szklane domy symbolizowały idealistyczne myślenie, chęć doświadczenia perfekcyjnego świata, który nie istnieje. Znaczenie opowieści dla całej powieści jest takie, że Cezary ciągle czegoś szukał, nieustannie chciał podążać na nowymi ideami, które jednak okazywały się później niesłuszne – z tym swoim dążeniem do doskonałości pozostawał w środku niczego.
- Szklane domy były projektem, jaki chciał w odrodzonej Polsce zrealizować ojciec Cezarego. Symbolicznie oznaczały plan odbudowy Polski po I wojnie światowej, a także nadzieję Seweryna Baryki na odbudowę kraju za pomocą najnowszych technologii. W ten sposób pragnął on także przekonać do przyjazdu do Polski syna, który nigdy nie było w ojczyźnie.

Zadanie 40. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

– Co, co? – zawołał Pimko. – Ja miałbym zwątpić o czystości młodzieży naszej? Przenigdy! Za stary jestem wyga życiowy i pedagogiczny!

Wyszedł zza drzewa, a uczniowie, widząc jego postać absolutną, wydali dziki ryk.

– Kochana młodzieży! – przemówił, gdy się nieco uciszyli – Nie sądźcie, że nie wiem, iż używacie między sobą nieprzyzwoitych i brzydkich wyrazów. Wiem o tym doskonale. Ale nie obawiajcie się, żadne, nawet najgorsze, wybryki nie zdołają we mnie naruszyć tego głębokiego przekonania, że jesteście w gruncie skromni i niewinni. […] A co do brzydkich wyrazów, wiem, że powtarzacie je, nie rozumiejąc, ot, dla popisu, pewnie któryś nauczył się ich od służącej. No, no, nic w tym nie ma złego, przeciwnie – niewinniejsze to, niż wam się zdaje.

Kichnął i wytarłszy nos z zadowoleniem, skierował się do kancelarii pogadać z dyr. Piórkowskim w mej sprawie. A matki i ciotki za płotem wpadły w zachwyt i biorąc się w ramiona, powtarzały: – Cóż za wytrawny pedagog! Pupcię, pupcię, pupcię mają maleństwa nasze!

Witold Gombrowicz, *Ferdydurke,* Kraków 2007.

Jaką konwencję reprezentuje przytoczony fragment *Ferdydurke*? Uzasadnij odpowiedź, ilustrując ją dwoma przykładami utworu.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach ([…] groteskową);
   7) rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach […].

Zasady oceniania

2 pkt – za poprawne wskazanie konwencji oraz uzasadnienie wraz z podaniem dwóch przykładów.
1 pkt – za poprawne wskazanie konwencji oraz uzasadnienie wraz z podaniem jednego przykładu.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Konwencja: groteskowa
Przykładowe uzasadnienia:

- Groteska jest widoczna w kreacji postaci, np. profesor ukrywa się za drzewem. Ponadto groteska jest widoczna w sytuacji przywołanej we fragmencie, ponieważ nauczyciel, zamiast piętnować złe zachowanie uczniów, traktuje ich ulgowo.
- Utwór utrzymany jest w konwencji groteskowej, przez zabarwienie deformujące przedstawioną rzeczywistość, patetyczny styl i brak logiczności. Zobrazowane matki i ciotki stoją za płotem, aby obserwować swoje pociechy jak zostają „upupione” – „Cóż za wytrawny pedagog! Pupcia…” Poza tym nauczyciel na siłę udowodnił niewinność młodzieży. Język jest bardzo specyficzny, o silnym obrazowaniu – dziwności: „widząc jego postać absolutną, wydali krzyk”.

Zadanie 41. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Tadeusz Gajcy
Wczorajszemu

Dzisiaj –
w piaskach cmentarzy
powiędły echa strzałów,
wiruje błękit niski, jak wczoraj łaskawy,
jak lustro.

Każ trawie, by milczała. Jej śpiew cię zadławi,
spowije watą wzruszeń i ciśnie w niepamięć.

Nim ockniesz się, już serce zagubisz w obrazie
i dłonie w przerażeniu milcząco załamiesz. […]

Wierzyłeś: słowiczym pieniem wierszy popłynie sława harda
i wzejdzie w barwnych tęczach, obudzi się w mitach.

Nie tak.

Tadeusz Gajcy, *Wczorajszemu*, [w:] *Od Staffa do Wojaczka. Poezja polska 1939–1985. Antologia*, pod red. Bohdana Drozdowskiego i Bohdana Urbankowskiego, Łódź 1988.

Tekst 2.

Krzysztof Kamil Baczyński
Pokolenie

I tak staniemy na wozach, czołgach,
na samolotach, na rumowisku,
gdzie po nas wąż się ciszy przeczołga,
gdzie zimny potop omyje nas,
nie wiedząc: stoi czy płynie czas.
Jak oba miasta z głębin kopane,
popielejące ludzkie pokłady
na wznak leżące, stojące wzwyż,
nie wiedząc, czy my karty iliady
rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie,
czy nam postawią z litości chociaż
nad grobem krzyż.

Krzysztof Kamil Baczyński, *Pokolenie*, [w:] tegoż, *Utwory zebrane*, t. 2. Kraków 1970.

Zadanie 41.1. (0–1)

Na podstawie fragmentów wierszy Tadeusza Gajcego *Wczorajszemu* i Krzysztofa Kamila Baczyńskiego *Pokolenie* wyjaśnij, na czym polega katastrofizm generacyjny poetów czasów wojny.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne uzasadnienie zilustrowane dwoma przykładami z tekstu.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenionych na 1 pkt

- Ów katastrofizm generacyjny polega na lęku przed śmiercią, który jest nieodłączny podczas wojny. Co więcej towarzyszą mu strach i świadomość zapomnienia i niezrozumienia przez ludzi. Tadeusz Gajcy tłumaczy ten katastrofizm, poeci wierzyli, że ich słowa sądy budowały sens i obudzą się w mitach – co jest idealizacją. Natomiast Baczyński wspomina o krzyżu nad grobem postawionym jako wyraz miłości. wszechobecny kryzys wartości i zwątpienie w jakąkolwiek słuszność.
- Polega na oddaniu tragedii pokolenia wojny, które przez bieg historii zostało pochowane w naszym grobie, bez szacunku i pamięci. Wiersze stanowią swojego rodzaju pomnik, uwznioślenie ich niesłusznie odebranego życia.

- Katastrofizm generacyjny polegał na tragedii młodego, wykształconego pokolenia, które musiało odrzucić swoje marzenia i walczyć, panował wśród tych młodych ludzi brak perspektyw, nadziei, bo nawet jeśli przeżyją, to nie wiedzą jak kolejne pokolenie, inni spojrzą na nich walczących, ale również zabijających.

Zadanie 41.2. (0–1)

Wyjaśnij, jaki sens nadaje wymowie wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego użycie sformułowania *karty iliady*.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].
III. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki […] leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: […] elipsę […]; określa ich funkcje;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny […] frazeologii […].

Zasady oceniania

1 pkt – za odpowiedź poprawną.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Sformułowanie to stawia pytanie, czy pokolenie to zostanie zapamiętane jako bohaterskie, żołnierskie, nawet „zwycięskie” – tak jak walczący na kartach Homeryckiej „Iliady”.
- Iliada opowiada o bohaterach, o ich heroizmie. Baczyński zdaje sobie sprawę z heroizmu swojego i swoich towarzyszy, ale wątpi w to, czy zostaną oni również upamiętnieni, czy choćby pochowani.

Zadanie 42. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Krzysztof Kamil Baczyński
Z głową na karabinie

[…]

Obskoczony przez zdarzeń zamęt,
kręgiem ostrym rozdarty na pół,
głowę rzucę pod wiatr jak granat,
piersi zgniecie czas czarną łapą;

bo to była życia nieśmiałość,
a odwaga – gdy śmiercią niosło.
Umrzeć przyjdzie, gdy się kochało
wielkie sprawy głupią miłością.

[4 grudzień 1943]

Krzysztof Kamil Baczyński, *Z głową na karabinie*, [w:] tegoż, *Utwory zebrane*, t. 2., Kraków 1970.

Zadanie 42.1. (0–1)

Czy w podanym fragmencie wiersza Krzysztofa Kamila Baczyńskiego realizowana jest koncepcja poezji tyrtejskiej? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do wiersza *Z głową na karabinie* oraz własnej wiedzy.

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach na różnych poziomach: […] metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne […];
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 punkt

- Tak. Postawa tyrtejska polega na gotowości do umierania w imię wielkiej sprawy. Podmiot liryczny w wierszu charakteryzuje się taką postawą: „głowę rzucę pod wiatr jak granat", „a odwaga – gdy śmiercią niosło".
- Nie, ponieważ poezja tyrtejska zakłada bezwzględne oddanie się ojczyźnie, a śmierć za nią – za rzecz chwalebną. Podmiot liryczny w wierszu Baczyńskiego chce umrzeć dla kraju, ale zdaje sobie sprawę z tego, że ta śmierć może być wynikiem porywu „głupiej miłości".
- Nie jest, ponieważ wiersz nie zachęca do walki, a raczej ukazuje tragedię wojny i ludzkie cierpienie.

Zadanie 42.2. (0–1)

Podaj tytuł utworu literackiego, innego niż wiersz *Z głową na karabinie*, w którym występuje postawa tyrtejska, i wyjaśnij, w jaki sposób jest ona w tym utworze realizowana.

……...

……...

……...

……...

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej […].
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach na różnych poziomach: […] metaforycznym, symbolicznym […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu […];
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […].

Zasady oceniania

1 pkt – za podanie tytułu utworu wraz z poprawnym wyjaśnieniem.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania

- *Iliada* Homera, w której postawa tyrtejska realizowana jest poprzez kreowanie herosów, którzy są w stanie oddać życie w obronie ojczyzny.
- Postawę tyrtejską można odnaleźć w *Potopie*, w którym przedstawiono wzorzec patriotycznych zachowań: gdy ojczyzna jest zagrożona, wszystko należy jej poświęcić. Główny bohater – Kmicic – wielokrotnie narażał życie w obronie ojczyzny. Taką postawę reprezentują także inni bohaterowie, np. Wołodyjowski, Zagłoba, Skrzetuski.
- Postawę tyrtejską reprezentuje wiersz-piosenka Krystyny Krahelskiej *Hej, chłopcy, bagnet na broń!* Jest to utwór, który powstał w czasie II wojny światowej i zagrzewał do walki z okupantem, nakazywał walkę zbrojną w obronie ojczyzny.

Zadanie 43. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Tadeusz Borowski
Proszę państwa do gazu

Dużo, dużo aut pojechało do krematorium.

Już kończą. Trupy porozkładane na rampie zabiera ostatnie auto, klamoty są załadowane. Kanada objuczona chlebami, marmoladą, cukrem, pachnąca perfumami i czystą bielizną, ustawia się do odmarszu. Kapo kończy ładowanie kotła od herbaty złotem, jedwabiami i czarną kawą. To na bramę dla wachmanów: puszczą komando bez kontroli. Parę dni obóz będzie żył z tego transportu: zjadał jego szynki i kiełbasy, konfitury i owoce, pił jego wódki i likiery, będzie chodził w jego bieliźnie, handlował jego złotem i tłumokami. Wiele wyniosą cywile za obóz, na Śląsk, do Krakowa i dalej. Przywiozą papierosy, jajka, wódkę i listy z domu.

Parę dni będzie obóz mówił o transporcie „Sosnowiec–Będzin". Był to dobry, bogaty transport.

Tadeusz Borowski, *Wspomnienia. Wiersze. Opowiadania*, Warszawa 1981.

Zadanie 43.1. (0–1)

Na podstawie podanego fragmentu *Proszę państwa do gazu* oraz znajomości całego opowiadania Tadeusza Borowskiego wyjaśnij pojęcie „człowiek zlagrowany".

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].
II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki […] leksykalne, w tym frazeologizmy; […] określa ich funkcje;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny […] frazeologii […].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wyjaśnienie pojęcia w kontekście całego utworu.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Człowiek zlagrowany to człowiek, który został poddany częściowej dehumanizacji w trakcie pobytu w obozie koncentracyjnym.
- Człowiek zlagrowany jest pozbawiony moralności. Przeżycia obozowe doprowadziły do odwrócenia się u niego wewnętrznego Dekalogu i dehumanizacji.

Zadanie 43.2. (0–1)

Podaj dwa przykłady, inne niż w zacytowanym fragmencie, zachowania więźniów obozu koncentracyjnego opisanego przez Tadeusza Borowskiego świadczące o zlagrowaniu człowieka.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji.
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne podanie dwóch przykładów.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Okradanie ludzi przybywających do obozu, aby zdobyć pożywienie i inne przedmioty codziennego użytku; wyrzeczenie się relacji międzyludzkich, społecznych, jeśli jest to w stanie zapewnić przeżycie.
- Więźniowie obozu zaczęli odczuwać nienawiść wobec współwięźniów, donosili na nich. Innym zachowaniem była dramatyczna walka o pożywienie: egzystencja kosztem życia innych; kradzież jedzenia.

Zadanie 44. (0–1)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu.

Wiesław Kot
Pomnik z popiołu

Strategia powstańca wyniesiona z getta staje się strategią kardiochirurga. Jeżeli po zawale krew płynie tylko w jedną stronę, nie będąc w stanie przywrócić życia, Edelman radzi, żeby odwrócić jej bieg, choć podręczniki medycyny najwyższych światowych sław uważają, że to działanie bezsensowne. A jednak udaje się – kardiochirurg zdążył przed Panem Bogiem.

Wiesław Kot, *Hanna Krall*, Poznań 2000.

Czy strategia Marka Edelmana jako lekarza kardiochirurga ma związek ze strategią powstańca wyniesioną z getta, o której pisze Wiesław Kot? Uzasadnij swoją odpowiedź na podstawie *Zdążyć przed Panem Bogiem* Hanny Krall.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, […] aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z […] zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi […]; poddaje ją refleksji.
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – za odpowiedź poprawną, odnoszącą się do fragmentu tekstu Wiesława Kota oraz utworu Hanny Krall.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Nie bezpośrednio, ponieważ heroiczne walki w getcie nie przekładają się na kardiochirurgię. Autorowi chodzi o upór, który Edelman wyniósł z wojny i niezłomną wiarę w to, żeby się nie poddawać. Jest to przekonanie, którego nie ma w podręcznikach medycyny.
- Strategie te są powiązane. W reportażu Krall opisane jest odwrócenie biegu śmierci. Bohaterowie, mając świadomość, że umrą, postanawiają sami zdecydować o swojej śmierci, jak zrobiła np. pielęgniarka w szpitalu, podając dzieciom cyjanek, zanim Niemcy zdążyli ich pojmać i wywieźć do obozu.

Zadanie 45. (0–2)

Przeczytaj poniższy utwór.

Jan Lechoń
Emigracja

Witoldowi Małcużyńskiemu

Na paryskim poddaszu huczy wiec wygnańczy,
Siedzą starzy wodzowie w wspomnień dym zasnuci,
Podkówki krzeszą ognia, cała sala tańczy,
Biała panna wspomina kogoś, kto nie wróci.

Za oknem deszcz mży cicho, listów z Kraju nie ma,
W oddali kulawego milknie krok żołnierza.
I tylko to zostaje, co w dźwiękach zatrzyma
Ten, co teraz u krawca modny frak przymierza.

Jan Lechoń, *Poezje*, Wrocław 1990.

Podaj tytuł utworu romantycznego, do którego Jan Lechoń nawiązuje w wierszu *Emigracja*. Uzasadnij odpowiedź, odnosząc się do obu utworów.

Tytuł utworu: ……

Uzasadnienie: ……..

……..……..……..

……..……..

……..……..……

……..……..

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   12) w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: […] *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza […].
   13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach […].

Zasady oceniania

2 pkt – za poprawne podanie tytułu utworu romantycznego i uzasadnienie na podstawie obu tekstów.
1 pkt – za poprawne podanie tytułu utworu romantycznego i uzasadnienie na podstawie jednego utworu.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 2 pkt

- Tytuł utworu: Adam Mickiewicz „Pan Tadeusz”
  Uzasadnienie: Zarówno Jan Lechoń, jak i Adam Mickiewicz poruszają w swoich utworach tematykę emigracji, tęsknotę za ojczyzną oraz przywołują wspomnienia z nią związane.
- Tytuł utworu: Pan Tadeusz
  Uzasadnienie: Ukazane w wierszu *Emigracja* uczucia i przeżycia są tożsame z opisem *Epilogu* Pana Tadeusza: wskazana jest tęsknota za ojczyzną podczas emigracji we Francji, brak kontaktu z krajem ojczystym..

Zadanie 46. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Czesław Miłosz
Piosenka o porcelanie

Różowe moje spodeczki,
Kwieciste filiżanki,
Leżące na brzegu rzeczki,
Tam kędy przeszły tanki.
Wietrzyk nad wami polata,
Puchy z pierzyny roni,
Na czarny ślad opada
Złamanej cień jabłoni.
Ziemia, gdzie spojrzysz, zasłana
Bryzgami kruchej piany.
Niczego mi, proszę pana,
Tak nie żal jak porcelany. […]

Równina do brzegu słońca
Miazgą skorupek pokryta.
Ich warstwa rześko chrupiąca
Pod mymi butami zgrzyta.
O świecidełka wy płone,
Co radowałyście barwą,
Teraz ach zaplamione
Brzydką zakrzepłą farbą.

Leżą na świeżych kurhanach
Uszka i denka, i dzbany.
Niczego mi, proszę pana,
Tak nie żal jak porcelany.

[1947]

Czesław Miłosz, *Piosenka o porcelanie*, [w:] tegoż, *Wiersze wszystkie*, Kraków 2018.

Wyjaśnij, czego symbolem jest porcelana w wierszu Czesława Miłosza.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach [...].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne […].
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – za odczytanie symbolu porcelany w kontekście utworu.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Porcelana symbolizuje zniszczone zdobycze cywilizacji, podwaliny do dalszego rozwoju, ukazuje brak przywiązania do przedmiotów, gdy człowiek umiera, stają się bezużyteczne.
- Porcelana jest symbolem kruchego życia ludzkiego. Miłosz ukazuje małość człowieka w obliczu całego świata.
- Porcelana w wierszu Czesława Miłosza jest symbolem ludzi. Podczas wojny stają się jak ona, gdyż na polu bitwy zostają z nich tylko kawałki. Masowość zagłady sprawia, że człowiek w wyniku doświadczeń wojny, rozpada się na części tak jak delikatna i krucha porcelana.

Zadanie 47. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Tadeusz Różewicz
List do ludożerców

Kochani ludożercy
nie patrzcie wilkiem
na człowieka […]

Kochani ludożercy
poczekajcie chwilę
nie depczcie słabszych
nie zgrzytajcie zębami […]

Kochani ludożercy
nie wykupujcie wszystkich
świec sznurowadeł i makaronu
Nie mówcie odwróceni tyłem:
ja mnie mój moje
mój żołądek, mój włos
mój odcisk moje spodnie
moja żona moje dzieci
moje zdanie

Kochani ludożercy
nie zjadajmy się Dobrze
bo nie zmartwychwstaniemy
Naprawdę

[1957]

Tadeusz Różewicz, *List do ludożerców*, [w:] tegoż, *Niepokój. Wybór wierszy z lat 1944–1994*, Warszawa 1995.

Podaj dwa przykłady środków językowych, które nadają tekstowi Tadeusza Różewicza ironiczny charakter. Wyjaśnij ironiczne znaczenie każdego z nich.

Przykład 1. ……..

Wyjaśnienie: ……..

……..

……..

……..

Przykład 2. ……..……..

Wyjaśnienie: ……..……..

……..……..……

……..……..

……..……..

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, […]; składniowe: […] paralelizm, wyliczenie, […] elipsę; […] określa ich funkcje;
   6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię; [...] określa […] funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter.
II. Kształcenie językowe.
1. Gramatyka języka polskiego. Zdający:
   1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji […] i składni w analizie i interpretacji tekstów […].

Zasady oceniania

2 pkt – za podanie dwóch przykładów i wyjaśnienie ironicznego znaczenia każdego z nich.
1 pkt – za podanie jednego przykładu i wyjaśnienie jego ironicznego znaczenia.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Przykład 1.: „Kochani ludożercy”

Wyjaśnienie: Ta apostrofa ma charakter ironiczny przez połączenie środków językowych z zupełnie różnych kategorii, gdyż *ludożercy* są nacechowani negatywnie a słowo *Kochani* ironicznie pozwala sądzić, że mówi się do kogoś bliskiego.

Przykład 2.: „Nie zjadajmy się / Dobrze”

Wyjaśnienie: Wtrącenie, którym jest przysłówek ”Dobrze” ma dwa znaczenia – komunikatu, w którym oczekiwana jest zgoda od odbiorcy, oraz określenia działania. Wielość znaczeń ponownie wskazuje na ironię.

Zadanie 48. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Zbigniew Herbert
Apollo i Marsjasz

właściwy pojedynek Apollona
z Marsjaszem
(słuch absolutny
kontra ogromna skala)
odbywa się pod wieczór
gdy jak już wiemy
sędziowie
przyznali zwycięstwo bogu

mocno przywiązany do drzewa
dokładnie odarty ze skóry
Marsjasz
krzyczy
zanim krzyk jego dojdzie
do jego wysokich uszu
wypoczywa w cieniu tego krzyku

wstrząsany dreszczem obrzydzenia
Apollo czyści swój instrument

tylko z pozoru
głos Marsjasza
jest monotonny
i składa się z jednej samogłoski
A

w istocie
opowiada
Marsjasz
nieprzebrane bogactwo
swego ciała

łyse góry wątroby
pokarmów białe wąwozy
szumiące lasy płuc
słodkie pagórki mięśni
stawy żółć krew i dreszcze
zimowy wiatr kości
nad solą pamięci

wstrząsany dreszczem obrzydzenia
Apollo czyści swój instrument

teraz do chóru
przyłącza się stos pacierzowy Marsjasza
w zasadzie to samo A
tylko głębsze z dodatkiem rdzy

to już jest ponad wytrzymałość
boga o nerwach z tworzyw sztucznych

żwirową aleją
wysadzaną bukszpanem
odchodzi zwycięzca
zastanawiając się
czy z wycia Marsjasza
nie powstanie z czasem
nowa gałąź
sztuki – powiedzmy – konkretnej

nagle
pod nogi upada mu
skamieniały słowik

odwraca głowę
i widzi
że drzewo do którego przywiązany był Marsjasz
jest siwe

zupełnie

Zbigniew Herbert, *Apollo i Marsjasz*, [w:] tegoż, *Wybór poezji,* Wrocław 2019.

Tekst 2.

Juseppe de Ribera
Apollo obdziera Marsjasza ze skóry

Królewskie Muzea Sztuk Pięknych w Brukseli, [1637].

Zadanie 48.1. (0–1)

Wyjaśnij, jakie znaczenie dla sensu wiersza Zbigniewa Herberta ma obraz drzewa i słowika w końcowej części utworu.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści [...] symboliczne utworu literackiego;
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wyjaśnienie metaforycznego obrazu drzewa i słowika.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Skamieniały słowik i siwe drzewo pokazują, kto tak naprawdę odniósł zwycięstwo w pojedynku. Poezja Apolla, reprezentująca estetykę, jest piękna, doskonała, jednak to poezja Marsjasza jest prawdziwa i autentyczna, stanowi o etyce. W ten sposób porusza wszystko dookoła, w tym właśnie drzewo i słowika, które cierpią razem z Marsjaszem.
- Przyrównanie do natury, ukazanie wzajemnego wpływu przyrody i człowieka, śmierć człowieka ma wpływ na drzewo, symbolem talentu jest słowik, umiera wraz z artystą.
- Symbol upadłej poezji – słowik, siwe drzewo – symbol żałoby nad minionymi wydarzeniami, symbol przemijania, wydarzeń, których nie można cofnąć ani odwrócić.

Zadanie 48.2. (0–1)

Określ podobieństwo i różnicę w ukazaniu pojedynku Apolla i Marsjasza w wierszu Zbigniewa Herberta i na obrazie Juseppe de Ribery.

Podobieństwo: ……..…….

……..……..

……..……..

Różnica: ……..…….

……..……..

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
5) interpretuje treści [...] symboliczne utworu literackiego;
11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów […] antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty […].
II. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wskazanie podobieństwa i różnicy.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Podobieństwo: w wierszu jest mowa o krzyku Marsjasza po tym, jak Apollo obdarł go ze skóry. Marsjasz ukazany na obrazie też krzyczy.
Różnica: w wierszu ukazane jest to, iż Apollo czyści instrument, natomiast na obrazie widać, że Apollo obdziera Marsjasza ze skóry. Drzewo na obrazie nie jest siwe, w utworze jest.

Zadanie 49. (0–1)

Zapoznaj się z podanym fragmentem tekstu.

Marek Nowakowski
Górą „Edek”

Właśnie zwolniło się miejsce w ciasnym rzędzie samochodów i to mały fiat podjechał jako pierwszy, pragnąc wsunąć się w szczęśliwie powstałą lukę. Jednak nieudolny kierowca zapędził się zbyt daleko, odsłaniając część miejsca upatrzonego do zaparkowania. Natychmiast za nim, niczym jakiś drapieżnik, pojawił się wielki, lśniący ford. […] Wspaniały, w kolorze „szafir metalik”. Mały fiat to żałosne biedactwo wobec takiego masywu!

Wojna nerwów trwała dosyć długo. Coraz bardziej gwałtowny klakson „malucha” był bezskuteczny. […] Kierowca fiata wychylił się z okienka – głosem i na migi informował kierowcę forda o swoim prawie do pierwszeństwa. I to także na nic się zdało. Tamten tkwił w swojej agresywnej, napierającej pozycji bez zmian.

[…] W pewnym momencie kierowca „malucha” nie wytrzymał. Załamał się. Ustąpił. Przejechał kilka metrów do przodu. Wtedy ford miękko i bezszelestnie, imponując zwrotnością i zdolnością plasowania się w ciasnej przestrzeni, zajął zdobyte miejsce. Kierowca fiacika

jeszcze nie zrezygnował do końca. […] Wysiadł z samochodu. Był to niewysoki, drobny młodzian o szczupłej twarzy, w okularach. Inteligent jakiś. Prawie równocześnie wysiadł z forda jego właściciel. Wysoki, tęgi mężczyzna w skórzanej kurtce. Widziałem jego krok. Mocny, zamaszysty.

– Panie, jak tak można? – zabrzmiał głos kierowcy „malucha", drgający bezsilną skargą. A „Edek", bo on to był, sunął jak wieża oblężnicza i z wysokości swoich 180 przeszło centymetrów patrzył przed siebie – wcale nie widząc tego cherlaka w okularach. Wymusił i zdobył miejsce dla swego forda. Teraz parł do następnego celu. Zniknął w pobliskiej bramie, opatrzonej tabliczkami z nazwami firm i przedstawicielstw handlowych.

Marek Nowakowski, *Górą „Edek"*, [w:] tegoż, *Prawo prerii*, Warszawa 1999.

Wypisz z tekstu przykład hiperboli i wyjaśnij, jaką funkcję pełni ona w kreacji bohaterów i wydarzeń w opowiadaniu Marka Nowakowskiego.

……..……..…….

……..……..……..

……..……..……..

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: hiperbolę […]; składniowe: antytezę […]; określa ich funkcje;

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne podanie przykładu hiperboli oraz określenie jej funkcji w opowiadaniu.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- *żałosne biedactwo wobec tego masywu!* – ukazanie przewagi w sile Edka nad inteligentem,
- *Wysoki tęgi mężczyzna w skórzanej kurtce. Widziałem jego krok – mocny, zamaszysty.* – ukazanie wielkości i wyższości „Edka" wynikającej z wyglądu.

Zadanie 50. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

George Orwell
Rok 1984

Za plecami Winstona głos płynący z teleekranu wciąż trajkotał o wytopie surówki i przekroczeniu Dziewiątego Planu Trzyletniego. Teleekran służył równocześnie za odbiornik i nadajnik, dostatecznie czuły, żeby wychwycić każdy dźwięk głośniejszy od zniżonego szeptu; co więcej, jak długo Winston pozostawał w zasięgu metalowej płyty, był nie tylko słyszalny, lecz także widoczny. Nikt oczywiście nie wiedział, czy w danym momencie jest obserwowany. Snuto jedynie domysły, jak często i według jakich zasad Policja Myśli prowadzi inwigilację. Nie sposób też było wykluczyć, że przez cały czas nadzoruje wszystkich. Tak czy inaczej, mogła się włączyć w dowolny kanał, kiedy tylko chciała. Pozostawało więc żyć z założeniem – i żyło się, z nawyku, który przeszedł w odruch – iż każde słowo jest podsłuchiwane, a każdy ruch pilnie śledzony, chyba że w pomieszczeniu panuje akurat mrok.

George Orwell, *Rok 1984*, Warszawa 2019.

Tekst 2.

https://culture.pl/pl/artykul/czas-apokalipsy-i-swinie-z-bagaznika-prl-w-10-zdjeciach-chrisa-niedenthala[6]

[6] Chris Niedenthal (ur. 21 października 1950 w Londynie) – polski fotograf, laureat wielu nagród międzynarodowych. Fotografia wykonana została w Warszawie 14 grudnia 1981 roku, a więc dzień po wprowadzeniu stanu wojennego. Żołnierze i warszawiacy stoją przed kinem Moskwa, na którym wisi plakat wyświetlanego wówczas filmu Francisa Forda Coppoli *Czas Apokalipsy*.

W kontekście powieści George'a Orwella wyjaśnij symboliczne znaczenie fotografii Chrisa Niedenthala. W uzasadnieniu odwołaj się do obu tekstów kultury.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury […] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści […] symboliczne […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].
2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wyjaśnienie symboliki fotografii odwołujące się do obu tekstów.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Fotografię oraz powieść *Rok 1984* łączy wszechobecna inwigilacja mieszkańców. Czołg wskazuje na kontrolę i stosowaną przez rząd przemoc, co widać na zdjęciu. W książce partia prowadzi ciągłą kontrolę. Również kontrolę ludzi – ich zachowania, wypowiedzi. Również kulturę przedstawia tylko odpowiednią politycznie, co na fotografii prezentują żołnierze i czołg przed kinem.
- Fotografia *Czas Apokalipsy* Niedenthala ukazuje rzeczywistość w PRL-u, warszawskie kino „Moskwa" i stojące przed nim grono żołnierzy i czołg, który stacjonował i kontrolował społeczeństwo po wprowadzeniu stanu wojennego niczym w powieści Orwella"1984", w której Policja Myśli prowadziła ciągłą inwigilację i nadzór mieszkańców. Zarówno w powieści Georga Orwella, jak i w czasie stanu wojennego naruszano prawa człowieka.

Zadanie 51. (0–1)

Przeczytaj poniższy utwór.

Wisława Szymborska
Konkurs piękności męskiej

Od szczęk do pięty wszedł napięty.
Oliwne na nim firmamenty.
Ten tylko może być wybrany,
kto jest jak strucla zasupłany.

Z niedźwiedziem bierze się za bary
groźnym (chociaż go wcale nie ma).
Trzy niewidzialne jaguary
padają pod ciosami trzema.

Rozkroku mistrz i przykucania.
Brzuch ma w dwudziestu pięciu minach.
Biją mu brawo, on się kłania
na odpowiednich witaminach.

Wisława Szymborska, *Konkurs piękności męskiej*, [w:] tejże, *Wybór poezji*, Wrocław 2020.

Wyjaśnij, na czym polega paradoks w sposobie ukazania postaci w wierszu *Konkurs piękności męskiej* Wisławy Szymborskiej. W odpowiedzi podaj dwa przykłady paradoksów obecnych w sposobie obrazowania poetyckiego w utworze.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię; [...] określa […] funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter.
II. Kształcenie językowe.
3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający:
   4) rozpoznaje zjawiska powodujące niejednoznaczność wypowiedzi ([…] paradoksy) […].

Zasady oceniania

1 pkt – za odczytanie paradoksu i podanie dwóch przykładów paradoksów obecnych w utworze.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Paradoks polega na przerysowaniu, opisywaniu konkursu piękności męskiej jako walki, dowodu siły i męskości, np. napięte mięśnie na całym ciele oraz brzuch w dwudziestu pięciu minach.
- Paradoks polega na ukazaniu siły mężczyzny, która w żaden sposób nie może zostać oceniona, zmierzona, ponieważ niedźwiedzie i jaguary, z jakimi rzekomo pojedynkuje się, nie istnieją.
- Piękno postaci ukazanej w wierszu ukazane jest jako monstrualne i zachwycające, choć tak naprawdę nie jest prawdziwe.
  „Trzy niewidzialne jaguary
  padają pod ciosami trzema.”
  „Biją mu brawo, on się kłania
  na odpowiednich witaminach.”

Zadanie 52. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu.

Olga Tokarczuk
Profesor Andrews w Warszawie

Następnego dnia, gdy upewnił się, że telefon wciąż nie działa, znalazł czynny mały sklep na swoim osiedlu. […] Gdy wychodził, przywieźli właśnie chleb i sklep zapełnił się w ciągu kilku minut. Ustawił się w ogonku i sprzedawczyni bez pytania podała mu bochenek; zapłacił i odszedł. Widocznie jednak ciągnęło go do ludzi, pociągał go ciepły tłum ustawiony w długie kolejkowe wężyki, bo nie chciało mu się wracać od razu do ciasnej i pustej kawalerki. Zatrzymał się przy blaszanych stołach ustawionych wprost na chodniku, przed którymi ludzie posłusznie stali w ogonku. Patrzył na ich twarze, szukał wśród nich Goshy, może gdzieś tu była. Ludzie milczeli złowrogo. Byli poważni, spięci, jakby niewyspani.

Przytupywali. Najbardziej ponury naród świata. A mimo to przystanął koło nich. Nie, nie dlatego, że ich potrzebował, ale dlatego, że płynęło od nich zwyczajne ludzkie ciepło. Mroźne powietrze topniało od ich oddechów. Patrzył na opatulone sprzedawczynie, które odławiały z wielkich beczek dorodne szare karpie. […] Ucho profesora Andrewsa złapało melodię tej

kantyczki i teraz śpiewało mu w głowie: „Żywą czy na miejscu?”. Profesor mógł się tylko domyślać znaczenia. […]

Przeszedł go dreszcz. Miał wrażenie, że bierze udział w religijnym rytuale. Zabijanie ryby. „Żywą czy na miejscu?”, te powtarzane słowa hipnotyzowały go. Zapragnął nagle włączyć się w tę okrutną powtarzalność i odejść z martwą rybą w siatce, jak wszyscy. Bezwiednie stanął w ogonku, ale gdy zobaczył mały, czteroosobowy oddział żołnierzy z psem, otrzeźwiał. Zawstydził się nawet. Ludzie w milczeniu odwrócili wzrok od żołnierzy. Patrzyli teraz na własne stopy albo gdzieś w powietrze. Profesor z rozpaczą pomyślał o swoim londyńskim gabinecie, o książkach i cieple elektrycznego kominka.

Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie*, [w:] tejże, *Gra na wielu bębenkach*, Kraków 2007.

Zadanie 52.1. (0–1

Wypisz z tekstu trzy różne sformułowania, które informują o czasie akcji w utworze. Na ich podstawie określ czas wydarzeń historycznych przedstawionych w opowiadaniu Olgi Tokarczuk.

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji […]; interpretuje je […];

15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wypisanie trzech sformułowań i wykorzystanie ich w określeniu czasu historycznego w opowiadaniu.

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- „Następnego dnia, gdy upewnił się, że telefon wciąż nie działa”, „Gdy zobaczył mały, czteroosobowy oddział żołnierzy”, „Ludzie posłusznie stali w ogonku” – wprowadzenie stanu wojennego.

- „Zabijanie ryby. Żywą czy na miejscu” – czas Świąt Bożego Narodzenia, przed Wigilią, „stanął w ogonku” – czasy kolejek w PRL-u, „czteroosobowy oddział żołnierzy z psem” – kontrole, inwigilacja, stan wojenny.
- „telefon wciąż nie działa”, „czteroosobowy oddział żołnierzy z psem”, „Zabijanie ryby”. Akcja toczy się w grudniu, przed Bożym Narodzeniem podczas stanu wojennego.

Zadanie 52.2. (0–1)

Uzasadnij, że narrator opowiada o wydarzeniach językiem ezopowym.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
II. Kształcenie językowe.
3. Funkcjonalne wykorzystywanie wiedzy o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich i nieliterackich.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z […] zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
   10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji […]; interpretuje je […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne uzasadnienie.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Narrator zwraca uwagę na formułę sprzedawcy. „Martwą czy żywą rybę”, w wyniku okoliczności, nabierze to znaczenia o charakterze ukrytym. Rytuał religijny, zawstydzenie się i żołnierze mówią o wszechobecnej śmierci i strachu.
- Nie mówi wprost o wydarzeniach, unika bezpośrednich określeń, tak jakby chciał uniknąć cenzury.

Zadanie 53. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Jacek Kaczmarski
Zbroja

Dałeś mi, Panie, zbroję;
Dawny kuł płatnerz ją.
W wielu pogięta bojach,
Wielu ochrzczona krwią.
W wykutej dla giganta
Potykam się co krok,
Bo jak sumienia szantaż
Uciska lewy bok.

Lecz choć zaginął hełm i miecz,
Dla ciała żadna w niej ostoja,
To przecież w końcu ważna rzecz –
Zbroja!

Magicznych na niej rytów
Dziś nie odczyta nikt,
Ale wykuta z mitów
I wieczna jest jak mit!
Do ciała mi przywarła,
Przeszkadza żyć i spać,
A tłum się cieszy z karła,
Co chce giganta grać! […]

A taka w niej powaga
Dawno zaschniętej krwi,
Że czuję jak wymaga
I każe rosnąć mi.
Być może nadaremnie
Lecz stanę w niej za stu!
Zdejmij ją, Panie, ze mnie,
Jeśli umrę podczas snu! […]

Wrzasnęli hasło – wojna!
Zbudzili hufce hord,
Zgwałcona noc spokojna
Ogląda pierwszy mord.
Goreją świeże rany,
Hańbiona płonie twarz –
Lecz nam do obrony dany
Pamięci pancerz nasz! […]

Choć krwią zachłysnął się nasz czas,
Choć myśli toną w paranojach,
Jak zawsze chronić będzie nas –
Zbroja!

[22.04.1982]

Jacek Kaczmarski, *Zbroja*, [w:] tegoż, *Antologia poezji*, Warszawa 2012.

Zadanie 53.1. (0–1)

Wyjaśnij symboliczne znaczenie tytułowej zbroi w kontekście przytoczonych fragmentów tekstu Jacka Kaczmarskiego.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści [...] symboliczne utworu literackiego;
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wyjaśnienie znaczenia symbolicznego.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Zbroja to konieczność walki z wrogiem, swoiste dziedzictwo przekazywane z pokolenia na pokolenie.
- Zbroja jest pamięcią o historii swojego narodu i nawet jeśli historyczny obraz bardzo się zmienił, pamięć o historii chroni narody w trudnych czasach.
- Zbroja może nawiązywać do ojczyzny, która przywarła do każdego człowieka, który będzie ją bronił i pielęgnował, nawet w obliczu śmierci.

Zadanie 53.2. (0–1)

Jacek Kaczmarski odwołuje się w swoim tekście do bohaterskich postaw utrwalonych w tradycji literackiej. Określ, jakie to postawy i jakie znaczenie dla sensu wiersza ma to odwołanie. Uzasadnij swoją odpowiedź

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury […].
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich […] na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
   5) interpretuje treści [...] symboliczne utworu literackiego;
   9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów […];
   11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy […] w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
   13) […] dostrzega kontynuacje i nawiązania w […] utworach […];
   15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty [...].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne określenie postaw wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Określenie tradycji: tradycja rycerska, w wierszu ukazana jako symbol zasad przestarzałych, nieaktualnych, anachronicznych, przez to zbędnych
  Uzasadnienie: podmiot liryczny w utworze mówi, że tytułowa „zbroja" jest dla niego nieodpowiednia („potykam się co krok"), a ponadto nie pojmuje jej roli i znaczenia („magicznych na niej rytów dziś nie odczyta nikt").
- Określenie tradycji: Tradycja walki Polaków.
  Uzasadnienie: Tradycja jest zobrazowana jako doświadczona w walkach zbroja – element ekwipunku osoby walczącej.

Zadanie 54. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Jacek Dukaj
Katedra (fragment)

Więc teraz Katedra. Olbrzymia, wspaniała. Wychodzisz ze śluzy biosfery i widzisz ją – Katedrę – przed/ponad sobą: poszarpany cień na tle gwiazd. Trzeba światła, żeby docenić jej architekturę. […] Katedra jest przede wszystkim Tajemnicą. […] To nie jest budynek, to rzeźba. Ale też i nie rzeźba. Ugerzo, zamawiając specżywokryst, wiedział, że to, co tu wyhoduje, nie będzie służyć zwykłym celom, że funkcjonalność Katedry nie ma znaczenia wobec jej symboliki. Ograniczenie było tylko jedno: grób Izmira i ołtarz – one mieściły się wewnątrz, objęte autonomiczną minibiosferą, dla nich musiało ocaleć miejsce, wolne dojście dla wiernych. Resztę pozostawiono wyobraźni designerów oraz ergodyczności założonych algorytmów wzrostu. Siew objął zatem wnętrze okręgu dookoła mogiły, jakieś czterysta metrów kwadratowych. W prawie nieważkości planetoidy żywokryst wystrzelił był na blisko ćwierć kilometra wzwyż. Kiedy się patrzy od strony śluzy kraterowej biosfery, wygląda to tak: hiperboloidalny korpus z wywiniętymi w krzywe skrzydła, łukowatymi żebrami pośrodku; na flankach zaś – asymetryczne wieże zakończone kamiennymi wykwitami strzępiastych liści, niczym zamrożone czarną próżnią w chwili eksplozji węglowe szrapnele. Forma mówi o ucieczce duszy, która w okrutnym bólu wyrywa się z okowów materii ku gwiaździstej pustce. Gdy światło zaczyna tu śledzić jakąś linię, krawędź, załamanie, żebro kopuły – szybko wyciska z mroku ostre szczegóły, ociekające gęsto twardymi cieniami, i oko wpada w spiralę dociekliwości.

Jacek Dukaj, *Katedra*, [w:] tenże, *W kraju niewiernych*, Warszawa 2000.

Tekst 2.

Kadr z animowanego filmu *Katedra* autorstwa Tomasz Bagińskiego.

Zadanie 54.1. (0–1)

Na podstawie zamieszczonego fragmentu opowiadania wyjaśnij, jakie symboliczne znaczenie w kreacji przestrzeni ma światło.

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

5) interpretuje treści […] symboliczne […];

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z […] zjawiskami […] estetycznymi; poddaje ją refleksji;
15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

Zasady oceniania

1 pkt – za odpowiedź poprawną, uwzględniającą symbolikę światła.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Światło w tekście jest odpowiedzią na tajemnicę katedry. Promienie padające na konkretne jej fragmenty odkrywające jej sekrety i piękno budowli.
- Światło symbolicznie wydobywa i ukazuje szczegóły architektoniczne, ukazuje piękno pogrążone w ciemności. Światło jest siłą, która wydobywa to, co ukryte czy niewidoczne.
- Światło podkreśla pojedyncze szczegóły, które skupiają na sobie uwagę patrzącego, dzięki czemu wzbudzają u niego zainteresowanie kolejnymi detalami.

Zadanie 54.2. (0–1)

Wyjaśnij, jakie elementy opisu Katedry we fragmencie opowiadania Jacka Dukaja znalazły odzwierciedlenie w filmowym obrazie stworzonym przez Tomasza Bagińskiego. W odpowiedzi wykorzystaj obydwa źródła.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach […].

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.
1. Czytanie utworów literackich. Zdający:
15) wykorzystuje w interpretacji utworów […] potrzebne konteksty […].

2. Odbiór tekstów kultury. Zdający:
   6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki.

Zasady oceniania

1 pkt – za odpowiedź poprawną, odwołującą się do obu tekstów.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- W kadrze udało się zawrzeć światło padające na konkretne fragmenty, to nie odkrywa tajemnicy jej architektury. Także klimat całego otoczenia oraz śluzę.
- Tomasz Bagiński wykorzystał łukowate żebra, asymetryczne wieże, linie, krawędzie, a także elementy światła (w formie słońca) czy mroku w swej filmowej katedrze, bazując na opowiadaniu Jacka Dukaja.
- We wskazanym kadrze filmowym, podobnie jak w opisie, katedra robi wrażenie swoją wysokością. Ponadto, w obu obrazach, światło podkreśla pojedyncze detale.

Zadanie 55. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi fragmentami tekstu.

Andrzej Stasiuk
Miejsce

Fragment 1.

Bardzo szybko się uwinęli. W dwa miesiące. Pozostał prostokąt szarej, gliniastej ziemi. W lesistym i bezludnym pejzażu ta nagość wygląda jak płatek zdartej skóry. W przyszłym roku, pierwszy raz po dwustu latach, wyrośnie tutaj trawa. Albo raczej pokrzywy – one najprędzej zjawiają się w miejscach porzuconych przez ludzi.

– Co tu było? – zapytał mnie mężczyzna. Miał plecak, w ręku mapę, a na szyi aparat fotograficzny.

– Cerkiew – odpowiedziałem.

– I co się stało?

– Nic. Zabrali ją do muzeum.

– Całą?

– Całą, ale po kawałku.

Fragment 2.

Było coś wzruszającego w nieporadnych polichromiach, które odwzorowywały kamienne gzymsy, kolumny i pilastry – dalekie wspomnienie świątyń Jerozolimy i Konstantynopola, może wyobrażenie Nowego Jeruzalem.

Z czasem opuszczona cerkiew zaczęła pochylać się na bok. Wilgoć nadjadła północne podwaliny. Pomiędzy belkami rysowały się szpary. Spod cienkiej warstwy wapiennego tynku przezierało próchno, delikatny złotawy pył. Myślałem, że jest to znak zwycięstwa nietrwałości. Ale to przecież żywe bakterie, roztocza i owady pokonywały iluzoryczny marmur.

Konserwatorzy przynieśli ze sobą zapach śmierci. […]

Nie jestem miłośnikiem ruin. Ale wizja odnowionej świątyni stojącej pomiędzy innymi domami i sprzętami tak samo wyjętymi z ich czasu i miejsca ma w sobie skazę jednowymiarowości. […] Lecz miejsca nie można przenieść. Miejsce nie ma wymiarów. Jest punktem i nieuchwytną przestrzenią. Dlatego wciąż nie mam pewności, czy rzeczywiście ją zabrano.

Mężczyzna zamknął futerał aparatu.

– A w którym miejscu było wejście? – zapytał.

– Tu. Stoi pan na progu.

Andrzej Stasiuk, *Miejsce*, [w:] tenże, *Opowieści galicyjskie*, Wołowiec 2012.

Na podstawie zamieszczonych fragmentów *Miejsca* Andrzeja Stasiuka uzasadnij, że autor łączy w opowiadaniu realistyczny opis z metafizyczną refleksją. Uzasadnienie zilustruj dwoma przykładami z tekstu.

……

……

……

……

……

……

Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej […] oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

Wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Zdający:

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach ([…] realistyczną […]);

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z […] zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi, estetycznymi; poddaje ją refleksji.

Zasady oceniania

2 pkt – za poprawne uzasadnienie zilustrowane dwoma przykładami z tekstu.

1 pkt – za poprawne uzasadnienie zilustrowane jednym przykładem z tekstu.

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Realistyczny opis pejzażu łączy się z historią o sukcesywnie zabieranej cerkwi, która może być źródłem metafizycznej refleksji i błahości religii. Opis świątyń i procesu ich przemiany połączony został z refleksją o nietrwałości, przemijaniu, jednowymiarowości w przywracaniu obrazu przeszłości.
- Rozmowa bohaterów jest wyjątkowo przyziemna i błaha, a refleksja dotyczy ilości pracy ludzkiej poświęconej budowie cerkwi i trudowi ludzkiemu.
- Opis realistyczny łączy się w opowiadaniu z metafizyczną refleksją poprzez snucie opowieści o cerkwi, przedstawienie jej przeszłości z elementami refleksyjności oraz zestawienie jej z teraźniejszością jako miejsca, w którym zamiast świątyni będzie rosła trawa. Widać to szczególnie w opisie powolnego procesu niszczenia katedry (metafizyczna refleksja) oraz rozmowy narratora z turystą (realistyczny opis).

Część 3. Wypracowanie

Tematy wypracowań będą poprzedzone szczegółowymi wytycznymi.

Wybierz **jeden** z poniższych tematów i napisz wypracowanie.

- W wypracowaniu **rozważ problem** podany w temacie. Przedstaw również **swoje zdanie** i je **uzasadnij**.
- W rozważaniach przedstaw **argumenty**, odwołując się do **utworów literackich** wskazanych w temacie oraz do wybranych **kontekstów** (~~co najmniej dwóch spośród~~ np.: historycznoliterackiego, literackiego, biograficznego, kulturowego, religijnego, mitologicznego, biblijnego, historycznego, filozoficznego, egzystencjalnego, politycznego, społecznego).
- Jednym z utworów literackich musi być **lektura obowiązkowa** wybrana spośród lektur wymienionych w arkuszu egzaminacyjnym.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej **300 wyrazów**.

Temat 1.

Człowiek – zmagający się z losem samotnik poszukujący swojej drogi życiowej.

W pracy odwołaj się do:

- **wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego**
- **sensu wiersza *Do samotności* Adama Mickiewicza**
- **wybranych kontekstów.**

Adam Mickiewicz
Do samotności

Samotności! do ciebie biegę jak do wody
  Z codziennych życia upałów;
Z jakąż rozkoszą padam w jasne, czyste chłody
  Twych niezgłębionych kryształów.

Nurzam się i wybijam w myślach nad myślami,
  Igram z nimi jak z falami:
Aż ostygły, znużony, złożę moje zwłoki –
  Choć na chwilę – w sen głęboki.

Tyś mój żywioł: ach, za cóż te jasnych wód szyby
  Studzą mi serce, zmysły zaciemniają mrokiem,
I za cóż znowu muszę, na kształt ptaka-ryby,
  Wyrywać się w powietrze, słońca szukać okiem?

I bez oddechu w górze, bez ciepła na dole,
  Równie jestem wygnańcem w oboim żywiole[7].

Adam Mickiewicz, *Do samotności*, [w:] tegoż, *Wybór poezyj*, Wrocław 1997.

Wymagania ogólne i szczegółowe
Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 22–23 *Informatora*.

Zasady oceniania
Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 30–45 *Informatora*.

[7] W oboim żywiole – w obu żywiołach.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Samotność to stan, który towarzyszy ludziom w różnych	
	02	momentach życia, może być dobrowolnym i świadomym wyborem,	
	03	ponieważ niektórym odpowiada samodzielne mierzenie się	
	04	z przeciwnościami losu. Czasem jednak jest wynikiem splotu	
	05	wydarzeń niezależnych od człowieka. Niemniej jednak samotnik, tak	
	06	jak człowiek otaczający się przyjaciółmi, także ma swoją drogę	
	07	życiową do przejścia. Ze względu na brak towarzyszy na tej ścieżce,	
	08	samotnicy radzą sobie w odmienny sposób, ale każdy z nich ma	
	09	własną metodę na spełnienie swojego losu.	jęz.
	10	W utworze „Do samotności” Adam Mickiewicz prezentuje ten stan	jęz.
	11	jako wybawienie, wytchnienie dla człowieka. Wiersz rozpoczyna się	
	12	apostrofą skierowaną do samotności, do której ucieka podmiot	
	13	liryczny po codziennych trudach. Dla osoby mówiącej jest więc	
	14	samotność ostoją, chwilą wytchnienia i wewnętrznego wyciszenia.	
	15	Rozpoczynając drugą strofę słowami: „Nurzam się i wzbijam w	
	16	myślach nad myślami”, podmiot mówiący podkreśla zbawczą moc	
	17	samotności, to ona daje mu satysfakcję, ale staje się też przyczyną	
sp.	18	zmęczenia, które ukoi jedynie upragniony sen. ‿ W kolejnej strofie	
	19	osoba mówiąca zwraca się bezpośrednio do samotności, która jest z	
	20	jednej strony przeznaczeniem, życiodajną siłą, a z drugiej	
	21	koniecznością, która wyzwoli myśli i przyniesie natchnienie. Co	
	22	ciekaweX podmiot liryczny zdaje sobie sprawę, ze swojego stanu	int.
	23	zawieszenia: „I bez oddechu w górze, bez ciepła na dole”, które	
	24	traktuje jako swego rodzaju przekleństwo czy niedostosowanie.	
	25	Chociaż samotność pomaga mu w znalezieniu drogi życiowej, to	
	26	jednak skazuje go na los wygnańca.	
	27	Podobny los spotyka Konrada, bohatera „Dziadów”	jęz.
	28	A. Mickiewicza. Konrad jest samotnikiem z wyboru. W trakcie	
	29	XWielkiej ImprowizacjiX mówi, że czuje się osamotniony ze względu	int.
	30	na swój geniusz poetycki, jest przekonany o swojej wyjątkowości	
	31	i niezwykłej misji, którą ma wypełnić. Stawia siebie na piedestale,	

wyżej od Boga, unosi się pychą. Samotność Konrada wynika także z poczucia niezrozumienia ze strony reszty świata i pomaga mu podjąć decyzję dotyczącą wyboru drogi życiowej. Tą drogą staje się poświęcenie dla dobra ludzkości. Bohater deklaruje gotowość na cierpienie i zdaje sobie sprawę, że taka postawa skazuje go na samotność. Jednocześnie jednak pycha wynikająca z przekonania o wyższości nad innymi ludźmi prowadzi Konrada niemal do bluźnierstwa – mdleje, nim zdoła wykrzyknąć oskarżenie, że Bóg jest carem. To w pewnym stopniu niechlubny efekt samotności Konrada. Warto zwrócić uwagę, że samotność Konrada wpisuje się w szerszy kontekst epoki romantyzmu. Samotność i poczucie niezrozumienia przez resztę świata to cechy twórców epoki romantyzmu, do których należał Adam Mickiewicz. Uobecnione w kreacji Konrada-poety, nadają dramatyczny charakter postaci bohatera i czynią z niego symbol romantycznego samotnika szukającego własnej drogi.

[Samotność może być pomocna w wyborze celu życiowego. Bohater „Dżumy” Alberta Camusa – Rambert – to dziennikarz, który został uwięziony w Oranie na czas trwania epidemii. Czuje się osamotniony, nie może powrócić do Francji do ukochanej i jest zmuszony do pozostania w mieście wśród obcych ludzi. Niepewny, czy kiedykolwiek powróci do domu, desperacko poszukuje sposobu, by przekroczyć bramy miasta. Nie jest w stanie znieść przymusowej izolacji i nie identyfikuje się z mieszkańcami Oranu. Z czasem jednak uświadomił sobie, że dżuma dotyczy wszystkich, także i jego. Osamotnienie Ramberta doprowadziło go do podjęcia decyzji i paradoksalnie zbliżyło do innych ludzi, ponieważ zaangażował się w organizację miejskich oddziałów sanitarnych. Przemiana, jaka zachodzi w postawie bohatera, świadczy o tym, że wyzwolił się on z egoistycznego myślenia. Zrozumiał, że można połączyć pragnienie własnego szczęścia i jednocześnie pomagać innym.

W ten sposób Camus wpisuje dziennikarza w szereg bohaterów egzystencjalnych. Rambert – człowiek zagubiony w poszukiwaniu sensu swego istnieniaX odnajduje go w niesieniu pomocy drugiemu człowiekowi. Zgodnie z filozofią egzystencjalną, której zwolennikiem był Albert Camus, człowiek skazany jest na wolność i odpowiada za dokonywane przez siebie wybory. W tych decyzjach jest samotny

sp.
sp.
jęz.
jęz.
jęz.
jęz.
int.

_____	68	i ma świadomośćX że życie ludzkie zmierza ku śmierci, od której nic	int.
_____	69	nie może go uratować. Jednak mimo tej świadomości nie wolno się	_____
_____	70	poddawać. Rambert udowodnił swoim postępowaniem, że	_____
_____	71	samotność, będąca wynikiem sił niezależnych od człowieka, może	_____
_____	72	pomóc w wyborze właściwej drogi życiowej.	_____
_____	73	Uważam, że samotność, na którą decyduje się człowiek	_____
_____	74	poszukujący swojej drogi życiowej, nie oznacza zawsze	_____
_____	75	pozostawania w odosobnieniu i zachowywania biernej postawy. Los	_____
_____	76	stawia wyzwania, które należy podjąć, i bohaterowie literaccy	_____
_____	77	pokazują, że potrafią sobie z nimi poradzić. Człowiek to istota, która	_____
_____	78	udźwignie wszystko, a samotność często może w tym pomóc.	_____
		/674 wyrazy/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Dziadów* cz. III Adama Mickiewicza)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt**
   - utwory przywołane w wypowiedzi zostały w niej wykorzystane w pełni funkcjonalnie, funkcjonalna analiza różnych aspektów samotności w wierszu Adama Mickiewicza oraz analiza przyczyn i skutków samotności Konrada, bohatera III cz. *Dziadów* zostały zaprezentowane w sposób wyczerpujący;
   - funkcjonalnie wykorzystano również dwa konteksty interpretacyjne (historycznoliteracki – romantyczna koncepcja jednostki i filozoficzny – egzystencjalizm), wzbogacono wywód trzecim kontekstem – literackim – analizą samotności Ramberta, bohatera *Dżumy* Alberta Camusa
   - bogata argumentacja
   - wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 2 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny; 2 zaburzenia spójności wynikają z braku powiązania treści w akapicie i między akapitami, trzecie – z nieuzasadnionego zastosowania w sąsiadujących ze sobą zdaniach (linijki 53–61) czasowników w czasie teraźniejszym i przeszłym.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi
4a. Poprawność językowa: 6 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 7 błędów językowych obniża ocenę wypowiedzi.
4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 4 błędy interpunkcyjne.

Łącznie	**33 punkty**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	Ludzie często przez całe życie poszukują w pojedynkę swojej	jęz.
_____	*02*	drogi życiowej. Samotność może im towarzyszyć tymczasowo bądź	jęz.
_____	*03*	trwale oraz być dla nich zarówno potrzebna i rozwijająca, jak	jęz.
_____	*04*	i destrukcyjna. Pewne jest jednak, że w osamotnieniu można	_____
_____	*05*	najefektywniej poznać samego siebie i doszukać się sensu własnego	_____
_____	*06*	istnienia, co może być głównym zadaniem człowieka w jego życiu.	_____
_____	*07*	W wierszu Adama Mickiewicza „Do samotności” poruszony jest	_____
_____	*08*	temat samotności jako zbawiennej odskoczni od intensywnego,	jęz.
_____	*09*	codziennego życia, która daje podmiotowi przestrzeń na zagłębienie	jęz.
_____	*10*	się we własne wnętrze i myśli. Samotność jest źródłem energii dla	_____
_____	*11*	osoby mówiącej w wierszu i sprawia, że czuje się komfortowo,	jęz.
_____	*12*	twierdząc nawet, że jest to jego żywiołem. Przyrównanie do wody,	jęz. jęz.
_____	*13*	która w kontekście biblijnym jest symbolem oczyszczenia i życia,	_____
_____	*14*	podkreśla wagę i znaczenie samotności dla podmiotu lirycznego.	_____
_____	*15*	Stan ten pozwala mu na podejście do swojego życia z dystansem, na	_____
_____	*16*	chwilę spokoju, w której jedynym towarzyszem będą jego własne	_____
_____	*17*	myśli. Podmiot uznaje, że los człowieka polega na wiecznym	_____
_____	*18*	poszukiwaniu swojego miejsca w świecie, jednocześnie wiedząc, że	jęz.
_____	*19*	przeznaczone mu jest bycie samotnym.	_____
sp.	*20*	[W dramacie romantycznym Juliusza Słowackiego „Kordian”	_____
_____	*21*	główny bohater niewątpliwie zmaga się z losem samotnika i odbywa	_____
_____	*22*	wędrówkę w celu odnalezienia sensu w swoim życiu. Jako postać	_____
_____	*23*	romantyczna, skazana na samotnośćX koncentruje się on na swoich	int.
_____	*24*	emocjach i popada w stan świadomej refleksji nad swoją	jęz.

_____	*25*	przyszłością. Kordian znajduje odpowiedzi na pytaniaX czym jest	int.
_____	*26*	miłość, religia i jak funkcjonuje światX poprzez przypadkowe kontakty	int. jęz.
_____	*27*	z ludźmi, jednak dopiero oddając się samotnościX odnajduje cel	jęz. int.
_____	*28*	w życiu i przechodzi przemianę. Jest przykładem człowieka, dla	_____
_____	*29*	którego priorytetem było znalezienie swojego powołania.	_____
		Bardzo symbolicznie przedstawiona jest również wędrówka	_____
		samotnego pielgrzyma w „Stepach akermańskich”X należących do	int.
_____	*30*	„Sonetów krymskich” Adama Mickiewicza. Opis natury przedstawia	jęz.
_____	*31*	step jako obszar dostarczający różnych bodźców, których podmiot	_____
_____	*32*	liryczny ma możliwość doświadczyć. Przyroda jest częścią świata,	_____
_____	*33*	który zachwyca i wprawia w głębokie refleksje na tematy	jęz.
_____	*34*	egzystencjalne, a natura pomaga samotnikowi lepiej poznać siebie	_____
_____	*35*	i ustalić ważne dla niego cele. To oddalenie od ludzi i samotność	_____
_____	*36*	sprzyjają refleksjo o świecie, jego ogromie, zmienności, pozwalają	_____
_____	*37*	samotnemu wędrowcy na chwilę namysłu nad sobą i otaczającą go	_____
_____	*38*	naturą. Zatem samotna wędrówka przez step może być motywem	jęz.
_____	*39*	poszukiwania drogi życiowej.	jęz.
_____	*40*	Samotność daje możliwość na odkrycie własnej osobowości,	_____
_____	*41*	a co za tym idzieX na ustalenie priorytetów i celów w swoim życiu.	int.
_____	*42*	Pozwala na refleksję nad życiem i nad sobą. Człowiek, nawet	jęz.
_____	*43*	znajdując się wśród ludzi, może pozostać samotnikiem w dążeniu do	_____
_____	*44*	znalezienia własnej drogi życiowej, gdyż to właśnie stan	_____
_____	*45*	odosobnienia uwalnia myśli i pragnienia danej osoby.	_____
		/404 wyrazy/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Kordiana* Juliusza Słowackiego)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 8 pkt**
   - utwory przywołane w wypowiedzi zostały w niej wykorzystane częściowo funkcjonalnie; powierzchowna analiza postawy samotnika w wierszu Mickiewicza nie pozwala na pełne rozstrzygnięcie problemu wskazanego w poleceniu; także omówienie przykładu podróży Kordiana, bohatera dramatu Juliusza Słowackiego, nie pozwoliło na pełne wnioskowanie dotyczące rozważanego problemu

- funkcjonalnie wykorzystano dwa konteksty interpretacyjne: kulturowy (odniesienie do biblijnej symboliki wody) oraz literacki (wykorzystanie dla pogłębienia interpretacji innego utworu literackiego, *Sonetów krymskich* Adama Mickiewicza)
- trafna argumentacja;
- praca zawiera fragmenty erudycyjne (interpretacja symboliki wody).

3. Kompozycja wypowiedzi

3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.

3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny; 1 zaburzenie spójności wynika z braku powiązania treści między akapitami.

3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi

4a. Poprawność językowa: 3 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 17 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.

4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.

4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 6 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**23 punkty**

Przykład 3.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	Dziś, pomimo szybko rozwijającej się technologii, umożliwiającej	_____
_____	*02*	bezproblemową komunikację z bliskimi w każdym miejscu i o każdej	_____
_____	*03*	porze, ludzie czują się nadzwyczaj samotni. Zanikają zdolności	_____
_____	*04*	rozmowy twarzą w twarz, narasta lęk i obawa przed byciem ocenianym	jęz.
_____	*05*	przez innych. Temat wyalienowania podjął w swoim utworze „Do	_____
_____	*06*	samotności” wybitny wieszcz okresu romantyzmu, Adam Mickiewicz. W	jęz.
_____	*07*	wierszu ukazuje on człowieka jako samotnika, który musi poszukiwać	_____
_____	*08*	własnej drogi życiowej.	_____
sp.	*09*	[Już w pierwszej zwrotce podmiot liryczny za pomocą rozbudowanej	_____
_____	*10*	apostrofy do samotności ujawnia, że wartość ta stanowi dla niego	_____
_____	*11*	źródło rozkoszy, ulgi i spokoju. Natomiast na przestrzeni całego utworu	jęz.
_____	*12*	porównuje ją do wody – życiodajnego, nieodzownego elementu jego	_____
_____	*13*	życia. Jedynie samotność pozwala osobie mówiącej na całkowitą	_____
_____	*14*	swobodę twórczą, na igranie z myślami „jak z falami”, na szczęście	_____
_____	*15*		_____

	16	wynikające z możliwości poznania własnych pragnień w sposób	
sp.	17	dokładny i zrozumiały.	
	18	[Jednak samotność ma również cechy żywiołu – niczym wzburzona	
	19	woda, gwałtowna i nieokiełznana, zaciemnia zmysły mrokiem. Zmusza	ort.
	20	wtedy podmiot do opuszczenia jej, wyrwania się spowrotem na	jęz.
	21	powietrze. Staje się on wtedy, zgodnie z romantyczną wizją poety jako	jęz.
	22	jednostki wybitnej, człowiekiem unoszącym się nad innymi, samotnie	
	23	szybującym w przestworzach, niezrozumianym przez ludzi, którzy nie	
	24	są w stanie ogarnąć umysłem jego geniuszu. Dwuwers kończący utwór	int
	25	ukazuje tragizm poety romantycznego, który żyć musiX „I bez oddechu	jęz.
	26	w górze, bez ciepła na dole” – samotnie zarówno między ludźmi, którzy	
	27	ograniczają jego swobodę twórczą, jak i jako wybitny artysta,	
	28	niezrozumiany, wyalienowany ze względu na swój geniusz.	
	29	Adam Mickiewicz ukazuje zmagania człowieka-samotnika	
	30	z własnym losem również w innym dziele, określanym jako manifest	
	31	programowy romantyzmu, w „Romantyczności”. Narrator w tej balladzie	
	32	jest jedynie obserwatorem, który dokładnie opisuje to, co widzi – młodą	
	33	dziewczynę, otoczoną przez tłum, której wydaje się, że widzi swojego	
	34	zmarłego ukochanego. Ludzie szydzą z niej, wyśmiewają, twierdzą, że	
	35	zwariowała albo jest bardzo chora. Tymczasem osoba mówiąca uważa	
	36	wprost przeciwnie – Karusia wpisuje się bowiem w romantyczny kanon	jęz.
	37	jednostki niezwykłej – osamotnionej i niezrozumianej, odczuwającej	
	38	wrażenia metafizyczne, która dodatkowo doświadczyła nieszczęśliwej	jęz.
rzecz.	39	miłości, która dla romantyków stanowiła wartość niezwykłą, ponieważ	jęz.
	40	umożliwiała spełnione życie, poprzez przyniesione cierpienie. Narrator	jęz.
	41	rozumie ją, ponieważ będąc poetą, sam czuje się wyalienowany.	int
rzecz.	42	SłowamiX „Czucie i wiara silniej mówi do mnie / Niż mędrca szkiełko	int
	43	i oko”X krytykuje racjonalną postawę oświeceniową opartą na	jęz.
	44	doświadczeniu, ukazuje również, że romantyczne podejście do	jęz.
	45	rzeczywistości – niezrozumiałej dla człowieka, posiadającej dwie	jęz.
	46	płaszczyzny: realną i metafizyczną. Tę drugą można poznać jedynie	
	47	dzięki emocjom, pozostaje nieodgadniona dla ludzkich zmysłów.	
	48	Literatura romantyczna podkreśla zatem, że samotność jest cechą	jęz.
	49	jednostek niezwykłych, wybitnych, doświadczających więcej niż osoby	
	50	przeciętne. Bez wątpienia może to stanowić pocieszenie dla tych,	
	51	którzy w obecnych czasach czują się opuszczeni i niezrozumiani. Warto	

_____ _____	*52* *53*	jednak pamiętać, że aby osiągnąć szczęście, potrzebne są wsparcie i miłość innych ludzi, którzy nam pomagają zmagać się z problemami i wspierają nas w trudnych momentach. /445 wyrazów/	_____ _____

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Romantyczność* Adama Mickiewicza)
   - częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną
   - nie zawiera błędu kardynalnego.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 5 pkt**
   - utwory przywołane w wypowiedzi zostały w niej wykorzystane częściowo funkcjonalnie; analiza wiersza *Do samotności* tylko częściowo pozwala na rozstrzygnięcie problemu samotności człowieka i jej znaczenia w poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie o jej wartość i znaczenie dla kondycji jednostki, zdający dokonuje miejscami nadinterpretacji problematyki wiersza; w przypadku ballady *Romantyczność* zdający zaproponował tylko częściowe uzasadnienie jej odczytania w powiązaniu z tematem
   - częściowo funkcjonalnie wykorzystano jeden kontekst interpretacyjny (historycznoliteracki – romantyczna koncepcja poety jako osamotnionej, wybitnej jednostki)
   - zadowalająca argumentacja
   - dwa błędy rzeczowe.

3. **Kompozycja wypowiedzi**

   3a. Struktura wypowiedzi: 2 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; usterki w podziale tekstu na akapity.

   3b. Spójność wypowiedzi: 2 pkt – wywód w większości uporządkowany i spójny; 2 zaburzenia spójności wynikają z braku powiązania treści między akapitami.

   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**

   4a. Poprawność językowa: 3 pkt – zadowalający zakres środków językowych (składnia i leksyka odpowiednie do realizacji tematu); 14 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.

   4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – 1 błąd ortograficzny.

   4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 3 błędy interpunkcyjne.

Łącznie	**17 punktów**

Temat 2. (0–35)

Człowiek w poszukiwaniu swojego miejsca na ziemi.

W pracy odwołaj się do:

- **wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego**
- **sensu wiersza *Pan Cogito – powrót* Zbigniewa Herberta**
- **wybranych kontekstów.**

Zbigniew Herbert
Pan Cogito – powrót

1

Pan Cogito
postanowił wrócić
na kamienne łono
ojczyzny

decyzja jest dramatyczna
pożałuje jej gorzko

nie może jednak dłużej
znieść zwrotów kolokwialnych
– *comment allez-vous*
– *wie geht's*
– *how are you*[1]

pytania z pozoru proste
wymagają zawiłej odpowiedzi

Pan Cogito zrywa
bandaże życzliwej obojętności
przestał wierzyć w postęp
obchodzi go własna rana

wystawy obfitości
napawają go złudzeniem

przywiązał się tylko
do kolumny doryckiej
kościoła San Clemente
portretu pewnej damy
książki której nie zdążył przeczytać
i paru innych drobiazgów

a zatem wraca

widzi już
granicę
zaorane pole
mordercze wieże strzelnicze
gęste zarośla drutu

bezszelestne
drzwi pancerne
zamykają się wolno za nim

i już
jest
sam
w skarbcu
wszystkich nieszczęść

2

więc po co wraca
pytają przyjaciele
z lepszego świata

mógłby tutaj pozostać
jakoś się urządzić

ranę powierzyć
chemicznym wywabiaczom
zostawić w poczekalni
wielkich portów lotniczych
więc po co wraca
– do wody dzieciństwa
– do splątanych korzeni
– do uścisku pamięci
– do ręki twarzy
spalonych na rusztach czasu
pytania z pozoru proste
wymagają zawiłej odpowiedzi
może Pan Cogito wraca
żeby dać odpowiedź
na podszepty strachu
na szczęście niemożliwe
na uderzenie znienacka
na podstępne pytanie

[1983]

Zbigniew Herbert, *Pan Cogito – powrót*, [w:] tegoż, *Raport z oblężonego miasta*, oprac. Małgorzata Mikołajczak, Wrocław 2019.

[1] Comment allez-vous (franc.), wie geht's (niem.), how are you (ang.) – zwroty grzecznościowe, które znaczą ‘jak się pan/pani miewa?

Wymagania ogólne i szczegółowe
Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 22–23 *Informatora*.

Zasady oceniania
Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 30–45 *Informatora*.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Każdy człowiek, niezależnie od pochodzenia, wieku czy majątku	
	02	potrzebuje ostoi, miejsca, do którego zawsze będzie mógł powrócić,	
	03	gdzie zostanie ciepło przywitany. Może to być rodzinny dom, wybrany	
	04	przez niego skrawek ziemi lub, w szerszym pojęciu, ojczyzna, zarówno	
	05	ta mała, lokalna, jak i kraj pochodzenia. Niektórzy z nas tę ostoję znają	
	06	od narodzin, inni szukają jej niemal całe życie. Jest to jednak wartość,	
	07	do osiągnięcia której dążymy wszyscy.	
	08	Ojczyzna wywiera ogromny wpływ na życie człowieka, szczególnie	jęz.
	09	jeśli jest on patriotą. Taka osoba odczuwa trwałą potrzebę powrotu do	
	10	rodzinnego kraju, gdy tylko przebywa dłużej poza jego granicami. Taką	jęz.
	11	refleksję odnajdujemy w wierszu Zbigniewa Herberta „Pan Cogito –	
	12	powrót”. Wykreowany w nim bohater, który zjeździł całą Europę,	
	13	zdecydował się na obranie drogi do ojczyzny, chociaż wiedział, że może	
	14	mieć to fatalne skutki. Mimo iż kraje, w których przebywał, wydawały się	
	15	rajem na Ziemi, postanowił je opuścić, gdyż nie czuł się w nich sobą.	
	16	Pragnął zerwać z udawaną życzliwością, bezgraniczną wiarą w postęp.	
	17	Nic go tam nie trzymało, zdążył przywiązać się jedynie do kilku dzieł	
	18	sztuki oraz nielicznych przedmiotów, które nie miały dla niego	
	19	większego znaczenia. I chociaż ojczyzna w wierszu to: „kamienne	
	20	łono”, „zaorane pole”, „mordercze wieże strażnicze”, miejsce tragedii	
	21	wielu istnień ludzkich, Pan Cogito powraca. Tam jest jego miejsce	
	22	w świecie. Tam żyli jego przodkowie i tam minęły lata jego dzieciństwa.	
	23	Powrócił do rodzinnego kraju, bo był to jedyny sposób na uzyskanie	
	24	odpowiedzi na najważniejsze pytania.	

	25	Czasem może się wydawać, że wędrowcy, osoby zafascynowane	
	26	podróżami i często zmieniające miejsca zamieszkaniaX nie potrzebują	int.
	27	bezpiecznej przystani. Jest to jednak mylne wrażenie, a dowód na to	
	28	stanowi fraszka Jana Kochanowskiego „Na dom w Czarnolesie”.	
	29	Bohater liryczny tego utworu głosi pochwałę zdrowia, czystego	
	30	sumienia i prostego, ale cnotliwego życia w „gniaździe ojczystym”, takiej	
	31	właśnie, po burzliwym życiu, opisanym w innej fraszce, „Do gór i lasów”,	jęz.
	32	przystani. Można oba utwory potraktować jako autobiograficzne, a ich	
	33	lirycznych bohaterów utożsamiać z samym Kochanowskim, który	
	34	zjeździł całą Europę, by osiąść w Czarnolesie. Parał się różnymi	
	35	zajęciami. Był proboszczem, rycerzem oraz dworzaninem. Swoje	
	36	miejsce na ziemi i szczęście odnalazł jednak dopiero w rodzinnej wsi	
	37	na Mazowszu, gdzie osiadł i ustatkował się. Tu mógł hołdować	
	38	wyznawanym, renesansowym wartościom, z dala od zgiełku wielkich	
	39	dworów i miast.	
	40	Przykładem człowieka szukającego swego miejsca do życia jest	
	41	główny bohater powieści Stefana Żeromskiego „Przedwiośnie”. Cezary	
	42	Baryka przyszedł na świat jako syn zamożnych Polaków w Rosji,	jęz.
	43	w Baku. Z powodu wybuchu I wojny światowej jego ojciec był zmuszony	
	44	wyjechać na front. Gdy w Rosji wybuchła rewolucja, młody bohater	
	45	przyłączył się do rewolucjonistów, co sprowadziło nieszczęście	
	46	zarówno na niego samego, jak i na kochającą matkę, która straciła	
	47	życie. Kiedy zrozumiał, że Baku nie jest miejscem dla niego, zgodził się	
	48	na propozycję ocalałego z wojny ojca. Mieli oni powrócić razem do	jęz.
	49	Polski, do ukochanej, idealizowanej ojczyzny rodziców, w której Cezary	
	50	nie był jeszcze nigdy. Ojciec w ojczyźnie obiecywał synowi szklane	
	51	domy. Niestety, nie przeżył podróży, w wyniku czego młody Baryka	
	52	dotarł do Polski samotnie. Na miejscu spotkało go rozczarowanie	
	53	spowodowane zderzeniem wyobrażeń z rzeczywistością. Wszędzie	
	54	dookoła widział ubóstwo i brud. Jednak to w Polsce, kraju swoich	
	55	przodków, szukał swego miejsca na Ziemi, a jego późniejsze losy	ort.
	56	pokazująX jak niełatwe było to zadanie.	int.
	57	Ostoja, do której wszyscy dążymy, wcale nie musi być konkretnym	
	58	punktem zaznaczonym na mapie świata. Może to być miejsce	
	59	wyznaczane chociażby pobytem tej jedynej, najważniejszej osoby.	
	60	Członek rodziny, przyjaciel czy małżonek może stać się opoką, a tam,	

	61	gdzie w danej chwili przebywa, można odnaleźć również swoje własne	
	62	miejsce. Czasem bohaterowie tęsknią równocześnie do ojczyzny	
	63	i ukochanej osoby, jak bohater liryczny wiersza Mickiewicza	
	64	„Pielgrzym” czy Słowackiego „Rozłączenie”.	
	65	Dla romantyków ojczyzna to świętość, pielgrzymka do wolnej Polski to	
	66	najważniejsza powinność. Bo tylko tam człowiek może się czuć	
	67	szczęśliwy. Bo to, jak pisał Mickiewicz w „Panu Tadeuszu”: „Kraj lat	
	68	dziecinnych! On zawsze zostanie / święty i czysty, jak pierwsze	
	69	kochanie”.	
	70	Pragnienie odnalezienia swojego miejsca na Ziemi towarzyszy	ort
	71	ludzkości od zarania dziejów. Funkcjonuje zarówno w znaczeniu	
	72	fizycznym, materialnym, jak i emocjonalnym. Wielu ludzi dotkliwie	
	73	odczuwa jego brak. A wtedy jest w stanie wiele poświęcić, by tę pustkę	
	74	wypełnić. Każdy z nas dąży do odszukania takiego miejsca,	
	75	a w przypadku jego utraty,X marzy o powrocie. Sądzę, że jest to	int.
	76	element życia łączący wszystkich ludzi, bez wyjątku.	
		/667 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt**
   - przywołane utwory wykorzystane w pełni funkcjonalnie; funkcjonalna analiza zagadnienia wyborów dokonywanych przez człowieka (powrotu do ojczyzny – miejsca bliskiego, choć mniej atrakcyjnego niż te, które opuszcza, aby wrócić) w wierszu Zbigniewa Herberta; równie funkcjonalna analiza wyborów dokonywanych przez Cezarego Barykę, bohatera *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego
   - funkcjonalnie wykorzystano również dwa konteksty interpretacyjne (literacki – odwołania do utworów romantycznych i fraszek Jana Kochanowskiego, biograficzny – wykorzystanie wiedzy o życiu Jana Kochanowskiego)
   - bogata argumentacja
   - wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.

3. Kompozycja wypowiedzi

3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.

3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny.

3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi

4a. Poprawność językowa: 7 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 5 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.

4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca zawiera 1 błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 3 błędy interpunkcyjne.

Łącznie	**35 punktów**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Człowiek stale szuka swojego miejsca na ziemi. Choć z jednej	
	02	strony jest przywiązany do miejsca swojego dzieciństwa i dorastania,	
	03	jednak wciąż pozostaje w nim pragnienie poznawania świata,	
	04	poszukiwania miejsca, w którym zapragnie pozostać. Na przestrzeni	jęz.
	05	czasów człowiek osiąga coraz większe możliwości podróżowania	jęz.
	06	i odkrywania świata. Są jednak miejsca, do których chce powracać,	
	07	ponieważ dają mu one poczucie bezpieczeństwa lub spełnienia. Każdy	
	08	z nas dokonuje tego wyboru indywidualnie, a nierzadko bywa on	
	09	wyzwaniem oraz najważniejszym celem w życiu.	
	10	W przedstawionym wierszu Zbigniewa Herberta tytułowy Pan	
	11	Cogito powraca „na kamienne łono” ojczyzny. Pobyt za granicą staje	
	12	się dla niego męczący. Ludzie, którymi się otaczaX zdają się być	int.
	13	zaskoczeni jego decyzją, ponieważ ogólnie uważane jest, że za granicą	jęz. jęz.
	14	(w krajach zachodnich) żyje się lepiej i łatwiej. Pan Cogito ma jednak	
	15	dość fałszywej uprzejmości, w której w rzeczywistości brak szczerego	jęz.
	16	zainteresowania. Nie interesuje go już pozorny dobrobyt, który tak	
	17	naprawdę jest ułudą szczęśliwego życia. Jedyną trudność sprawia	
	18	bohaterowi rozstanie ze sztuką – literaturą, malarstwem, architekturą.	
	19	Wspomina swój ulubiony obraz, katedrę oraz książkę, której nie zdążył	
	20	przeczytać. Bohater jedynie w tym jest w stanie dostrzec duszę wśród	

	21	otaczającego go bezdusznego świata. Ojczyzna, do której powracaX	jęz. int.
	22	jest z kolei ukazana jako miejsce nieszczęśliwe, ponure, przesiąknięte	
	23	szarą codziennością. Pan Cogito nie chce zapomnieć o ojczyźnie.	
	24	„Zdziera bandaże z rany”, a więc podejmuje konfrontację z trudną	jęz.
	25	przeszłością, nazwaną bolesnymi wspomnieniami. Są one jednak dla	
	26	niego zbyt ważne, by zostawić je za sobą, wbrew sugestiom swoich	
	27	zagranicznych przyjaciół. Dla Pana Cogito ojczyzna jest więc jego	
	28	miejscem na ziemi. Mimo,X że przebywał w wielu krajach, to jednak	int.
	29	ojczyzna jest miejscem, w którym czuje, że powinien być. Uczucie to	jęz.
	30	nie jest jednak typową nostalgią. Bohater nie wspomina ojczyzny	
	31	z sentymentem jako sielankowego miejsca, w którym spędził	
	32	dzieciństwo. Powrót nie jest także dla niego łatwy i być może nie	
	33	przynosi mu nawet szczęścia. Jest raczej próbą uwolnienia się od	
	34	fałszywej, postępowej rzeczywistości. Być może w przeszłości pragnął	
	35	uciec z ojczyzny do „wielkiego świata”. Teraz jednak czuje gotowość,	
	36	by powrócić.	
	37	Poszukiwanie swojego miejsca na ziemi może być jednak	
	38	rozumiane także w innym sensie. Bohater powieści pt. „Ferdydurke”	
	39	Witolda Gombrowicza także zmaga się z problemami poszukiwania	jęz.
	40	swojego miejsca. W tym przypadku jest on jednak związany	
	41	z poszukiwaniem swojej roli w świecie. Józef Kowalski, główna postać	
	42	powieści, jest dorosłym mężczyzną, pisarzemX jednak wciąż czuje, że	int.
	43	niczego nie osiągnął. Dodatkowo wciąż musi przybierać „formę”	
sp.	44	narzuconą mu przez kulturę. W powieści została ukazana koncepcja	jęz.
	45	człowieka jako wiecznego aktora. Człowiek stale musi przyjmować	
	46	narzucone mu schematy i wciąż jest przez pryzmat nich oceniany. Józio	jęz.
	47	zostaje wysłany do szkoły przez swojego nauczyciela – profesora	
	48	Pimkę. Szkoła w powieści jest ukazana jako miejsce „upupiania” –	
	49	wpajania uczniom gotowych frazesów, a tym samym pozbawiania ich	
	50	umiejętności samodzielnego myślenia, co skutkuje utratą własnej	
	51	tożsamości i indywidualności. Józio nie chce się poddać temu	
	52	procesowi. W świecie funkcjonującym poprzez ciągłe narzucanie form	jęz.
	53	czuje się zagubiony. Cała powieść skupia się na jego wewnętrznym	jęz.
	54	dojrzewaniu, uświadamianiu sobie absurdu otaczającego go świata,	
	55	a przede wszystkim – poszukiwaniu swojego miejsca na ziemi.	jęz.
	56		

_____	*57*	Człowiek nieustannie szuka swojego miejsca na ziemi.	jęz.
_____	*58*	Odnalezienie go często bywa równoznaczne z odnalezieniem sensu	_____
_____	*59*	własnego życia i uzyskania wewnętrznego spokoju. Własne miejsce na	_____
_____	*60*	ziemi nie zawsze jednak jest miejscem szczęśliwym i łatwym do	_____
_____	*61*	zaakceptowania. Daje jednak przekonanie o pełnieniu właściwej roli	jęz.
		w świecie.	
		/615 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Ferdydurke* Witolda Gombrowicza)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 14 pkt**
   - utwory przywołane w wypowiedzi zostały w niej wykorzystane w pełni funkcjonalnie; rzeczowa analiza i argumentacja wyborów Pana Cogito w wierszu Zbigniewa Herberta oraz ciekawa propozycja odczytania problematyki poszukiwania swojego miejsca utożsamiona z poszukiwaniem własnej tożsamości przez bohatera *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza
   - częściowo funkcjonalnie wykorzystano jeden kontekst interpretacyjny (historycznoliteracki) – odwołanie do koncepcji człowieka jako aktora na scenie życia
   - zadowalająca argumentacja.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie podziału na akapity.
   3b. Spójność wypowiedzi: 2 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny; 1 zaburzenie spójności wynikające z braku powiązania treści w akapicie.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 3 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 16 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.
   4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 4 błędy interpunkcyjne.

Łącznie	**28 punktów**

Przykład 3.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Każdy człowiek odczuwa chęć znalezienia swojego miejsca na	
	02	ziemi, jest to wewnętrzna potrzeba, od której bardzo ciężko się uwolnić.	
	03	Ludzie potrzebują miejsca, w którym czują się bezpieczni, odczuwają	jęz.
	04	spokój, do którego mogą wrócić. Poeci wyjątkowo zdają sobie z tego	jęz.
	05	sprawę i wykorzystują to w swoich dziełach. Wiedzą, że nie zawsze jest	
	06	to proste, czasem towarzyszą temu liczne trudności.	
	07	W wierszu Zbigniewa Herberta „Pan Cogito – powrót" wyraźnie	
	08	widzimy motyw powrotu do ojczyzny, która jednocześnie jest dla	
	09	bohatera lirycznego domem, miejscem, z którym czuje się ściśle	
	10	związany. Mimo,X że ludzie dookoła są zaskoczeni decyzją Pana	int.
	11	Cogito, on czuje, że musi wrócić, w przeciwnym razie nigdy nie	
	12	osiągnąłby spokoju ducha. Wie, że coś przyciąga go do ojczyzny, a onX	int.
	13	pomimo wielu trudności związanych z powrotem, decyduje się na niego.	
	14	Tak naprawdę poza granicami kraju nic go nie trzyma, nie przywiązał	jęz.
	15	się do niczego, co miałoby w rzeczywistości wpływ na jego życie.	
	16	Tragiczne wydarzenia, przez które przeszedł Pan CogitoX związane są	int.
	17	z jego ojczyzną, ale i tak decyduje się on na powrót do miejsca, gdzie	
	18	się wychował.	
	19	Czasem domem dla człowieka nie musi być wybrane miejsce,X czy	int
	20	ojczyzna. Niektórzy ludzie potrzebują po prostu otoczenia, w którym	
	21	będą czuli się komfortowo. Społeczeństwa,X czy grupy ludzi, którzy	int. jęz.
	22	będą wyznawać takie same wartości. W „Weselu" Stanisława	
	23	Wyspiańskiego obserwujemy sytuację, w której Pan Młody, wywodzący	
	24	się z inteligencji, bierze sobie za żonę chłopkę i postanawia zamieszkać	
	25	razem z nią na wsi. Okres chłopomanii, który przypada właśnie na czas	jęz.
	26	Młodej PolskiX mógł przyczynić się do podjęcia przez niego takiej	int.
	27	decyzji. Pan Młody był oczarowany folklorem, barwnością wsi	
	28	i wszystkimi tradycjami z nią związanymi. Widział on wieś trochę przez	jęz.
	29	mit arkadyjski, ukazujący ją jako miejsce spokoju, odpoczynku	
	30	i dostatku. Pomimo opinii innych przedstawicieli inteligencji,X trwał	int.
	31	w swojej decyzji, był wniebowzięty weselem i wizją spędzenia reszty	jęz.
	32	życia na wsi ze swoją małżonką. Wydaje mi się, że w pewien sposób	

	33	w tamtym momencie znalazł on swoje miejsce na ziemi i poczuł się	
	34	spełniony.	
	35	Najczęściej jednak motyw domu i poszukiwania swojego miejsca	
	36	na ziemi wiąże się bezpośrednio z tematem ojczyzny. W wierszu „Moja	
	37	piosnka II” podmiot liryczny ukazuje nam wszystkie zalety miejsca,	
	38	w którym się wychował. Wychwala ojczyznę, powiedziałabym nawet, że	jęz.
	39	w niektórych momentach ją idealizuje. Często wraca do wspomnień	jęz.
	40	z dzieciństwa, które przypomina sobieX odczuwając nie raz swego	int. ort.
	41	rodzaju melancholię. Wyraźnie można odczuć, że ojczyzna jest dla	jęz.
	42	niego nadrzędną wartością i to tam czuje się on najlepiej.	
	43	Myślę, że każdy z nas potrzebuje miejsca, które będzie dla niego	
	44	ważne i będzie mógł nazwać domem. Można wypierać ze świadomości	jęz.
	45	tą potrzebę, ale bez tego ciągle będzie nam czegoś brakowało,	jęz.
	46	ponieważ w naturze człowieka leży to, aby zawsze mieć do czego	jęz. jęz.
	47	wracać. Może to być miejsce, ale również ludzie. Po prostu człowiek	jęz.
	48	chce czuć, że gdzieś przynależy. Poszukiwanie swojego miejsca na	jęz.
	49	ziemi bywa trudne i czasochłonne, ktoś może znaleźć je bardzo szybko,	
	50	zdarza się, że inny znajduje je na końcu swojego życia. Ważne, aby	
	51	zdać sobie sprawęX gdzie czujemy się szczęśliwi oraz spełnieniX	int int
	52	i mimo przeciwności losu dążyć do tego miejsca.	
	53	/709 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu rzeczowego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Wesela* Stanisława Wyspiańskiego)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 7 pkt**
   - utwory przywołane w wypowiedzi zostały w niej wykorzystane częściowo funkcjonalnie; powierzchowne omówienie problematyki wiersza Herberta, ograniczone do wskazania zagadnienia powrotu Pana Cogito do ojczyzny; także powierzchowna i nie w pełni funkcjonalna analiza problemu poszukiwania swojego miejsca przez Pana Młodego w *Weselu* Stanisława Wyspiańskiego
   - częściowo funkcjonalnie wykorzystano kontekst historycznoliteracki – młodopolska chłopomania, a funkcjonalnie kontekst literacki – odwołanie do *Mojej piosnki II* Cypriana Norwida
   - zadowalająca argumentacja.

3. Kompozycja wypowiedzi

3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.

3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny.

3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi

4a. Poprawność językowa: 3 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 16 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.

4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – 1 błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna: 1 pkt – praca zawiera 10 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**21 punktów**

Temat 3. (0–35)

Od pokory do rozpaczy – postawy człowieka doświadczanego przez los.

W pracy odwołaj się do:

- **wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego**
- **sensu wiersza *W ciemności schodzi moja dusza* Jana Kasprowicza**
- **wybranych kontekstów.**

Jan Kasprowicz
W ciemności schodzi moja dusza

W ciemności schodzi moja dusza,
W ciemności toń bezdenną,
Pól Elizejskich już nie widzi,
Zawisła nad Gehenną.

W górze nad losem mojej duszy
Boleje anioł biały,
A tutaj szyki potępieńców
Szyderczo się zaśmiały.

Szydzą z mej duszy potępieńce,
Że cząstka jasnej mocy,
Co rodzi słońca, nie ma władzy,
By złamać berło nocy.

[*Krzak dzikiej róży*, 1898]

Jan Kasprowicz, *W ciemności schodzi moja dusza*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, Kraków 1971.

Wymagania ogólne i szczegółowe
Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 22–23 *Informatora*.

Zasady oceniania
Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 30–45 *Informatora*.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Każdy człowiek zostaje w ciągu życia na swój sposób	
	02	doświadczony przez los. Jako dzieci jesteśmy pełni ufności wobec	
	03	otaczającego nas świata, jednak wraz z upływem lat,X zaczynamy	int.
	04	dostrzegać coraz więcej cierpienia i niesprawiedliwości. Dotyka nas	
	05	samotność, porażka, śmierć kogoś bliskiego, nieodwzajemniona	
	06	miłośćX także inne traumatyczne doświadczenia. Reakcja na to, co	jęz. int.
	07	spotyka człowieka, zależy od wielu czynników – wagi problemu,	
	08	nastawienia do życia i samooceny oraz tego, czy ma się wsparcie	
	09	bliskich. Są ludzie, którzy z pokorą potrafią przyjmować wyzwania	
	10	rzucane im przez los, inni zaś popadają w rozpacz. Często trudne	
	11	doświadczenie może być punktem zwrotnym do wewnętrznej	
	12	przemiany. Wobec tego, że różne są sposoby radzenia sobie z bólem,	jęz.
	13	różnie też temat ten jest przedstawiany w literaturze, filmach,X czy	int.
	14	innych dziełach kultury.	
	15	W wierszu Jana Kasprowicza ,,W ciemności schodzi moja dusza”	
	16	podmiot liryczny opisuje swoje przeżycia wewnętrzne, porównując stan	
	17	do pogrążania się w ciemności świata podziemnego. Utwór ma	jęz.
	18	wydźwięk bardzo pesymistyczny i odzwierciedla nastrój osoby	
	19	mówiącej. Uczucie rozpaczy i beznadziejnej sytuacji człowieka	
	20	podkreślają słowa: „Że cząstka jasnej mocy, / Co rodzi słońca, nie ma	
	21	władzy, / By złamać berło nocy”. Tak oto wcześniejsze przekonanie, że	
	22	można nosić w sobie cząstkę boskości, a więc mieć siłę sprawczą czy	
	23	twórczą, legło w gruzach. Pozostaje przeświadczenie, że człowiek jest	
	24	niedoskonały, a to z kolei rodzi pesymizm i poczucie rezygnacji, tak	
	25	charakterystyczne dla dekadenckiej postawy końca wieku XIX.	
	26	Rezygnacja i brak wiary w siebie to postawa prezentowana przez	
	27	wszystkich niemal przedstawicieli tej epoki, a wśród nich Tetmajera (*Nie*	
	28	*wierzę w nic*), Staffa (*Deszcz jesienny*). Pogrążenie się w depresji, brak	
	29	wiary w możliwości wyjścia z takiego stanu to postawa prezentowana	jęz.
	30	zarówno w wierszu Kasprowicza, jak i innych tekstach końca XIX wieku.	

	31	Osobą, która pod wpływem bolesnych doświadczeń popadła	
	32	w rozpacz, był także Stanisław Wokulski, bohater ,,Lalki" Bolesława	
	33	Prusa. Wokulski w młodości wykazywał się wyjątkową sumiennością	
	34	i pracowitością. Był inteligentny i czerpał radość z nauki. Jako subiekt	
	35	u Hopfera, a później Jana Mincla, sprawdzał się świetnie i wszyscy	
	36	wróżyli mu pomyślną karierę. Wszystko jednak zmieniło się, gdy poznał	
	37	Izabelę Łęcką. Nikt nie sprawił mu tyle bólu, co ona. Wokulski gotów był	
	38	zrobić dla niej wszystko – wykupił kamienicę jej ojca, rozpoczął naukę	jęz.
	39	języka angielskiego, pojedynkował się o jej honor z baronem	
	40	Krzeszowskim, a przede wszystkim zdobył wielkie pieniądze. Długo	
	41	zachowywał pokorę, niestrudzenie czekając na choćby jedno	
	42	przychylne spojrzenie ukochanej. Wierzył, że wytrwałość i cierpliwość,	
	43	które przyniosły mu sukces w sferze zawodowej, pomogą także	
	44	w zdobywaniu panny Izabeli. Ona jednak albo wciąż go odrzucałaX	int.
	45	albo dawała fałszywą nadzieję. W żaden sposób Wokulski nie mógł	
	46	wyzwolić się z tego zauroczenia. Odrzucił szansę pracy naukowej u	
	47	boku Geista w Paryżu, zaniedbał własne interesy. Dopiero odkrycie	
	48	prawdziwej natury Izabeli doprowadziło go do skrajnej rozpaczy i próby	
	49	samobójczej.	
	50	Miłość do Izabeli była niszczącym doświadczeniem, które	
	51	Wokulskiemu „zgotował" los i przez które jego życie stało się nieznośne.	
	52	Z podobnymi postawami mamy do czynienia nie tylko w literaturze.	
	53	,,Historia małżeńska" – tegoroczny kandydat do Oscara, w którym	
	54	główne role zagrali Adam Driver i Scarlett JohannsonX przedstawia	int.
	55	bardziej współczesne spojrzenie na przeżycia dwojga ludzi	
	56	doświadczonych przez los. Widzowie obserwują na ekranie przemianę	
	57	uczucia bohaterów. Ich miłość przeradza się w nienawiść i doprowadza	
	58	do rozpadu związku. Bohaterowie początkowo starają się zachowywać	
	59	dojrzale, chcą rozstać się po przyjacielsku i wspólnie zadbać o syna.	
	60	Z pewną dozą pokory przyjmują przeciwności losu i własne słabości.	
	61	Wiele jest jednak chwil, w których emocje dają o sobie znać i, mimo	
	62	tego, że małżonkowie wciąż czują do siebie przywiązanie, to wiedzą,	
	63	że nie potrafią razem żyć. Taki konflikt wywołuje w nich bardzo trudne	
	64	emocje, z którymi bohaterowie sobie nie radzą. Film ukazuje jednakże,	jęz.
	65	jak aktualny jest problem zmagania się z emocjami, jaką drogę	
	66	przebywa człowiek, który najpierw z pokorą przyjmuje przeciwności	

_____	*67*	losu, aby później – targany emocjami – pogrążyć się w rozpaczy, która	jęz.
_____	*68*	prowadzi do rezygnacji, jak to ma miejsce również w wierszu	_____
_____	*69*	Kasprowicza,X czy w „Lalce” Prusa.	int.
_____	*70*	W dzisiejszych czasach coraz trudniej jest ludziom radzić sobie	_____
_____	*71*	w trudnych chwilach. Nieustannie wzrasta ilość samobójstw	jęz. jęz.
_____	*72*	i zachorowań na depresję. Przez ciągłą i permanentną rywalizację,	jęz.
_____	*73*	w której sami uczestniczymy, każde niepowodzenie wiąże się	_____
_____	*74*	z poczuciem porażki i wstydu. Staramy się zagłuszyć smutek i poczucie	_____
_____	*75*	klęski, ale one natrętnie powracają. Niestety często nie mamy nawet do	_____
_____	*76*	kogo zwrócić się z problemami.	_____
_____	*77*	Moim zdaniem każdy człowiek inaczej reaguje na niesprzyjające,X	int.
_____	*78*	czy nawet raniące sytuacje. Warto dać wyraz swoim emocjom i nie	_____
_____	*79*	kumulować ich w sobie. Trudne doświadczenia często mogą prowadzić	_____
_____	*80*	do rozwoju charakteru i w pewien sposób kształtować nasze życie.	_____
_____	*81*	Zgodnie z przysłowiem, że „co cię nie zabije, to cię wzmocni” X warto	int.
_____	*82*	pamiętać, że zawsze jest jakieś wyjście z sytuacji. Czasem ciężki okres	_____
_____	*83*	może trwać krócej, czasem dłużej, ale ostatecznie każdy człowiek	_____
_____	*84*	zasługuje na szczęście, nie można więc pozwolić, żeby rozpacz	_____
_____	*85*	przejęła kontrolę nad naszym zdrowiem psychicznym i całym życiem.	_____
		/780 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Lalki* Bolesława Prusa)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt**
   - przywołane utwory zostały wykorzystane w pełni funkcjonalnie; wiersz Jana Kasprowicza pozwolił na formułowanie uogólnień dotyczących postaw końca wieku oraz dramatyzmu poszukiwania rozwiązań przez człowieka, natomiast analiza postępowania Wokulskiego, dwoistości jego postawy i przeżyć w poszukiwaniu rozwiązań dla siebie w związku z miłością do Izabeli Łęckiej w pełni odpowiada problematyce sformułowanej w poleceniu
   - funkcjonalnie wykorzystano dwa konteksty interpretacyjne (kulturowy – film jako rodzaj rozszerzającego zagadnienie komentarza do poruszanej w utworach literackich problematyki, historycznoliteracki – dekadentyzm)
   - bogata argumentacja
   - wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.

3. Kompozycja wypowiedzi
3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.
3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny.
3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi
4a. Poprawność językowa: 5 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 10 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.
4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
4c. Poprawność interpunkcyjna: 1 pkt – praca zawiera 8 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**32 punkty**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	Człowiek jest wystawiany przez życie, przypadek, siłę wyższą –	_____
_____	*02*	określaną jako los, Fatum czy przez boskie źródło – na przeróżne próby.	jęz.
_____	*03*	Oczywistym jest, że jeśli człowiek z tych potyczek wychodzi zwycięsko,	jęz.
_____	*04*	jeśli z rzucanych pod nogi kłód buduje schody, to rozpiera go duma – w	_____
_____	*05*	końcu walka była nierówna, niekorzystna dla niego. Sprawa komplikuje	_____
_____	*06*	się jednak, gdy na życiowym koncie statystyk pojawia się przegrana.	jęz.
_____	*07*	Niektórzy potrafią przełknąć ślinę goryczy i po prostu pójść dalej, inni	jęz. jęz.
_____	*08*	jednak X przed podniesieniem sięX muszą przebyć długą, często	int. int.
_____	*09*	fazową i schematyczną dla tej sytuacji drogę.	jęz.
_____	*10*	O takich problemach mówi w wierszu „W ciemności schodzi moja	_____
_____	*11*	dusza" Jan Kasprowicz. To poetycka refleksja o tym, jak dusza	_____
_____	*12*	człowieka schodzi powoli w ciemności, wśród których słyszy mnóstwo	_____
_____	*13*	szyderstw – potępieńcy zarzucają jej, że siła, którą w sobie niesie, nie	_____
_____	*14*	ma żadnej władzy. Dusza jednak nie załamuje się, nie ranią jej rzucane,	jęz.
_____	*15*	jak kamienie, słowa. Po prostu idzie pogodzona, schodzi głębiej	_____
_____	*16*	w nienawistny tłum. Tak samo jest z człowiekiem, który upadku nie	_____
_____	*17*	traktuje jak hańbę, lecz jako próbę naprawienia swoich błędów,	_____
sp.	*18*	sprawdzenie samego siebie, przyznania się, jak biblijny syn	jęz.
_____	*19*		_____

	20	marnotrawny. Taką postawą charakteryzował się również Hiob, który	
	21	cierpliwie i pobożnie znosił to, co niebiosa na niego zsyłały.	
sp.	22	[Jana Kochanowskiego kojarzy się przede wszystkim z fraszkami	jęz.
	23	i trenami. Był on bowiem polską wykładnią filozofii stoickiej oraz	jęz.
	24	epikurejskiej. Jego życie i światopogląd budowane przez lata na tych	
	25	starożytnych dogmatach, zawaliło się w chwili śmierci córki – Urszuli	jęz. jęz.
	26	Kochanowskiej. To właśnie dla niej powstało dzieło stworzone	
	27	z dziewiętnastu trenów – charakterystyczna autoterapia i droga przez	jęz.
	28	żałobę zarówno ojca, jak i poety. Niezrozumienie i gniew	
	29	Kochanowskiego stopniowo narastają, aż w końcu wybuchają – wątpi	
	30	on w mądrość, cnotę i Boga, które nie uchroniły go od tego olbrzymiego	jęz.
	31	bólu straty, a na których wcześniej tak misternie wznosił swoją	jęz.
rzecz.	32	egzystencjalną siłę. Po buncie nadszedł jednak etap próśb, za które	
	33	biedny ojciec otrzymuje najcenniejszą nagrodę – we śnie ukazuje mu	
	34	się jego matka, która uświadamia mu, że Urszuli nie stała się krzywda,	
	35	a wręcz przeciwnie – śmierć uratowała ją od boleści życia. Serce	
	36	Kochanowskiego doznaje ukojenia, a dusza uspokaja się po	
	37	przeciwności, która została na niego zesłana.	jęz.
sp.	38	[Bunt jest często nieodłącznym elementem przeżywania prób, jakie	
	39	zrzuca na człowieka los. Konrad, bohater dramatu „Dziady” cz. III, który	
	40	wyszedł spod ręki Adama Mickiewicza, jest najlepszym tego	
	41	przykładem. Życie Konrada jest pełne ucisku, dramatycznych wręcz	jęz.
	42	wydarzeń, które rozgrywają się na jego oczach. Sam jest więziony,	
	43	przez co bezradny – nie może pomóc fizycznie swojemu narodowi,	
	44	którego gnębi moskiewski tyran. Nagromadzone w nim uczucie	
	45	wybucha jednak podczas dialogu z Bogiem – zarzuca mu brak miłości,	
	46	zaniedbanie, że pozwala na istnienie zła, które dotknęło państwo pod	jęz.
	47	postacią zaborów. Jego prometejska postawa popycha go coraz to dalej	
	48	w zarzuty i argumenty, zatraca się stopniowo w swym dialogu, który	jęz.
	49	próbuje podjąć z Bogiem. Konrad stwierdza w końcu, że jest on wyższy	
	50	od Boga – on w końcu kocha cały naród, wszystkie przeszłe i przyszłe	
	51	pokolenia, kocha jak przyjaciel, kochanek, małżonek i ojciec, więc	
	52	każdym rodzajem miłości, nie pozwoliłby na istnienie zła, cierpi za	jęz.
	53	miliony. Pierwsze porównanie, a następne postawienie siebie wyżej,	
	54	zażądanie władzy, zrozumienia, zostaje jeszcze bardziej przebite	jęz.
	55	w postaci groźby, którą Konrad ma zamiar świadomie spełnić.	

str.			
	56	] Rozpacz, bunt i groźba nie przynoszą mu jednak żadnych	
	57	rezultatów. Na usprawiedliwienie go można jedynie dodać, że Konrad	jęz.
	58	nie miał nigdy wzoru rozmowy z Bogiem, znał jedynie cara jako ośrodek	
	59	sprawowania władzy. Ktoś mógłby powiedzieć, że to dowód na	
	60	nieistnienie Boga lub potwierdzenie deizmu oświeceniowego, z którym	
	61	romantycy próbowali walczyć czuciem i wiarą. Bóg jednak w dramacie	
	62	istnieje i daje o sobie znać, ponadto sama rozmowa nie miałaby wtedy	
	63	sensu. EwaX odznaczająca się pełnąX pokory prostą, wręcz dziecinną	int. int.
	64	wiarą i modlitwą, zostaje wysłuchana dzięki pośrednictwu Maryi. Ksiądz	jęz.
	65	Piotr natomiastX po ukorzeniu się i wyznaniu swojej nicości względem	int.
	66	BogaX również przyjmuje pełną pokory postawę wobec losu. Bóg	int.
	67	w dramacie istnieje, a jego działania lub ich brak_ sprawiają, że	jęz.
	68	bohaterowie doświadczają nieszczęść, bo choć ksiądz Piotr nie został	
	69	osadzony w więzieniu, nie pobito go ani nie wywieziono na Syberię, to	
	70	wciąż dotyka go gwałt rosyjskiej władzy .	
	71	Jeśli traktujemy twórczość Mickiewicza jako bezpośrednie odbicie	
	72	jego własnych myśli, uczuć i poglądów, jako lustro jego własnej duszy	
	73	i umysłu, możemy stwierdzić, że również i w jego życiu nastąpił moment	
	74	pogodzenia się z losem, akceptacji rzeczywistości – wieszcz narodu	
	75	polskiego również odbył swoją drogę naprzeciw przeciwności losu.	jęz.
	76	Stan ten odnajdujemy w jednym z jego liryków lozańskich – „Polały się	
	77	łzy me czyste, rzęsiste”. Utwór stanowi charakterystykę życia	
	78	romantyka. Mickiewicz wspomina w nim swoje sielskie i anielskie	
	79	dzieciństwo – jedyny pozytywny okres – młodość górną i durną, którą	
	80	charakteryzował okres buntu, prometejskich postaw, a także wiek	
	81	męski, czyli wiek klęski – każdy romantyk jest bowiem zawsze	
	82	przegranym oraz zawsze nieszczęśliwym. W liryku zabrakło jednak tej	
	83	pewnej werwy, odwagi do sprzeciwu, które tak bardzo wpisują się	jęz.
	84	w postać samego Mickiewicza. Zamiast tego pojawił się smutek	
	85	i melancholia. Pojawiła się nuta pokory i dystans wobec samego siebie.	
	86	Nie można kłócić się ze stwierdzeniem, że każdy człowiek radzi	
	87	sobie z niedogodnościami losu. Jedni przyjmują go z pokorą, jak ks.	
	88	Piotr w „Dziadach”, inni popadają w rozpacz, próbują uciekać, jeszcze	
	89	inni wznosić barykady, by chronić się przed Fatum do ostatniej kropli	
	90	krwi, a inni sami przyznają się i akceptują swój nieuchronny los.	jęz.
	91	Możemy podawać przykłady w nieskończoność, zaczynając od	

_____	*92*	antycznego Edypa, kończąc na bohaterach powieści współczesnej.	_____
_____	*93*	Choć przez wieki i dekady zmieniało się myślenie człowieka i nurty	jęz.
_____	*94*	światopoglądowe, jedno pozostawało takie samo – nasz indywidualizm	_____
_____	*95*	w podjęciu decyzji o formie, którą przyjmiemy podczas starcia	_____
_____		ostatecznego z mocą, która nas przewyższa i której nie możemy pojąć.	jęz.
		/905 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Dziadów* cz. III Adama Mickiewicza)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 10 pkt**
   - w pracy wykorzystano funkcjonalnie *Dziady* cz. III Adama Mickiewicza (na podstawie analizy postaw Konrada, ks. Piotra i Ewy zdający formułuje wniosek, że człowiek przyjmuje różne postawy w zależności od usposobienia i okoliczności), wiersz Jana Kasprowicza został wykorzystany częściowo funkcjonalnie (brak funkcjonalnej analizy sytuacji, w której znalazł się człowiek, oraz drogi poszukiwania sensu życia, zmetaforyzowane określenia zaburzają wywód i uniemożliwiają pełne, rzeczowe wnioskowanie)
   - funkcjonalnie wykorzystano kontekst literacki – *Treny* Jana Kochanowskiego (analiza i wnioskowanie pozwalają na uzasadnienie wzlotów i upadków człowieka w obliczu osobistej tragedii, wskazanie dróg poszukiwania rozwiązań to dodatkowy rzeczowy aspekt wywodu), a częściowo funkcjonalnie wykorzystano kontekst biograficzny – odwołanie do życia Adama Mickiewicza)
   - zadowalająca argumentacja
   - jeden błąd rzeczowy.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 2 pkt – elementy treściowe zostały w większości pracy zorganizowane problemowo; usterki w zakresie struktury akapitów i proporcji między akapitami.
   3b. Spójność wypowiedzi: 2 pkt – wywód w większości uporządkowany i spójny; 3 zaburzenia spójności wynikają z braku powiązania treści w akapicie i między akapitami.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 0 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 29 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.

4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 6 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**20 punktów**

Przykład 3.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	W przypadku traumy i złych doświadczeń największym wyzwaniem	
	02	dla człowieka jest przepracowanie tego z samym sobą. Nie istnieje na	jęz.
	03	to jednak żaden uniwersalny sposób, dzięki któremu można byłoby	
	04	wrócić do codzienności i odłożyć swoje przeżycia w głąb id.	jęz.
	05	Wydarzenia, które powodują załamanieX bardzo często nie pozwalają	int.
	06	z niego wyjść, skazując duszę człowieka na długotrwałe cierpienia bez	jęz.
sp.	07	możliwości ucieczki. ‿W literaturze na przestrzeni wieków odnaleźć	jęz.
	08	można różne rozwiązania, które czasami okazywały się być zbawienne,	
	09	czasami wydawały się być jedynymi możliwymi – wliczając w to samo	jęz.
	10	wyrażenie rozpaczy połączone z akceptacją i odnalezieniem	
	11	wewnętrznego spokoju, zwrócenie się do siły wyższej, pokutę czy	
	12	śmierć.	
	13	Jak Kasprowicz w wierszu „W ciemności schodzi moja dusza”	
	14	postawił podmiot liryczny we wspomnianej wcześniej sytuacji bez	jęz.
sp.	15	wyjścia. ‿Dusza zatraca się w mroku, który zdaje się nie mieć końca.	
	16	Osoba mówiąca opisuje zejście w otchłań piekielną, jest wystawiona na	
	17	pośmiewisko potępieńców widzących w nim ostałą „cząstkę jasnej	jęz.
	18	mocy”. Jak wiadomo, życie człowieka nie składa się wyłącznie ze złych	
	19	i dobrych doświadczeń – dużo trudniej jest jednak przewartościować te	
	20	złe, które odciskają większe piętno na sferze emocjonalnej i znacznie	
sp.	21	zaburzają zdolność racjonalnego myślenia. ‿Z tego też powodu	
	22	symboliczny promień światła nie ma mocy przebicia się przez	
	23	roztaczającą się wokół ciemność (często nie ma ona nic wspólnego z	
	24	postawą i moralnością człowieka – jest całkowicie zależna od	
	25	zbieżności losu).	jęz.
	26	Biblijny Hiob jest idealnym przykładem człowieka pokrzywdzonego	
	27	– zostało mu odebrane wszystko, co miało dla niego znaczenie, było to	
	28	ogromną próbą wytrwałości. Jego „cząstką jasnej mocy” była jednak	
	29	wiara, która w kontekście religijnym jest jedynym skutecznym	
	30	sposobem na przezwyciężenie zła. Można znaleźć tu ciekawą analogię	

	31	do starożytności, gdzie traumatyczne doświadczenia były ściśle	jęz.
	32	związane ze sposobem postępowania człowieka – tak jak w przypadku	
	33	Edypa, który sam (nieświadomie) był ich przyczyną, jak również sam	
	34	wymierzył sobie pokutę – również nie powierzył więc nikomu swojego	jęz. jęz.
	35	odkupienia. Głównym zadaniem bohaterów tragicznych była akceptacja	
	36	ciężaru, który zrzucił na nich los – nie ważneX jaki wybór zostałby przez	ort. int.
	37	nich podjęty, ich historia skończyłaby się tak samo lub bardziej okrutnie.	jęz.
	38	Hiob nawet w sytuacji utracenia całej swojej rodziny nie odwrócił się od	
	39	Boga, który miał zwrócić mu wszystko z naddatkiem. Mężczyzna okazał	
	40	ogromną pokorę i lojalność, a wszystkie cierpienia zostały mu	
	41	wynagrodzone. Jest to zdecydowanie nadal aktualny sposób radzenia	
	42	sobie z przeciwnościami, sama postać ChrystusaX niosąc krzyżX	jęz. int. int.
	43	dowiodła siły wiary i światła, danych człowiekowi przez Boga.	jęz.
sp.	44	◡W wierszu Jana Kasprowicza występuje postać anioła (będącego	
	45	metaforą dobra, radości i zbawienia), bolejącego nad losem upadłej	
	46	duszy, za słabej i zbyt zniszczonej, aby wydostać się z ciemności.	
	47	Rozpacz to kolejne następstwo tragedii. W epoce romantyzmu	
	48	uwidoczniła się skłonność do jej okrutnych skutków, które poprzez	
	49	wewnętrzne odczucia i emocje człowieka wpływały na jego zdrowie	
	50	fizyczne i psychiczne. Postać Wertera J.W. Goethego jest ikoną	
sp.	51	nieradzenia sobie z uczuciami i odrzuceniem. ◡Ewolucja bohatera	jęz.
	52	przebiegała w różnych sferach, poczynając od kontaktów towarzyskich	
	53	i kończąc na zmienionych diametralnie gustach w literaturze.	jęz.
sp.	54	◡Pogłębianie się jego duszy w mroku było więc widoczne również na	jęz.
	55	zewnątrz, zakończyło się samobójstwem, które było swego rodzaju	jęz.
	56	przypieczętowaniem rozpaczy i utonięcia we własnych odczuciach. Akt	
	57	odebrania sobie życia był równie rozciągły i ciężki jak wszystko, co do	jęz.
	58	niego doprowadziło. Mężczyzna umierał długie godziny, cierpiał, aby	
	59	w sposób ostateczny „poradzić sobie” ze sobą samym.	
	60	Czy istnieje więc złoty środek? Wszystkie wymienione wyżej formy	jęz.
	61	postępowania wydają się niekoniecznie całkiem słuszne,X bądź nie	jęz. int.
	62	całkiem możliwe. Pewnym jest, że doświadczenie przez los było i jest	
	63	dla artystów siłą napędową do tworzenia – również odbiorca ma	
	64	możliwość wykształcenia w sobie wrażliwości i mądrości życiowej,	
sp.	65	lepszego rozumienia świata i nauki na cudzych błędach. ◡Sama sztuka	
	66	jest rodzajem postawy wobec nieprzychylnego losu zarówno dla	

_____	*67*	twórcyX jak i czytelnika. Dzielenie się emocjami i umiejętność	int
_____	*68*	rozpoznania ich w drugim człowieku są kluczowe w drodze przez życie.	_____
sp.	*69*	‿Jan Kochanowski w „Trenach” pisze o swojej zmarłej córce, Orszulce.	_____
_____	*70*	Dokładnie nakreśla wszystko, co przeszedł po jej utraceniu. Duże	_____
_____	*71*	znaczenie w jego tekstach mają dobre wspomnienia i ojcowska miłość,	_____
_____	*72*	która pozostała niezmienna nawet pomimo jej śmierci. Te emocje	_____
_____	*73*	pozwoliły mu w pewnym stopniu odzyskać wewnętrzny spokój	_____
_____	*74*	i częściowo pogodzić się ze stratą.	_____
_____	*75*	Tyle, ile było epok, nurtów, zdarzeń, wierzeń i kultur, tyle istnieje	_____
_____	*76*	postaw człowieka w stosunku do trudnych doświadczeń. Jak zostało	jęz.
_____	*77*	napisane w pierwszym akapicie, nie powstał jeden poprawny	_____
_____	*78*	i obiektywny sposób, aby bezboleśnie przebrnąć przez niekorzystny	jęz.
_____	*79*	plan losu. Człowiek może jedynie uczyć się doświadczania, starać się	jęz.
_____	*80*	rozumieć, wybaczać i dbać o światełko radości, które zawsze,	_____
_____	*81*	w mniejszym lub większym stopniu, żarzy się w jego wnętrzu.	_____
		/722 wyrazy/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Księgi Hioba*)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 10 pkt**
   - w pracy wykorzystano funkcjonalnie jeden utwór literacki (*Księgę Hioba*), wnikliwa analiza postawy biblijnego bohatera i logiczne rzeczowe wnioskowanie powiązane z omawianym problemem), drugi utwór wykorzystano częściowo funkcjonalnie (powierzchowne odczytanie sensów wiersza Jana Kasprowicza, brak konkluzji sumujących rozważania w powiązaniu z problemem wskazanym w poleceniu)
   - częściowo funkcjonalnie wykorzystano kontekst literacki (odwołanie do dwóch dodatkowych utworów literackich nie pogłębia problematyki wywodu, stanowi jedynie dodatkową ilustrację, bazującą na zrelacjonowaniu treści tekstów)
   - powierzchowna argumentacja.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 2 pkt – elementy treściowe zostały w większości pracy zorganizowane problemowo.
   3b. Spójność wypowiedzi: 1 pkt – wywód z zaburzeniami spójności; 8 błędów w spójności wynikających z braku powiązania treści w akapitach.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi

4a. Poprawność językowa: 1 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 24 błędy językowe obniżają ostateczną ocenę wypowiedzi.

4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca zawiera 1 błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 6 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**20 punktów**

Temat 4. (0–35)

Trzeźwy racjonalista – niepoprawny marzyciel. Jak wybór postawy życiowej wpływa na losy człowieka i jego relacje z innymi ludźmi?

W pracy odwołaj się do:

- ***Lalki* Bolesława Prusa**
- **innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki**
- **wybranych kontekstów.**

Wymagania ogólne i szczegółowe

Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 22–23 *Informatora*.

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 30–45 *Informatora*.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	01	Literatura od wieków wyznaczała pewne wzorce, z których ludzie	_____
_____	02	mogli czerpać i według nich postępować. Szczególnie twórczość	jęz.
_____	03	średniowiecznych artystów, piszących swoje anonimy Xad maiorem Dei	int.
_____	04	gloriamX, stała się wyznacznikiem życiowych wzorców parenetycznych.	int.
_____	05	Wybór owej odpowiedniej życiowej postawy jest wyzwaniem dla	jęz.
_____	06	każdego człowieka, gdyż znacząco wpływa on na dalsze jego losy,	_____
_____	07	a także relacje z innymi ludźmi. To, jaką drogę wybrać, stanowi	_____
_____	08	odwieczny problem ludzkości, ponieważ każdy zdaje sobie sprawę	_____
_____	09	z możliwych konsekwencji swoich decyzji. Literatura, ze swą niezwykłą	_____
_____	10	mocą symulacji pewnych wyborów czy sposobów bycia, może stanowić	jęz.
_____	11	pomoc w ocenie i późniejszym wyborze konkretnych postaw. To właśnie	_____
_____	12	na kartach powieści możemy spotkać różnych bohaterów – od	_____
_____	13	trzeźwych racjonalistów po niepoprawnych marzycieli. To daje	jęz.
_____	14	czytelnikowi możliwość identyfikacji z postacią i wraz z nią zmierzenia	_____
_____	15	się z konsekwencjami poszczególnych decyzji.	_____
_____	16	Bolesław Prus w swej powieści pt. „Lalka” przedstawia Stanisława	_____
_____	17	Wokulskiego, człowieka niejednoznacznego, w którym stopiły się dwie	_____
_____	18	postawy – romantyka wierzącego w idealną miłość i racjonalnego	_____

	19	pozytywisty, pragnącego zmieniać świat. Główny bohater poświęca	
	20	całą swoją energię na zdobycie ukochanej Izabeli. Jako niepoprawny	
	21	marzyciel i romantyk, popada w swego rodzaju obsesję. W typowo	
	22	romantyczny sposób, podobnie jak Gustaw z IV części *Dziadów*,	
	23	idealizuje postać ukochanej, tworzy wyobrażenie kobiety-anioła,	
	24	pragnie zrobić wszystko, by ta wreszcie go doceniła i pokochała.	
	25	Wokulski przeżywa swego rodzaju Weltschmerz, czuje się osamotniony	
	26	i nierozumiany. Ten stan wzmaga obojętność Izabeli i wewnętrzne	
	27	rozdarcie bohatera. Wokulski szuka jednak przyczyny takiego	
	28	samopoczucia i oskarża literaturę, szczególnie poezję Mickiewicza,	jęz.
	29	o zbudowanie fałszywego obrazu miłości i świata. To zapewne dlatego	
	30	próbuje popełnić samobójstwo – rzuca się pod pociąg, gdyż, tak jak	
	31	prawdziwy romantyczny kochanek, nie jest w stanie znieść odrzucenia	
	32	i porażki. Z opresji ratuje go jednak dróżnik Wysocki, dając szansę na	jęz.
	33	nowe życie, ale szansy tej Wokulski nie potrafi wykorzystać. Nie	
	34	pomogą żadne racjonalne tłumaczenia przyjaciela Rzeckiego, wszystko	
	35	upadnie, sklep – wcześniej tak dobrze prosperujący, zostanie przejęty	
	36	przez Żyda, a wszelkie pozytywistyczne próby wprowadzania pracy	
	37	organicznej na grunt warszawski,X spoczną na niczym. Marzenia	int. jęz.
	38	Wokulskiego o szczęśliwej miłości doprowadziły bohatera do klęski,	
	39	a co więcej zniszczyły jego relacje z ludźmi.	
	40	Z równie trudnymi konsekwencjami wyboru musiał zmierzyć się	
	41	Mąż, czyli Hrabia Henryk z „Nie-Boskiej Komedii” Zygmunta	
	42	Krasińskiego. Jego marzenie o byciu wspaniałym poetą,	
	43	doświadczającym wzniosłościX stało się początkiem rodzinnego	int.
	44	dramatu. Bohater podążył za marą, za wyobrażeniem, aby szukać	
	45	prawdziwego natchnienia. Ten wybór skutkował obłędem żony	
	46	i kalectwem syna. Dar poezji stał się dla niego zarówno	
	47	błogosławieństwem, jak i przekleństwem. Mąż, jako niepoprawny	
	48	marzyciel, chciał odmienić swoje życie, chciał dotknąć absolutu i poczuć	
	49	się kimś wielkim. Nie zdawał sobie jednak sprawy, że to poezja wybiera	
	50	człowieka, a nie odwrotnie. Przekonanie o swojej wyjątkowości	
	51	doprowadziło do tragedii, przede wszystkim rodzinnej. Finalnie zmusiło	
	52	go też do zmierzenia się z krwawą rewolucją, obroną zamku Świętej	
	53	Trójcy, jak i całego feudalnego porządku.	

	54	Z pułapką fałszywej idei i zagrożeniem zachodniego racjonalizmu	
	55	musiał zmierzyć się bohater „Zbrodni i kary” Fiodora Dostojewskiego –	
	56	Rodion Raskolnikow. Jego ateizm i zaufanie wobec racjonalizmu	jęz.
	57	przyczyniły się do stworzenia teorii o ludziach zwykłych i niezwykłych.	
	58	Powyższa teoria popchnęła bohatera do popełnienia zbrodni, a tym	
	59	samym do przeprowadzenia testu, do której z tych grup należy.	
	60	Raskolnikow, chcąc sprawdzić siebie w roli Napoleona, postanawia	jęz.
	61	zabić Lichwiarkę. Bohater wierzy w słuszność tego czynu, twierdzi, że	
	62	to jednostkowe poświęcenie uratuje wiele istnień. Wydaje się, że	
	63	Raskolnikow broni siebie jako jednostki, w jego postawie odbija się	
	64	filozofia Maxa Stirnera – zwolennika skrajnego indywidualizmu, a także	
	65	poglądy Kanta, oddzielającego moralność od etyki. Raskolnikow nie	
	66	widzi moralnego zła w swoim czynie. Skrupulatnie sporządzony plan,X	int.
	67	komplikuje się w momencie, kiedy Raskolnikow jest zmuszony do	
	68	kolejnego zabójstwa – siostry Alony. Po tej niespodziewanej zbrodni	
	69	bohater popada w obłęd, dręczą go sny, ciało odmawia posłuszeństwa,	
	70	pojawia się gorączka i majaki. Wydaje mu się, że wszyscy już wiedzą,	
	71	że to on jest mordercą. Powoli zanikają wszelkie relacje z rodziną czy	
	72	przyjaciółmi. Jego psychologiczny portret obrazuje wewnętrzną klęskę.	
	73	Czyn, jakiego dokonał Rodion, zmienił jego los na zawsze. Bohater,	jęz.
	74	dzięki Soni, przyznaje się jednak do winy, rozumie, że musi przyjąć	
	75	cierpienie, aby się przez nie odkupić. Podczas pobytu na Syberii	
	76	zmartwychwstaje wewnętrznie i widzi nadzieję w przetrwaniu kolejnych	
	77	lat katorgi. Zaczyna rozumieć też, jak wielką miłością darzy Sonię	
	78	uosabiającą wiarę.	
	79	Dostojewski ukazuje czytelnikom pułapkę skrajnego racjonalizmu	
	80	i błąd w bezmyślnym podążaniu za ideą, z której może człowieka	
	81	uratować tylko wiara w Boga.	
	82	Każdy człowiek, stojąc przed wyborem swojej postawyX ma pewne,	int.
	83	uzasadnione obawy. Bohaterowie literaccy ukazują jednak, że żadne	
	84	skrajności nie przynoszą pozytywnych efektów. Bycie jedynie	
	85	marzycielem może skończyć się niesamowitym zawodem miłosnym, jak	
	86	w przypadku WokulskiegoX czy też zmuszeniem do podjęcia	int.
	87	nieodwracalnych kroków, jak w przypadku Męża z „Nie-Boskiej	
	88	Komedii”. Natomiast skrajny racjonalizm, fałszywa idea również mogą	
	89	stać się powodem klęski, czego dowodem jest Raskolnikow. Każda	

_____ _____	*90* *91* *92*	decyzja, jaką człowiek musi podjąć, wiąże się z konsekwencjami, dlatego tak ważne jest, by wybory kolejnych postaw analizować i bilansować. /782 wyrazy/	_____ _____

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Lalki* Bolesława Prusa, *Nie-Boskiej Komedii* Zygmunta Krasińskiego oraz *Zbrodni i kary* Fiodora Dostojewskiego)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt**
   - utwory przywołane w wypowiedzi zostały w niej wykorzystane w pełni funkcjonalnie; poddana analizie postawa Stanisława Wokulskiego pozwoliła na ukazanie dwoistości natury bohatera i marzycielskich tendencji, które doprowadziły go do życiowej przegranej; także rzeczowa argumentacja dotycząca postawy bohatera *Nie-Boskiej Komedii* Zygmunta Krasińskiego stanowi dobre uzasadnienie podjętej w wypracowaniu problematyki
   - funkcjonalnie wykorzystano konteksty interpretacyjne (historycznoliteracki – odwołania do romantyzmu, filozoficzny – pogłębia interpretację postawy Raskolnikowa)
   - bogata argumentacja
   - wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 2 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 5 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 9 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.
   4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 1 pkt – praca zawiera 7 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**31 punktów**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	Wybór postawy życiowej ma decydujący wpływ na dalsze losy	_____
_____	*02*	człowieka. W zależności od podjętej decyzji lub nieświadomego	_____
_____	*03*	podążania za głosem rozumu lub serca, kształtują się stosunki	_____
_____	*04*	międzyludzkie, postrzeganie świata i plany na przyszłość. Trzeźwy	_____
_____	*05*	racjonalista podąża za głosem rozsądku, nie podejmuje pochopnych	_____
_____	*06*	decyzji i stara się wszystko zaplanować, natomiast niepoprawny	_____
_____	*07*	marzyciel kieruje się sercem i pragnieniami, dzięki czemu stara się	_____
_____	*08*	osiągnąć dokładnie toX o czym marzy.	int.
_____	*09*	Postawa życiowa w dużym stopniu wpływa na losy człowieka	_____
_____	*10*	i jego relacje z innymi ludźmi.	_____
_____	*11*	W „Lalce” Bolesława Prusa, główny bohater, WokulskiX był	int.
_____	*12*	zarówno trzeźwym racjonalistą i niepoprawnym marzycielem. Żeniąc	jęz.
_____	*13*	się z MinclowąX postąpił zgodnie z rozsądkiem, dorobił się także	int.
_____	*14*	majątku w Bułgarii i rozwinął swoją działalność. Stał się mężczyzną	_____
_____	*15*	na wysokim stanowisku, ale kiedy poznał Izabelę, pojął, że jego	jęz.
_____	*16*	największym pragnieniem jest związek z panną Łęcką. Kobieta jednak	_____
_____	*17*	odrzucała jego miłość, bo nie był arystokratą. Izabela nie traktowała	_____
_____	*18*	go jak równego sobie, mimo,X że to Wokulski miał majątek.	jęz. int.
_____	*19*	MężczyznaX próbując spełnić marzenia,X o związku z Izabelą, zmienił	int. int.
_____	*20*	sposób swojego działania. Próbując osiągnąć swój cel, nie zważał na	jęz.
_____	*21*	konsekwencje. Dzięki umowie ze Szlangbaumem,X podniósł cenę	jęz. int.
_____	*22*	kamienicy i pozwolił X by Łęcki więcej zarobił. DziałałX jak najlepiej	int. int.
_____	*23*	potrafił, dlatego moment, gdy usłyszał rozmowę Izabeli ze Starskim	_____
_____	*24*	w pociągu, w której kobieta zakładała, że nawet gdyby została żoną	_____
_____	*25*	Wokulskiego, zdradziłaby go, był przełomowy. Mężczyzna postanowił	_____
_____	*26*	zrezygnować z walki o miłość, nie potrafił poradzić sobie	_____
_____	*27*	z odrzuceniem i poniżeniemX jakiego doświadczył. Nie wiemy	int.
_____	*28*	dokładnie, jak potoczyły się jego dalsze losy, ale niespełnione	_____
_____	*29*	marzenie zdefiniowało bieg jego życia.	_____
_____	*30*	Niepoprawnym marzycielem był także Werter z powieści J.W.	_____
_____	*31*	Goethego. Miłość do Lotty kreowała jego zachowanie i wpływała na	jęz.
rzecz.	*32*	podejmowane decyzje. WerterX po przyjeździe do Waldheim,	int.

	33	odnalazł spokój i prawdziwą miłość. Zakochał się w Lotcie, podziwiał	
	34	ją i kochał w sposób platoniczny. Poznał także Alberta, jej	
	35	narzeczonego i przyszłego męża, polubił go, mimo,X że jego	int.
	36	obecność uniemożliwiała codzienne spotkania z Lottą. Wyjechał,	jęz.
	37	chcąc zmienić otoczenie, jednak to nie odmieniło jego uczuć.	
	38	Dowiedziawszy się o ślubie ukochanej, wrócił do miasteczka i popełnił	
	39	samobójstwo. Został pochowany w stroju, w którym pierwszy raz	
	40	zobaczył kobietę swoich marzeń. Werter był z pewnością	
	41	niepoprawnym marzycielem, jego sposób działania był często	
	42	spotykany w czasach romantyzmu, kiedy tworzył Goethe.	jęz.
	43	Zachowanie, podejmowane decyzje i walka o marzenia sprawiły, że	
	44	główny bohater nie mógł poradzić sobie z otaczającą go samotnością	jęz.
	45	i poczuciem braku sensu. Dla Wertera miłość stanowiła najwyższy cel,	
	46	marzenie, którego brak spełnienia eliminował możliwość istnienia.	jęz.
	47	Trzeźwego racjonalistę opisuje natomiast Adam Mickiewicz	
	48	w „Romantyczności”. Ballada opowiada o Karusi, niepoprawnej	jęz.
	49	marzycielce, która widzi swojego zmarłego ukochanego. Według	
	50	starca, który patrzy przez szkiełko, oczami rozumu, jest to tylko	jęz.
	51	szaleństwo dziewczyny i niedorzeczność. Uważa, że toX czego nie	int.
	52	można sprawdzićX nie istnieje. Postawa mężczyzny jest	int.
	53	charakterystyczna dla epoki oświecenia, gdy rozum był najwyższą	
	54	wartością. Podobną konwencję przedstawiali pozytywiści, którzy	jęz.
	55	posługiwali się mimetyzmem, czyli naśladowali rzeczywistość	
	56	i pochwalali utylitaryzm, użyteczność. Twierdzili, że racjonalizm	
	57	pozwoli odbudować się społeczeństwu, dlatego uważali pracę za	
sp.	58	najwyższe dobro. W „Ludziach Bezdomnych” Stefana Żeromskiego	ort.
	59	główny bohater,X pracuje i szerzy idee pozytywistów, zatracając przy	int. jęz.
	60	tym wartości takie, jak miłość i rodzina. Praca i marzenie pomocy	jęz.
	61	ubogim staje się wartością nadrzędną. Dowodzi to temu, że bycie	jęz.
	62	niepoprawnym marzycielem zazwyczaj niszczy otaczających nas	
	63	ludzi i nas samych. Natomiast bycie trzeźwym racjonalistą za wszelką	
rzecz.	64	cenę, jak na przykład Felicjan z „Moralności pani Dulskiej” Gabrieli	
	65	Zapolskiej, który praktycznie nie wypowiada swojego zdania w żadnej	
	66	sytuacji, tylko wykonuje polecenia i dostosowuje się do sytuacji,	
	67	sprawia, że żyje tylko kolejnymi zadaniami i nie może spełniać swoich	jęz.
	68	pragnień.	

_____	*69*	Moim zdaniem należy zachować rozsądek w podejmowanych	_____
_____	*70*	decyzjach, nie kierować się tylko marzeniami ani rozsądkiem. Warto	jęz. jęz.
_____	*71*	spełniać swoje marzenia, bo to pozwala zmienić nasz los i relacje	_____
_____	*72*	z innymi ludźmi. Spełnianie swoich pragnień umożliwia zdobywanie	_____
_____	*73*	doświadczenia, zmienia pogląd na świat i kreuje nową rzeczywistość,	_____
_____	*74*	natomiast podążanie za racjonalnymi decyzjami wpływa korzystnie na	_____
_____	*75*	stateczność i spokój w życiu człowieka. W podejmowaniu decyzji	_____
_____	*76*	o wyborze postawy życiowej należy pamiętać, że warto być zarówno	_____
_____	*77*	trzeźwym racjonalistą i niepoprawnym marzycielem, wybrać Xaurea	jęz int.
_____	*78*	mediocritasX X to znaczy złoty środek.	int. int.
		/655 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Lalki* Bolesława Prusa)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 12 pkt**
   - utwory przywołane w wypowiedzi zostały w niej wykorzystane w pełni funkcjonalnie, analiza postawy Stanisława Wokulskiego pozwoliła na ukazanie zarówno racjonalnych przesłanek postępowania bohatera, jak i jego skłonności do marzycielstwa, sposób poprowadzenia wywodu pozwolił na wnioskowanie w pełni powiązane z problematyką wypowiedzi; analiza postawy Judyma stała się podstawą do logicznych i rzeczowych wniosków, uzasadniających rozważaną problematykę
   - częściowo funkcjonalnie wykorzystano konteksty interpretacyjne (nagromadzenie odwołań literackich, np. odniesienie do *Cierpień młodego Wertera*, które można powiązać z cierpieniami Wokulskiego) i powierzchowne odniesienia do programów pozytywistycznych nie pogłębiają w sposób należyty głównego wywodu
   - zadowalająca argumentacja
   - dwa błędy rzeczowe.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 2 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny; 1 zaburzenie spójności wynika z braku powiązania treści w akapicie.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi

4a. Poprawność językowa: 2 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 19 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.

4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – 1 błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna: 0 pkt – praca zawiera 18 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**23 punkty**

Przykład 3.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	W życiu każdego człowieka przychodzi czasX aby dokonać	int.
_____	*02*	ważnych wyborów. Decyzji tych jest do podjęcia bardzo wiele. Jedną	_____
_____	*03*	z nich jest wybór postawy życiowej. W tym przypadku bitwa toczy się	jęz.
_____	*04*	pomiędzy trzeźwym racjonalizmem a niepoprawnym marzycielstwem.	jęz.
_____	*05*	Każda z podjętych decyzji niesie ze sobą określone konsekwencje,	_____
_____	*06*	czasami wpływające na życie człowieka pozytywnie, a niekiedy	_____
_____	*07*	negatywnie. Zawsze jednak należy liczyć się z tym, że niezależnie od	_____
_____	*08*	podjętych działań, ich skutki wpłyną na nasz ludzki los, a także na	jęz.
_____	*09*	relacje z innymi ludźmi. Według mnie wybór postawy życiowej może	_____
_____	*10*	albo uczynić człowieka szczęśliwym, albo stać się źródłem jego	_____
_____	*11*	cierpienia, jednak w przypadku relacji międzyludzkich zawsze	jęz.
_____	*12*	powoduje zniszczenia.	_____
_____	*13*	Często pojawiające się w tekstach literackich cierpienie może mieć	_____
_____	*14*	różne przyczyny. Jednak chyba najczęściej wskazywanym powodem	_____
_____	*15*	bólu jest miłość. Jaki wpływ ma zatem wybór postawy życiowej na	_____
_____	*16*	cierpienie z powodu miłości? Odpowiedzi na to pytanie udziela	jęz.
_____	*17*	Bolesław Prus w powieści „Lalka”, przedstawiając postać Stanisława	_____
_____	*18*	Wokulskiego. Bohater jest reprezentantem obu postaw życiowych.	_____
_____	*19*	Trzeźwym racjonalizmem cechuje się bowiem jako kupiec, który w celu	_____
_____	*20*	zarobienia pieniędzy,X bierze udział w wojnie w Bułgarii, natomiast	int.
_____	*21*	z drugiej strony stoi niepoprawny marzyciel, człowiek szaleńczo	_____
_____	*22*	zakochany w Izabeli. Na przykładzie Stanisława Wokulskiego można	_____
_____	*23*	stwierdzić, że ta część człowieka, którą reprezentuje niepoprawny	jęz.
sp.	*24*	marzycielX jest skazana na cierpienie. ‿Izabela mimo licznych zalotów	int.
_____	*25*	bohatera, cały czas go odrzuca, a nawet okazuje się, że wyśmiewa goX	int.

_____	26	używając języka angielskiego, myśląc, że bohater go nie zna. Wybór	jęz. jęz.
_____	27	zatem postawy niepoprawnego marzyciela jako życiowej postawy	jęz.
_____	28	przyniosło Wokulskiemu jedynie cierpienie i zawód. Jeśli chodzi	jęz.
_____	29	o relacje z ludźmi, te również się pogorszyły, o czym świadczy np.	jęz.
_____	30	rozmowa z Rzeckim, podczas której przyjaciel krytycznie odnosi się do	_____
_____	31	zachowania Stanisława.	jęz.
		Obie wyżej wymienione postawy można spotkać również	
_____	32	w „Przedwiośniu” Stefana Żeromskiego. W tym przypadku niepoprawny	jęz. jęz.
_____	33	marzyciel – Seweryn BarykaX zaznał dzięki swoim poglądom	int.
_____	34	szczęścia, choć ucierpiały na tym jego relacje z ludźmi, natomiast jego	jęz.
_____	35	syn – CezaryX będąc trzeźwym racjonalistomX doświadczył cierpienia.	int. ort. int.
_____	36	Marzycielstwo Seweryna przejawia się w przedstawionym synowi	_____
_____	37	w drodze do polski micie szklanych domów. Choć jest to propozycja	ort.
_____	38	całkiem nierealna, wypełnia ostatnie chwile życia bohatera wielką	_____
_____	39	radością i napawa entuzjazmem. Dopiero po śmierci ojca CezaryX	jęz. int.
_____	40	konfrontując mit z rzeczywistościąX nabiera innego spojrzenia na	int. jęz.
_____	41	rodzica. Jest to zatem jedyny negatywny skutek – utrata szacunku syna	jęz.
rzecz.	42	– jaki dotknął Seweryna BarykęX i to w dodatku po śmierci. Cezary	int.
_____	43	natomiast przyjął postawę racjonalistyX co ilustruje m.in. scena	int.
_____	44	kończąca powieść, w której bohater maszeruje obok robotników	jęz.
sp.	45	podczas protestu. ‿ Trzeźwe spojrzenie Cezarego uświadomiło mu, że	_____
_____	46	na rozwiązanie obecnych problemów Polski nie ma dobrego sposobu,	_____
sp.	47	‿a także przysporzyło mu wielu nieprzyjemnych sytuacji. Relacje	jęz.
_____	48	międzyludzkie zostały natomiast zniszczone z oczywistych powodów –	_____
_____	49	różnicy poglądów między ludźmi.	_____
_____	50	Podsumowując swoją wypowiedź, uważam, że wybór postawy	_____
_____	51	życiowej ma znaczny wpływ na losy człowiekaX gdyż decyduje o tym,	int.
_____	52	czy będzie on szczęśliwy, czy też będzie cierpiał. Stanisław WokulskiX	int.
_____	53	przyjmując postawę marzycielaX nie tylko skazał się na cierpienieX ale	int. int.
_____	54	i stracił swe atuty w oczach przyjaciela. Natomiast w przypadku	jęz.
_____	55	Seweryna Baryki prezentowana postawa przyniosła bohaterowi	
sp.	56	szczęście i radość, ‿jednak Cezary odczuł wiele negatywów	jęz.
_____	57	związanych z wyborem swojej drogi. Choć więc wszyscy ludzie muszą	jęz. jęz.
_____		dokonywać wyborów, można podjąć takie decyzje, które przyniosą	_____
_____		człowiekowi szczęście.	_____
		/505 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Lalki* Bolesława Prusa)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.
2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 8 pkt**
   - w pracy wykorzystano funkcjonalnie jeden utwór literacki (*Lalkę* Bolesława Prusa), analiza relacji Wokulski – Łęcka pozwoliła na rzeczowe wnioskowanie dotyczące źródeł klęski bohatera, który uległ marzeniu, drugi utwór (*Przedwiośnie* Stefana Żeromskiego) wykorzystano częściowo funkcjonalnie (brak wyraźnych rozróżnień między postawami racjonalnymi i marzycielstwem, zaburzenia spójności w formułowanym wnioskowaniu sprawiają, że nie otrzymujemy klarownego wywodu argumentacyjnego w tej części wypowiedzi)
   - nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów interpretacyjnych
   - powierzchowna argumentacja
   - błąd rzeczowy.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 2 pkt – wywód w większości uporządkowany i spójny; 4 zaburzenia spójności wynikające z braku powiązania treści w akapicie.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 0 pkt – zadowalający zakres środków językowych (stosowna składnia, leksyka); 24 błędy językowe obniżają ostateczną ocenę wypowiedzi.
   4b. Poprawność ortograficzna: 1 pkt – 2 błędy ortograficzne.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 0 pkt – praca zawiera 15 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**16 punktów**

Temat 5. (0–35)

Jaki wpływ na sposób widzenia świata przez człowieka mają czasy, w których on żyje?

W pracy odwołaj się do:

- **wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego**
- **innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki**
- **wybranych kontekstów.**

Wymagania ogólne i szczegółowe

Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 22–23 *Informatora*.

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 30–45 *Informatora*.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Percepcja otaczającej człowieka rzeczywistości od	
	02	najdawniejszych czasów podlegała różnorodnym czynnikom, bowiem	jęz.
	03	obraz świata, zakodowany w ludzkiej psychice, kształtują nie tylko	
	04	własne doświadczenia człowieka, ale również powszechne we	
	05	współczesnych mu czasach nurty światopoglądowe	
	06	i rozpowszechnione schematy myślenia. W wyniku tego jego spojrzenie	
	07	na świat staje się wypadkową oddziaływania tekstów kultury, z którymi	
	08	obcuje, reguł, którym musi się podporządkowaćX oraz całej otaczającej	int.
	09	go codzienności. Te czynniki są ściśle uzależnione od epoki, w której	
	10	żyje człowiek, w związku z tym jego światopogląd jest w dużej mierze	
	11	produktem jego czasów.	
	12	Zjawisko powyższe w ciekawy sposób zilustrował Bolesław Prus	
	13	w utworze „Lalka”. Bohater powieści, Stanisław Wokulski, żyje w XIX	
	14	wieku i zdaje się być w sferze miłości niewolnikiem panujących we	
	15	współczesnym mu społeczeństwie konwenansów. Bohater pała	jęz. jęz.
	16	romantycznym uczuciem do kobiety, ale wybranka serca jest	
	17	arystokratką, a sam Wokulski nie jest wysoko urodzony. Doskonale wie,	
	18	nauczyły go tego wiersze Mickiewicza, że w świecie, w którym żyje,	
	19	jego związek z ukochaną jest niemal niemożliwy. Przeczuwa, że	

	20	podzieli los bohatera IV części *Dziadów*, który kochał wielką miłością	
	21	pannę, z którą konwenanse nie pozwoliły mu się połączyć. Obu,	jęz.
	22	Mickiewiczowskiemu bohaterowi w pierwszej połowie XIX wieku,	
	23	i Wokulskiemu, w drugiej tego wieku połowie, romantyczna miłość,	
	24	w zderzeniu ze światem konwenansów, przyniosła jedynie	
	25	rozczarowania i cierpienia. To może wywołać u Wokulskiego jedynie	
	26	gorycz, głęboki żal i poczucie krzywdy. Jako romantyk nie akceptuje	
	27	zasad, które rządzą światem, ale i tak staje się ich ofiarą. Otaczająca	
	28	go rzeczywistość sprawia na nim wrażenie okrutnej, nieludzkiej, widzi	
	29	w niej ogrom niesprawiedliwości. Próbuje więc targnąć się na swoje	
	30	życie.	
	31	Działania bohatera wynikają z wyznawanego, a ukształtowanego	
	32	w jego czasach systemu wartości. Wychowany na romantyzmie, żyje	
	33	w epoce postępu, rozwoju cywilizacyjnego, kultu pracy. Wierzy, że	
	34	szansą na awans społeczny jest zdobycie majątku, a ciężka praca	
	35	wyzwoli go z ograniczeń i konwenansów. Poprzez kult pracy, który	
	36	wyznaje, a który jest efektem zdobytego wykształcenia i obcowania ze	
	37	światłymi ludźmi swojej epoki, wartościuje ludzi ze względu na	
	38	posiadaną przez nich wewnętrzną energię, chęć działania. Jak widać,	
	39	światopogląd bohatera ukształtowany jest w dużej mierze przez czasy,	
	40	w których żył: ich rygory społeczne, warunki ekonomiczne i ideały,	jęz.
	41	w tym,X nieprzebrzmiałe jeszcze w pełni ideały romantyczne.	int.
	42	Podobne spojrzenie, bo obrazujące związek sposobu postrzegania	
	43	świata przez bohaterów z czasami, w których przyszło im żyć,	
	44	zaprezentował w swoim dziele „W lepszych czasach” Winston Groom.	
	45	Pisarz przedstawił historię grupy młodych Amerykanów, którzy	
	46	w związku z mającymi miejsce w Wietnamie walkami zostają	jęz.
	47	zwerbowani do wojska i wysłani na front. Nie mają żadnego wpływu na	
	48	swój los. Żyjąc w czasach wojny, zmuszeni są do wzięcia w niej udziału,	
	49	niezależnie od swojej woli. Gdy przybywają do Wietnamu, stają się	
	50	świadkami niewyobrażalnego zła. Okrucieństwo i cierpienie odciskają	
	51	na ich psychice piętno. Zaczynają postrzegać świat jako miejsce pełne	
	52	pułapek, w którym śmierć czyha na każdym kroku; nie opuszcza ich	
	53	poczucie grozy. Z perspektywy osoby, która nie miała nigdy styczności	
	54	z realiami wojny, takie spojrzenie na rzeczywistość może wydawać się	jęz.
	55	nieuzasadnione czy wręcz absurdalne. Również na bohaterach utworu,	

	56	gdyby żyli w innym miejscu i czasie, nie w Ameryce lat 60., sprawiałoby	
	57	zapewne takie wrażenie. Gdy jednak zostali wrzuceni w wir	jęz.
	58	dramatycznych wydarzeń wojny w Wietnamie, świat stał się dla nich	
	59	miejscem kaźni, czymś przypominającym piekło na ziemi, a dobro czy	
	60	szczęścieX kategoriami zbliżonymi do abstrakcji.	int.
	61	Wskazany w temacie problem podjął również Andriej Tarkowski	
	62	w filmie „Dziecko wojny". Tytułowy bohater jest przykładem ofiary	
	63	swojej współczesności. Gdy w trakcie działań militarnych giną jego	
	64	rodzice, świat młodego Iwana zaczyna sprowadzać się do dwóch	
	65	kategorii: ojczyzny, której należy bronićX oraz wroga, najeźdźcy, na	int.
	66	którym pragnie zemsty. Ukształtowany w czasach wojnyX chłopiec,X	int. int
	67	nie ma możliwości poznać pokoju. Jego życie zdeterminowane jest	
	68	wydarzeniami II wojny światowej, a psychikę dodatkowo kształtuje	
	69	radziecka propaganda. W efekcie tych wpływów,X bohater, poza	int
	70	wyglądem zewnętrznym, w żadnym razie nie przypomina młodego	
	71	człowieka. Wojna odziera go z niewinności, odbiera mu dzieciństwo,	
	72	w zamian tworząc z niego idealnego żołnierza, dla którego całym	jęz.
	73	światem i najwyższą wartością jest walka z wrogiem. Film pozwala na	
	74	poznanie psychiki Iwana, która zdaje się w pełni ukształtowana przez	
	75	czynniki zewnętrzne. Możemy jedynie domniemywać, jakim	
	76	człowiekiem byłby, gdyby urodził się w lepszych czasach.	
	77	Podsumowując, sposób widzenia świata przez człowieka wynika	
	78	w głównej mierze z charakteru czasów, w których żyje. Jak ukazano we	
	79	wspomnianych wyżej tekstach kultury, elementy kształtujące	
	80	światopogląd to codzienność, zasady, zgodnie z którymi musimy żyć.	
	81	Są one ściśle uzależnione od panujących ideologii, nurtów	
	82	światopoglądowych i powszechnych sposobów myślenia. Ta korelacja	
	83	na przestrzeni dziejów była ciągle widoczna, choć w różnych czasach	
	84	różne czynniki były decydujące. Mimo to wpływ ich wszystkich na obraz	
	85	rzeczywistości zawarty w psychice ludzkiej pozostaje niezaprzeczalny.	
		/749 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej tj. akapity 2. i 3. zawierają analizę *Lalki* Bolesława Prusa pod kątem omawianego przez zdającego problemu w ujęciu zgodnym z tematem wypracowania;

- w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu – zdający sformułował przekonanie, że czasy, w których żyje człowiek, mają wpływ na sposób widzenia przez niego świata i uzasadnił swoją opinię;
- jest wypowiedzią argumentacyjną – wszystkie akapity są argumentacyjne.

2. Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt

- dwa utwory (*Lalka* B. Prusa i *W lepszych czasach* W. Grooma) przywołane w wypowiedzi zostały w niej wykorzystane w pełni funkcjonalnie; funkcjonalne wykorzystanie *Lalki* osiągnięto dzięki wskazaniu zależności między założeniami romantyzmu i pozytywizmu a postawą i postępowaniem Wokulskiego – dowiedziono wpływu tych epok na światopogląd bohatera; potwierdzeniem funkcjonalnego wykorzystania powieści *W lepszych czasach* jest ukazanie w wypracowaniu zgubnego wpływu wojny w Wietnamie na postawy młodych ludzi, których psychika kształtowała się pod wpływem obrazów okrucieństwa i wszechobecnego cierpienia, co potwierdza przyjętą tezę
- funkcjonalne wykorzystanie kontekstów: historycznoliterackiego (odniesienie do programowych haseł romantyzmu i pozytywizmu) oraz kulturowego (pogłębienie interpretacji oddziaływania wojny na psychikę człowieka poprzez przywołanie filmu Andrieja Tarkowskiego *Dziecko wojny* jako tekstu kultury, który ten problem obrazuje)
- argumentacja jest bogata – przeprowadzono wnikliwą analizę problemu, popartą trafnymi przykładami z przywołanych utworów oraz uwzględniającą funkcjonalne konteksty
- Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego – rozważając problem sformułowany w poleceniu, zdający funkcjonalnie wykorzystał wiedzę przedmiotową, tj. wykazał się m.in. znajomością lektury obowiązkowej, wiedzą historycznoliteracką (romantyzm i pozytywizm), znajomością sztuki (przywołał film).

3. Kompozycja wypowiedzi

3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.

3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny.

3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi

4a. Poprawność językowa: 5 pkt – szeroki zakres środków językowych umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu: zróżnicowana składnia tj. zastosowanie zdań pojedynczych, zdań złożonych, zdań wielokrotnie złożonych, zdań wtrąconych, imiesłowowego równoważnika zdania; zróżnicowana leksyka tj. stosowanie frazeologizmów (np. *pałać miłością*, *targnąć się na swoje życie*), precyzyjnego słownictwa (np. *percepcja*, *konwenanse*), wskaźników zespolenia tekstu (np. *zjawisko powyższe*, *podobne spojrzenie*); 9 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.

4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.

4c. Poprawność interpunkcyjna: 1 pkt – praca zawiera 7 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**32 punkty**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Świadectwem upływającego czasu są nie tylko widoczne zmiany,	
	02	takie jak starzenie się, lecz przede wszystkim rewolucje kulturowe	
	03	i odmienne postrzeganie rzeczywistości przez człowieka. Można to	
	04	zaobserwować na przykładzie dzieci i ich rodziców. Młodsi patrzą na	
	05	świat w odmienny sposób niż starsi i staną się dzięki temu innymi	
	06	dorosłymi niż poprzednie pokolenie. Czasy, w których dany człowiek	
	07	żyje, są więc kluczowym punktem odniesienia w kontekście analizy	
	08	sposobu postrzegania świata.	
	09	A gdyby człowiek współczesny znalazł się w zupełnie obcym	
	10	otoczeniu, bez pomocy, przyjaciół, bez znajomości otaczających go	
	11	realiów oraz języka, którym posługują się otaczający go ludzie?	
	12	Spotkało to tytułowego bohatera utworu Olgi Tokarczuk „Profesor	
	13	Andrews w Warszawie” z tomu „Gra na wielu bębenkach”. Współczesny	
	14	anglojęzyczny uczony przyleciał do Polski w celu nauczania	
	15	o psychologii i propagowania swojej szkoły, która była bardzo znana	jęz. jęz.
	16	i szanowana. ZasnąłX zmęczony podróżąX w mieszkaniu,	int. int.
	17	a następnego dnia, kiedy się obudził, okazało się, że czekają na niego	
	18	same problemy. Przewodniczka nie pojawiła się o umówionej porze,	
	19	telefon w mieszkaniu okazał się zepsuty, bohater nie znał języka. Także	
	20	otoczenie zewnętrzne świadczyło o tym, że dzieje się coś niedobrego:	
	21	na ulicy stał czołg, pojawili się żołnierze, przed sklepami ustawiały się	
	22	długie kolejki. Nikt też nie interesował się położeniem, w jakim się	
	23	znalazł profesor. Gwałtownie zmienił się wtedy jego sposób myślenia.	
	24	Ze sławnego uczonego przeobraził się w niepewnego	
	25	i zdezorientowanego człowieka. Na ulicy zaczął naśladować innych,	
	26	stojąc w kolejkach i kupując choinkę. Nieznany mu świat i jego realia	jęz.
	27	przerażały go. Warunki nie sprzyjały rozważaniom na tematy	
	28	filozoficzne, gdyż jego myśli pochłonięte były pragnieniem jedzenia	
	29	i ciepła. Tak wyglądało w tym okresie życie wielu Polaków – walczyli	
	30	o przetrwanie w nieprzyjaznym świecie. Profesor Andrews znalazł się	
	31	w obcych dla siebie czasach, które próbował zrozumieć, a to właśnie	

	32	doświadczenie w znaczący sposób wpłynęło na jego sposób patrzenia	
	33	na świat.	
	34	Aby spojrzeć innym okiem na rzeczywistośćX wystarczy wydarzenia	int.
	35	minione wspominać z niebywałą precyzją, tak jak bohater opowiadania	
	36	„Miejsce” Andrzeja Stasiuka z tomu „Opowieści galicyjskie”. Opisuje on	
	37	dawną cerkiew, która została przeniesiona w całości do muzeum. Czuje	
	38	pustkę w związku z jej brakiem. Dokładnie pamięta każdy element	
	39	budowli. Dzięki wspomnieniu tego miejsca można zauważyć idealizację	
	40	przeszłości. Nic nie jest już takie, jak było. Człowiek ma nawyk do	jęz.
	41	uwielbiania czasów minionych. Czy gdy one rzeczywiście miały	jęz.
sp.	42	miejsce, też wydawały się tak wspaniałe? W utworze wspomniana	
sp.	43	została przyroda, która zmieniła się na gorsze. Sposób opisywania	
	44	rzeczywistości jest ewidentnie zależny od momentu, w którym się tego	
	45	dokonuje. Teraźniejszość nie zostanie opisana w tak pozytywnym	
	46	świetle jak przeszłość, gdyż kluczowy jest element porównania	
	47	i osobistych odczuć.	
	48	Ogromny wpływ na postrzeganie świata ma filozofia danego okresu.	
	49	Od tego może zależeć świat kultury i nauki oraz światopogląd	
	50	człowieka. Dobrze znanym sporem jest konflikt romantyków	jęz.
	51	z oświeceniowcami. Idealnie obrazuje to, jak dwa pokolenia mogą mieć	jęz.
	52	sprzeczne koncepcje. Romantycy uwagę skupiali na uczuciach,	jęz.
	53	subiektywnym patrzeniu na świat. Oświeceniowcy wybrali rozum	jęz.
	54	i filozofię racjonalizmu, która zakłada naukowe rozwiązywanie	
	55	problemów. Idealnie widoczne jest to w balladzie Adama Mickiewicza	jęz.
	56	„Romantyczność”, w której nastąpił podział na wierzących w wersję	
	57	Karusi o pojawieniu się jej zmarłego ukochanego oraz na mędrca	
	58	podważającego jej poczytalność. Twierdzi on, że to, czego nie można	jęz.
	59	zobaczyć, nie może być prawdziwe. Prosty lud ufa dziewczynie, tak jak	
	60	narrator, który opowiadając się po stronie Karusi, wskazuje na to, że	
	61	prawdziwe jest nie tylko to, co można udowodnić, lecz również to, co	jęz.
	62	się czuje.	
	63	Według mnie, czas w którym przychodzi danej jednostce żyć, ma	
	64	ogromny wpływ na sposób postrzegania jej świata. Dzieje się tak ze	jęz.
	65	względu na różnice w wychowaniu, w powstałej filozofii i realiach. Czy	jęz.
	66	jest to czas wojny, czy pokoju. Wszystko to oddziaływuje na ludzi,	jęz. jęz.
	67	którzy mogą nawet nie zdawać sobie z tego sprawy. Wpływ czynników	

_____ _____	*68* *69*	zewnętrznych, takich jak czas, jest bardzo ważny w aspekcie analizy sposobu widzenia świata przez człowieka. /616 wyrazów/	_____ _____

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - nie zawiera błędu kardynalnego
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Profesor Andrews w Warszawie* Olgi Tokarczuk oraz *Miejsce* Andrzeja Stasiuka)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 14 pkt**
   - opowiadanie Tokarczuk *Profesor Andrews w Warszawie* zostało wykorzystane w wypowiedzi w pełni funkcjonalnie jako podstawa argumentacji dotyczącej wpływu nagłej zmiany wydarzeń na sposób postrzegania przez człowieka otaczającej go rzeczywistości; częściowo funkcjonalnie zostało wykorzystane opowiadanie Stasiuka *Miejsce* – zdający odniósł się do wpływu wspomnień na sposób postrzegania świata, który otacza człowieka, ale nie poddał analizie i wnioskowaniu samej postawy wobec rzeczywistości, jaka kształtuje się pod wpływem wspomnień
   - częściowo funkcjonalnie wykorzystano jeden kontekst interpretacyjny (literacki), który pozwolił pogłębić rozważania o wpływie zmian światopoglądowych na postawę człowieka (opozycja: oświecenie – romantyzm)
   - zadowalająca argumentacja.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny; 2 zaburzenia spójności wynikają z braku powiązania treści w akapicie.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 3 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 15 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.
   4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 3 błędy interpunkcyjne.

Łącznie	**29 punktów**

Przykład 3.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
	01	Człowiek jest istotą społeczną, dla której niezmiernie ważne są	
	02	relacje międzyludzkie i kultura. Niewątpliwie wpływ na te aspekty życia	
	03	codziennego mają wydarzenia historyczne. W literaturze bardzo	
	04	chętnie jest podejmowana tematyka dziejów historycznych, gdyż budzi	jęz.
	05	ona wiele emocji. Pisarze i poeci ukazują w swych utworach	
	06	codzienność i uczucia ludzi, ale także tradycję i zwyczaje ówczesnych	
	07	czasów. Czasy te, w których żyją ludzie, mają znaczący wpływ na ich	jęz. jęz.
	08	światopogląd, ponieważ stanowi on odzwierciedlenie sytuacji	
	09	codziennej i wartości moralnych człowieka.	
sp.	10	[Doświadczenia kształtują postawę jednostki, kreują jego odczucia	jęz.
	11	oraz pragnienia. Ta sama sytuacja może być zinterpretowana na różne	
	12	sposoby przez ludzi z innych epok.	
sp.	13	[W opowiadaniu „Proszę państwa do gazu” T. Borowskiego zostały	
	14	ukazane realia życia więźnia obozu koncentracyjnego z czasów II wojny	
	15	światowej. Główny bohater bierze udział w czyszczeniu wagonów	
	16	pociągowych, w których przyjechali ludzie z różnych części świata.	jęz.
	17	Mężczyzna odczuwał wstręt i obrzydzenie do przybyłych, fekalia, trupy	
	18	i fetor budziły w nim gniew i pogardę. Bohater chciał jak najszybciej	
	19	wykonać pracę, dlatego martwe noworodki wyciągał z wagonu po	
	20	kilkaX za malutkie rączki, co dla współczesnego człowieka jest	int.
sp.	21	niedopuszczalne. ◡Zdehumanizowane postępowanie oficerów	jęz.
	22	i pomagających im więźniów budzi żal i smutek u ludzi XXI wieku,	
	23	a wpływ na to ma sytuacja historyczna – wartości więźniów obozu, dla	jęz.
	24	których najważniejszym zadaniem było dożyć jutra, wynikają	
	25	z potrzeby zaspokojenia potrzeb fizjologicznych i czysto naturalnych,	jęz.
	26	zaś współcześni ludzie mogą sobie pozwolić na rozmyślania	jęz.
	27	filozoficzne czy egzystencjalne z powodu zaspokojenia potrzeb	
	28	niższego rzędu i posiadanej wolności. Ukazana w opowiadaniu klęska	jęz.
	29	kultury w zetknięciu z barbarzyństwem i brutalnością rozbudziła	jęz.
	30	w człowieku prymitywne zachowania i uczucia. Budowane wartości	
	31	upadły w zetknięciu z głodem i śmiercią. Dla głównego bohatera	
	32	sprzątanie zwłok było tylko pracą zapewniającą mu byt, lecz nie potrafił	

	33	on współczuć osobom przeznaczonym,X do zagazowania, bo wynikało	int. jęz.
	34	to z jego doświadczeń.	
sp.	35	[Również w „Dziadach” cz. III A. Mickiewicza została podjęta tematyka	
sp.	36	sytuacji człowieka w świecie. ◡Ukazana martyrologia Polaków wynika	jęz.
	37	z działań zaborców, którzy za wszelką cenę chcą zlikwidować naród	
	38	polski. Mickiewicz w tym dziele wykreował mesjanistyczną koncepcję	
	39	narodu – PolskaX jako naród wybranyX umrze w męce jak Chrystus,	int. int.
	40	lecz odrodzi się w chwale. Ówcześni ludzie żyli dzięki temu nadzieją,	
	41	mieli ochotę do życia i walki za ojczyznę. Patriotyczne podejście ludzi	
	42	do rzeczywistości stanowiło wartość, sens ich egzystencji.	jęz.
	43	Pesymistyczny nastrój wywołany odebraniem wolności ukochanego	
	44	kraju został zastąpiony przez nadzieję i optymistyczną wizję	
	45	przyszłości. Polacy z pewnością byli rozgoryczeni, mieli poczucie	
	46	niesprawiedliwości i żalu do Boga, dlatego Konrad postanawia	
	47	zbuntować się przeciwko niemu i wziąć sprawy we własne ręce,	ort. jęz. jęz.
	48	zawalczyć o kraj. Nie boi się on konsekwencji buntu wobec Boga,	jęz.
	49	twierdzi nawet, że Bóg zostawił Polskę, dlatego Konrad postanawia	
	50	wziąć jarzmo cierpienia na własne barki i wyzwolić naród.	
	51	Bezwarunkowa miłość jednostki do ojczyzny wynikła z utraty państwa i	
	52	braku wolności, podczas gdy współcześni obywatele nie potrafią	
	53	docenić dobrobytu i dobrej sytuacji politycznej państwa.	
	54	Negatywne wydarzenia historyczne budzą w ludziach prawdziwe	jęz.
	55	emocje, sprawiają, że ludzie odczuwają mocniej i głębiej brutalną	
	56	rzeczywistość w porównaniu ze współczesną stabilizacją i harmonią.	
	57	Prawda jest taka, że ludzie nie potrafią docenić czegoś, dopóki tego nie	jęz.
sp.	58	stracą. ◡Doświadczenia kreują ludzki światopogląd i system	
	59	aksjologiczny, determinują jego pragnienia i charakter. Człowiek nie	jęz.
	60	potrafi żyć obok historii, bo jest on jej częścią i twórcą.	
		/520 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Proszę państwa do gazu* Tadeusza Borowskiego oraz *Dziadów* cz. III Adama Mickiewicza)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 10 pkt**
   - opowiadanie Borowskiego *Proszę państwa do gazu* zostało wykorzystane w wypowiedzi w pełni funkcjonalnie jako podstawa argumentacji dotyczącej wpływu trudnej sytuacji obozowej na postawy ludzi, zatracenie podstawowych zasad moralnych; częściowo funkcjonalnie została wykorzystana problematyka *Dziadów* cz. III Mickiewicza –w wypowiedzi został wskazany związek między ideą mesjanizmu a postawą patriotyczną, ale powiązanie między mesjanistyczną wizją Polski a buntem Konrada wobec Boga jest niespójne, co nie pozwala zdającemu na pełną rzeczową argumentację powiązaną z tezą
   - częściowo funkcjonalnie wykorzystano kontekst historycznoliteracki (obecność mesjanizmu w literaturze romantycznej)
   - powierzchowna argumentacja.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 2 pkt – usterki w podziale tekstu zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 1 pkt – w wypowiedzi występuje 6 zaburzeń spójności wynikających z braku powiązania treści w akapicie i między akapitami.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 2 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 20 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.
   4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca zawiera 1 błąd ortograficzny.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 4 błędy interpunkcyjne.

Łącznie	**21 punktów**

Temat 6. (0–35)

Melancholia – choroba duszy, motywacja do działania? Różne oblicza nudy w literaturze.

W pracy odwołaj się do:

- **wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego**
- **innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki**
- **wybranych kontekstów.**

Wymagania ogólne i szczegółowe

Wykaz wymagań ogólnych i szczegółowych, sprawdzanych w wypracowaniu, znajduje się na s. 22–23 *Informatora*.

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 30–45 *Informatora*.

Przykładowe ocenione rozwiązania

Przykład 1.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	Nuda towarzyszy nam niemal codziennie: w szkole, kiedy lekcja nie	_____
_____	*02*	jest interesująca, podczas rodzinnego spotkania, kiedy ciotki i wujkowie	_____
_____	*03*	opowiadają stare, wielokrotnie słyszane historie, w domu. Wyzwala w	_____
_____	*04*	nas często trudne do opisania emocje. Sprawia nawet, że pogrążamy	_____
_____	*05*	się w smutku i znużeniu. Nuda często prowadzi do melancholii, czasem	_____
_____	*06*	również do choroby duszy. Nie motywuje do działania. Literatura	_____
_____	*07*	przedstawia różne jej oblicza: od apatii, bierności, aż do depresji.	_____
_____	*08*	Ciągłe powtarzanie tych samych czynności sprawia, że stają się	_____
_____	*09*	zwyczajnie nudne. Pojawia się rutyna. Taki właśnie efekt znudzenia	_____
_____	*10*	codziennością obserwujemy w zachowaniu ludowej bohaterki, Zosi,	_____
_____	*11*	jednego z duchów przywołanych w II części „Dziadów” Adama	_____
_____	*12*	Mickiewicza. Zosia cierpi z powodu braku nowych doświadczeń, o czym	_____
_____	*13*	świadczą słowa: „Przecież nie wiem, skąd ta nuda: \ Wyglądam kogoś	_____
_____	*14*	za każdym szelestem, \ Ach, i zawsze sama jestem!”. Dziewczynie po	_____
_____	*15*	śmierci brakuje chłopców, którzy ją kiedyś adorowali. Teraz jest	_____
_____	*16*	pogrążona w melancholii, samotności. Nikt się o nią nie troszczy. Tę	_____
_____	*17*	rutynę trudno jest jej przełamać bez pomocy z zewnątrz.	_____
_____	*18*		_____

	19	Podobna sytuacja zachodzi w przypadku dzieci – Józia i Rózi. Mają	
	20	dość nużącej beztroski:	
	21	„Zbytkiem słodyczy na ziemi \ Jesteśmy nieszczęśliwemi.”	
	22	Przyczyną nudy może więc być zarówno niedostatek, jak i nadmiar	
	23	czegoś. Mimo że czas „Aniołków” jest urozmaicony, wszystko wydaje	
	24	się przewidywalne, a co za tym idzie – nieciekawe:	
	25	„Lecz choć wszystkiego dostatek, \ Dręczy nas nuda i trwoga.”	
	26	Zarówno dzieci, jak i Zosia, chociaż z różnych etycznych powodów,	
	27	znajdują się w zawieszeniu między światami, gdzie panują nuda i	
	28	melancholia, będące konsekwencjami postaw i okoliczności, jakie miały	
	29	miejsce za życia bohaterów: niezaznania cierpienia, lekceważenia	
	30	miłości. Myślenie to, wywiedzione z ludowej moralności, pokazuje nudę	
	31	jako stan sprzeczny z pełnią człowieczeństwa.	
	32	Do pewnego stopnia podobnych przyczyn znudzenia możemy	jęz.
	33	doszukiwać się w sytuacji Izabeli Łęckiej, bohaterki „Lalki” Bolesława	
	34	Prusa. Dochodzą do nich powody wynikające z uwarunkowań	
	35	społecznych. Przygnębienie Izabeli związane jest z rutyną	jęz.
	36	codzienności panny z wyższych sfer (krytycznie przedstawionych w	
	37	powieści), niedocenianiem pracy jako lekarstwa na nudę, wreszcie	
	38	nieprzystawaniem marzeń (jak tego o miłości Apollina) zepsutej	
	39	arystokratki do rzeczywistości. Jej apatia ma swoje źródło w miałkiej,	
	40	egocentrycznej, pozbawionej głębszego sensu egzystencji, typowej, wg	
	41	Prusa, dla wielu ludzi z tej sfery. Wartość życia panny Łęckiej zdaje się	jęz.
	42	zależeć od ilości adoratorów i pozycji w salonach arystokracji. Jest jak	
	43	porcelanowa lalka bez uczuć, a melancholia w końcu staje się chorobą	jęz.
	44	jej duszy, z czego sama nie zdaje sobie sprawy, ale zatruwała nią	
	45	otoczenie. Takie postawy znudzonych życiem arystokratów możemy	
	46	obserwować także w innych powieściach pozytywistycznych. To na	
	47	przykład Zygmunt Korczyński i Teofil Różyc w „Nad Niemnem” Elizy	
	48	Orzeszkowej, kontestujący wszystko, co ich otacza, ze wszystkiego	
	49	niezadowoleni. Tak wykreowani bohaterowie stanowią przeciwieństwo	
	50	rzutkich, hołdujących pracy i obowiązkom bohaterów tych powieści	
	51	(Stanisława Wokulskiego, Heleny Stawskiej w „Lalce”,X czy Jana	int.
	52	Bohatyrowicza w „Nad Niemnem”). Ich znudzenie życiem w takim	
	53	zestawieniu uświadamia czytelnikowi destrukcyjny wpływ melancholii	jęz.
	54	na człowieka i jego stosunek do świata.	

	55	Marazm, poczucie bezsensu życia miewały też źródła	
	56	światopoglądowe (schopenhaueryzm) i towarzyszyły na przykład	
	57	młodopolskim dekadentom. W połączeniu z końcem wieku,	
	58	niepewnością jutra wywoływały stan przygnębienia. Widać to między	
	59	innymi w wierszu „Deszcz jesienny" Leopolda Staffa. Nastrój budowany	
	60	jest w tekście poprzez powtarzający się motyw jesiennego deszczu.	
	61	Jednostajność, dekadencka nastrojowość pogłębiają poczucie	
	62	bezsensu życia i ilustrują chorobę duszy. Brak miłości i przygnębienie	
	63	rysują przed oczami bohatera lirycznego świat w czarnych barwach.	
	64	Melancholia jest wszechogarniająca; ze stanu nudy, beznadziejności	
	65	istnienia nie ma ucieczki. Choroba duszy człowieka końca XIX wieku	jęz.
	66	powoduje, że jest samotny:	
	67	„Ktoś dziś mnie opuścił w ten chmurny dzień słotny...	
	68	Kto? Nie wiem... Ktoś odszedł i jestem samotny..."	
	69	Bohater liryczny wiersza stanowi jedność z otaczającą go	
	70	rzeczywistością. Nuda w wierszu „Deszcz jesienny" obezwładnia,	
	71	zabiera nadzieję, zamyka w marazmie.	
	72	Podsumowując, nuda potrafi przybierać różne formy: od	
	73	niegroźnego, chwilowego rozdrażnienia, przez melancholię, aż po	
	74	poważną chorobę duszy. Okazuje się, że nudę wywołują różne	
	75	przyczyny, wydawałoby się, że nie ma między nimi niczego zbieżnego.	
	76	Stan ten może dotykać zarówno tych, którzy żyją w dostatku	
		i komforcie, jak i tych, którym brakuje wszystkiego.	
		/645 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Lalki* Bolesława Prusa, *Dziadów* cz. II Adama Mickiewicza)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną
   - nie zawiera błędu kardynalnego.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 16 pkt**
   - w wypracowaniu wykorzystano w pełni funkcjonalnie *Lalkę* Bolesława Prusa (funkcjonalna analiza postawy Izabeli Łęckiej, określenie przyczyn nudy, która panuje w jej życiu, wnioskowanie argumentacyjne dotyczące postawy i stanu emocjonalnego bohaterki powieści Prusa), również w pełni funkcjonalnie

wykorzystano odniesienie do *Dziadów* cz. II (funkcjonalna analiza przyczyn nudy u wybranych postaci dramatu)
- funkcjonalnie wykorzystany kontekst literacki (problematyka wiersza Leopolda Staffa *Deszcz jesienny*) oraz historycznoliteracki – odniesienie do dekadentyzmu jako postawy towarzyszącej człowiekowi końca wieku XIX)
- bogata argumentacja
- funkcjonalność omówionych dzieł literackich oraz kontekstu interpretacyjnego świadczą o erudycji zdającego.

3. Kompozycja wypowiedzi
3a. Struktura wypowiedzi: 3 pkt – elementy treściowe zostały w całej pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi poprawny zarówno w skali ogólnej, jak i w zakresie struktury akapitów; zamysł kompozycyjny zrealizowany w sposób wyrazisty i konsekwentny.
3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wywód w całości uporządkowany i spójny.
3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi
4a. Poprawność językowa: 6 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 6 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.
4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca bez błędów ortograficznych.
4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 1 błąd interpunkcyjny.

Łącznie	**34 punkty**

Przykład 2.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	W świecie sztuki każdy okres życia ma swoją wartość. Artyści,	_____
_____	*02*	będąc ludźmi mentalnie kreatywnymi, potrafią odnaleźć sens każdego	jęz.
_____	*03*	oblicza życia, a następnie tę wartość przedstawić odbiorcy. Literatura,	jęz.
_____	*04*	jako dziedzina sztuki często naznaczona doświadczeniami z różnych	_____
_____	*05*	etapów życia twórcy, doskonale przekazuje skrajnie różne spojrzenia	_____
_____	*06*	na stan, w jakim może znaleźć się człowiek. Niezależnie, o jaki stan	jęz.
_____	*07*	chodzi, czy jest to dzieciństwo, czy może starość, wojna polityczna,	_____
_____	*08*	a może mentalna – zawsze w literaturze spojrzenie na ten czy inny	_____
_____	*09*	stan jest zależne od wielu czynników (m.in. życie i charakter twórcy).	jęz.
_____	*10*	Czy możemy wyodrębnić pewne uniwersalne punkty, wokół których	_____
_____	*11*	spotykają się opisy etapów życia bohaterów? Swoiste archetypy? Nie.	jęz.
_____	*12*	Każdy z bohaterów nie tylko został stworzony przez konkretnego	_____

	13	twórcę literackiego, o własnym i niepowtarzalnym charakterze, ale	jęz.
	14	także, a może przede wszystkim, został stworzony w konkretnym	
	15	momencie historii życia tegoż twórcy!	
	16	Wróćmy do tezy z początku tekstu. Podejmując rozważania nad	
	17	wartością i znaczeniem etapów życia człowieka, i tych wielko-	jęz.
	18	i małoskalowychX zazwyczaj brane są pod lupę te etapy, w których	int. jęz.
	19	człowiek znajduje się w trudnej sytuacji – fizycznie i mentalnie. Często	
	20	w kontekście powyższych twierdzeń zapominamy o tym, że życie	
	21	człowieka jest pełne momentów, które pozornie nie są warte analizy.	
	22	Weźmy na przykład nudę. Największą bolączką w interpretowaniu	
	23	tekstów literackich pod kątem nudy jest problematyka jej definicji. To,	
	24	czym nuda jest, zdaje się niemal niemożliwym do sprecyzowania.	jęz.
	25	Doszukiwać można się jej epifenomenu w postawach bohaterów,	
	26	które określilibyśmy mianem melancholii, przygnębienia,	
	27	zniechęcenia, a sięgając do preromantyzmu, była ona ważnym	jęz.
rzecz.	28	elementem Weltschmerzu. Oniryczny wręcz charakter nudy postuluje	jęz.
	29	wiele epok, często pomiędzy wierszami określając ją jako chorobę	
	30	duszy.	
	31	Pamiętając o wartości i sensie każdego, nawet najmniejszego	
	32	okresu życia, zadać można całkowicie racjonalne pytania: Czy nuda	
	33	może stać się motywacją do działania? Czy te zjawiska,	
	34	charakterystyczne dla nudy w każdej epoce i z nią sprzężone, mogą	
	35	popchnąć człowieka do działania?	
	36	Znając rozumienie nudy w ujęciu mentalnym i pytanie	jęz.
	37	o motywację, spójrzmy na konkretne przykłady bohaterów, którzy	
	38	swoją nudą udowadniają, że nawet ona jest warta dostrzeżenia.	
	39	Ofelia. Jedna z czołowych bohaterek „Hamleta” Williama Szekspira.	
	40	Czym jest nuda w jej przypadku? Ofelia to bohaterka oderwana od	
	41	świata, żyjąca w ciągłym kryzysie tożsamości i wartości. Jej	jęz.
	42	melancholia powoduje, że jako młoda dziewczyna odrywa się od	jęz.
	43	świata ludzi, wokół których toczy się jej życie. Drętwieje mentalnie	
	44	i fizycznie, jej duchowa egzystencja ogranicza się do chwilowych	
	45	powrotów świadomości, związanych głównie z Hamletem – jej	
	46	zachowanie jednak nawet w takich chwilach świadczy o głębokiej	
	47	melancholii. Ofelia zanurzona jest w etap życiaX w którym nie ma	jęz. int.
	48		

	49	wsparcia w odnajdywaniu siebie, a kryzys wartości z dnia na dzień	
	50	rozbija ją wewnętrznie coraz bardziej.	
	51	Jak widać, w trakcie nudy całkiem sporo może się dziać. Nuda to	jęz.
	52	bowiem stan, w który człowiek wchodzi już z pewnym bagażem	
	53	emocjonalnym – to właśnie permanentna nuda Ofelii powoduje, że	
	54	wszystkie konflikty duchoweX z jakimi się mierzy, zaczynają	int.
	55	prowadzić ją do swoistego obłędu. Brak działania fizycznego, zawód	jęz.
	56	miłością i brak możliwości skonfrontowania się z samą sobąX	int.
	57	spowodowany melancholią – czy to mogło skończyć się dobrze?	
	58	Dochodzimy więc do pierwszego pytania. Do czego prowadzi Ofelię	
	59	ten nieprzerwany konflikt, z którym nie potrafi sobie poradzić, ten	
	60	duchowy obłęd, z którego wyjścia nie ma? Do jedynej drogi, jaką w tej	jęz.
	61	sytuacji może nadać życiu bohaterki autor. Skończyć je. Samobójstwo	
	62	Ofelii jest wielowymiarowe – nie może ona przestać żyć w melancholii	
	63	i nie może już wrócić do normalności ze stanu, w jakim się znalazła.	
	64	Nuda doprowadziła ją do przepaści, w którą wpadła niemal	
	65	niezauważenie – bo czymże jest nuda dla kogoś tak sponiewieranego	jęz.
	66	życiem.	
	67	To właśnie jest wspomniana na początku tekstu oniryczna	
	68	choroba duszy, jaką nuda tworzy nad bohaterem. Szekspir, żyjąc	jęz. jęz.
	69	w XVII wieku, dokładnie znał pojęcie nudy jako mentalnego łańcucha	
sp. rzecz.	70	– oświecenie nie przyniosło leku na życiowe konflikty podyktowane	
	71	emocjami, czuciem i wartościami.	
	72	Skoro o czuciu mowa – wspomniany Weltscherz jako podstawa	ort.
	73	preromantyzmu kształtował się z postaw wynikających wprost z nudy	
	74	życia pierwszych romantyków, którzy znużeni oświeceniowym	jęz.
	75	nihilizmem mentalnym i brakiem mocnych odczuć psychofizycznych,	
	76	poszukiwali swojej tożsamości w uczuciach.	
	77	Aby zobrazowaćX jak takie postawy życiowe wyglądają w	int.
	78	praktyce, spójrzmy na pierwszego przedstawiciela preromantyzmu,	
	79	cierpiącego (o ironio!) na zabójczy Weltschmerz – młodego Wertera	
	80	(„Cierpienia młodego WerteraX J.W. Goethe)X Jedną z podstaw	int. int. jęz.
	81	rozumienia stanowisk Wertera jest zauważenie jego wieku,	jęz. jęz.
	82	podkreślonego aż w tytule dzieła – Werter jest młodym człowiekiem.	jęz.
sp.	83	Dość charakterystyczne jest ze względu na to postrzeganie siebie	jęz.
	84	jako jednostki nieprzeciętnej, która widzi, wie i czuje więcej niż inni.	

sp.	85	◡Lekceważący stosunek do reszty był ważnym aspektem jego nudy	jęz.
sp.	86	– ◡Werter nie widzi zrozumienia, nie widzi oparcia i nie widzi	
	87	poszanowania jego miłości. Pesymizm, który Werter posunął do	jęz. jęz.
	88	granic absurdu, powoduje, że staje się oderwany od świata innych	jęz.
	89	(w znaczeniu mentalnym). Miłość do Lotty, tak irracjonalna, tak	
	90	romantyczna, tylko potęguje to wrażenie. Można więc zadać pytanie –	
	91	czy melancholia Ofelii i melancholia Wertera są podobne? Odpowiedź	
	92	nie jest oczywista.	
	93	Weltschmerz młodego Wertera wynika przede wszystkim ze	
	94	stosunku do rzeczywistościX jaki ten obiera. Werter sam decyduje się	int jęz.
	95	na samotność, bacznie obserwuje nędzę i kontempluje naturę. Bunt –	
	96	to odpowiednie słowo na postawę Wertera. Niczym narrator	
	97	Mickiewiczowskiej „Romantyczności" buntuje się wobec zastanego	
	98	świata wartości i postuluje własny, oparty na skrajnych	
	99	przeciwieństwach. U Ofelii cały ten proces nie zachodzi. Ofelia	jęz.
	100	szamocze się między decyzjami innych ludzi, nie potrafi sama o	
	101	niczym zdecydować, cierpi przez permanentny stan oderwania.	
	102	Werter jest inny (bo też „Xpowstał”X znacznie później, na przełomie	jęz. int. int.
	103	epok).	
sp.	104	[Działania Wertera, które prowadzą do powstawania tego stanu	
	105	bólu świataX są spowodowane nudą. Nie podoba mu się etapX na	int int
	106	którym znalazło się jego życie. Kiedy decyduje się odejść ze służby	
	107	dyplomatycznej, bo rozumie, że nie pogodzi się ze światem, jego nuda	
	108	przechodzi na kolejny wymiar. Powoli tracąc nadzieję na znalezienie	jęz.
	109	oparcia dla swojego modelu świata (inna sprawa, czy znalezienie	
	110	takiego byłoby w ogóle wobec Wertera możliwe), zapada się coraz	jęz.
	111	głębiej w melancholiczny obraz rzeczywistości – a postulowane przez	jęz.
sp.	112	niego poznanie czuciem i emocjami uderza coraz mocniej. ◡Cóż –	jęz.
	113	uznanie świata za wroga może skończyć się tylko w jeden sposób.	
sp.	114	◡Znowu – Ofelia nie konkretyzuje swoich uczuć w ten sposób,	
	115	powody jej samobójstwa są zgoła inne. Samobójstwo Wertera,	
	116	kończące dzieło, jest wyrazem bezpośredniego konfliktu bądź	
	117	ucieczki. Droga Ofelii kończy się w sposób naturalnie konieczny	jęz.
	118	zasadami etycznymi wpisanymi w świat dzieła (samobójstwo jest też	jęz.
sp.	119	konieczne fabularnie), ◡droga Wertera kończy się, bo Werter nie	
	120		

_____	*121*	wytrzymuje już we własnym Weltschmerzu, zabija go choroba duszy,	jęz.
_____	*122*	której przebieg jest zawsze inny.	_____
sp.	*123*	[Nuda to melancholia, to mentalne wyjście poza schematX w	int
_____	*124*	którym brak działania oznacza rozwój wewnętrznego konfliktu. Czy	jęz.
_____	*125*	nuda może stać się motywacją? Jak widać powyżej, bezpośrednio nie.	_____
_____	*126*	Nuda wyzwala jednak pewne mechanizmy, które w połączeniu	_____
_____	*127*	z charakterem bohatera (epokąX w której żyje, epokąX w której żyje	int int
_____	*128*	autor itd.) mogą doprowadzić go do różnych działań. W opisanych	_____
_____	*129*	przypadkach była to śmierć. Czy wartość nudy w życiu obu bohaterów	_____
_____	*130*	została określona podobnie? Nie, choć można odnieść takie wrażenie.	_____
_____	*131*	Ich nuda była przede wszystkim podyktowana epoką (sama nuda nie	jęz.
_____	*132*	była kluczowa z punktu widzenia fabuły), a to właśnie w niej wartość	_____
_____	*133*	tego stanu jest zawarta. Nuda dla Ofelii to życie we dworze jako młoda	jęz. jęz.
_____	*134*	dziewczyna poszukująca własnej wartości, nuda dla Wertera to życie	_____
_____	*135*	w pełnym natury świecie, wobec którego młodzieniec się buntuje.	jęz.
_____		Gdzie i czy w tym wszystkim chowa się obiektywne pojęcie nudy – to	jęz.
		najmniej ważna sprawa.	_____
		/1170 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie w całości spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Hamleta* Williama Szekspira)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - jest wypowiedzią argumentacyjną
   - nie zawiera kardynalnego błędu rzeczowego.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 14 pkt**
   - w wypracowaniu wykorzystano w pełni funkcjonalnie *Hamleta* Williama Szekspira (funkcjonalna analiza postawy Ofelii, określenie przyczyn jej pełnego melancholii usposobienia, prowadzącego do śmierci bohaterki; wnioskowanie argumentacyjne dotyczące postawy i stanu emocjonalnego Ofelii); również w pełni funkcjonalnie wykorzystano odniesienie do *Cierpień młodego Wertera* J.W. Goethego (funkcjonalna analiza przyczyn nudy i melancholii, która prowadzi bohatera do samobójczej śmierci)
   - funkcjonalnie wykorzystany kontekst historycznoliteracki (funkcjonalna analiza Weltschmerzu jako zespołu nastrojów charakterystycznych dla bohaterów sentymentalnych i kreacji preromantycznych) oraz psychologicznego (analiza uwarunkowań psychicznych towarzyszących nastrojom bohaterów); w analizie wszystkich utworów literackich
   - bogata argumentacja

- funkcjonalność omówionych dzieł literackich oraz kontekstów interpretacyjnych świadczą o erudycji zdającego
- 2 błędy rzeczowe: pierwszy wynika z przypisania nudzie w sposób nieuzasadniony charakteru onirycznego, drugi z niewłaściwej interpretacji cech oświecenia.

3. Kompozycja wypowiedzi

3a. Struktura wypowiedzi: 2 pkt – elementy treściowe zostały w przeważającej części pracy zorganizowane problemowo; podział wypowiedzi został zaburzony w skali ogólnej (częściowo niefunkcjonalny wstęp).

3b. Spójność wypowiedzi: 0 pkt – w wypowiedzi występuje 9 zaburzeń spójności między- i wewnątrzakapitowej, które wprowadzają do wywodu chaos myślowy.

3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. Język wypowiedzi

4a. Poprawność językowa: 0 pkt – szeroki zakres środków językowych (zróżnicowana składnia, leksyka) umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu; 47 błędów językowych obniża ostateczną ocenę wypowiedzi.

4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca zawiera 1 błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna: 0 pkt – praca zawiera 15 błędów interpunkcyjnych.

Łącznie	**20 punktów**

Przykład 3.

Błędy rzeczowe, błędy w kompozycji			Błędy językowe (w tym stylistyczne), ortograficzne i interpunkcyjne
_____	*01*	Wszystkie emocjeX targające bohaterem od wewnątrz, stanowią	int. jęz.
_____	*02*	uzasadnione źródło pobudek do podejmowanych działań. Jednak czym	_____
_____	*03*	jest dla niego melancholia, która wprawia w stan zawieszenia? Czy	_____
_____	*04*	może być również motywacją, czy wręcz przeciwnie – podjęcie się	_____
_____	*05*	czynów może zachodzić tylko i wyłącznie po wyrwaniu się z impasu?	jęz.
_____	*06*	Literatura przedstawia sentymentalność niejednoznacznie, wszakże	jęz.
_____	*07*	jedno nie wyklucza drugiego, natomiast, jeśli melancholia już skłania do	_____
_____	*08*	działania, nie są to czyny, które miałyby zmienić bieg spraw na lepsze.	jęz.
_____	*09*	Powszechny obraz nostalgii skłania się ku definicji choroby duszy.	jęz.
_____	*10*	Człowiek oceniony na podstawie zachowania, który nie daje po sobie	_____
_____	*11*	znać chęci do życia, słusznie uważany jest za chorego, aczkolwiek	jęz.
_____	*12*	niewątpliwie uzasadniony jest wzajemny wpływ na siebie ciała i duszy.	jęz.
_____	*13*	Na tej podstawie można wywnioskować, że wszelkie boleści duszy,X	int.
_____	*14*	powodują negatywne skutki zachodzące w ciele, ale równie ważne jest	jęz.
_____	*15*	to, że skutki mogą przekładać się na działania.	jęz.

	16	Dowodem tego w literaturze jest Raskolnikow ze „Zbrodni i kary”	jęz.
	17	Fiodora Dostojewskiego. Procesy zachodzące w jego umyśle skłoniły	
	18	go do wdrożenia w rzeczywistość określonego celu. Miało to odbicie	jęz.
	19	również na jego zdrowiu. Raskolnikow całymi dniami spał, nie	jęz.
	20	opuszczał pokoju i dolegała mu gorączka. Jego melancholiaX	int.
	21	towarzysząca mu przed zabójstwem lichwiarki, była swoistą motywacją	
	22	do działania. Bohater pogrążający się w apatii, snujący się całymi	
	23	godzinami po nabrzeżach Newy, nieznajdujący dla siebie miejsca,	
	24	zaczyna popadać w swoisty obłęd, a ten stan sprzyja podejmowaniu	
	25	decyzji o zabójstwie i wcieleniu w życie poglądów o wyższości jednych	
	26	i niższości innych ludzi. Prześladujące myśli nie pozwoliły mu	jęz.
	27	kontynuować dotychczasowego życia bez rozstrzygnięcia targającego	jęz.
	28	nim dylematu. Niezaprzeczalnie jego stan był nade wszystko chorobą	
	29	duszy, do której doprowadziła melancholia.	
sp.	30	[Niewątpliwie melancholia w kontekście słabości doskwiera	
	31	Werterowi z „Cierpień młodego Wertera” Johanna Wolfganga von	
	32	Goethego. Podobnie jak Raskolnikow, Werter jest zmuszony do	
	33	podjęcia nieodwracalnych decyzji, natomiast w przeciwieństwie do	jęz.
	34	„Zbrodni i kary” Werter przez długi czas pozostaje bierny, więc stan jego	jęz.
	35	duszy nie stanowił motywacji do żadnego działania, które mogłoby	
	36	przynieść pozytywne konsekwencje.	
sp.	37	[Frustracja była nieodłącznym elementem życia tytułowej „Pani	jęz.
	38	Bovary” Gustawa Flauberta. Główna bohaterka trwała	
	39	w nieszczęśliwym związku, popadała w romanse, które stanowiły dla	
	40	niej iluzję szczęścia, lecz płomień fascynacji wypalał się tak szybko, jak	
	41	powstawał. Pełna sprzeczności Pani Bovary była nieustannie	
	42	obciążona poczuciem niespełnienia i brakowało jej choć iskry nadziei	
	43	na szczęśliwy obrót spraw. Życie w ciągłym letargu wykańczało ją od	jęz.
	44	środka i miało swoje odbicie na jej najbliższych.	jęz.
	45	Rozważając wszystkie argumenty, melancholia nie bezpodstawnie	jęz. ort.
	46	jest przedstawiona w literaturze jako choroba duszy. W żadnym	
	47	z przypadków nie przyniosła pozytywnych skutków. Nie pchnęła do	jęz.
	48	działania żadnego z bohaterów, lecz tylko pogłębiała ich problemową	jęz.
	49	sytuację. Melancholia doprowadziła do zgubnych działań, więc nie	
	50	może stanowić źródła motywacji, która jest zachęceniem do	jęz.
	51	rozwijających czynów. /431 wyrazów/	

1. **Spełnienie formalnych warunków polecenia: 1 pkt** – wypracowanie spełnia formalne warunki:
   - znajduje się w nim odwołanie do lektury obowiązkowej (*Zbrodni i kary* Fiodora Dostojewskiego)
   - w całości dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
   - w przeważającej części jest wypowiedzią argumentacyjną
   - nie zawiera kardynalnego błędu rzeczowego.

2. **Kompetencje literackie i kulturowe: 11 pkt**
   - w wypracowaniu wykorzystano w pełni funkcjonalnie *Zbrodnię i karę* Fiodora Dostojewskiego (funkcjonalna analiza postawy Raskolnikowa, wskazanie i uzasadnienie skutków melancholii bohatera; wnioskowanie argumentacyjne dotyczące postawy i stanu emocjonalnego Raskolnikowa); częściowo funkcjonalnie wykorzystano odniesienie do *Cierpień młodego Wertera* J.W. Goethego (powierzchowna analiza postawy Wertera, brak spójnej argumentacji)
   - funkcjonalnie wykorzystano jeden kontekst (kontekst literacki stanowi odwołanie do postawy Emmy, bohaterki *Pani Bovary* Gustawa Flauberta)
   - zadowalająca argumentacja.

3. **Kompozycja wypowiedzi**
   3a. Struktura wypowiedzi: 2 pkt – elementy treściowe zostały w pracy zorganizowane częściowo problemowo, częściowo wyłącznie pod względem formalnym, linearnie z zachowaniem następstwa omawianych utworów.
   3b. Spójność wypowiedzi: 3 pkt – wypowiedź w całości jest spójna, 2 zaburzenia spójności w połączeniach zewnątrzakapitowych.
   3c. Styl wypowiedzi: 1 pkt – adekwatny do sytuacji komunikacyjnej, jednorodny.

4. **Język wypowiedzi**
   4a. Poprawność językowa: 0 pkt – zadowalający zakres środków językowych (składnia i leksyka odpowiednie do realizacji tematu); 23 błędy językowe obniżają ostateczną ocenę wypowiedzi.
   4b. Poprawność ortograficzna: 2 pkt – praca zawiera 1 błąd ortograficzny.
   4c. Poprawność interpunkcyjna: 2 pkt – praca zawiera 3 błędy interpunkcyjne.

Łącznie	**22 punkty**

3. Informacja o egzaminie maturalnym z języka polskiego dla absolwentów niesłyszących

Informacje o egzaminie maturalnym z języka polskiego przedstawione w rozdziale 1. *Opis egzaminu maturalnego z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego w części ustnej bez określania poziomu oraz w części pisemnej na poziomie podstawowym* dotyczą również egzaminu dla absolwentów niesłyszących. Ponadto zdający niesłyszący przystępują do egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności.

Dostosowanie warunków przeprowadzenia egzaminu maturalnego dla absolwentów niesłyszących obejmuje m.in. czas trwania egzaminu. Z kolei dostosowanie dla tej grupy zdających formy egzaminu maturalnego z języka polskiego w części ustnej oraz w części pisemnej na poziomie podstawowym polega przede wszystkim na ułatwieniu rozumienia zamieszczonych w zestawach/arkuszach egzaminacyjnych:

a) tekstów nieliterackich i poleceń poprzez:
   - zastępowanie właściwymi odpowiednikami takich wyrazów, związków wyrazowych lub całych zdań, które mogłyby być niezrozumiałe dla osób niesłyszących lub zrozumiane niewłaściwie
   - wyjaśnianie przypisem ww. wyrazów, związków wyrazowych lub zdań;
b) tekstów literackich poprzez wyjaśnianie przypisem archaizmów.

Zastosowane zmiany nie będą dotyczyły terminów z zakresu kształcenia kulturowego i literackiego oraz językowego.

Szczegółowe informacje dotyczące egzaminu dla zdających ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niesłyszących, określone są w *Komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego* w danym roku szkolnym.

W dalszej części tego rozdziału przedstawiono dostosowane dla osób niesłyszących przykładowe zadania z rozwiązaniami na egzamin ustny (3.1) oraz przykładowe zadania z rozwiązaniami na egzamin pisemny na poziomie podstawowym (3.2). Zadania zostały wybrane z części 2.1 oraz 2.2 informatora, dlatego nie podaje się pod nimi ponownie wymagań ogólnych i szczegółowych z podstawy programowej. Zachowano również numerację zadań.

3.1. Przykładowe zadania z rozwiązaniami. Część ustna dla absolwentów niesłyszących

Zadanie 1. Lektura obowiązkowa

Przykład 1.

Obraz sytuacji społecznej po upadku powstania styczniowego. Omów zagadnienie na podstawie opowiadania *Rozdzióbią nas kruki, wrony…* Stefana Żeromskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Przykładowa realizacja zadania (1)[8]

Plan wypowiedzi

Wprowadzenie – osadzenie zagadnienia w kontekście historycznym:

- Powstanie styczniowe jest nazywane ostatnim romantycznym zrywem.
- Zakończyło się klęską i jego uczestników dotknął tragiczny los.
- Dla Polaków, pozostających pod zaborami, nadszedł trudny czas rozliczeń z wewnętrznymi społecznymi podziałami, a nadzieja na wolność powoli zaczęła gasnąć.

Rozwinięcie zagadnienia w kontekście literacko-kulturowym:

a) Teza:

Upadek powstania styczniowego był konsekwencją podziałów społecznych i braku społecznej świadomości, do których przyczyniły się zabory.

b) Argumenty:

- Utwór Stefana Żeromskiego powstał 22 lata po upadku powstania styczniowego. Autor z perspektywy czasu, obserwując współczesne sobie społeczeństwo, sformułował smutną diagnozę, która mówi o podziałach społecznych, samotności zwolenników powstania, braku świadomości chłopów, której przyczyną była izolacja tej grupy.
- Sytuacja społeczna po upadku powstania styczniowego była trudna, a polskie społeczeństwo podzielone. Grupa skupiona wokół Wielopolskiego była przeciwna zbrojnej walce przeciw zaborcy, chłopstwo żyjące w ciemnocie i poniżeniu nie znało pojęcia tożsamości narodowej. Byli także zwolennicy walki i oporu, ale porozumienie między wszystkimi trzema grupami było niemożliwe.
- Utwór przedstawia okrutną poniewierkę głównego bohatera, Szymona Winrycha (czyli Andrzeja Boryckiego), który próbuje przemycić broń dla swojego oddziału. Nie ma znikąd pomocy, tuła się głodny i umęczony. To on dokonuje także w monologu wewnętrznym oceny powstania, analizuje przyczyny klęski. Oskarża całe społeczeństwo, które poddało się zbyt szybko, nie mając woli walki. Uważa, że odpowiedzialni za taki stan rzeczy są zwolennicy Wielopolskiego, uznający za słuszne bierność i zgodę na niewolę.

[8] Wypowiedź została oceniona pozytywnie. W *Informatorze* przedstawiono tylko jej konspektowy zapis. Podobnie w przypadku pozostałych zadań na egzamin ustny.

- Śmierć powstańca ma wymiar tragiczny, bohater ginie zabity przez oddział carskiej armii.
- Równie tragiczne są kolejne wydarzenia: ciało rozrywają wrony, a wynędzniały polski chłop bezcześci zwłoki powstańca, rabuje jego ubranie i ściąga skórę z konia. Ciemny i ubogi chłop nie ma świadomości, że postępuje niegodnie.

Podsumowanie:
Opowiadanie Żeromskiego ukazuje społeczeństwo rozwarstwione, podzielone, niemające wspólnego celu, przez to bardzo słabe i narażone na skuteczne ataki z zewnątrz.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

Wstęp – osadzenie zagadnienia w kontekście historycznoliterackim:

Obraz sytuacji społecznej w epoce pozytywizmu funkcjonował jako temat utworów związanych z prądem naturalizmu. Najważniejsze założenia tego prądu to: tematyka społeczna, ukazywanie bohaterów z nizin społecznych oraz celowe ograniczanie roli fikcji literackiej. Ponadto ważne było ukazywanie brutalnych, okrutnych i brzydkich obrazów rzeczywistości w sposób naturalny, bez upiększeń.

Rozwinięcie zagadnienia w kontekście literacko-kulturowym (naturalizm w pozytywizmie):

a) Teza:
W opowiadaniu *Rozdzióbią nas kruki, wrony…* obraz tragicznej sytuacji społecznej po upadku powstania styczniowego został ukazany w sposób naturalistyczny.

b) Argumenty:
- Upadek powstania styczniowego był dla walczących tragedią, podkreślił też poważne społeczne różnice w sposobie walki z zaborcą.
- Utwór Stefana Żeromskiego powstał 22 lata po upadku powstania styczniowego. Sytuacja społeczna po upadku powstania styczniowego była trudna, a polskie społeczeństwo podzielone. Grupa skupiona wokół Wielopolskiego była przeciwna zbrojnej walce przeciw zaborcy, chłopstwo żyjące w ciemnocie i poniżeniu nie znało pojęcia tożsamości narodowej. Byli także zwolennicy walki i oporu, ale porozumienie między wszystkimi trzema grupami było niemożliwe.
- Utwór przedstawia okrutną poniewierkę głównego bohatera, Szymona Winrycha, który próbuje przemycić broń dla swojego oddziału. Nie ma znikąd pomocy, tuła się głodny i umęczony. Tułaczka bohatera ma wymiar symboliczny, a opis przeżyć bohatera oraz doświadczenie zimna, głodu, wilgoci, zmęczenia są bardzo sugestywne. Opisy krajobrazów: jesiennych pól, błotnistych dróg i szarego nieba wzmacniają przekaz.
- Śmierć powstańca, która jest głównym tematem utworu, ma wymiar tragiczny, bohater ginie zabity przez oddział carskiej armii. Ten akt ukazany jest w sposób dosłowny, pełen brutalności, czytelnik odczuwa cierpienie bohatera niemal fizycznie.
- Atak kruków i wron na ciało powstańca przedstawiony jest ze szczegółami anatomicznymi i fizjologicznymi, co podkreśla grozę śmierci.
- Równie tragiczne jest kolejne wydarzenie: wynędzniały polski chłop bezcześci zwłoki polskiego powstańca, rabuje jego ubranie, ściąga skórę z konia. Zachowanie chłopa

wynika z biedy i nieświadomości, nie zdaje sobie sprawy, jak podły i niegodny czyn popełnia.

Podsumowanie:
Opowiadanie Żeromskiego wykorzystuje naturalistyczne obrazy, aby podkreślić konflikt wewnątrz polskiego społeczeństwa i tragiczną sytuację państwa pod zaborami. Okrucieństwo i brutalizm ukazanych wydarzeń wzmacniają przekaz i oddziałują na emocje czytelnika.

Zadanie 2. Kultura: literatura, sztuka, język

Przykład 1.

Jakie funkcje w tekstach kultury mogą pełnić symbole i alegorie? Omów zagadnienie na podstawie zamieszczonego poniżej materiału oraz wybranego utworu literackiego.

Jacek Malczewski
Do sławy

Zbiory prywatne, 1903.

Przykładowa realizacja zadania (1)

Plan wypowiedzi

1. **Wprowadzenie:**
   - Symbol i alegoria to środki wyrazu artystycznego, które spełniają istotną funkcję w tekście kultury.
   - Alegoria może za pomocą obrazu plastycznego, tekstu lub pojęcia przedstawiać znaczenie dosłowne i przenośne (np. grecka bogini Temida była przedstawiana jako kobieta z zawiązanymi oczyma i wagą – to alegoria sprawiedliwości).
   - Symbol ma wiele znaczeń ukrytych, może być odczytywany w kontekście tradycji kulturowej lub treści danego utworu.

2. **Opis obrazu:**
   - Obraz Jacka Malczewskiego przedstawia anioła, który zabiera na swoje skrzydła małego chłopca.
   - Kształt pola obrazowego to prostokąt, jest to kompozycja kilkuplanowa, dynamiczna – na pierwszym planie znajduje się anioł z dzieckiem, drugi plan stanowi krajobraz wsi z pasącymi się krowami i linią horyzontu zamykającą pola.
   - Kolorystyka obrazu zachowuje równowagę barw ciepłych i zimnych, widać też kontrasty barwne.

3. **Interpretacja:**
   - Przedstawiona scena może być rozumiana jako symboliczna podróż maleńkiego dziecka do przyszłej sławy, jako otwarta karta losu. Nie wiadomo, co będzie powodem sławy dziecka: talent, twórczość, a może bohaterski czyn?
   - Przedstawiona scena ukazuje baśniowy obraz: anioł w zielonej sukni pomaga dziecku dosiąść swych skrzydeł, nie wiadomo, co wydarzy się dalej. Nic nie mąci spokoju wsi, jednak odbiorca obrazu może doświadczać niepokoju, ponieważ nie wie, co stanie się z dzieckiem.
   - Anioł nosi zieloną suknię, co symbolizuje wolność i nadzieję, dziecko – białą – ten kolor symbolizuje niewinność i nowy początek.

4. **Przykłady z literatury:**
   - Symbolami posłużył się Stanisława Wyspiański, konstruując dramat *Wesele*. Wykorzystał symbolikę zjaw (np. Wernyhora, Stańczyk, Rycerz), przedmiotów (np. złoty róg, czapka z piór, złota podkowa) i scen (np. chocholi taniec), aby przedstawić diagnozę polskiego społeczeństwa przełomu XIX i XX w. oraz wskazać przyczyny niepowodzenia idei niepodległościowych.
   - W tradycji kulturowej ukształtował się wizerunek kościotrupa lub kostuchy z kosą jako średniowiecznej alegorii śmierci. Tak przedstawiano śmierć na obrazach, ale też w średniowiecznej literaturze, choćby w utworze *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*.

5. **Wniosek:**
   Dzięki mowie symboli i alegorii teksty kultury przedstawiają tematy i myśli, które wymagają głębszej analizy, są związane z tradycją kulturową, z pojęciami i problemami uniwersalnymi.

6. **Zakończenie:**
   Symbol i alegoria spełniają w tekstach kultury funkcję nośnika znaczeń ukrytych. Pozwalają także pokazać poprzez obrazy – plastyczne lub słowne – myśli, które trudno wyrazić lub kluczowe treści, które chciał przekazać autor.

Przykładowa realizacja zadania (2)

Plan wypowiedzi

1. **Wstęp:**
   Teksty kultury powstają dzięki wykorzystaniu różnych tworzyw twórczych. Może to być język lub obraz. Symbole i alegorie jako środki wyrazu artystycznego spełniają bardzo ważną funkcję, ponieważ są nośnikami treści dosłownych i niedosłownych. Alegoria może mieć znaczenie dosłowne i jednoznaczne przenośne, natomiast symbol jest zawsze wieloznaczny.

2. **Opis dzieła:**
   Obraz Jacka Malczewskiego przedstawia scenę z aniołem i małym dzieckiem. Anioł, o krótkich włosach, w zielonym odzieniu, pomaga wejść na swoje skrzydła małemu dziecku, ubranemu w białą koszulkę. Jedną dłonią podtrzymuje wchodzące na skrzydło dziecko, drugą pociąga je ku górze. Obie postaci są w centrum obrazu, którego kompozycja jest dynamiczna, otwarta i ma kilka planów. W oddali widzimy pasące się krowy i linię horyzontu. Obraz utrzymany jest w jasnej kolorystyce. Budzi skojarzenia z wizerunkami Aniołów Stróżów z popularnych obrazków.

3. **Sproblematyzowanie:**
   Każdy tekst kultury wyraża treści abstrakcyjne i/lub dosłowne. Alegorie i symbole są nośnikami tych znaczeń. Obraz Jacka Malczewskiego poprzez swoją dynamikę, temat i artystyczny zamysł pokazuje jak poprzez symboliczną wizję przedstawić problem lęku o przyszłość. Ten obraz jest idealistycznym wyobrażeniem losów ubogiego wiejskiego dziecka, które pod opiekuńczymi skrzydłami anioła stróża podąża ku sławie. Obserwując obraz, widzimy jak wiele zależy od zastosowanych środków wyrazu.

4. **Przykłady z literatury:**
   - Alegoria prezentuje zazwyczaj treści moralizatorskie i dydaktyczne. Rozumienie alegorii opiera się na znajomości konwencji literackiej lub artystycznej. Znane przykłady literackich alegorii to np. ujęcie motywu ojczyzny jako miotanego przez fale okrętu w satyrze Ignacego Krasickiego *Świat zepsuty* oraz w utworze Juliusza Słowackiego *Testament mój*.
   - Symbol nie wymaga od odbiorcy znajomości konwencji, oddziałuje na wyobraźnię i emocje. Symboliczne znaczenie ma ostatnia scena dramatu *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego. Taniec gości weselnych do muzyki Chochoła oznacza, że społeczeństwo polskie z pogranicza XIX i XX w. pogrążone jest w marazmie, przez co

niezdolne do walki o odzyskanie niepodległości. Wyspiański chciał podkreślić w dramacie, że za narodową stagnację odpowiedzialna jest inteligencja, dla której od idei niepodległościowych ważniejsza jest możliwość realizowania się intelektualnie i artystycznie.

5. Podsumowanie:

Funkcje alegorii i symboli w tekstach kultury są uzależnione od celów, jakie stawiali sobie twórcy różnych epok. Funkcja alegorii sprowadza się do wymiaru dydaktycznego. Natomiast symbol zachęca odbiorcę do poszukiwań kierunków i wariantów interpretacji – taki też jest obraz Jacka Malczewskiego.

3.2. Przykładowe zadania z rozwiązaniami. Część pisemna na poziomie podstawowym dla absolwentów niesłyszących

W *Informatorze* dla każdego zadania podano:

- liczbę punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie (po numerze zadania)
- zasady oceniania rozwiązań zadań
- poprawne rozwiązanie każdego zadania zamkniętego oraz przykładowe rozwiązania każdego zadania otwartego.

Zadania w poszczególnych częściach nie stanowią przykładowych arkuszy egzaminacyjnych, ponieważ zawierają większą liczbę zadań, niż to zostało określone w tabeli 7. na stronie 24. tego *Informatora*.

Część 1. Test *Język polski w użyciu*

Wiązka 3.

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Colin A. Ronan

Epoka lodowcowa

W okresie poprzedzającym ostatnie 50 milionów lat epoki lodowcowe nie pojawiały się regularnie, lecz gdy już się zdarzały, to na ogół w bardzo dużej skali. Potężne zlodowacenie zdarzyło się około 2,2 miliarda lat temu, po nim przyszedł ciepły okres trwający około miliarda lat, a później znowu nastąpiło zlodowacenie, jeszcze większe niż uprzednio – tak duże, że niektórzy naukowcy nazywają je erą kriogeniczną lub erą superlodowcową. W popularnych opracowaniach używa się określenia „Ziemia-śnieżka".

Słowo „śnieżka" nie w pełni oddaje mordercze warunki, jakie wówczas panowały na Ziemi. Teoria mówi, że na skutek spadku promieniowania słonecznego o około 6 procent oraz zmniejszenia produkcji (lub akumulacji[9]) gazów cieplarnianych planeta w zasadzie straciła zdolność utrzymywania ciepła. Powierzchnia Ziemi stała się jedną wielką Antarktydą. Temperatury spadły aż o 45 stopni Celsjusza. Prawdopodobnie cała powierzchnia planety zamarzła, grubość skorupy lodu na oceanach sięgała 800 metrów na dużych szerokościach geograficznych i dziesiątków metrów w tropikach.

Istnieje dość duża rozbieżność między dowodami geologicznymi, które wskazują, że lód był wszędzie, także na równiku, a dowodami biologicznymi, które równie przekonująco sugerują, że gdzieś musiała istnieć otwarta powierzchnia wody. Główny argument stanowią cyjanobakterie, które nie tylko przeżyły to doświadczenie, lecz także kontynuowały

[9] Akumulacja – geologiczny proces gromadzenia się osadów (okruchów mineralnych, skał, cząstek roślin i zwierząt, lodu) na dnie zagłębień terenu.

fotosyntezę, a do tego potrzebne jest światło słoneczne. Każdy, kto kiedykolwiek próbował coś zobaczyć przez warstwę lodu, doskonale wie, że lód bardzo szybko staje się nieprzezroczysty i już przy kilku metrach grubości w ogóle nie przepuszcza światła. Wysunięto dwa możliwe rozwiązania. Być może istniał jakiś niewielki obszar odkrytego oceanu (na przykład wokół jakiegoś zlokalizowanego źródła ciepła). Druga możliwość jest taka, że lód mógł się tworzyć w taki sposób, iż pozostał przezroczysty – to się czasem zdarza w naturalnych warunkach.

Jeżeli Ziemia rzeczywiście zamarzła w całości, to powstaje bardzo trudne pytanie, w jaki sposób zdołała później rozmarznąć. Pokryta lodem planeta odbija tak dużą część ciepła, że powinna na zawsze pozostać zamarznięta. Okazuje się, że ratunek mógł nadejść ze strony stopionego wnętrza Ziemi. Być może raz jeszcze zawdzięczamy nasze istnienie tektonice. Zgodnie z tą hipotezą ocieplenie nastąpiło za sprawą wulkanów, które przebiły się przez warstwę lodu, emitując[10] ciepło i wyrzucając na zewnątrz gazy, które stopiły śnieg i przywróciły atmosferę. Zapewne nie jest dziełem przypadku, że koniec tego superzlodowacenia zbiegł się w czasie w eksplozją kambryjską – wiosną w historii życia na Ziemi, aczkolwiek panujące wówczas warunki zapewne nie przypominały współczesnej wiosny. W miarę ocieplenia się Ziemia przechodziła prawdopodobnie fazę najburzliwszej pogody, z huraganami wywołującymi fale wysokie jak drapacze chmur i deszczami o nieopisanej intensywności.

W tym czasie robaki, mięczaki i inne istoty, których środowiskiem były otwory w dnie oceanu, zapewne nawet nie zauważyły, że na powierzchni coś się dzieje, lecz pozostałe formy życia na Ziemi najprawdopodobniej stanęły na krawędzi całkowitej zagłady. Nasza obecna wiedza na temat tych odległych zdarzeń jest jednak zbyt nikła, aby można cokolwiek stwierdzić z całkowitą pewnością.

Colin A. Ronan, *Dzieje Wszechświata. Od Wielkiego Wybuchu do końca czasu*, Warszawa 1996.

Tekst 2.

Immanuel Velikovsky

Epoki zlodowacenia

Jak nas uczą, niewiele tysięcy lat temu wielkie obszary Europy i Północnej Ameryki pokrywały lodowce. Wieczny lód pokrywał nie tylko zbocza wysokich gór, ale wielką masą rozłożył się na kontynentach, nawet na szerokościach geograficznych o umiarkowanym klimacie. […]

Zaproponowano wiele idei i domysłów, aby wyjaśnić, jak powstawały epoki zlodowacenia i dlaczego się zakończyły. Niektórzy przypuszczali, że słońce w różnych okresach emituje więcej lub mniej ciepła, co powoduje na Ziemi okresy gorąca i chłodu; ale brak dowodów, że słońce jest taką „zmienną gwiazdą", co by potwierdziło tę hipotezę.

Inni wysnuli przypuszczenia, że przestrzeń kosmiczna ma cieplejsze i zimniejsze obszary, i kiedy nasz układ słoneczny wędruje przez obszary zimniejsze, lód przesuwa się w stronę szerokości geograficznych bliższych tropikom. Jednak nie znaleziono żadnych fizycznych czynników, które byłyby odpowiedzialne za obecność takich ciepłych i zimnych obszarów przestrzeni.

Niektórzy zastanawiali się, czy procesja obszarów zrównania dnia z nocą albo powolna zmiana kierunku ziemskiej osi może powodować okresowe zmiany klimatu. Wykazano jednak, że różnice w nasłonecznieniu nie mogą być dostatecznie duże, aby stanowiły przyczynę epok zlodowacenia. […]

[10] Emitować – przewodzić, przesyłać.

Niektórzy z naukowców upatrywali przyczyny zlodowacenia w zmniejszeniu początkowego ciepła planety; okresy cieplejsze, między epokami zlodowacenia, przypisywano ciepłu uwalnianemu przez hipotetyczny rozkład organizmów w warstwach bliskich powierzchni Ziemi. Rozważano także wzrost i spadek aktywności gorących źródeł.

Inni przypuszczali, że to pył pochodzenia wulkanicznego wypełnił atmosferę ziemską i powstrzymał nasłonecznienie, albo że przeciwnie – zwiększona zawartość dwutlenku węgla w atmosferze spowodowałaby spadek temperatur […].

Wszystkie wyżej wymienione teorie i hipotezy zawodzą, gdy nie mogą spełnić najważniejszego warunku: po to, aby mogły się uformować masy lodu, musiały mieć miejsce znaczne opady. To wymaga obecności większych ilości pary wodnej w atmosferze, co jest wynikiem zwiększonego parowania powierzchni oceanów; ale to może być spowodowane tylko przez ciepło. Wielu naukowców zwracało uwagę na ten fakt i nawet wyliczyli, że dla wytworzenia pokrywy lodowej takiej jak w epoce zlodowacenia poziom powierzchni oceanu powinien w skutek parowania obniżyć się wiele stóp. Takie parowanie oceanów, po którym nastąpiłby szybki proces zamarzania, nawet w obszarach o klimacie umiarkowanym, mógłby wytworzyć epoki zlodowacenia. Problem jest następujący: co mogłoby spowodować parowanie i następnie szybkie zamarznięcie? Ponieważ nie jest znana przyczyna takich szybkich zmian rozgrzania i zamrożenia dużych obszarów planety, przyznano więc, że „obecnie przyczyna nadmiernego tworzenia się lodu na lądach stanowi zaskakującą tajemnicę, główny temat dla przyszłych badaczy zagadek Ziemi".

Nieznane są nie tylko przyczyny pojawienia się i późniejszego znikania pokrywy lodowej, ale problemem jest również to, jaki kształt geograficzny miał obszar pokryty lodem. Dlaczego pokrywa lodowa na półkuli południowej poruszała się z terenów tropikalnych Afryki w stronę południowych obszarów polarnych, a nie w przeciwnym kierunku, i podobnie, dlaczego z półkuli północnej lód w Indiach poruszał się od równika w stronę Himalajów i większych szerokości geograficznych? Dlaczego lodowce w epoce zlodowacenia pokrywały większą cześć Północnej Ameryki i Europy, podczas gdy północna część Azji była od nich wolna? […]

Lodowce powstają na obszarach wiecznego śniegu; dlatego pozostają na zboczach wysokich gór. Północ Syberii jest najzimniejszy miejscem na Ziemi. Dlaczego epoka zlodowacenia nie dotknęła tego obszaru, podczas gdy objęła dorzecze Missisipi i całą Afrykę na południe od równika? Nie zaproponowano żadnego zadowalającego wyjaśnienia tej kwestii.

Immanuel Velikovsky, *Zderzanie światów*, Londyn–Warszawa 2010.

[1] Stopa – jednostka miary, ok. 30 cm.

Zadanie 1. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polega ironia zastosowana w pierwszym zdaniu drugiego akapitu tekstu Colina A. Ronana *Epoka lodowcowa*.

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Ironia zastosowana we wskazanym zdaniu polega na tym, że autor podkreśla, iż słowo „śnieżka” używane w odniesieniu do Ziemi z epoki lodowcowej, jest nieadekwatne, zbyt łagodne i nie oddaje rzeczywistych, morderczych warunków, jakie panowały na Ziemi w tamtym okresie.
- Ironia zastosowana we wskazanym zdaniu polega na tym, że wykorzystano grę słów o przeciwstawnych znaczeniach: „śnieżka”, synonim łagodności, jest zestawiony z określeniem „mordercze warunki”, co daje efekt ironii. Autor podkreśla, że rzeczywiste warunki klimatyczne Ziemi w epoce lodowcowej można opisać jako mordercze.

Zadanie 2. (0–1)

Immanuel Velikovsky poszczególne akapity swojego tekstu rozpoczyna wyrażeniami typu: „inni wysnuli przypuszczenia”, „niektórzy zastanawiali się”. Określ, jaką funkcję językową pełnią takie wyrażenia w tekście.

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Wyrażenia te przede wszystkim podkreślają hipotetyczny charakter rozważań, czyli dowodzą, że przyczyna zlodowacenia nie jest jeszcze wyjaśniona.
- W tekście użycie wyrażeń typu: „inni wysnuli przypuszczenia”, „niektórzy zastanawiali się” sprawia, że tekst ma walor poznawczy. Wyrażenia te pełnią funkcję informatywną.

Zadanie 3. (0–1)

Czy Colin A. Ronan i Immanuel Velikovsky wskazują taką samą prawdopodobną przyczynę zlodowaceń Ziemi? Uzasadnij odpowiedź na podstawie obu tekstów.

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Nie. Tekst Colina A. Ronana wskazuje jedną teorię, tłumaczącą przyczynę powstania zlodowacenia Ziemi. Natomiast Immanuel Velikovski omawia sześć różnych teorii i hipotez wyjaśniających problem, stwierdza także, że żadna z nich nie tłumaczy przyczyn zlodowacenia w sposób przekonujący.

Zadanie 4. (0–2)

Rozważając naukowy problem zlodowaceń, Immanuel Velikovsky twierdzi: *Zaproponowano inne teorie, o równie hipotetycznym charakterze, jednak nie wykazano istnienia zjawiska odpowiedzialnego za zmiany czy też zdolnego spowodować taki efekt*. Na podstawie obu tekstów ustal, czy Colin A. Ronan zgodziłby się z zacytowanym stwierdzeniem. Odpowiedź uzasadnij.

……...

……...

……...

……...

……...

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Colin A. Ronan zgodziłby się z zacytowanym stwierdzeniem Immanuela Velikovskiego. Wnioski w obu tekstach dotyczące wiedzy o przebiegu zlodowaceń są zbieżne, choć obaj autorzy prezentują inne teorie wskazujące na przyczynę zlodowacenia. Ronan zwraca uwagę m.in. na spadek natężenia promieniowania słonecznego, natomiast Velikovski pisze o kilku

hipotezach tłumaczących przyczyny zlodowaceń. Obaj autorzy podsumowują swoje wywody podobnymi stwierdzeniami: Ronan nadmienia, że nic nie wiemy na temat przeszłości Ziemi, natomiast Velikovski stwierdza, że nie ma „zadowalającego wyjaśnienia tej kwestii".

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Ronan mógłby zgodzić się ze stwierdzeniem Velikovskiego, ponieważ obaj piszą, że nie można przedstawić jednoznacznego wyjaśnienia kwestii przyczyn i przebiegu zlodowaceń. Velikovski podaje sześć hipotez, tłumaczących to zjawisko, ale ostatecznie obaj autorzy przedstawiają podobny wniosek: za mało wiemy o dawnej przeszłości Ziemi, żeby stwierdzić coś ostatecznie.

Zadanie 5. (0–2)

Rozstrzygnij, czy autorzy tekstów zgodnie uważają, że prowadzenie badań nad zlodowaceniami Ziemi jest potrzebnym nauce odkrywaniem „zaskakującej tajemnicy" życia naszej planety. Odpowiedź uzasadnij.

……...

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie z trafnym odwołaniem do obu tekstów.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie z trafnym odwołaniem do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Nie można potwierdzić zgodnego stanowiska obu autorów tekstu. Immanuel Velikovski pisze jednoznacznie, że zagadnienie zlodowaceń, ze względu na wiele niewyjaśnionych wątków, stanowi „główny temat dla przyszłych badaczy zagadek Ziemi", natomiast Colin A. Ronan nie wyraził takiej opinii w sposób dosłowny. Z wypowiedzi autora: „nasza obecna wiedza na temat tych odległych zdarzeń jest zbyt nikła, aby można cokolwiek stwierdzić z całkowitą pewnością" można wywnioskować, że istnieje potrzeba i konieczność ciągłych badań, ale Conan nie stwierdza tego wprost.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Moim zdaniem stanowisko autorów obu tekstów nie do końca jest zgodne. Velikovski stwierdza, że zagadnienie zlodowacenia powinno być głównym przedmiotem badań naukowców, ponieważ nie wszystko zostało jeszcze wyjaśnione w tym temacie. Natomiast

Colin A. Ronan prezentuje trochę inną postawę niż Velikovski, co powoduje, że stanowiska autorów obu tekstów trudno uznać za zgodne.

Zadanie 6. (0–2)

Czy wnioski dotyczące historii zlodowaceń Ziemi, które w swoich tekstach formułują Colin A. Ronan i Immanuel Velikovsky, są podobne, czy się różnią? Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu tekstów.

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne rozstrzygnięcie z trafnym odwołaniem do obu tekstów.
1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie z trafnym odwołaniem do jednego tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Konkluzje dotyczące historii zlodowaceń w tekstach obu autorów są tożsame, ponieważ obaj stwierdzają, że aktualny stan wiedzy na temat przyczyn i przebiegu zlodowaceń oraz następujących ociepleń jest według Colina A. Ronana „nikły", a zdaniem Immanuela Velikovskiego jest „tajemnicą".

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt

Konkluzje dotyczące historii zlodowaceń w obu tekstach są podobne, ale przedstawione dowody i hipotezy się różnią. W swoim tekście Colin A. Ronan po opisie zmian klimatycznych, geologicznych i biologicznych, jakie zachodziły na Ziemi podczas kolejnych zlodowaceń, stwierdza, że wiedza o „tych odległych zdarzeniach jest jednak zbyt nikła". Do podobnych wniosków dochodzi Immanuel Velikovski.

Zadanie 7. (0–4)

Na podstawie <u>obu tekstów</u> napisz notatkę syntetyzującą na temat: badania naukowe nad zjawiskiem zlodowacenia. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

Zasady oceniania

Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt

	określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	podstawie informacji zawartych w tekście ALBO notatka przedstawia niepełne stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	
B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna
1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).
0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga: jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 3 pkt za treść

Tematem obu tekstów jest rozwikłanie zagadki powstania epoki lodowcowej w dziejach Ziemi. Obaj autorzy, odwołując się do badań naukowców z różnych dziedzin, próbują weryfikować stawiane hipotezy badawcze. Colin Ronan swoje rozważania prowadzi wokół fenomenu powtórnego zlodowacenia, czyli docieka przyczyn powstania zjawiska: zlodowacenie – ocieplenie – powtórne zlodowacenie. Emmanuel Velikovsky natomiast roztrząsa z pozycji różnych dziedzin naukowych sam efekt zlodowacenia. Obaj autorzy przyznają, że współczesna nauka nie jest w stanie wyjaśnić tego zjawiska przyrodniczego.

[71 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt za treść

Podstawową trudnością w badaniach nad epokami lodowcowymi jest dystans czasowy i brak możliwości zebrania dowodów, które pozwoliłyby poprzeć formułowane teorie. Obaj autorzy piszą o istnieniu wielu hipotez naukowych, tłumaczących przyczyny, przebieg i zanik zlodowaceń. Według Colina A. Ronana widać rozbieżność między dowodami biologicznymi i geologicznymi, natomiast Immanuel Velikovsky twierdzi, że przyczyna zmian klimatycznych Ziemi w epoce zlodowacenia jest „tajemnicą”.

[59 wyrazów]

Przykładowa odpowiedź oceniona na 1 pkt za treść

Ronan i Valikovsky eksponują różnorodność trudnych do udowodnienia, ze względu na dystans między współczesnością a epoką lodowcową, teorii na temat istnienia zlodowaceń i ich zaniku. Obaj autorzy podkreślają znaczenie działań naukowców podejmujących badania nad procesami zachodzącymi we wnętrzu Ziemi i na jej powierzchni, nad czynnikami biologicznymi oraz zmianami klimatycznymi i dowodzą, że wiedza w tej dziedzinie jest niewielka, a jedyne, czym dysponujemy, to domysły i niewyjaśnione hipotezy.

[67 wyrazów]

Część 2. Test historycznoliteracki

Zadanie 2. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym obrazem.

Léon Bonnat
Hiob

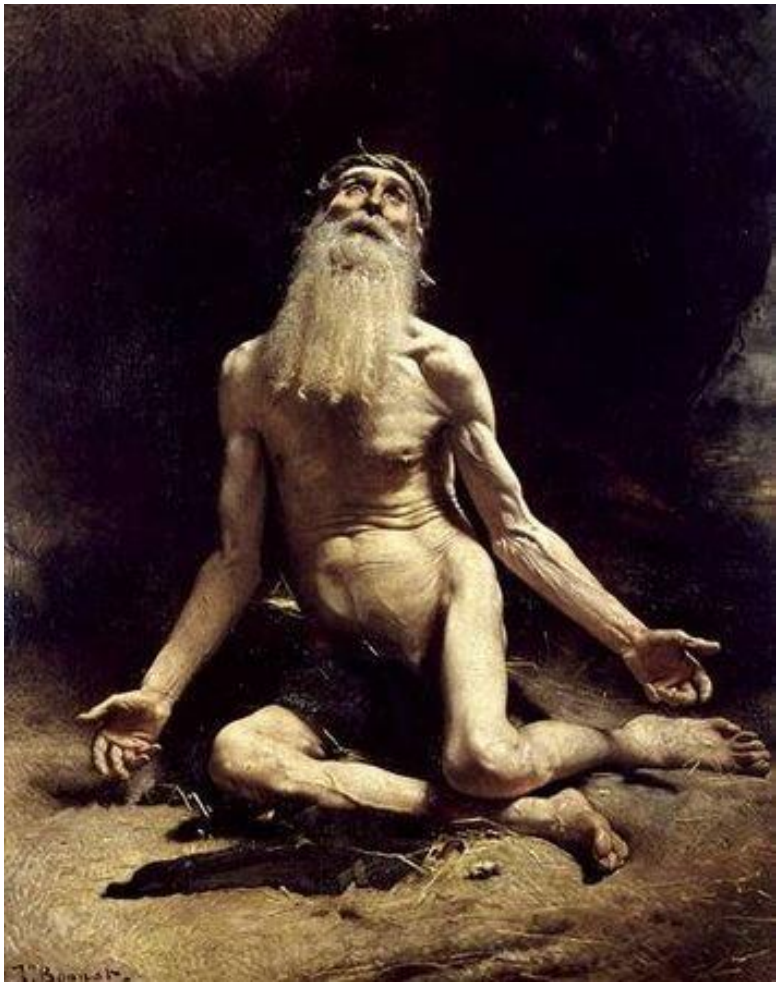

1880, Muzeum d'Orsay w Paryżu.

Zadanie 2.1. (0–1)

Do jakiego epizodu z życia Hioba odnosi się obraz? W uzasadnieniu przywołaj sytuację z *Księgi Hioba*, ilustrującą twoją odpowiedź.

……

……

……

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, odwołująca się do obu dzieł. Odpowiedź powinna odnosić się do pokory Hioba, który w obliczu cierpienia nadal ufa Bogu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Obraz odnosi się do momentu z życia Hioba, gdy nagi i trędowaty, wystawiony na próbę wierności wobec Boga, oznajmia, że Stwórca jest sprawiedliwy i wszystko dzieje się według Jego woli, której trzeba się poddać. Jednak Hiob nie jest w stanie zrozumieć, jakie grzechy popełnił, przeżywając takie męczarnie. Jest to jeden z końcowych epizodów biblijnej przypowieści o Hiobie.
- Hiob zwraca się do Boga, zastanawia się, czemu to właśnie jego, pobożnego i dobrego człowieka spotyka takie cierpienie. Jednakże oddaje się Stworzycielowi, rozkłada ręce, jest bezradny, lecz wierny i ufny.
- Odnosi się do momentu, w którym Hiob wyznaje wierność Bogu, mimo że zostały na niego zesłane nieszczęścia.

Zadanie 2.2. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie związku frazeologicznego *hiobowe wieści*.

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie związku frazeologicznego.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Zła wiadomość, przynosząca smutek, cierpienie.
- Hiobowe wieści to wiadomości tragiczne, zwiastujące cierpienie.
- Złe okrutne wieści wiążące się z cierpieniem.
- Zła, tragiczna, przerażająca wiadomość lub informacja.

Zadanie 6. (0–1)

Przypisz każdej z podanych w tabeli postaci mitologicznej (1–4) odpowiadające jej określenie wybrane spośród A–F.

A. wierna żona
B. waleczna księżniczka
C. cierpiąca matka
D. zwiastunka nieszczęść
E. uosobienie kary
F. patronka miast

	Postać mitologiczna	**Określenie**
1.	Kasandra	
2.	Pandora	
3.	Niobe	
4.	Penelopa	

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne uzupełnienie wszystkich wskazań.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1D, 2E, 3C, 4A

Zadanie 9. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Homer
Odyseja
Pieśń pierwsza
Atena i Telemach

Męża głoś, Muzo, wielce obrotnego, który zburzył święty gród Troi, a potem wiele wędrował, widział miasta, ludzi tak wielu i ducha ich poznał. Wiele swym sercem wycierpiał na morzu, walcząc o własną duszę i powrót towarzyszy. Ale i tak ich nie zbawił, choć bardzo pragnął.

Homer, *Odyseja*, przeł. Jan Parandowski, Poznań 1994.

Zadanie 9.1. (0–1)

Do którego z bohaterów mitologii greckiej odwołuje się podany fragment eposu Homera? Podaj jego imię i uzasadnij odpowiedź.

……

……

……

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne podanie imienia bohatera wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Do Odyseusza, ponieważ brał udział w wojnie trojańskiej – „co święty gród Troi zburzywszy", a następnie tułał się po świecie, nie mogąc dotrzeć do domu – „długo błądził i w tułaczce swojej".
- Odyseusz, gdyż we fragmencie przywołana jest tułaczka głównego bohatera, który pragnął powrócić do rodzinnej Itaki. We fragmencie przywołane zostają również trudy, jakich doświadczył, czego przykładem może być pokonanie cyklopa Polifema lub spotkanie z Kirke.

Zadanie 9.2. (0–1)

Odwołując się do podanego fragmentu eposu Homera, określ, jaką rolę w starożytnej epopei pełniła inwokacja.

……

……

……

Zasady oceniania

1 pkt − poprawne określenie roli inwokacji w epopei.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Inwokacja pełniła rolę pewnego rodzaju wstępu, zapowiadała pokrótce temat utworu. W przypadku „Odysei" Homera inwokacja przekazuje czytelnikowi informację, że epos będzie o podróży, błądzeniu.
- Była swoistym wstępem zapowiadającym treść utworu, uroczystym zwrotem do adresata (Muzy) prosząc o natchnienie.

Zadanie 15. (0–1)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Pieśń o Rolandzie
CLXXVI

Hrabia Roland leży pod sosną. Ku Hiszpanii obrócił twarz. Wiele rzeczy przychodzi mu na pamięć: tyle ziem, które zdobył dzielny rycerz, i słodka Francja, i krewniacy, i Karol Wielki, jego pan, który go wychował. Płacze i wzdycha, nie może się wstrzymać. Ale nie chce przepomnieć siebie samego; bije się w piersi i prosi Boga o przebaczenie: „Prawdziwy Ojcze, któryś nigdy nie skłamał, ty, któryś przywołał świętego Łazarza spośród umarłych, ty, któryś ocalił Daniela spomiędzy lwów, ocal moją duszę od wszystkich niebezpieczeństw za grzechy, którem popełnił w życiu!”. Ofiarował Bogu swą prawą rękawicę, święty Gabriel wziął ją z jego dłoni. Opuścił głowę na ramię; doszedł ze złożonymi rękami swego końca. Bóg zsyła mu swego anioła Cherubina i świętego Michała Opiekuna; z nimi przyszedł i święty Gabriel. Niosą duszę hrabiego do raju.

Pieśń o Rolandzie, [w:] *Literatura francuskiego średniowiecza*, przekł. Tadeusz Boy-Żeleński, Warszawa 1992.

Tekst 2.

Mistrz E.S.
Ars moriendi

Oxford, Ashmolean Museum, Department of Prints and Drawings, 1460–1467.

Porównaj fragment *Pieśni o Rolandzie* z ryciną Mistrza E.S. *Ars moriendi*. Z zamieszczonych poniżej odpowiedzi wybierz i zaznacz te, które świadczą o obecności motywu *ars moriendi* i są wspólne dla obu tekstów.

A. Obecność postaci nadprzyrodzonych.
B. Osamotnienie w chwili śmierci.
C. Nadzieja na zbawienie.
D. Modlitwa umierającego.
E. Rytualizacja śmierci.
F. Patos.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Prawidłowa odpowiedź

A, C, D, E

Zadanie 18. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Jan Kochanowski
Tren IX

Kupić by cię, Mądrości, za drogie pieniądze!
Która, jesli prawdziwie mienią, wszytki żądze,
Wszytki ludzkie frasunki umiesz wykorzenić,
A człowieka tylko nie w anioła odmienić,
Który nie wie, co boleść, frasunku nie czuje,
Złym przygodom nie podległ, strachom nie hołduje.
[…]
Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje
Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!
Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony
I między insze, jeden z wiela, policzony.

Jan Kochanowski, *Tren IX*, [w:] tenże, *Dzieła polskie*, T. 2., Warszawa 1976.

Wypisz z *Trenu IX* cytat świadczący o zachwianiu postawy światopoglądowej poety głoszonej przez niego we wcześniejszej twórczości. Uzasadnij wybór tego cytatu w kontekście znanych Ci trenów.

Cytat: ……

Uzasadnienie: ……

……

……..……..

……..……..

Zasady oceniania

1 pkt – wypisanie cytatu wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

Cytat	Uzasadnienie
„Nieszczęśliwy ja człowiek, którym lata swoje Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje!”	Kochanowski w obliczu straty córki zdał sobie sprawę, że nie jest w stanie zachować stoickiego spokoju i zwątpił także w wiarę chrześcijańska, co najbardziej ilustruje Tren XI, w którym Kochanowski szuka Orszulki w zaświatach innych religii, a na końcu wyraża powątpiewanie w istnienie życia po życiu.
„Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony I między insze, jeden z wiela, policzony”.	Kochanowski wyraża w tych słowach swój żal do losu, wyznaje utratę wiary w stoickie mądrości, ponieważ w obliczu śmierci swojego dziecka filozofia stoicka, którą tak długo wyznawał, okazała się nierealna, nie dająca pocieszenia.
„ja człowiek, którym lata swoje Na tym strawił, żebych był ujźrzał progi twoje! Terazem nagle z stopniów ostatnich zrzucony”.	Autor w poprzednich trenach próbuje ukoić swoje cierpienie, szukając pocieszenia w filozofii (np. w stoicyzmie) i religii – tu uświadamia sobie, że wobec cierpienia są one bezsilne.

Zadanie 22. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Sarmatyzm – wykształcona w końcu XVI w. formacja kulturowa obejmująca ideologię, obyczajowość i kulturę szlachty w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. […] geneza sarmatyzmu związana jest z tzw. mitem sarmackim […]. Mit ten legł u podstaw ideału Sarmaty jako szlachcica-katolika i ziemianina, w którego światopoglądzie pierwszoplanową rolę grały takie wartości jak republikanizm i wolność, dawność rodu, wewnątrzstanowa równość, wiara katolicka oraz swojskość.

Michał Głowiński, Teresa Kostkiewiczowa, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 2000.

Jan Chryzostom Pasek
Pamiętniki

Wjeżdżając tedy Czarniecki do Lachowic w dzień Najświętszej Panny, wyszli przeciwko niemu *processionaliter*[1] zakonnicy, szlachta, szlachcianki i kto tylko był w owym ciężkim oblężeniu, „witaj!", wołając, „zawitaj, niezwyciężony wodzu, niezwyciężony wojenniku, zawitaj od Boga nam zesłany obrońco!" Byli i tacy, osobliwie z białych głów, co wołali: „Zbawicielu nasz!" Zatulał uszy czapką, nie chcąc owego słuchać podchlebstwa. […] Zsiadał[o] tedy do kościoła rycerstwa siła i z naszego, i z litewskiego wojska. Dopieroż *Te Deum laudamus*[2], dopiero tryumf! Z armat bito, aże ziemia drżała; a potem nabożeństwo śliczne, kazania, gratulacyje, dzięki Bogu za dobrodziejstwa i wszędy pełno radości, pomieszanej z płaczem; bo tam wszyscy magnatowie z księstwa litewskiego do tej fortece posprowadzali się byli.

Jan Pasek, *Pamiętniki*, Wrocław 1968.

[1] Processionalite*r (łac.) – w procesji.*
[2] Te Deum laudamus (łac.) – Ciebie Boga wysławiamy, wczesnochrześcijański hymn modlitewny.

Wykorzystując podaną definicję, określ dwie cechy postawy sarmackiej – obecne we fragmencie *Pamiętników* Jana Chryzostoma Paska – i zilustruj je przykładami z tekstu.

Cecha postawy sarmackiej	Przykład z tekstu

Zasady oceniania

2 pkt – za podanie dwóch cech postawy sarmackiej, obecnych we fragmencie *Pamiętników* Paska, zgodnych z podaną definicją oraz ilustrujących je stosownych przykładów z tekstu.
1 pkt – za podanie jednej cechy postawy sarmackiej oraz przykładu z tekstu.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub błędna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź oceniona na 2 pkt

Cecha postawy sarmackiej	Przykład z tekstu
Religijność	Udział we mszy świętej z okazji przybycia Czarnieckiego.
Umiłowanie wolności	Podziękowania dla Czarnieckiego, którego nazwano „Zbawicielem".
Wewnątrzstanowa równość	„Zsiadał[o] tedy do kościoła rycerstwa siła i z naszego, i z litewskiego wojska".

Zadanie 26. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

Adam Mickiewicz
Konrad Wallenrod

Jam to uczynił, dopełnił przysięgi,

Straszniejszej zemsty nie wymyśli piekło.
Ja więcej nie chcę, wszak jestem człowiekiem!
Spędziłem młodość w bezecnej obłudzie,
W krwawych rozbojach, – dziś schylony wiekiem,
Zdrady mię nudzą, niezdolny do bitwy,
Już dosyć zemsty, – i Niemcy są ludzie.

Adam Mickiewicz, *Konrad Wallenrod*, Warszawa 1982.

Na podstawie podanego fragmentu *Konrada Wallenroda* wyjaśnij, jakiego problemu moralnego dotyczą słowa tytułowego bohatera.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Bohater poświęcił życie żeby się zemścić, a u kresu życia waha się i podważa takiego życia wartość oraz celowość swoich dawnych dążeń.
- Konrad Wallenrod siłuje się z problemem moralnym dotyczącym wyboru dobra swojego narodu (walka z zakonem) a swoim własnym (ma już dość, poświęcił całe życie walce, która była niehonorowa i niegodna rycerza).

Zadanie 33. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment tekstu.

Ta epoka ma swój porządek. Po klęsce powstania styczniowego wyczerpały się marzenia o szybkim odzyskaniu niepodległości. [Pisarze] proponowali, by czas niewoli zamienić w okres intensywnej pracy na rzecz społeczeństwa. Banał? Niezupełnie. Program […] był świadomą alternatywą wobec romantycznej idei „ojczyzny intymnej". Mówił o potrzebie budowy życia publicznego, o kształtowaniu świadomości obywatelskiej, o pożytkach krytycznego stosunku wobec przeszłości.

Kierując się podobnymi zasadami, [artyści] dokonywali wyboru nie tylko tematów, ale i form. Opowiedziano się powszechnie za powieścią jako gatunkiem najodpowiedniejszym dla opisu otaczającego świata.

Grażyna Borkowska, […], Warszawa 1996.

Zadanie 33.1. (0–1)

O jakiej epoce mowa w tekście Grażyny Borkowskiej? Podaj nazwę tej epoki i uzasadnij swoją odpowiedź.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- Pozytywizm. Powstał po upadku powstania styczniowego z jego głównymi założeniami była praca u podstaw (praca organiczna). Działania te miały zwiększyć świadomość polskiego społeczeństwa.
- Pozytywizm. W pozytywizmie pojawiła się idea pracy organicznej oraz pracy u podstaw na rzecz rozwoju społeczeństwa, porzucono romantyczne ideały a realistyczna powieść przeważyła nad poezją.
- Pozytywizm. Ta epoka trwała w literaturze od ok. 1864 do 1890. Pisarze poprzez literaturę chcieli uczyć społeczeństwo nowych postaw, w tym pracy organicznej, pracy u podstaw. Za pomocą takich zachować można było zwiększyć dobrobyt państwa.

Zadanie 33.2. (0–1)

Sformułuj jeden argument, którym uzasadnisz tezę zawartą w ostatnim zdaniu tekstu Grażyny Borkowskiej: *Opowiedziano się powszechnie za powieścią jako gatunkiem najodpowiedniejszym dla opisu otaczającego świata.* W odpowiedzi odwołaj się do konkretnego przykładu z literatury.

……

……

……

……

……

……

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania ocenione na 1 pkt

- W obliczu zniewolenia artyści obrali za cel kształtowanie publicznej świadomości – powieść zaś pozwalała na dotarcie w sposób przystępny do większej liczby osób. Przykładem może być twórczość Bolesława Prusa – drukowana w odcinkach powieść *Lalka* ukazywała przekrój polskiego społeczeństwa, propagując idee pracy u podstaw i pracy organicznej.
- W pozytywizmie powieść zyskała sławę, ponieważ komentowała ona rzeczywistość (było to jedno z założeń realizmu). Przykład powieści, która jest rzeczywistym źródłem wiedzy jest „Lalka", w której możemy dowiedzieć się, jak wyglądała Warszawa w czasach po powstaniu styczniowym.

Zadanie 35. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym utworem.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer
Dziś

Dawniej się trzeba było zużyć, przeżyć,
by przestać kochać, podziwiać i wierzyć;
dziś – pierwsze nasze myśli są zwątpieniem,
nudą, szyderstwem, wstrętem i przeczeniem.
Dzieci krytyki, wiedzy i rozwagi,
cudzych doświadczeń mając pełną głowę,
choćby nam dano skrzydła Ikarowe,
nie mielibyśmy do lotu odwagi.

My nie tracimy nic, bośmy od razu
nic nie przynieśli – i tylko nam bywa
tak źle, że na złe takie brak wyrazu,
a serce pęka w nas i we krwi pływa.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Dziś*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1980.

Zadanie 35.1. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie użytego w wierszu sformułowania *skrzydła Ikarowe,* odwołując się do mitologii greckiej.

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wyjaśnienie znaczenia mitologizmu.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Skrzydła Ikarowe są nowym doświadczeniem, szansą na poznanie nowych wrażeń, jak wzniesienie się w przestrzeni i bliżej słońca, co umożliwiły one Ikarowi.
- Skrzydła Ikarowe – archetyp zaczerpnięty z mitologii greckiej, symbolizujący potencjał i możliwość spełnienia swych marzeń, realizacji zamierzonych celów.

Zadanie 35.2. (0–1)

Określ, o jakiej postawie człowieka przełomu XIX i XX wieku jest mowa w wierszu Kazimierza Przerwy-Tetmajera i wyjaśnij, w jaki sposób użycie sformułowania *skrzydła Ikarowe* pozwala zdefiniować tę postawę.

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wskazanie postawy oraz wyjaśnienie sformułowania w kontekście wskazanej postawy.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Postawa: dekadencka

Wyjaśnienie: W wierszu człowiek mimo „skrzydeł Ikarowych", czyli metaforycznych nowych możliwości, nie decyduje się na nie. Definiuje postawę bierności dekadentów i zrezygnowania.

- Postawa: dekadencka

Wyjaśnienie: Dekadenci to grupa inteligencji polskiej, która pogrążona była w stagnacji i swoistym marazmie. Ikarowe skrzydła obnażają postawę ludzi przełomu wieku, którzy bali się ryzykować i zapewne nie odważyliby się na realizację swych marzeń i planów, na co pozwalają symboliczne skrzydła Ikara.

Zadanie 37. (0–2)

Zapoznaj się z poniższymi tekstami.

Tekst 1.

Stanisław Wyspiański
Wesele

Chochoł

Kto mnie wołał,
czego chciał –
zebrałem się,
w com ta miał:
jestem, jestem
na Wesele,
przyjedzie tu
gości wiele,
żeby ino wicher wiał.
Co się w duszy komu gra,
co kto w swoich widzi snach:
czy to grzech,
czy to śmiech,
czy to kapcan, czy to pan,
na Wesele przyjdzie w tan.

Stanisław Wyspiański, *Wesele*, Wrocław 1994.

Tekst 2.

Stanisław Wyspiański
[…]

Muzeum Narodowe w Warszawie, 1898–1899.

Zadanie 37.1. (0–1)

Co łączy obraz z zamieszczonym fragmentu dramatu Stanisława Wyspiańskiego? Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do obu dzieł.

……

……

……

……

……

……

Zasady oceniania

1 pkt – za odpowiedź poprawną, odwołującą się do obu dzieł.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- W tekście jest opisany moment przyjścia chochoła, który zapowiada dalsze następstwa akcji („co kto w swoich widzi snach”), natomiast obraz Stanisława Wyspiańskiego przedstawia chochoły (róże owinięte w słomę) na plantach. Jest to spersonifikowany kwiat w ochronce.
- Ilustracja jest powiązana, ponieważ fragment dramatu wypowiada chochoł i jego taniec tzw. „chocholi taniec” jest sceną pojawiająca się pod koniec tytułowego „Wesela” – analogia do ilustracji

Zadanie 37.2. (0–1)

W kontekście całego dramatu wyjaśnij symboliczne znaczenie postaci wypowiadającej się w podanym fragmencie *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego.

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna, odwołującą się do całego utworu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Chochoł był postacią fantastyczną pojawiającą się w „Weselu” i symbolizował brak powodzenia w działaniach polskiego społeczeństwa, beznadziejność.
- „Co się komu w duszy gra, co kto w swoich widzi snach” – chochoł zapowiada bieg wydarzeń – przybycie poszczególnych duchów do konkretnych postaci – konfrontacje wad, zderzenie z marazmem i letargiem.
- Chochoł symbolizował bezwładność polskiego społeczeństwa oraz skorupę ochraniającą pogrążony w niewoli naród.

Zadanie 43. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem utworu.

Tadeusz Borowski
Proszę państwa do gazu

Dużo, dużo aut pojechało do krematorium.

Już kończą. Trupy porozkładane na rampie zabiera ostatnie auto, klamoty są załadowane. Kanada objuczona chlebami, marmoladą, cukrem, pachnąca perfumami i czystą bielizną, ustawia się do odmarszu. Kapo kończy ładowanie kotła od herbaty zlotem, jedwabiami i czarną kawą. To na bramę dla wachmanów: puszczą komando bez kontroli. Parę dni obóz będzie żył z tego transportu: zjadał jego szynki i kiełbasy, konfitury i owoce, pił jego wódki i likiery, będzie chodził w jego bieliźnie, handlował jego złotem i tłumokami. Wiele wyniosą cywile za obóz, na Śląsk, do Krakowa i dalej. Przywiozą papierosy, jajka, wódkę i listy z domu.

Parę dni będzie obóz mówił o transporcie „Sosnowiec-Będzin". Był to dobry bogaty transport.

Tadeusz Borowski, *Wspomnienia. Wiersze. Opowiadania*, Warszawa 1977.

Zadanie 43.1. (0–1)

Na podstawie podanego fragmentu *Proszę państwa do gazu* oraz znajomości całego opowiadania Tadeusza Borowskiego wyjaśnij pojęcie „człowiek zlagrowany".

……...

……...

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wyjaśnienie pojęcia w kontekście całego utworu.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Człowiek lagrowany to człowiek, który został poddany częściowej dehumanizacji w trakcie pobytu w obozie koncentracyjnym.
- Człowiek lagrowany jest pozbawiony moralności. Przeżycia obozowe doprowadziły do odwrócenia się u niego wewnętrznego Dekalogu i dehumanizacji.
- Człowiek lagrowany – jednostka zaciągnięta do niemieckich obozów zagłady w trakcie II wojny światowej, odarta z wcześniejszego życia, która na nowo musi zdefiniować moralność i człowieczeństwo.

Zadanie 43.2. (0–1)

Podaj dwa inne przykłady zachowania więźniów obozu koncentracyjnego opisanego przez Tadeusza Borowskiego świadczące o zlagrowaniu człowieka.

……

……

……

……

……

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne podanie dwóch przykładów.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Kradzieże ludzi przybywających do obozu, aby zdobyć pożywienie i inne przedmioty użytku; wyrzeczenie się relacji, jeśli jest to w stanie zapewnić przeżycie.
- Więźniowie obozu zaczęli odczuwać nienawiść wobec współwięźniów, za także nowych, poddanych eksterminacji ludzi. Innym zachowaniem była dramatyczna walka o pożywienie: egzystencja kosztem życia innych; kradzież jedzenia czy jedzenie traw i produktów nieprzeznaczonych dla ludzi.

Zadanie 52. (0–2)

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu.

Olga Tokarczuk
Profesor Andrews w Warszawie

Następnego dnia, gdy upewnił się, że telefon wciąż nie działa, znalazł czynny mały sklep na swoim osiedlu. […] Gdy wychodził, przywieźli właśnie chleb i sklep zapełnił się w ciągu kilku minut. Ustawił się w ogonku i sprzedawczyni bez pytania podała mu bochenek; zapłacił i odszedł. Widocznie jednak ciągnęło go do ludzi, pociągał go ciepły tłum ustawiony w długie kolejkowe wężyki, bo nie chciało mu się wracać od razu do ciasnej i pustej kawalerki. Zatrzymał się przy blaszanych stołach ustawionych wprost na chodniku, przed którymi ludzie posłusznie stali w ogonku. Patrzył na ich twarze, szukał wśród nich Goshy, może gdzieś tu była. Ludzie milczeli złowrogo. Byli poważni, spięci, jakby niewyspani.

Przytupywali. Najbardziej ponury naród świata. A mimo to przystanął koło nich. Nie, nie dlatego, że ich potrzebował, ale dlatego, że płynęło od nich zwyczajne ludzkie ciepło. Mroźne powietrze topniało od ich oddechów. Patrzył na opatulone sprzedawczynie, które odławiały z wielkich beczek dorodne szare karpie. […] Ucho profesora Andrewsa złapało melodię tej

kantyczki i teraz śpiewało mu w głowie: „Żywą czy na miejscu?”. Profesor mógł się tylko domyślać znaczenia. […]

Przeszedł go dreszcz. Miał wrażenie, że bierze udział w religijnym rytuale. Zabijanie ryby. „Żywą czy na miejscu?”, te powtarzane słowa hipnotyzowały go. Zapragnął nagle włączyć się w tę okrutną powtarzalność i odejść z martwą rybą w siatce, jak wszyscy. Bezwiednie stanął w ogonku, ale gdy zobaczył mały, czteroosobowy oddział żołnierzy z psem, otrzeźwiał. Zawstydził się nawet. Ludzie w milczeniu odwrócili wzrok od żołnierzy. Patrzyli teraz na własne stopy albo gdzieś w powietrze. Profesor z rozpaczą pomyślał o swoim londyńskim gabinecie, o książkach i cieple elektrycznego kominka.

Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie*, [w:] tejże, *Gra na wielu bębenkach*, Kraków 2007.

Zadanie 52.1. (0–1)

Wypisz z tekstu trzy różne sformułowania, które informują o czasie akcji w utworze. Na ich podstawie określ czas wydarzeń historycznych w opowiadania Olgi Tokarczuk.

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wypisanie trzech sformułowań i wykorzystanie ich w określeniu czasu historycznego w opowiadaniu.

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- „Następnego dnia, gdy upewnił się, że telefon wciąż nie działa”, „Gdy zobaczył mały, czteroosobowy oddział żołnierzy”, „Ludzie posłusznie stali w ogonku” – wprowadzenie stanu wojennego.
- „Zabijanie ryby. Żywą czy na miejscu” – czas Świąt Bożego Narodzenia, przed Wigilią, „stanął w ogonku” – czasy kolejek w PRL-u, „czteroosobowy oddział żołnierzy z psem” – kontrole, inwigilacja, stan wojenny.
- „telefon wciąż nie działa”, „czteroosobowy oddział żołnierzy z psem”, „Zabijanie ryby”. Akcja toczy się w grudniu, przed Bożym Narodzeniem podczas stanu wojennego.

Zadanie 52.2. (0–1)

Uzasadnij, że narrator opowiada o wydarzeniach językiem ezopowym.

……...

……...

……...

……...

……...

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne uzasadnienie.
0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub niepełną albo za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi ocenione na 1 pkt

- Narrator zwraca uwagę na formułę sprzedawcy. „Martwą czy żywą rybę", w wyniku okoliczności, nabierze to znaczenia o charakterze ukrytym. Rytuał religijny, zawstydzenie się i żołnierze mówią o wszechobecnej śmierci i strachu.
- Nie mówi wprost o wydarzeniach, unika bezpośrednich określeń, tak jakby chciał uniknąć cenzury.

Rada Główna
Nauki i Szkolnictwa Wyższego

KONFERENCJA REKTORÓW
KRASP
AKADEMICKICH SZKÓŁ POLSKICH

Uchwała
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
oraz
Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich
z dnia 19 listopada 2020 r.
w sprawie informatorów o egzaminie maturalnym od roku 2022/2023

Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich systematycznie i z uwagą obserwują egzamin maturalny, który stanowi podstawowe źródło informacji o poziomie przygotowania kandydatów na studia w polskich uczelniach. W zgodnej opinii obu instytucji przedstawicielskich środowiska akademickiego polski system egzaminacyjny dostarcza w tym zakresie w pełni wiarygodnych i opracowanych na czas danych. Zaufanie do tego systemu przekonująco potwierdziła KRASP wiosną tego roku, deklarując wolę odłożenia rekrutacji do szkół wyższych do czasu, gdy będzie możliwe bezpieczne przeprowadzenie egzaminu maturalnego w roku pandemii.

Drugim, bardzo istotnym zadaniem, które konsekwentne realizuje polski system egzaminacyjny jest wskazywanie za pomocą publikowanych materiałów kierunku rozwoju kształcenia w poszczególnych przedmiotach w stronę umiejętności złożonych, niezbędnych zarówno na studiach, jak i – w coraz większym stopniu – w życiu codziennym.

Ważną rolę w tym procesie odgrywają informatory o egzaminie maturalnym. Z jednej strony wydobywają oraz ilustrują za pomocą zadań najważniejsze wymagania podstawy programowej kształcenia ogólnego. Z drugiej strony, wiarygodnie informują kolejne pokolenia maturzystów o strukturze egzaminu maturalnego oraz o sposobie oceniania ich prac. W naszej opinii, przedłożone do zaopiniowania informatory dobrze realizują te cele.

Środowisko akademickie docenia starania systemu egzaminacyjnego o to, by systematycznie doskonalić swoją pracę i deklaruje dalsze wsparcie merytoryczne tych działań.

prof. dr hab. Zbigniew Marciniak
Przewodniczący Rady Głównej
Nauki i Szkolnictwa Wyższego

prof. dr hab. Inż. Arkadiusz Mężyk
Przewodniczący Konferencji Rektorów
Akademickich Szkół Polskich

EGZAMIN MATURALNY

Język polski

Z opinii Recenzentów:

Zaproponowana formuła jest zgodna z podstawą programową z 2018, obejmuje wszystkie wymagania ogólne (co jest najważniejsze) i większość wymagań szczegółowych. Układ Informatora jest przejrzysty. Jasno omówione są cechy zadań. […]
Bardzo dobra jest koncepcja pierwszej części arkusza egzaminu pisemnego: konfrontacja dwóch tekstów, pytania analityczne, napisanie notatki.

dr hab. Krzysztof Biedrzycki, prof. UJ

W części ustnej zaplanowano sprawdzenie zarówno umiejętności czytania utworów literackich oraz innych tekstów kultury, jak też zagadnień językowych, retorycznych, tworzenia wypowiedzi, samokształcenia. […] Interesującym wymaganiem jest wprowadzenie obowiązku odniesienia się w przynajmniej jednym pytaniu zadanym w trakcie rozmowy na temat realizowanych poleceń do indywidualnej refleksji zdającego dotyczącej omawianego zagadnienia. Rozmowa może wówczas stać się okazją do przybliżenia literatury doświadczeniom egzystencjalnym młodego człowieka. Szczegółowo opisane kryteria oceniania części ustnej pozwalają na precyzyjne wartościowanie wyników egzaminu.
Interesującym i nowym zadaniem wprowadzonym w części I. *Język polski w użyciu* jest notatka syntetyzująca, rozumiana jako forma zwięzłego przedstawienia informacji istotnych dla dwóch tekstów. Jej zredagowanie wymaga dokonania analizy, syntezy, sformułowania uogólnienia na podstawie tekstów, czyli praktycznych umiejętności, które są szczególnie pożądane nie tylko w sytuacjach szkolnych, ale również w karierze zawodowej. Tak pomyślana formuła polecenia stanowi dobrą kontynuację i poszerza umiejętność logicznego streszczenia tekstu nieliterackiego sprawdzaną na egzaminie ósmoklasisty. Nowością jest wprowadzenie w kryteriach oceniania poprawności językowej, ortograficznej, interpunkcyjnej. Zadanie więc wymaga syntetycznego przedstawienia wskazanego problemu na podstawie tekstów oraz uczy precyzji, jasności, klarowności wypowiadania się na temat omówiony w podanym tekście.

dr Renata Bryzek

Egzamin pisemny na poziomie podstawowym składający się z trzech części sprawdza nie tylko rozumienie tekstu, lecz także umiejętność korzystania z niego – porównywania go z innym tekstem, analizowania i syntetyzowania, znajomość zagadnień historycznoliterackich i umiejętność tworzenia wypowiedzi argumentacyjnej. Napisanie wypracowania wymaga omówienia problemu sformułowanego w temacie na podstawie dwóch utworów literackich (w tym jednego z listy lektur obowiązkowych) i dwóch kontekstów, co wyklucza ograniczenie się do interpretacji znanego z lekcji tekstu czy streszczanie go. Już zatem na poziomie podstawowym uczeń powinien wykazać się nie tylko dobrą znajomością lektur, rozumieniem funkcji środków artystycznych, lecz także umiejętnością wykorzystania nabytej w szkole kompetencji kulturowej.
Z uznaniem trzeba się odnieść do pracy redaktorów *Informatora* – został on przygotowany z dużą starannością i wyraźną troską o jednoznaczność i czytelność zawartych w nim informacji. Może więc pełnić funkcję przewodnika dla nauczycieli przygotowujących swoich uczniów do egzaminu

dr hab. Anna Cegieła, prof. UW

Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego (część ustna i część pisemna na poziomie podstawowym) jest bardzo dobrym opracowaniem, które nie tylko pomoże uczniom i nauczycielom w przygotowaniu się do egzaminu maturalnego, ale także posłuży do lepszego kształtowania metodycznego edukacji na poziomie szkoły ponadpodstawowej. Raz jeszcze podkreślę, iż powiązanie literatury z innymi tekstami kultury jest cenne, bowiem pokazuje uczniowi, iż literatura pomaga w zrozumieniu otaczającego nas świata, a nauczycielowi podpowiada, jak uatrakcyjnić jej prezentację na lekcjach języka polskiego. Także jak, dzięki powiązaniu z kształceniem językowym, w tym elementami retoryki, trafnie ukazać rolę języka jako narzędzia, dzięki któremu poznajemy i organizujemy nasze postrzeganie świata.

prof. zw. dr hab. Jakub Z. Lichański

ISBN 978-83-66725-03-4